

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

232

MUSEO ALA-PONZONE
IN CREMONA

Collezione Ala-Ponzone

A. N. 568

Repert. Gen. N.° .....

88. 4. 33

OPUSCULUM

DE

EPIGRAMMATE
D. VINCENTII
GALLI

CREMONENSIS
E CONGR. CLER. REG.
S. PAULI.

In quo Epigrammata, Emblemata, Sym-
bola, Elogia, Eche, Anagrammata
Fabulas, & id genus alia conficien-
di præcepta, optimorum vete-
rum scriptorum authoritate
probata, traduntur.

*Quinta hæc editio recentibus multis aucta, orna-
taq; est Epigrammatis, quæ argutis, ac
venustate cum præcellentibus vetustis
ex merito conferas.*

Index Authorum compositionum adscriptus.

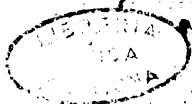
MEDIOLANI,

Apud Impressores Archiep. M. DC. XLI.

**Don Iuuenalis Falconius, Congregationis
Clericorum Regularium S. Pauli
Praepositus Generalis.**

 *VM Tertia pars, de Lyrico poetica
re, P. D. Vincemij Galli, Sacerdotis
nostre Congregationis à duobus eru-
ditis Patribus eiusdem Congregati-
onis; quibus id commissimus, recognita & probata
fuerit; facultatem facimus, ut in lucem adatur,
si & alijs, ad quos spectat, ita videbitur. Dat.
Mediolani in Collegio nostro SS. Apostolorum
Pauli & Barnabae die 23. May 1641.*

Don Iuuenalis Falconius P. G.

Imprimatur.

**Fr. Basilius Commis. S. Officij Mediol.
Io: Paulus Mazuchellus pro Eminentis-
simo D. Card. Archiep.
Comes Maioragius pro Excell. Senatu.**

D. CAROLO BOSSIO

VIRO

Vndequaq; clarissimo, magno patriæ
ornamento: principibus caro.

*Ad poeticam praxim Patris D. Vincentij
Galli.*

EPIGRAMMA.

Augustini Terzagi S. T. D. Protonotarij
Apostolici, Oblati, & Canonici S. Tho-
mæ Mediolani.

*Suadiloquum, Hercules prominentem ex ore cate-
nas*

BOSSI, queis gentes in tua vota trahis,

Te mirabatur lynceo Insubria visu,

Spestandisq; animi dotibus Argus erat.

Eridanum in Tyberim vertisti, Romula quando

Atriate iussit mens, & Apollo sequi.

Non secus ac Cybeles quondã Corybante recepto

Lux fuit, atq; hilari cymbala pulsa sono.

Vnda salutantum fufis diffusa theatris

Agnouit falso scommate Tiberium.

Semideum, vat emq; sacri dixere Quirites,

Cum mellita tibi labra momordit apis.

Rhetoricum, vel Galle cupis formare poetam?

E discat Caroli lege iumenta loqui.

Præstantissimi Viri,
FRANCISCI
RVGERII.

ESomaschenſium Congreg. Theologi
Oratoris, & Poetæ eximij.

EPIGRAMMA.

Ad Operis Scriptorem.

EXponit *GALLVS* Cycnæi dogmata cætus.
Dulcisſonumque Melos, Pindaricamque
chelin:

Argutis ſalibus qua ſint Epigrammata pandis
Seria ſine libet ſcribere ſive iocas:

Pingere ſive iuuat variarum ſchemata rerum,
t ungere iucundo ſcommate ſive velis:

Miraris docto prolata oracula Phæbo?

Phæbei eſt cantus conſcia Gallus anis.

EPIGRAMMA
SINCERI ACADEMICI
INFOCATI

In opera de Lyrico poemate, Oda, Elegia,
& Epigrammate D. Vincentij Galli
Cler. Reg. S. Pauli.

Sive Epigramma velis, Lyricos seu scribere
versus.

Sive elagos, ternam, singula tradit opus .
Carmen at Heroum tua Galle modestia proffito
Non decet in laudes texere verba suas .
Et ac tamen umbra docet, Vincenti lumina solis
Semper Pelides, semper Homerus. eris .

EPIGRAMMA
EIVSDEM

D. VINCENTIVS
GALLVS
ANAGRAMMA

Canito nulli Secundus.

Gallus Apollineus mulcebat pectine fontē
Cynthius, & notas ecce petebat aquas.
Concipit aure sonum, clamat dulcedine captus:
Vincis Galle homines, vincis & arte Deos:
Cedite laurigeri & plausit fons noui mure, & in-
quit
I, CANITO NULLI, Galle, SECVN-
DVS eris.

ILL. MO AC REVER. MO

D. D. CAROLO BOSSIO.

Utriusque signaturæ Referendario.

D. VINCENTIUS GALLVS.

Clericus Regularis S. Pauli.

VM hoc nostrum Alexandrinum Collegium tibi Illustrissime Bossi, multis, ac magnis se devinctum nominibus, non solum fateatur, sed etiam profiteatur, atque eò maxime, quod in-

signi admodum, tum librorum numero, tum excellentia auctum à te sit, & condecoratum Bibliotheca, varijs etiam Tabellis, siue Iconulis affabrè pictis exornata: oppidò, nisi se nefario ingrati animi scelero devinciri velit, quam quidem notam nunquam sibi inuri patietur, perpetua te memoria colat, ac sin-

gulari benevolentia complectatur, omnino
neceſſe eſt. Neq; tamen eximium tuum hoc
erga ſe promeritum, & ſingularem hanc be-
nignitatem iucunda tantum recordatione
proſequendo muneri ſatis ſuo feciſſe putet:
niſi etiam argumento aliquo, inditioque non
vulgari per honorifice palam præſtite, ope-
ram det; vt vniuerſo terrarum orbi, ſi fieri
poſſit, tua hæc erga ſe innoſceſcat liberalitas.
Itaq; ego, qui huiuſce honeſtiſſimi cætus mi-
nimum me eſſe membrum facor, quamquã
in te amando, & obſervando nemini conce-
dam; quæ ſe mihi modo obrulit occaſio, hanc
e manibus elabi nullo modo ferre debui. op-
portune etenim accidiſſe reor, vt ratione ali-
qua in præſentia valeam, non dicam nomen
tuum augere, aut exornare, cum per exiguis
virib. meiſ tribuere tantum nequeam, tuaq;
laus, non domeſtico ſolum ſplendore nita-
tur, ac gloria: verum etiam eò claritatis, atq;
celebritatis, tua virtute duce, & ſapientia,
iam ſit euecta: vt prædicatione noſtra ne-
quaquam egeat; ſed ſaltem ſtudium meum,
propenſamq; in te voluntatem, ac beneuo-
lentiã declarare, perſpectãq; reddere. Quod,
quidem, vt mihi perſuadeo, aſſequi dabitur:
ſi noſtrum hoc de Epigrammate Opuſculũ,
quod anno ſuperiore in lucem editum, mo-
do plurimum à me auctum, & exaggeratũ,
typis ruruſus committitur, in hominũ ma-
nus ſub tuo nomine mittendum curem. Præ-
ſerea illa etiam ratione adducor, vt hoc fa-
ciam, quòd me non fugiat, quibuſnam diſci-
plinis ab initio ætatis excoltus ſis & quanto-
pero

pere studio huiusmodi imprimis delecteris, quamq; hanc omnibus anteferas voluptatibus, ac tales præ ceteris animi tui delicias secteris. Quòd iam pridem artium omniũ, quæ ad humanitatem pertinent, species, & pulchritudo vulgarium hominum oculis penitus ignota, tibi vero præclare cognita, incredibiles sui in te amores excitaverit. Ex quo fit, vt quidquid reliquum temporis tibi sit ad heroicarum virtutum tuarũ exercitatione, præcipuè verò ab officiorum, & beneficentiæ, vt qui de omnibus ad benemerendum natura sis maximè propensus, illud totum disertis, ac politioribus literis dare consuecas. Itaque nulla fere in eo genere à summis scriptoribus in lucẽ venerunt monumenta, quorum cognitionem habeas, quæ in manus non sumas, peruolutes, ac lectites. Quo vero fructu, testes sint illi, quibus maxima cum sua non minus iucunditate, quam utilitate, tua frui possunt consuetudine, quibus ab ore tuo Nestoreo, siue Herculeo pendere licet. Luculentam fidem faciunt Epigrammata illa tua (vt cetera aerea scripta mihi faciam) quæ argutia, & elegantia cum veterum illustrium poetarum epigrammatis certent, & quibus liberali tuo munere hoc ipsum opusculum incrementum, splendoremque non tenuem accepit. Parigitur, consentaneumque fuit, vt hæc nostra lucubratio tuo inscripta nomini appareret. Ita namque me, qui multiplici tuæ liberalitatis beneficio fruor, gratum tibi præbere aliquaratione incipiam; ita meæ erga te obseruan-

ne vestigium aliquod imprimam, & studiis
tuis pro virium imbecillitate inseruiam.
Quibus rebus si gratiam aliquam tibi rela-
tam, si officio remuneratum à me duxeris; si
præterea, cum vir primarius sis, & omni
laude cumulatus, tenes hoc munus no-
strum serena, hilarique fronte susceperis, &
susceptum tua auctoritate tutatus fueris, ac
foueris: ne ego vberimum tulisse fructum
vigiliarum mearum putabo.

A D

Nobilissimam, & philomusam

I V V E N T V T E M

M E D I O L A N E N S E M

Collegij Arcimbaldi.

A L V M N A M P R Æ F A T I O.

Vlla ars alia, nulla facultas, aut dignior, aut præstabilior mihi videtur, quam poetica. Quæ profecto diuinum potius munus; quàm humanum inuentum à sapientibus non immerito habita fuit. Quid

enim ea vetustius, quid iucundius, quid morralibus commodius, ac præsentius esse potest? Ad cæteras disciplinas cogitationem conuertas, quàm nam reperies, quæ suo ornatu tam conspicua appareat, tam delectabilis existat vitæ magistra; tam amabilis dux, tum ad humanam, tum ad diuinam assequendam felicitatem? Huius tantum præcipue partes sunt, suauis sermone conscribendo, apteq; imitando bonos mores inducere, perturbationes ex animis auferre; præclara illustrium virorum gesta versibus exornare, & vitia acriter reprehendendo, ac irridendo radicitus eueltere. Hæc pueros ad omnem præclaram disciplinam informat; hæc viros ad omnes virtutes hortatur; hæc iuuenes in ipso statu retinet, aut lapsos ad pristinam firmitatem reuocat; hæc populum mirum cum voluptate erudit, & quod velit rapit; & vnde libeat, abducit. Quibus quid porro admirabilius? quid regius? quid in hominum cæcis optabilius?

quid felicius? unde deinde eloquentia aliquis ora-
 tione explicaret; quæ fiat hinc ad perfectum ora-
 torem accessio; quod accipiat incrementum elo-
 quentia. Necessariam in oratione omnino esse in-
 cunditatem, & suauitatem, quæ in re aliqua exi-
 mia, & peregrina, in verbo aliquo, quod à com-
 muni consuetudine sit remotum, in figurata lo-
 cutione, in externa dictione præfertim fita sit, af-
 firmant omnes dicendi magistri. Verùm unde hæc
 facilius oratori fas est haurire, quàm a poetarum
 monumentis, quorum talia, vt non in lego testa-
 tur Tullius; peculiaria dicuntur, & quorum ora-
 tione nulla grandior, aut admirabilior esse solet.
 varia, & multiplici indiget eruditione, qui di-
 cendi munere fungitur; vt commodè docere, de-
 lectare, ac mouere queat, quæ eius officij partes
 sunt. Vt postea eruditus euadat orator, illi Tul-
 lius author est, vt eximios poetas perlegat, & di-
 scat. Nihil enim est, quod aut ad optimarum ar-
 tium, ad honesti, & inhonesti naturam, aut ad
 quamcunq; aliam eruditionem pertineat; quo-
 rum omnium peritissimi non sint poætæ, & do-
 ctiores eminentissimi. Qua propter diuinus Pla-
 to eos adeo admiratus fuit in Lyfide, vt sapientiæ
 pares nuncupet, atq; duces. Nobilissimum etiã
 de Homeri præstantia in rebus omnibus descri-
 bendis, vel potius pingendis extat Ciceronis elo-
 gium non longe a fine libri quinti Tusculanarũ
 quæstionum. Quod est. *Traditum est Homerum
 oculum fuisse. At eius videturam, non poesim videmus.
 Qua regio, qua ora, quis locus. Grecia, qua species forma,
 qua pugna, qua acies, quod remigium, qui motus ho-
 minum, qui ferarum non ita expressus est; vt, quæ ipse
 non viderit, nos vt videremus, effacerit?* Hæc t. ctum
 est, vt ipse nec Cicero, & latinis & græcis passim
 vtatur poetarum testimonijs, ac monumentis;
 nè quo ornamento in suis, vt idem vocat, decla-

mationibus senilibus, hoc est in Tusculanis disputationibus, careret latina oratio. Quid dicam de motu vehementi, in quo victoriæ suæ spem omnem collocat orator? A quonam alio, quæ ad omnes animi motus spectant, quam a poeta eumulatius depromet, mutuauè sumet? Nam nemo quidem est, qui rerum imagines dilucidius describat, & perturbationes animi euidentius ante oculos collocet: qui omne excultum, & exquisitum dicendi genus, insignes magis figuras omnes, omnem verborum delectum, omnia ornamenta orationis, omnia lumina luculentius sectetur. Quæ cuncta mouendorum affectuum optima esse instrumenta, quis in Rhetoricis etiam mediocriter versatus ignorat? Quod igitur hæc præstantissima facultas cunctis mortalibus ad agendam vitam: quod in primis eloquentiæ studiosis ad oratoriam facultatem comparandam usum, & utilitatem præbeat non vulgarem: factum quippe fuit, ut nullum unquam fuerit, futurumue sit hominum genus tam barbarum, tamque agreste ab ea alienum. Qua propter operæ pretium esse duxi adolefcentes non solum horrari, impellere, & inflammare, quantum in me fuit; ut ad hoc tam honestum, tam utile studium toto animo incumbant: verum etiam præsto eis esse, breues quasdam ac faciles præceptiones de fabricandis, & formandis Oda, Elegia & Epigr. præbendo, & artificia detegendo. Quibus auxilijs procliuè, facileque erit non solum intelligere, & explicare, verum etiam imitari quodcumque poematis genus. Quod vero tria hæc poeticiæ genera exponenda præsertim selegerim, ea fuit causa: quod adolefcentibus, qui componendorum poematum studio delectantur, accommodatiora, quam cætera, animaduertent. Non solum quia, cum eundem propositum scopum habeant, qui est bene viuen-

di, & eloquentiæ adeptio, eademq; prædita sint
utilitate, qua pleniora, & grauiora, breuiora ta-
men, facilioraq; sunt, verum etiam quia latiore
campum occupent, in quo excurrere possint.
His etenim, quemadmodum etiam oratori, non
vna solummodo res, vt cæteris generibus: sed
omnes subiectæ sunt ad pertractandum. Quid
enim aut sublime, aut mediocre reperitur, quod
apud hos poetas præclare, satisq; decore pertra-
ctatum non sit? Itaq; spe ductus me hoc nomine
pulcherimarum literarum studiosis gratum fa-
cturum, & gratiam aliquam ab eisdem initurū,
quæ in his poematum generibus annotari, quæ
collegi, in medium proponenda curavi.

INDEX AVTHORVM,

Epigrammatum, & cæterarum compositionum huius Opusculi.

Achillis Brecchij Bononiensis, qui de Symbolis insignis opus lyrico carmine conscripsit, selecta quaedam exempla. In inertem. pag. 223. In alienis laboribus perfruentes. 224. In quarentem arcanam nimis suptilia vel prorsus sapientiam: ibidẽ. De Avaro, eiusq; exitu. 225. Quinam ditissimus sit. Vir fortis, & frugipercunia nõ corvumpitur. 126. Amabitur, qui amaverit. occasionem sapiens non amiserit. 227. Citò discendum nam vita brevis. Parva favilla magnam flammam facit. 228. Vita sine querela optima: in malorum perfidos satores litium. 229.

Elij Crocchi Cremonensis de Vxore molesta. 277. In Astrologum, 272.

Agrippa apud Plautum. 110.

Alciati Mediolanensis, Illustris: Emblematum scriptoris sequentia Emblematum exempla sunt. In prudentes, atq; sapientes. 208. Virgines custodienda sunt. 209. Nullus verbo, aut factò ladendus. De Gratia referenda. 210. Vnus nihil, duo plurimum possunt. Dolus in suos. 211. In Adulatores. 212. In Damnum sibi apparantem. In facile à virtute desciscientes. 213. In Avaros. In momentaneam felicitatem. 214. In Desciscientes. 215. In Senatam boni Principis Amicitia etiam post mortem durans. 216. A minimis quoq; timendum. 217. Eloquentia fortitudine præstantior. Ex damno alterius, alterius utilitas. 218. Mens:em, quam formam plus pollere. 219. Amor. Virtutis. ibidem.

Alexandri Rubini in orationem Belloni Senar. 56.

Anicij Fabula Boreas ventus & sol. 248.

Augustini Terzanti Mediol. Theol. Prot. Ap. & Ca-
non eximij; poeta epig. De B. Ant. Maria Zaccha-
ria 90. Ad Paululum Aresium Derthona Epif. ibid.
De Ferdinando Gonzaga Principe Quastalla De co-
nita Renato Borromeo 91. In Rhetorem nostrum.

94.

Musonij Galli Patria Burdegalensis poeta lyrici insi-
gnia nonnulla. Epig. ex nobilioribus selecta. In Ca-
tum & Claudum 16. Ad modestiã exhortatio. De
Diogene Cynico philosopho ibi Sepulcrum vacuũ.
Ex sepulcro via latina. 20. epitaphium Didonis. 27
De Lepore capto, & Cane Marino 43. De Dantu-
hiacum Augustis Cesaribus loquente ibi. De Echo.
44. De puero pulcro 87. De beneficio faciundo 121.
De Occasione. De Trabsbulo ibi. Ad Philomusam.
266. In Statuam Russi. ibid.

Benedicti a Senioribus. 84.

Bonsiarij in effigiem D. Pauli 30. De Eod. 169. De
Equise caluo 280. in Rhentij inclusionem 281.

D. Caroli Bossij utriusq; signat, Refero. Apost. De
seno & puero 57. Post baptas apes 58. In Anicula m-
sicurem. 167. Ad Cardinalem Vbalinum 161.
Enigmata 188. De Symbolo Urbani. Octa. Pons.
Max. 230. 231. In Pippum Epig. tria 267.

Cesaris Calcagnini de Echo. 187.

Cesaris Germanici de Puero glacie occiso. 38.

Cassanovia 49. de Demosthene & Cic. De Ca. Iulio Ca-
sare 52. in Iulium II. Pons. Max. 65.

Catullij Epig. omnia qua facti nihil aut contra bonos
mores habent nostris de ep. g. legibus aptavi obscura
enarraui, huic enim poeta, post Martialẽ apud epigr.
iure locus assignatur. Nam cum argueria, & acumine
primas in Epigr. sibi vindicet in quibus Martia-
lis excelluit Catullus hac laude carens venustate
compensavit. Vide Epig. primũ Opusculi. Ad Corne-
lium Neposũ epig. 3. Ad fratris tumulũ 17. Epita-
phium Didonis ibi. Ad Quintum 56. 60. Ad ve-

- rantium* 69. *Ad Sernionem insulam* 70. *Ad Resurto*
puerum 72. *In Communiu maledicum* 98. *Ad se*
hortandum 102. *in Asinum farum* 105. *In Emē*
161. *De Fide, & taciturnitate sua* 172. 180. *De*
Ario 260. *In Mamuriam Mentulam* 268. *In Cin-*
nam 274. *De Quodam & Caluo* 282.
Ci cero de seipso 189.
Claudiani de Locusta 16. *de Apro & Leone* 54.
Crucci in statuum Philippi Regis 52.
Faerni Cremonensis Fabula vario carmine scitissimo
expressa c. 19. De Fabula, totum occupant sed quā-
ti facienda sunt cū ceteris eiusdem scriptis profutur-
vag; sine studiosis lingua latina puritatis ac mun-
ditia Toscanus in suo Italiae Peplo Epigramate in
eiusdem laudem indicat. pag 231.
Fausti in lingua laudem & vituperationem 95.
Francisci Menandri in obitu Casella 258.
Francisci Rugey & Somaschenium Cong in Rhet. no-
-strum 94. *De D. Francisco* 158
Francisci Edmundi de Sao. Iesu in Natali B. V. M. 49.
Francisci Spinula de Claudio & Caio 16.
Francisci Suerci Anag. 192.
Hermippi Entg. de die & nocte 177.
Hieronimi Bossij in auditorem nugam 112.
Horatij Torcellini de Strig. S. Francisci. 56. *De eodem*
158.
D. Iacobi Ecclesia Cler. Reg. S. Pauli de S. Ant. 166.
Ad Cardinalem Trivultium 169.
Iacobi Vectiani ad Vincentium Gallum 48.
Io. Baptista Plantani de Ecclesia Mediol. Ordinarij 30
Ioannis Bertacchi Anag. 190.
Laurentij Massa ad Viatorem Elegia 308.
Laurea Tullii Cic. liberti de Apis Accademia Cic quod
leg. dignum Plinius putavit 78.
Leonidij 189.
Marcelli Amoris descriptio 199.
Martialis epigr. multitudine atque praesantia sua
qua

qua in argutia, & acumine sita est, adeo commendamur, ut caterorum epigr. iure Aristes appellari possit Vide epig. 2. huius Opusc. ipsius Poeta de se ipso. Itac igitur praecipua ratio est cur praeceptiones de Epigr. tanti authoris autoritate, & exemplis firmare imprimis, ac munire contendam Quibus exemplis quo facilius percipiã: ut enarrationes adiunctae sunt: multis etiam ex nobilioribus, quo facilius adulescentibus reddat: ut imitatio artificij detectio.

Martialis Epigr. sunt Ad lectorem pag. 6. Ad **Quintilianum** 7. De **Anate** 11. De **Turture** 12. De **Lauca** De **Turdibus** ibid. De **Turdibus** & **Lepore** 13. Ad **Lectorem** Descriptio **vita modica** ibi. De **suo studio** **viri** 14. Ad **Sextum** 15. Ad **Aleimam**. 20. de **Scorpo Aurigatore** 23. de eodem 25. de **Pantagatho** **Servo** ibi. De **fusco** 26. **Epitaphium Latini** 28. Ad **Sabellum** 29. De **Scenola** 31. De **Traiano** 32. De **Portia** 33. De **Leone Cicer.** 34. De **Vipera** in ore **ursa**. 36. De **puero glacie iugulato** 37. De **Gallo lagono** **sacerdote** 39. In **laudem Domitiani** 41. De **Lycoride** 42. Ad **Pontilianum** 44. Ad eundem. 45. Ad **Cariscianum** ibi. De **Nerva Traiano** 46. de **leone, qui gubernator est offēderat** 47. ad **Domit.** 49. De **pugna faminarum cum bestiis** 51. Ad **Maximum** 52. Ad **peffimos caninges** 53. Ad **Licinianum** ibi. Epigr. à **dissimili** 57. In **habentem varios mores**. 58. Ad **raium** 59. Ad **Decianum** ibi. ad **Fabianum** & **Chrestillam** **paricidas** 60. ad **Dyndimum** ibi. Ad **Quintianum** 61. Ad **Linum** 63. De **Labiemo**. In **Saletanum** ibi. Ad **Fidentinum** 64. In **Coracinum** 65. Epigr. **conclusionem habens contra expectationem** 66. Ad **Decianum**. 68. Ad **Domitianum**. 73. Ad eundem 74. Ad **Decianum Stoicum** ibi. De **morte Osbonis** 75. De **hortis Marcella uxoris sua** 76. In **malum Poetam** 95. In **M. Ant.** 96. In eundem. 97. Ad **Iulium** 99. Ad **Demitianum** 100. Ad **Fisenniam** 101. In **Lustum** **furem**. 104. Ad **Caium**. 106. In **Panicum** 107. In **Cinnam** 108. Ad **Cacilianum** de **ge-**

- Musonij pro Io: Maria Morono 60.*
D. Oskanij Boldonij Cler. Reg S. Pauli ad Urbanum
VIII. Pont. Max. De Casare Montio Cardinalis in
augurato 84. sequuntur alia eiusdem in alias. De
Dino Alexio 91. In Cardinalem Triunltium 92.
Anagr 9. In D. Alexium patria. domo euadentem,
& c. 191 Emblemata duo 204.
Quidij de quat. anni partib 18. De Phyllida epit. 20.
Pallacij Embl. duo 205.
Pallearij & Spinula 116.
Palladij Virg. epit. 17. De eodem, ibid. Cicer. Iridis
descr. De Imag. in vnda De omne glacie. coner. Idē
salis ortu ibid.
Parthenij 43.
Pentadij de suala 32.
Pierij Colonienfis symbola 229.
Pollucis poeta antiquissimi de Hermafrodito 49.
Pesidippi Graci de Cato Deo. 200.
Romandi de ortu, & morte Christi 57.
Sandellij de Casella obitu 258.
Sannazarij de Venetorum urba 199.
Scaligeri 284. 112. 178. 282. 183.
Sedulij de Eva 186.
Semprosij de Vespertilione Ænig. de somno 177.
Scripand. de Maria Magdalena 57.
Soffaghi Mediol. poeta insignis de Primo Cemito 21. De
Borremerorū insula. 55. De Iacobo Ap. 58. in obitu
Vincenij Magnani 62. In Nestorē 64. In Semina-
rium Mediol. 92. In Gymnasium Arcimboldium.
In Grammaticam nostram ad Calliodorum 111. In
Bitiam ibi. in cognomen Urbani Pont. Max. 113. In
Titianum 117. De humana vita breuitate 124. Ad
Iacobum Valerium 224. De Nece S. Io. Bapt 130.
De Martirio S. Sebastiani 163. In Bonfinis carmina
196. In mortis effigiem ibid. In laud m. Catharina
Cantona 172. In Diodorum claudum ibi. In Atta-
lum 256. de Dorila fure 279.

Spinula de Patro & Notko 268.

*Sulpitij Luperci in tumultum Lucr. 28 in Epit. De
Canio ibid.*

Thebaldei de Cane & Apro 55.

Thesauri de morte Otthonis 75.

Torcellini de S. Francisco 56.

*Toscani in Laude Faerni 78. In laudem Vida 137. In
laudem Lampridij 135.*

Vida ad Tellurem 139. Diuis infantibus Innocentib.

*Ad D. Paulū Apost. Diuo-Cassiano mart. D. Mara-
garita Virg. Mar. In Quendam. In canaculo villa
Ronciana Sua D. Christofforo Mar. Ad D. Laurent.*

*D. Vincensij Galli Cler. Reg. S. Pauli, & Opusculū
Auth. epigr. Responsio pro D. Paulo 30. De Gloria
ibi in selectas epistolas Iacobi Veltiani 48. Jaccor-
rige, Dadalea mensis, Dadalea mentis. In Christū
ortū. 87. Ad D. Stephanum Protomar. De D. Ioanne
Euang. De Siricina. De Dec. lat. S. Pauli Apost. De
D. Barbara Vir. & Martyre. 113. de D. Laurentio
Mart. De D. Vincensio Mart. ibi De Ape cicatricō
pectoris Christi harente. 130. De Hieronymo Bessio
ad Lambrum poetante. 131. In conuersione D. Pau-
li 133. Pro eodem D. Paulo Epig. duo. 166. In Cellā
182. Anagr. duo de eloquētia 190. Qualis vixit du-
cenda. 176. Emblemata duo de Charitate vnus
203. Alterum de Virtute 204. Aliquatuar: pri-
mum de Virtute comparanda. 206. alterum. Deli-
ctum ex minimo oriri. 206. Tertium in eum, qui,
ut alium ledat se prius ladit. Quartum de Natin.
B. Virginis. 207.*

*Virg. donarium 20. Epitaph. de se ipso 19 de Daphnida
ibi. Didonis Nania 21. Elogia de Niso, & Euriale
& Cato 22. in spectaculum Aug. 19. Vindicantis
suum distichon ibi.*

*Vrbani VIII. Pōt. Max. in fontē in pios affectus Angel
Grilli Abb. 80. In maledicum qui in nomen Roma, ō
vrbis iussit. In eundē De Picturis Quidonis Reni in
sacello*

facelle Enquilini Pauli Papa V. de Rosa ex Graco.
In Auaritiam sub Pontici persona In miram huius
saeculi hyemali tempore florum varietatem. De S Pe-
tro De S. Paulo. De S. Carolo Borromeo, & duo bus
alijs Cardinalib à Mentepolitiana ibi. Symb. 230.
de Sole & Ape 255. Canis epitaph. 256.

Vrsj Enig de tempore 178. De Concep. B V. M. 208.
Zanchi de Acone & Leonilla fratrib. 55.

DE VSV OPVS CVLI

ad vtilitatem Adolescentium.

Rænoscendū Epigr. in genere duabus ex partibus confici, quæ sunt narratio, & argutia Narratio itidem duplex datur, prior simplex nominatur, & hæc vera est narratio: altera à Poe-

ta ficta est, Aristorele teste. Ea etiam ratione simplicis narrationis nomen sortita est: quia vno tantum topico loco explicatur.

Dux pariter sunt argutiæ formæ, vt ait Tullius prior ex decoro, & imitatione dimanat. Et hæc ram Poetæ, quam Oratores, & Historici indigēt. Posterior vero forma tantūmodo Poetis, & Lyricis in primis conuenit. Et hæc ex propositis, & narratis in Epigr. educitur per aliquid, quod aut maius, aut minus, aut par, aut aduersum, aut contrarium, aut quid aliud.

Ex ijs deinde narrationum & argutiæ formis omnia Epigr. genera componuntur, quæ tamen ad duo potissimum reducuntur genera, ad simplex, & compositum. Simplex igitur Epigr. appellatur, quod compositum est ex simplici narratione & argutia primi generis. Alterum vero genus compositum fertur: quod narrationem, & argutiam alterius formæ contineat. quæ argutia propriè in fine Epig. locum tenet.

Bonus igitur, vtilisque ordo in docendo erit à simplic. tamquā a faciliore Epigr. initium capere: postea ad compositum ascendere, itaque nouitijs, ac tyronibus in re litteraria proponenda, enarrandaque sunt ea, quæ Opusculum complectitur à primo vsq; ad octauum caput, & præsertim etiam caput decimum nonum de fabulis Faerni, vario carmine scitissime expres-

sis de quarum præstantia vide Toscani Epigr. pag. 78. addatur, etiam. Vidæ Elegia de Christi D. N. passione & morte contemplanda quæ in opusculi calce posita est, & quadragesimali tempore opportunè enarrabitur. Et si discipuli primi, & alterius gymnasij hæc, quæ dicta sunt diligenter, & accurate exercebunt, & verborum proprietatem, & latini sermonis puritatem, atque munditiam breui ediscunt; Modo tamen partes suas non deserant, quæ sunt, ut quod eis explanatum, explicatumque fuerit, id bene intelligere, tum in Italicum sermonem vertere, memoriæ mandare, & Octavo quoque die prælectiones coram præceptore recitare diligenter curent.

In Gymnasio superioris humanitatis initium explanationis epigr. fit (modo discipuli in superioribus præceptis versati fuerint) à capite 20. de breuitate Epigr. ubi de argutia secundi generis agitur, postea reuertendum est ad caput 8. in quo Epigr. compositi plena initium sumit explicatio.

In Rhet. gymnasio locum habent præcipue Epigrammata cap. 21. de elocutione cæteris nobiliora, similiter Symbola & quæcunque alia eminentia; in hac enim classe tam poetica quam oratoria vigent ornamenta.

OPUSCULUM

DE

EPIGRAMMATE

VINCENTII GALLI

Cler. Reg. S. Pauli.

CAPVT I.

*Opusculi argumentum, notatio Epigrammatis
poemae effectum, eiusdem definitio.*

HOC opusculum ea paucis indi-
cat, quæ ad perfectum Epigram-
ma noscendum, conspiciendum,
& explicandum sunt necessaria.
Quæ in eius definitione, materia, carminis
genere, quo conficitur, diuisione, virtuti-
bus, elocutione sita fere arbitror.

Epigramma est inscriptio, siue titulus, &
elogium rei alicui additum: vel sententia
honoris, dedecorisue gratia prolata. Gram-
ma enim latine scriptum, & epigramma in-

A

scriptio-

scriptionem sonat. Curus vsus apud veteres latè patebat. Nam statuę, trophęa, imagines, clipei, naues, sepulchra, monumenta, templa, libri, literę, victimę, serui, fercula, & alia ita inscribebantur. Verumtamen inscriptiones illę nudę, simplices, ac numeris solutę erant. Non multò post epigramma proprium nomen poematis effectũ fuit. Quod varium multiplicemq; vsum habet. Nam ad rem quamlibet eleganter, vrbane, acutę, & breuiter cum versu dicendam, tam cum inscriptione, quam sine referatur. ac per se poema est, non elegię, vel epopeię, vel tragedię, vel comedię pars, vt quidam putarunt. Epigramma ita Plinius finiuit: est carmen argutum, & breue. Carmen idest poema progeære definitionis est, argutum pro differentia. Licet enim alia etiam poemata arguta sint; non tamen, & tota, & omnia. Breue verò non est necessitatis epigrammatis; sed claritatis gratia additum. Quia, cũ acumen sit quędam subitò oborta menti lux, curandum est, ne longitudine euanescat. Leporem enim, & argutias perdit operis prolixitas: argutumq; esse nequit, quod latius funditur.

C. A P. II.

Materia, & versus Epigrammatis.

E Pigrammatario cum Oratore communis est materia. Ambo enim omnia, quę

utilitatem, & oblectationem procreare possunt, eleganter, & venustè explicant: atq; in exponendis rebus in eisdem causarum generibus versantur. Qua quidè in re à plerisq; cæterorum poetarum distat: illisq; superior existit. Quibus extra sibi præscripta argumenta fas non sit exire. Fæda tamen, ac turpia nullo modo sunt attingenda: ne mores, ac adolescentium vita corrumpatur. Epigrammata scribens liberiore carmine, quam cæteri, vitur: frequentius tamen elegiaco, phyleucio, hendecasyllabo, & aliquando heroico, vt colligetur ab exemplis.

C A P. III.

Partes quantitatis Epigrammatis.

Partitionem illam, quam cætera ferè omnia poemata sequuntur, in exordium, narrationem, & epilogum, epigramma communiter non admittit. Vix enim vllum bonum epigramma inuenies, quod principio huiusmodi constet, quale reliquis poematis datur. Nam, cum breue sit, sola narratione cum sua conclusione, quæ est argutia, contentum omnino est. Obseruatum tamen est in librorum initijs primum epigramma vicem exordij totius operis gerere posse. Quod exempla Catulli, & Martialis confirmant.

Epigramma 1.

Q. Valerij Catulli ad Cornelium Nepotem
Quos dono Lepidum, nouum Isbellum

*Arida modo pumice expolitum?
Corneli tibi. Namq; tu solebas.
Meas esse aliquid putare nugas.
Iam tum; cum ausus es vnus Italarum.
Omne auum tribus explicare chartis
Doctis, Iuppiter, & laboriosis.
Quare habe tibi, quidquid libelli est,
Qualecumque. Quod o patrima virgo.
Plus vno maneat perenne seculo.*

Enarratio.

In hoc epigrammate Q. Valerius Catullus tamquam in præludio ex poetarum more propositionem, & inuocationem tamquam exordij partes inseruit. De quo exordij genere videatur Syntagma nostrum de Lyrico poemate cap. 20. propositio est.

*Quoi dono Lepidum, nouum libellum
Arida modo pumice expolitum?*

Hic enim de toto opere aperta facta est mentio. Quod est epigrammatum libellus. Cum deinde in rei propositione ex Rhetorū præceptis sita sit docilitas, & in commendatione attentio, vtrumq; hic præstitum fuit. Quod libellus ab elegancia, & venustate, externoque cultu, ac ornamento belle commendetur. *Lepidum, nouum, pumice expolitum.* Beneuolentiam sibi parauit poeta libellum suū modestè commendando. Lepidus enim ex Mureto in rebus tantum paruis dicitur. rursus etiam infra, vbi sua scripta nugas nuncupat. Propositioni adnexa est dedicatio tâquā eius pars: *Corneli tibi.* Hic artificiosè beneuolentia comparata est per digressiunculam in

Cornelij laudē, in qua eum à præcipua erga se humanitate, & obseruantia commendat.

Namq; tu solebas

Meas esse aliquid putare nugas. Iam tum.

Deinde à singulari ornatu, breuitate, & doctrina in Italicis Cronicis conscribendis.

Cum ausus es vnus Italorum &c.

De hoc genere episodiorum vide Syntagma nostrū de Lyrico poemate cap. 4. Absoluta propositione addit inuocationem, in qua auxilium, fauorēq; Mineruæ aucupare cōtendit, vt plus vno seculo opus suū duret.

Quare o patrima virgo

Plus vno maneat perenne seculo.

Appositè vero numen illud inuocauit, quod rei præesse forebatur, quam consequi optabat. Nā Minerva in bibliothecis dicata erat, & librorū patrona. Vide Syntag. c. 18.

Hoc verò epigramma per se spectatum, & non tamquam proemium totius operis vnum ex simplicibus est, narratione tantum contentum De quo genere infra agitur. Cuius artificium, vt etiam aliorum omnium in argumento, inuentione, dispositione, & elocutione positum est. Argumentum est, Catullus hoc epigrammatum opus Cornelio Nepoti amico suo dicat: Mineruamq; rogat, vt hoc idem æternet.

Inuentio, & dispositio rerum sunt; propositio, *Dono Corneli tibi.* Ratio: *Namq; tu solebas.* conclusio: *Quod o patrima.* Elocutio, & ornatus sunt pulchra subiectio, & poeta suæ respondet interrogationi: *Cui dono &c. Cor-*

malis tibi. Venustas est in verbis *Lepidum libellum.* Quoi, pro cui antiqua dictio. Episodiodum in Cornelij laudem, quod ornat, ac dilatat orationem. *Namq; tu.* tropi sunt metonymia continentis pro re contenta: *omne evires gestas omnis ætatis.* *tribus chartis:* tribus libris ex Io. Scaligero: non breviter, & compendiose, vt Muretus putavit. Tres enim libros *Chronicorum* conscripsit Cornelius Nepos. Exclamatio admirantis ad amplificationem duarum illustrium laudum Cornelij; *Doctis, & laboriosis.* *indictione, Iuppiter.* Attenuatio magnitudinis operis est, *Quidquid est libelli.* Qualitatis modestiæ causa. *Qualecumq; Erudita Mineruæ periphrasis:* *Quod è patrima virgo.* Ita vocata fuit, quod à patre solum sine matre orta diceretur. nec malè pro *patrima* patrona legaretur, ratione supra allata.

Epigramma 2.

Martialis ad Lectorem ?

Hic est, quem legis, ille, quem requiris,

Toto notus in orbe Martialis.

Argutis Epigrammaton libellis.

Cui Lector studiosè, quod dedisti

Viventi decus, atq; sentienti,

Rari post cineres habent Poeta.

Enarratio.

Hoc epigrammate, quod exordij totius operis locum tenet, propagatam sibi famæ, nominiq; eternitatem gloriatur Poeta. Hic, præter inuocationem, cætera poetici exordij munera relucet. *Docilitas in versu.*

Argu-

Argutis Epigrammaton libellis.

Ibidem etiam attentio, quòd epigrammata sua commendentur ab argutia, & acutissime, quæ primas in Epigrammate sibi vindicant. in quibus plurimum Martialis excelsit. Catullus verò hac laude carens venustate compensauit. Beneuolentia prius à poetæ persona captatur, ac vnà arrogantia, & inuidia vitatur. Dum famæ suæ celebritatem lectoris iudicio acceptam refert. Quia sibi viuenti, & sentienti dedit. cum viuos vt plurimum inuidia premat. Quòd q; talis gloria post cineres, idest post mortem etiam paucis contingat. Quamquam secus Propertius.

*Omnia post obitum fingit maiora vetustas
Maius ab exequijs nomen in ora venit.*

Beneuolentia pariter à lectore comparatur, dum ab eo inuidiam remouet, laudemq; virtutis tribuit.

Epigramma 3.

Eiusdem ad Quintilianum.

*Quintiliane vaga moderator summe iuuenta.**Gloria Romana Quintilianæ toge.**Viuere quòd propero pauper, nec inutilis arinis.**Da veniam: properat viuere nemo satis.**Differat hoc, patrios optat qui vincere census;**Atriaq; immodicis arctat imaginibus.**Me focus, & nigros non indignantia fumos**Tecta iuuant, & fons viuus, & herba rudis.**Sit mihi verna satur, sit non doctissima coniuæ**Sit nox cum somno, sit sine lite dies.*

Enarratio.

Hoc epigramma propositionem quãdam

habet, & commendationem Quintiliani ad eius promerendam benevolentiam. Non tamen dicendum est, propositionem epigrammati esse assignandam, præterquam illi, quod exordij totius operis vicem gerit. talia enim cum narratione iunguntur, eiusq; initia sunt.

Hic Martialis studium vitæ suæ, ac votum Quintiliano exponit. In primo disticho ab officio docendi eum laudat per collationem à maiori: *Moderator summe*. Romæ enim diu vixit, & annis viginti Rhetoricam cum summa laude docuit. In altero veniam petit: vt sibi Epicuream disciplinam sectari liceat, ac genio suo indulgere; ea ratione; quòd vita nimis properè fugiat. Itaq; nemo satis properat viuere. In tertio dissimile studium quorundam explicat; qui patribus suis ditiores fieri contendunt, ac maiorem affectant nobilitatem. Eleganter sanè hoc efficit, positis signis nobilitatis per metonymiam pro nobilitate. quæ erant maiorum imagines in atrijs dispositæ; qui maiores magistratus gesserant; quæ, quo plures erant, eò magis atria arctabant. In reliquis duobus exponit poeta, quibus ipse contentus sit, nempe paupere, & fuliginosa casa, naturali aqua, oleribus, verna vno, coniuge inarudita, somno non interrupto, & die absque lite inter se, & coniugem.

Hoc epigramma sola narratione constat, verum eleganti, & cum rerum decoro: quod satis est, vt bonum sit epigramma, vt probabitur.

CAP. I V.

De narratione, argutia, & diuisione Epig.

P Artes igitur propriæ, & communes Epigrammatis, vt prædictum est sunt narratio, & argutia. Narratio id omne est, quod argutiæ præmittitur. communiter enim argutiæ anteponitur narratio; siue illa vera sit narratio; siue etiam simplex propositio adiuncta ratione, & confirmatione aliqua. Narratio deinde vel simplex est, cum ab vno tantum topico loco deprompta est, vt in disticis, & tetrasticis esse solet: vel multiplex, cum è pluribus locis sumitur, & frequentatis, vel similibus, vel exemplis, fabulis, effectis, antecedentibus, dissimilium conglobatione. Quod in plenioribus epigrammatis contingit.

Duo narrationis genera fecit Aristoteles in poetica, simplex vnum, quod simplici, pura, veraq; ratione constat: alterum fictæ. In vera, si factum obscurum est, diligenti explicatione eget; si notum, leuiter tangendum. Fictæ verò narrationis fundamentum verum esse debet; tum aliquid ingeniosè secundum Lactantium Firmianum est affingendum. Quia poetæ officium est, ea, quæ gesta sunt, in alias species obliquis figurationibus cum decoro aliò conuersa traducere, & obliquo velaminis figmento ita obseruare; vt veritas obuoluta obtegi videatur. To.

tum enim, quod referat, fingere ineptum est, & mendacis potius, ac nebulonis, quam poetae.

Argutiae duplex est species, una, quae ex propositis, & narratis deducitur per aliquid, quod aut maius sit, aut minus, aut par, aut aduersum, aut contrarium, aut quid aliud ex Scaligero. Et haec pars altera epigrammatis est compositi, quae nequam, & acrimoniam habet. Idcirco pugionis modo similis esse dicitur, quo punctim feritur hostis, modo scorpionis, qui cauda icit: modo piperis ob acrimoniam, modo felis propter amaritudinem. vide cap. vigesimum primū.

Alter species est, quae ex decoro, & imitatione nascitur. De qua Cicero in Oratore asserit, quaecumque narrationem decoro suo, & imitatione constare, habereque actionem posse, atque apparere, vel ipsa rerum inter se proportionem, vel ex metaphorarum usu: & qui recte rem, & cum decoro exprimit, is recte imitatur. Sed de poetica imitatione agimus in Syntagmate de Lyrico poemate cap. 3. Ad hanc argutiae speciem refertur etiam venustas, quae suauitatem gignit. Et epigramma suaue dicitur, quod rotundum est, amabileque, & gratis verbis compositum, non distortum numeris, non hiulcum; sed quod orbem sententiae feliciter absoluit, quodque dulcem sensum, & comparationes gratas continet. Et haec argutiae species efficit, vt simplex quoduis epigramma, ac superiore argutia carens nomen epigrammatis merito

assequatur, præclarumque sit. Qualia Catulliana plurima, & Martialis non pauca leguntur.

Ex prædictis Scaliger in poetica duo genera epigrammatis eduxit, vnum simplex, quod solam habet narrationem, nec priorem argutiæ speciem recipit: alterum compositum, quod narrationem, & argutiam continet. De simplici prius agam.

Epigramma simplex in duo genera dividitur, in magis simplex, quod simplici narratione confectum sit, minusq; artificiosè, & ornate: & in magis artificiosum, & cultum, ex multiplici narratione compositum.

C. A. P. V.

De Epigrammate simplici.

IN hoc genere exprimuntur causæ, effectus, & adiuncta proprijs verbis, & nominibus. Quæ versu, & imitatione expressa argutiam suam habent. Usurpantur in simplicissimis quibuscumque narrationibus, in donarijs, epitaphijs, admonitionibus, alijsq; inscriptionibus. Multa leguntur huius generis apud Martialem, & prope omnia lib. 13. & 14. simplicissima sunt.

Epigramma 4.

Martialis de Anate.

*Tota quidem ponatur Anas. sed pectore tantū,
Et cervice sapit: cætera redde coquo.*

Epigramma 5.

Eiusdem de Turture.

*Dum pinguis mihi Turtur erit, lactuca valebis,
Et cocleas tibi habe: perdere nolo famem.*

Enarratio.

Martialis appositis sibi in conuiuio pro antecæna leuioribus cibus, & vilioribus, lactuca, oistreis, cochleis, & similibus, dicit seruandam sibi esse famem delicatioribus, & lautioribus.

Epigr. 6.

Eiusdem de Lactuca.

*Claudere quæ cenas lactuca solebat auorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?*

Enarratio.

Apud antiquos Romanos vsus lactuce ad auertendam ebrietatem in fine cænæ erat, quod frigida sit: Iuniores deinde in cænæ principio ad conciliandam appetentiam vesci lactucis cæperunt.

Epigr. 7.

Eiusdem de Turdis:

*Texta rosis fortasse tibi, vel diuite nardo,
At mihi de Turdis facta corona placet.*

Enarratio.

In conuiujs Romani coronis varijs utebantur: sed Martialis iocans dicit non coronas e rosa, aut ex folijs diuitis, .i. lautissimi nardi, sed ex Turdis in catino, vel orbe coctis allatis sibi placere, qui non nares, sed stomachum impleant.

Epigr. 8.

Eiusdem de Turdis, & Lepore.

*Inter aues Turdus, si quis me iudice certet:**Inter quadrupedes gloria prima lepus.*

Epigr. 9.

Eiusdem ad Lectorem.

*Lemmata, si quaris, cur sint adscripta, docebo.**Vt, si malueris, Lemmata sola legas.*

Enarratio.

Lemma hic est adscriptum epigrammati, quod Lector fastidiosus legere potest, si dithira legere pigeat. cætera de Lemmate vide in capite penultimo opusculi.

Epigr. 10.

Eiusdem descriptio vitæ modicæ.

*Cauponem, laniumque, balneumque,**Tonsorem, tabulamque, calculosque,**Et paucos, sed & eligam libellos,**Vnum non nimium rudem sodalem,**Hæc præsta mihi, Rufe, vel Bitonti:**Et Thermas tibi hæbe Neronianas.*

Enarratio.

Quietam, & modicam vitam etiam in vili loco transactam urbanæ, & lautæ præfert. Quam ab adiunctis describit; cauponem, & lanium ad victum habeat; balneum, & tonsorem ad corporis curationem; tabulas, & calculos paucos, sed primos libros, sodalem, siue seruum doctum ad animi relaxationem. Hanc vitam, etiam Bitonti vili, & cõtempo Apuliæ opidulo degens Termis Neronianis, id est luxui, & delitijs Romanis antepone.

Eiusdem simplicem habens narrationem,
quo ruris studium suum explicat.

*Rure moras quid agam, respondeo paucis rogatus;
Luce Deos oro, famulos, post arua reuiso,
Partibus atq; meis iustos indico labores.
Inde lego, Phabumq; cito, musamq; laceffo.
Hinc oleo corpusq; frico, molliq; palestra.
Prandeo, puto cano, luao, lauo, cano, quiesco,
Dum paruus lychus medicum consumat oliui.
Hæc dat nocturnis nox luculenta Camænis.*

Enarratio.

Luce Deos. Primum Ethnicorum dici studium erat Dijs operari, ac rerum omnium ab Ioue principium sumere. Quid Christianis faciendum veri Dei cultoribus? *Famulos:* deinde arua reuisebant, & famulorum operas. *Indico:* præscribo operas operarijs meis iustas partibus, pro iustis, & æquis partibus. *Inde lego:* postea studeo, & carmina pango. *io;* excito Phabum: metonymia præsidium pro rebus, quibus præsent. *Hinc olea:* sequuntur studia pomeridiana. *prandeo:* melior lectio, quam pondero. Nam licet Romani non pranderent ordinariè, sæpe tamen prandebant præsertim ruri, senes, pueri, omnes saltem ientabant ex Plin. *Dum paruus:* sensus est, noctu carmina pango, dum uiuit lychus, deinde quiesco, ordo est, nox dat hæc lucubrata carmina nocturnis Camænis; dum &c. & est hysteron proteron.

Eiusdem non dissimile ad Sextum.

*Sexte Palatinae cultor facunde Minerva,
 Ingenio fruereis qui propiore Dei,
 Nam tibi nascentes domini cognoscere curas,
 Et secreta ducis pectora nosce licet:
 Sit locus & nostris aliquatibi parte libellis.
 Qua Pedito, qua Marfus, quaq; Catullus erit.
 Et Capitolini celestia carmina belli
 Grande coturnati pone Maronis opus.*

EMERATIO.

Optat Martialis a Sexto, qui Domitiano à Secretis erat, & bibliothecarius, sua epigrammata inter alios epigrammaticos poni: quod ut obtineat, eum commendat ab eloquentia. *Facunde*: ab honesto munere: *Cultor Minervae*: & est periphrasis bibliothecae Domitiani, qui Minervae filius dici voluit. *Qui fruereis*: qui versaris cum Domitiano, qui se Deum appellari iussit, eiusq; intimas animi cogitationes pernoscis, & scribis. *Nam tibi*: ratio, qui à secretis ei es, quod periphrastice dicitur: *Tibi licet*: pectora secreta: consilia, metonymicè. *Sit locus*: petitio est, colloca nostros libros epigrammatum inter epigrammaticos Pedonem, Marfum, Catullum. *Et Capitolini*: pone heroica poemata eorum, qui bellum Capitolinum complexi sunt, & laudes Iovis Capitolini, ea parte, qua est Maronis opus, vel Domitiani carmina de bello Capitolino. nam præclarus poeta fuit: quæ ideo celestia dicuntur, quasi à Domitiano facta.

Epigr. 13.

Aufonij in Cæcum, & Claudum.

*Insiſtens caco graditur pede Claudus utroque,**Quo caret alteruter, fumit ab alterutro.**Cacus namq; pedes claudus, gressumq; ministrat:**At claudus caco lumina pro pedibus.*

Epigr. 14.

Spinulæ superius imitantis.

*Infelix humero captus fert lumine claudum,**Et locat hic oculos, & locat ille pedes.*

Epigr. 15.

Aufonij, quo ad modestiam exhortatur.

*Fama est fictilibus canasse Agathoclea regem,**Atq; abacum Samio saepe onerasse luto.**Fercula gemmatis cum poneret horrida vasis:**Et misceret opes, pauperiemq; simul;**Quarenti causam respondit, rex ego qui sum**Sicania figulo sum genitore satus.**Fortunam reuerenter habe, quicumq; repente**Diuos ab exili progrediere loco.*

Epigr. 16.

Eiusdem de Diogene Cynico Philosopho.

*Pera polëia, tribō, baculus, scyphus arcta supellex**Ista fuit Cynici: Sed putat hanc nimiam.**Namq; canis manibus cernens potare bubulcum:**Cur scyphe te, dixit, gesto superuacuum?**Tribō: palliū tritū, et vile philosophorū Cynicorū.*

Epigr. 17.

Claudiant de Locusta.

*Horret apex capitis, medio fera lumina surgunt**Vertice, cognatus dorso dureſcit amictus.**Armauri natura cutem, dumiq; rubentes**Cuspibus paruis multis acuere rubores:*

Epigr. 18.

Palladij epitaphium Virgilij .

*Primus ego Ausonio pastorum carmina versu**Composui, & quo sint rura colenda modo.**Post, quibus Aeneas Rutulos superauerit armis:**Vatis reliquias hac pia terra sonet.*

Epigr. 19.

Eiusdem, de eodem .

*Conditus hic ego sum, cuius modo rustica musa**Per Sylvas, per rus venit ad arma virum.*

Epigr. 20.

Eiusdem Ciceronis epitaphium .

*Quicumq; in libris nomen Ciceronis adoras;**Aspice, quo iaceat conditus ille loco.**Ille vel orator, vel ciuis maximus: idem**Clarus erat factis; clarior eloquio.**Ac ne quid fortuna viris nocuisse putetur,**Vivus in aeternum docta per ora volat.*

Epigr. 21.

Eiusdem, Iris descripta .

*Nubila cum Phabus perfundit lumine clavo**Tum sit, ut humor aqua suffulgeat; atq; calores**Subuaria specie iaciat mirabilis Arcus.*

Epigr. 22.

Eiusdem de imagine in vnda .

*Effigies liquido respondet ab equore fontis,**Qualis & à speculo simulatrix vnda resultat.*

Epigr. 23.

Eiusdem de Amne glacie concreto .

*Plaustra boues ducunt, qua remis acta carina est,**Postquam diriguit crassus in amne liquor.*

Epigr. 24.

Eiusdem de ortu solis .

*Aurea fulgebat roseis Aurora capillis ,**Et matutino rore madebat humus .**Terhyos undiuage cum profilit a quore Titan ,**Flammiferos vultus ore micante ferens .*

Epigr. 25.

Incerti: mors trium .

*Sus, iuuenis, serpens casum venere sub unum:**Sus iacet ex ictu, pede serpens, ille veneno.*

Epigr. 26.

Eiusdem de eisdem .

*Anous, Aper, Iuuenis pereunt, vi, vulnere, morsu**Hic fremit, ille gemit, sibilat hic moriens .*

Epigr. 27.

Eiusdem de eisdem .

*Sus, serpens, Iuuenis pariter periere vicissim .**Dente perit Iuuenis, pede serpens, porcus ab ictu .*

Epigr. 28.

Quidij quatuor partium anni descriptio
duplex .*Verg; nouum stabat vinctum florente corona :**Stabat unda aestas, & spicea ferta gerebat .**Stabat & Autumnus calcatis sordidus vis .**Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos .*

Epigr. 29.

Altera descriptio .

*Vere finum tellus aperit, floresq; ministrat:**Tempore solis ager messos fert pinguis aristas :**Facundos Autumnus lacus de vitibus implet:**Vis Hyemis glacie currentes alligat undas .*

Epigr. 30.

Palladij superiora imitantis.

*Ver placidum vario nectit de flore corollas:
Spicea fert a gerit calidissima foliisbus Æstas:
Temporaq; Autūni cingunt tua Bacche racemi:
Tristis Hyems montes niveo velamine vestit.*

Epigr. 31.

Eiusdem signa celestia describentis.

*Signorum princeps Aries, & Taurus, & unā
Tyndarida iuvenes, & seruida brachia Cancris.
Herculeus Leo, Nemea, almaq; virgo;
Libra iugo equalis pendens, & scorpius acer;
Centaurusq; Senex Chiron, & cornua capri,
Et Iuuenis gestator aqua, Piscesq; supremi.*

Epigr. 32.

Virgilij in spectacula Augusti Cæsaris.

*Nocte pluit tota, redeunt spectacula manē;
Diuisum imperium cum loue Cæsar habet.*

Epigr. 33.

Eiusdem, quod id distichon vindicat.

*Hos ego versiculos feci, tulit alter honores:
Sic vos non vobis nidificatis aues:
Sic vos non vobis veller a fertis oues:
Sic vos non vobis mellificatis apes:
Sic vos non vobis fertis aratra boues.*

Epigr. 34.

Eiusdem epitaphij de se ipso.

*Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope, cecini pascua, rura, duces.*

Epigr. 35.

Eiusdem de Daphnide ecloga. 5.

*Daphnis ego in Syluis hinc vsq; ad sidera notus;
Formosi pecoris custos, formosior ipse.*

Epigr.

Epigr. 36.

Eiusdem ad donarium lib. 3. Æn.

Ænea hæc de Danais victoribus arma.

Epigr. 37.

Ouidij de Phyllide elegans, & argutum.

*Phyllida Demophoon leto dedit hospes amante.**Ille necis causam præbuit, ipsa manum.*

Epigr. 38.

Aufonij, sepulchrum vacuum loquitur.

*Me sibi, et uxori, & natis commune sepulchrum.**Constituit seras Carus ad exequias.**Iamq; diu monumenta vacant, sit queso querelæ**Longius, & veniat ordine quisq; suo.**Nascendi qui lege datur, placidumq; per ævum**Condatur, natu qui prior, ille prior.*

Epigr. 39.

Eiusdem ex sepulchro viæ Latinæ.

*Nan nomen, non quo genitus, non unde, quidegi.**Mutus in æternum sum cinis, ossa, nihil:**Nō sum, nec fuerā: genitus tamen ex nihilo sum.**Mitte, nec exprobes singula, talis exis.*

Epigr. 40.

Martialis dulce, & flebile.

*Alcime, quem raptum domino crescentibus auris**Laucana leui cespite velat humus,**Accipe non phario nutantia pondera saxo,**Quæ cineri vanus dat ruitura labor:**Sed fragiles buxos, & opacas palmitis umbras:**Quæq; virent lacrymis humida prata meis.**Accipe chore puer nostri monumenta laboris.**Hic tibi perpetuo tempore vivit honor.**Cum mihi supremos Lachesis perneuerit annos:**Non aliter cineres mando iacere meos.*

Enar.

Enarratio.

In hoc epitaphio locus notatur ; ubi sit. *Lauicana humus.* idest Lauicana via. Nam olim sepulchra iuxta publicas vias fiebant: vt prætereuntes mortalitatis admonerentur. Tangitur precandi modus ad sepulchra: *Leui cespite.* Cum enim mulier prætica, idest pretio conducta ad mortuum deflendum, & laudandum, verbum dixisset; *licet*, omnes precabantur, vt terra illi leuis esset. ornamenta sequuntur per collationem à minori ad maius: idest à minus diuturno ad diuturnius. Dicit enim non se altissimum, & prodigiosum e Phario marmore, id est Aegiptio sepulchrum excitare; quia talia labant, ac ruunt. *Accipe non Phario.* verum buxo semper virente ornatum ad perpetuum amorem in seruum indicandum: edera, & vitis folijs, quæ poetarum symbola sunt; fertis ex pratis collectis, & carminibus, quæ æternum vident; cū cetera fugiant. *Sed fragiles.* tandē tale sibi post obitū optat sepulchrū. *cum mihi.*

Epigr. 41.

Sossigi de Primo Comite argutum, & graue epitaphium.

Pierides multo conspergite verè sepulchrum:

Laurigerum tumulo figat Apollo nemus.

Æterna aternos cineres vt protegat umbra;

Vt docta in violis molliter ossa cubent.

Occidit ecce Senex Insubrum gloria Primus;

Flos laty, Grai Laurea, palma Syri.

Insuper hos cineres fertis persundat odoris,

Lacte Auson, vino Gracia, thure Syrus.

LIBRERIA

CIVICA

Bene Musas hortatur, vt Primi sepulchrū ornent, & Apollinem, vt nemus, id est lucum ponat ad eius sepulchrū, vt in æternum viuat, qui tribus nobilibus linguis, latina, græca, syriaca florebat. Insignes obseruentur tropi poetici. tale est illud Martialis de Pōpeio, & filijs infra cap. de breuitate epigr. alia habes cap. sequenti.

Nenia ad epitaphium refertur potest: quæ carmen est ad rogum cantatum.

Epigr. 42.

Virgilij de Didone carmen lugubre sibi concinente. 4. Aen.

*Dulces exunia, dum fata, Deusq; sinebant,
Accipite hanc animam, meq; his exoluite curis.
Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi;
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
Vrbem præclaram statui, mea mania vidi.
Vltæ virum penas inimico à fratre recepi.
Felix, heu nimium felix, si litora tantum
Nunquam Dardanida tetigissent nostræ carinæ.*

Elogium pariter huc spectat, quod est celebre dictum in laudem, siue in vituperationem numeris inclusum. qualia sunt duo superiora Martialis, & Sossagi, & sequentia.

Epigr. 43.

Virgilij de Niso, & Eurialo.

*Fortunati ambo: si quid mea carmina possunt:
Nulla dies unquam memori vos eximet euo:
Dum domus Aeneæ Capitolii immobile saxum
Accolet, imperiumq; Pater Romanus habebit.*

Epigr. 44.

Eiusdem de Lauso .

*Filius huic iuxta Lausus quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.
Lausus equum domitor, debellatorq; ferarum
Dignus patrijs qui latior esset
Imperijs, & cui pater haud Mezentius esset.*

Epigr. 45.

Eiusdem de Caco in detestationem .

Nequeunt expleri corda ruendo.

*Terribiles oculos, vultum, villosaq; fetis
Pectora semiferi, atq; extincto faucibus ignes.*

C A P. V I.

*De epigr. funebri. & epitaph. rursus, Cenota-
phio, & admonitione.*

IN funebri epigr. hæc laudationis, ac funebris orationis præcepta seruentur, insignia magis, præcipua, & propria eius, qui laudatur, enarrentur: ætatis aliquando ratio habeatur, qua functus est, qui deploratur: nonnumquam temporis, aut loci, ubi tumulatus sit; & si quid insigne sit factum, mentio habeatur.

Epigr. 46.

Martialis de Scorpo Aurigatore.

*Frangat & dumcas tristis Victoria palmas:
Plange Favor seu pectora nuda manu:
Mutet Honos cultus, & iniquis munera flammis
Mitte coronatas: Gloria mesta comas.
Heu facinus, prima fraudatus Scorpe sientia*

*Occidis, & nigros tam cito iungis equos?
Curribus illa tuis semper properata, brevisq;
Cur fuit, & vita tam prope meta tua?*

Enarratio.

In hoc nobilissimo epigrammate celebrat poeta insigni ornatu poetico Scorpi laudes Aurigatoris excellentissimi, qui multas palmas tulerat, & immaturum eius fatum deplorat: qui vigesimo septimo ætatis anno e vita discesserat. In primis duobus distichis hortatur victoriam, vt palmas frāgat. Quod victor Scorpus in Circo sæpe extiterit, modo fato victus existat: Fauorem, vt pectora sua percutiat: Honorem, vt in luctu vestem mutet: Gloriam, vt comam sibi tundat, & in flammās inijciat more eorum temporum.

In tertio est ratio: quia Scorpus in prima iuuenta locum aurigandi mutauit, id est occidit, & ad inferos descendit, vbi pro albis nigris vteretur equis. In quarto argute cōcludit: vt eius currius priores semper in cursu flexerunt metas: ita vitę metam æmulis suis prior flexit, cum obiit: ita vt meta illi semper proxima viuenti, ita & morienti fuerit.

Ornatus plurimi sunt, prosopopeia inanimis rebus affectum tribuens, ac sermonē: *frangat.* tum exclamatio, & apostrophe ad Scorpum: *Heu facinus.* Synecdoche speciei pro genere, *Idumeas*: nobilissimas, quod in Idumea feraces palmæ nascantur: metonymia signi pro re signata: *Palmas*: victorias antecedentis pro consequenti: *iungis equos*: id est curriis, sunt eruditiones, mos plangen-

di in luctu, mutandi vestes, tondendi comas,
& iniiciendi eas in rogam cum cadauere.
Plin. lib. 4. c. 2. Vita functi secundum veteres
eadem actitabant, quæ viuentes egissent.

Epigr. 47.

Eiusdem, de eodem breuius.

*Ille ego sum Scorpis Clamosi gloria Circi,
Plausus Romæ tui, delitiæq; breues.*

*Inuida quem Lachesis raptum trieteride nona:
Dum numerat pulmas, credidit esse senem.*

Enarratio.

Hic fulget idolopopeia, excitata Scorpi
mortui ad loquendum persona. *Clamosi Circi*.
Circi. Populo acclamante victori Aurigatori.
Delitiæ breues. quia citò morte raptus est.
Trieteride nona anno vigesimo septimo. nam
trieteris spatium est annorum trium. Con-
clusio arguta est, & maximam Scorpi laudē
continet. Quia Parca numeras Scorpi victo-
rias tot inuenit, quor, qui senes sunt, non re-
tulerunt. ideo senem cum esse putans vita
priuauit.

Epigr. 48.

Eiusdem de Pantagatho seruo.

Hoc iacet in tumulo raptus puerilibus annis

Pantagathus domini cura, dolorq; sui.

Vix tangente vagos ferro refecare capillos

Doctus, & hirsutas excoluisse genas.

Sis licet inde sibi tellus placata sit, sene.

Artificis lenior non pot es esse manu.

Enarratio.

In hoc epitaphio Pantagathus puer ser-
uus, & tonsor expeditus à Martiale Domi-

no laudatur ab arte, & ætate: excitatur commiseratio. Vix, inquit, didicerat capillos refecare manu leuissima, cū morte absumptus est. & in postremo disticho eius leuitas ingenis radendis amplificatur. Dicit enim non tam leuem terram esse ei posse, quam leuis, ac facilis eius manus fuit, cum tonderet, & hæc propria tonforum laus est. Hic telluris profopopeia, & apostrophe ad eandem est. *Sis licet.*

Epigr. 49.

Eiusdem de Fusco.

*Ille sacri lateris custos, Martisq; rogati,
 Credita cui summi castra suere ducis:
 Hic situs est Fuscus, licet hoc fortuna sateri,
 Non timet hostiles iam lapsis iste minas.
 Grande iugum domita Dacus ceruice recepit:
 Et famulum vitrix possidet umbra nemus.*

Enarratio.

In hoc epitaphio Fuscus à Martiale laudatur ab officio præfecti prætoris. *Ille Sacri* à munere demandato: *credita castra*. locus pariter à tuto: *Non timet*. Ratio, *Grande iugum* ornatus sunt periphraſis præfecti prætorij Domitiani: *Ille sacri*: sacer dicitur, vel quia imperator, vel quia Deus appellari voluit. alia Domitiani periphraſis cum hyperbole: *Martisq; rogati*. rogati, quia per duces bella gesebat, ideo sequitur: *credita cui*: apostrophe ad Fortunam, quæ in bello maxime regnat: metaphora: *Lapis non timet*: aliæ *grande iugum*: *umbra possidet*. Sinedochè numeri. *Dacus*.

Epigr. 50.

Catulli inferias ad fratris tumulum vacuū celebrantis, & fraternam pietatem acerbo luctu testantis. & cenotaphium dicitur, hoc est sepulchrum vacuū.

*Multas per gentes, & multa per aquora vectus
Adueni has miseras frater ad inferias.*

Vt te postremo donarem munere mortis,

Et mutum ne quidquam alloquerer cinerem

Quandoquidē fortuna mihi te te abstulit ipsum,

Heu miser indignē frater adempte mihi.

Hec tamen interea, prisco qua more parentum

Tradita sunt tristes munera ad exequas,

Accipe fraterno multo manantia a fletu,

Atq; in perpetuam frater aue, atq; vale.

Enarratio.

Multas per gentes: e litore Troiano, ubi fratrem tumulauerat. *Inferias*: sacrificia in honorem mortuorum. *Munere mortis*: periphrasis inferiarum. *Munera*: hostias mactatas, & cætera de ritu sacrificia.

Epigr. 51.

Ausonij Epitaphium Didonis.

Infelix Dido nulli bene nupta marito:

Hoc perennis fugis: hoc fugiens peris.

Enarratio.

Dido priore marito Sicheo à fratre interfecto, ut eius thausuro potiretur, eiusdem fratris Pigmæionis metu patriam reliquit: ab altero, *Ænea* deserta se interfecit. Virg.

4. *Æn.*

Epigr. 52.

Sulpicij Luperci in tumulum Lucretiæ.
 Cum foderet ferro castum Lucretia pectus,
 Sanguinis & torrens egrederetur: ait:
 Testatur cunctis me non violasse pudorem.
 Ante virum sanguis, spiritus ante Deos.
 Quam bene productis pro me post fata loquuntur,
 Alter apud Manes, alter apud superos.

Epigr. 53.

Eiusdem in epitaphium de Catone.
 Itu non potuit primo Caro solvere vitam.
 Defecit tanto vulnere victa manus,
 Altius inseruit digitas, qua spiritus ingens
 Exiret, magnum dextera fecit iter.
 Opposuit Fortuna moram, inuoluitq; Catonis,
 Scires ut ferro plus valuisse manum.

Epigr. 54.

Eiusdem Epitaphium Pompeiorum.
 Magne premis Libyam, fortes tua pignora natæ
 Europam, atq; Asiam, nomina quanta iacent.

Epigr. 55.

Eiusdem Idem epitaphium illustrans.
 Membra pater Libico posuit male tecta sepulchro:
 Filius Hispana est vix ad peritus humo.
 Sexte Asiæ sortite tenes, diuersa ruina est.
 Vno non potuit tanta iacere solo.

Epigr. 56.

Martialis Epitaphium Latini.

Dulce decus Scenæ, Ludorum fama Latinus
 Ille ego sum plausus, delictisq; tæne,
 Qui spectatorem potui fecisse, Catonem
 Valere qui Curios, Fabriciosq; Graues.
 Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatrum.

Et

*Et sola tantum Scenicus arte feror:
Nec poteram gratus domino sine moribus esse,
hiterius mentes conspexit ille Deus.
Vos me Laurigeri parasitum dicite Phæbi,
Roma sui famulum dum. Sciat esse Iouis.*

Enarratio.

Latinus Mimus se amorum innocentia laudat. quòd, licet improborum morum in scena gestu exprimeret, suis moribus eos nò referret. *Decus scene.* Idem supra dixit de Scorpo Aurigatore. *Posui fecisse:* ratione vitæ probitatis. *Soluere:* eorum mentes grauibus curis liberare, vel leuare. *Sumpsit mea vitæ.* In arte mimia leuis, & lasciuus. gestu, animo verò grauis, & pudicus. *Nec poteram.* probat hoc Domitiani testimonio, cui placebat sua probitate, qui vt Deus mentem inspiciebat. *Vos me:* Mimi, & histriones olim poetarum carmina recitantes. Phæbi poetarum Dei parasi vocabantur. *Roma sui Iouis:* Domitiani famulum, & aulicum pularinum, cui placeo.

Epigr. 57.

Martialis Admonitionis exemplum
ad Sabellum.

*Quòd non insulsè scribis tetrastica quedam,
Disticha quòd belle; pauca, Sabelle, facis:
Laudo, nec admiror. facile est epigrammata bella
Scribere: Sed librum scribere difficile est.*

Enarratio.

Pauca quedam epigrammata condere nò difficile est: sed libros epigrammatum bonorum, vt Martialis scripsit, arduum ob

magnam rerum, & argumentorum copiam.
Hinc magna Martialis laus.

Epigr. 58.

Bonciarij in effigiem D. Pauli.

Reconde gladium Paule, buccinam cape.

Martemq; cantu, non manu

Assee: Imperator te tuus renunciat.

Tibicinens, non militem.

Epigr. 59.

Vincentij Galli responsio.

Doctori placuit meo

Me certare manu, voceq; strenue

Eum mundi illecebris: manum.

Non ergo gladius dedeset hic meam.

Epigr. 60.

Eiusdem de Gloria.

Sponte virum sequitur fugientem Gloria lucense

Seclantem refugit. Vanus hic; ille sapit.

Epigr. 61.

Ioannis Baptistæ Plantanidæ.

De Pitaco annos fere centum agente lo-
quacissimo ferui cuiusdam incuria e nauis
aquis suffocato.

Ore grauis, sensuq; grauis cadit Indicus Ales,

Inq; suum condant ultima fata sinum.

Edocuit quiste armorum iam pondere pressum

Littora adire? grauis ceu lapis ipse cadis.

Nunc artes agnosco tuas Neprune per undas =

Auctulo eloquium, consiliuq; capis.

Epigr. 62.

Eiusdem, de eodem.

Antea praeulci currebat Lympha fusurro,

Currebat tacito per vada muta pede.

*Præterea adiunxit linguam, fecitque loquentem.
Posthac mille sonos articulata dabit.*

C A P. V I I.

AM patet epigramma ex simpliciter, pura-
que narratione cum decoso conscriptum
epigramma merito appellari. Itaque quod ar-
tificiosiore ornatiore, multiplicique narra-
tione constructum erit, multo etiam verius ap-
pellabitur, etiam si alterius argutiae genus
in eo desiderabitur. Ut exempla tum ex ve-
ra, tum ex ficta narratione sumpta declarant.

Epige. 63.

Martialis ex vera narratione de Scevola.

*Dum poteret regem decepta Satellite dextra,
Iniecit sacris se peritura focis.
Sed tam fœva pius miracula non tulit hostis,
Et raptum flammis iussit abire virum.
Vt vere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porfena non potuit.
Maior decepta fama est, & gloria dextra:
Si non errasset: fecerat illa minus.*

Enarratio.

Obsecra Roma à Porfena Hetruscorum
rege, Mutius Scevola in eius castra venit,
cum stipendium militibus dabatur, & eius
scribam, quem Martialis Satellitem vocat,
pari ferè ornatu cum Rege sedentem pro
rege obtruncat. ob quem errorem dextram
sponte foculo ad sacrificium accenso adiecit.
Vnde ab adusta vola manus Scevolæ nomen
inuenit, hoc est sine vola. Sed tam. Rex tanto

miraculo prope attonitus iussit eum ab igne moueri, pacemq; cum Romanis fecit. *Vixere quam*: Ratio est, quia rex perpeti spectando nequiuit, quo Mutius ferre potuit. Adde ob timorem salutis à Mutio iniectum. Quod dixisset trecentos iuuenes Romanos in eum coniurasse. *Maior decepta*: conclusio per acclamationem, & nobile dictum. Quod in encomiasticis à poetis fieri solet. Sententia est maiorem sibi gloriam errando dexteram comparasse, quam si armata regem obruncasset. Non enim tantum profuisset, nec bellum terminasset.

Epigr. 64.

Pentadij poetæ de eodem Scenola.

*Lictorem pro rege necans nunc Mutius ultro
Sacrificio propriam concremat igne manus.
Miratur Porsena virum, pœnamq; relaxans
Maxima cum obsessis federa victor inicit.
Plus flammis patriæ cõfert, quam fortibus armis
Vna domans bellum funere dextra suo.*

Epigr. 65.

Martialis in commendationem Traiani.

*Terrarum Dea, gentiumq; Roma,
Cui par est nihil, & nihil secundum.
Traiani modo lata cum futuros
Tot per secuta compararet annos
Et fortem Iuuenemque, martiumq;
In tanto duce militem videret:
Dixit praside glorioso tali,
Parthorum proceres, ducesq; serum,
Thraces, Sauromatae, Getæ, Britanni,
Possum ostendere Casarem, venite.*

Sola narratione, sed illustri, ac vnica periodo absoluitur hoc epigramma. Pulcherimum habet, tanquam præludium, Romanæ vrbs elogium. Quod Lipsius inter nobilia collegit, primumq; posuit. Ideam oprimi principis sub Traiani persona pictam continet. epigr. argumentum est, Romam terrarum orbis dominam, cum Traiani plurimos annos volueret futuros, dixisse omnes populos bellicosissimos eius virtutem formidaturos, atq; armis cessuros. Ornamenta sunt Elogium metonymia illustratum. *Roma*: pro Romani, Epitheton metaphoricum, & hyperbolicum. *Dea*: quod mortali collatione careat. *Cui par*: aliud adiunctum: *Modo leta*: congeries laudum Traiani; qua Pop. Romanum per multos annos pace fruiturum dicit: qua ratione ei ætatem diuturnam prædicit: *Cum futuros*: tum à fortitudine eum effert; à iuuentute, à peritia, & fortuna bellica: *Et fortem*. à duplici munere imperatoris, & militis in prælijs: *In tanto duce militem videret* Quæretam Plinius in Paneg. Traiani, alijq; complexi sunt. Prosopopeia: *Dixit: Tali præside*: custode. Feroces populos terret, ne deficient, aut bellum sibi moueant.

Epigr. 66.

Eiusdem de Portia.

Coniugis audisset fatum cum Portia Bruti,

Et subtracta sibi quæretet arma dolor:

Nondum scitis, ait, mortem non posse negari?

Credideram satis hoc vos docuisse patrem

*Dixit, & ardentes ausdo bibit ore fauillas :
Iunc, & ferrum curba molesta nega-*

Enarratio.

Portia Catonis Uticensis Filia accepto nuncio de morte Bruti coniugis sui, qui pateriter mortem sibi conseruerat, ne in victoris Cæsaris veniret manus; de quo Val. Max. lib. 5. cap. 11. cum ferrum ei sublatum esset, ne se interimeret, dixit mortem negari non posse, adducto exemplo patris sui, qui se interfecit, quod victorem Cæsarem ferre non posset. Quo dicto ardentes carbones ore hausit, & ita interiit. clauditur epig. in iustatione, & ierisione coram, qui ferrum abstulerant, ne se occideret.

Epig. 67.

Eiusdem de Leone Cicurato.

*Verbera securi solius Leo ferre magistri,
Inseramq, pacis blandus in ora manus:
Dedit dicit pacem subito feritate reuersa,*

*Quam nec in Lybicus debuit esse iugis.
Nam dno de tenera puerilia corpora turba,
Sanguineam rastris qua renouabat humum.
Sæuus, & infelix furiali dente peremit :*

*Martia non vidit maius arena nefas.
Exclamare libet, crudelis, perfide, predo,
An alia pueris parcere disce Lupa.*

Enarratio.

Leo domesticus errans per Amphitheatrum ad pristinam securitatem statim reuersus duos adolescentes, qui ibi cœuentiam arenam sanguine ferarum, & gladiatorum renouabant, præter expectationem inuasit, & in-

omnium conspectu laceravit. *Verbera securis*
 Quam cicur, domesticusq; esset leo ille, de-
 claratur. Nam magister eius securus, & li-
 ne timore lacerationis eum verberabat; & in
 eius ora manum tuto inferebat: *Dedidicit*
 statim oblitus lenitatis ad pristinam feroci-
 tatem rediit, quam collatione exaggerat.
Quanta nec: In Lybia enim plurimi, ac fero-
 cissimi sunt leones: in quibus tamen tanta
 non debuit esse ferocitas. hic sunt metapho-
 ra ab homine ad brutum: *Dedidicit pacem*
&c. ab animali ad non animal: *Feritate reuer-*
sa: metonymia subiecti pro adiuncto: *In iu-*
gis Lybicus pro leonibus montium Lybiae.
Nam dua, facti expositio schemata sunt; *In-*
felix, metonymia ab effectu, quod reminis-
 licem commiserit, necem videlicet. *Furiali*
dente, à Diris translatio: *Corpora puerilia*
 duos pueros: *synecdoche partis pro toto,* cum
 corpore, & anima constarent. *Marsia arena-*
periphrasis Amphitheatri per Synecdoche
partis pro toto, & metonymia continentis
 pro re contenta, idest spectatoribus. *Mars-*
tas: Mastilacra. *Nefas* metaphora ab homi-
 ne, qui nefas committere potest, non fera.
Maus scelus Erat maus, cum sancti feris
 obijciebatur lacerandi. *Exclamatio* clau-
 dit epig. exclamations, & apotrophe ad
 leonem, & exemplo dissimili Lupæ, quæ nõ
 læsit, sed nutriuit Romulum, & Remum
 fratres: ubi est dissimulatio, & metaphora
 crudelis, perfide, prædo, disce. Et hæc sunt
 epigrammata ornant, & arguta faciunt,

etiam si careant altero argutiæ genere, quod tamen hoc habet per exclamationem.

Epig. 68.

Eiusdem de Vipera in ore Ursæ.

Proxima centenis ostenditur ursa columnis,

Exornant fictæ quæ Platanona, fera.

Huius dum patulos alludens tentat hiatus;

Pulcher Hylas teneram merfit in ora manû.

Vipera sed caco scelerata latebat in ore:

Vivebatq; anima deteriore fera.

Non sentit puer esse dulos, nisi dente recepto,

Dum peris; ofacinus, ausa quod Ursa fuit.

Enarratio.

Poeticam, & illustrem habet enarrationem hoc epigramma. Describitur locus ursæ marmoreæ ab adiunctis, quæ porticus Pompeiana centum columnis sublata, ut quidam putant, cui proximus locus erat platanis constitus, quem platanonam vocat: porticum exornabant adiunctæ statuæ diuersarum ferarum, inter quas ursæ hianti ore viscebatur, in cuius rictu vipera latebat. Puer Hylas experiri volens oris, & faucium profunditatem, & ad feram alludere, manum inferuit, quam vipera momordit, quo morfu puer interijt: Clauditur epigramma exclamatione à rei indignitate, & ab admiratione ducta admiratio, quia Ursæ falsa, & marmorea id egerit, & per metonymiam Ursæ attribuit Vipere facinus indignatio, quia puero innocenti, & eleganti non pepercerit. Ornatus efficientes argutam narrationem sunt *proxima centenis*: synecdoche partis pro toto,

porticus sublata centum columnis. *fera ficta*:
 nam statuarij fingere, & pictores pingere
 dicuntur. *Platanona*: locus platanis confitus
 porticu adiunctus. *Pulcher Hylas*: elegans,
 ut Hylas Theodamantis filius ab Hercule
 raptus, & amatus. *synecdoche speciei*: allu-
 dens, ablandiens more puerorum. *Hiatus*
patulos: fauces patentes. *mersit*: intulit. *Vipe-*
ra scelerata: scelus admissura. *caco*: tenebroso
 metaphora ab animali: *viuebatq;* *Vrfa* habe-
 bat in se bestiam viuentem, metonymia *de-*
teriore: magis pestifera, cum alias *Vrfa* veno-
 num non habeat non sensit nō aduertit exi-
 tium, nisi postquam morsus fuit, & perire
 cœpit. *Ausa* quod metonymia continentis
 pro re contenta, alia lectio legit, *falsa vrfa*,
 quia non vera, sed mormorea.

Epig. 69.

Eiusdem de puero glacie iugulato.
Qua vicina pluit Ripsanis porta columnis,
Et madet assiduo lubricus imbre lapis.
In iugulum pueri, qui rosida templa subibat,
Decidit hiberno pregravis unda gelu.
Cumq; peregisset miseri crudelia fata,
Tabuist in calido vulnere mucro tener.
Quid non seua sibi voluit fortuna licere?
Aut ubi mors non est, si iugulatis aqua?

Enarratio.

Cum puer tectum subiret portæ vicinæ
 porticu Ripsani consulis, quæ columnis cœ-
 rum ornata erat, stiria decidit, e tecto pen-
 dens in eius iugulum, qui interemptus fuit.
 Huius facti argutam narrationem vario or-

natu fecit poeta, demonstratione loci, ubi res facta fuit. *Qua*: nempe parte, porta vicina: *columnis Ripsanis*: porticu Ripsani, quæ centum columnis ornata erat, & synecdoche est partis pro toto. *lapis lubricus*: pavementum lapideum; alia synecdoche eiusdem generis. *lubricus*: præceptus, ut imbre madens. *rosida*: humida non rore, sed aqua pluvia. *synecdoche speciei pro specie*, *vnda prægravis*: periphraſis ſtiria, quæ ex vnda conſtat, iſt eſt aqua congelata, & gelu prægravis facta. *Decidit in iugulum*. puerum iugulauit. *peregisset*: occidiſſet, periphraſis. *Crudelia* metaphora ab homine. *Micro tener*: metaphora proportionis mollita ſtiria ex aqua non dura eſt, ut micro ferreus intabuit in aquam reſolutus eſt. *in calido vulnere*. in calido vulnere ſanguine, metonymia cauſæ pro effectu. *Quid non*: Epiphonema conqueſtionem habens. *iugulatis aquæ* & apoſtrophe ad aquam. Nihil hæc narratione figuratiuſ, niſi belegantiuſ, & ita quæuiſ populariſ ſententia peregrina effici poteſt.

Epig 70.

C. Caſariſ Germanici de eodem argumento.

Trax puer adſtricto glacie cum ludis in Hebro,
Frigore coneretas pondere rupit aquas.
Dumq; ima partes rapido traherentur ab anſe,
Abscedit tenerum lubrica teſta caput.
Orba quod inuentum niſer dum caderet urna
Hoc peperi ſtammis, cetera, dixit aquis.

Enarratio.

Venustissimum est hoc epigramma. *Lubrica esta: fragmen glaciæ: mater orbis: filio
puiata. Quod caput tantum, dum conderet:
capitis cineres reponeret in urnam more an-
tiquorum. flammis: quia caput tantum inue-
nit, & combussit. cetera: membra aquis, quæ
ab anne rapido ablata fuerunt.*

Epig. 71.

Martialis de Gallo Lingono Sacerdote

Cybeles.

*Dum repetit sera conductos nocte penates
Lingonus a recta, Flammiaq; via.
Expulit offenso vissæum pollice salus,
Et iacuit toto corpore fufus humi.
Quid faceret Gallus, qua se ratione moreret?
ingenti domino seruus unus erat.
Tans macer, ut minimâ posset vix ferre lucernâ,
Succurrit mi sero casus, opemq; tulit.
Quatuor in scriptis portabant vsc cadaver;
Accipit infelix qualia mille rogus.
Hos comes inualidus summissa voce precatur,
Ut quosumq; velint corpus inane ferant.
Permutatur onus, si paraq; tollitur alte
Grandis in angusta sarcina Sandapila.
Hic mihi de multis vms, Lucane, videtur,
Cui merito dici mortue Gallo potest.*

Enarratio.

Lingonus offenso pede eliserat talum, quem iacentem Vespiliones, id est mortuorum elatores, seruo Lingoni rogati domum retulerunt in sandapila, hoc, & terretro deposito cadauere, quod efferebant. Evidenter

admodum narratur factum. Persona describitur à patria; *Langonus*: Lingoni populi sunt Gallia; à paupertate, conductos penates, conductam domum à re: à munere, *Gallus*: idest castratus Sacerdos Cybeles à loco; *re-Elavia*: ab eo, quod illi euenit; decidit, & elisit sibi talum, læsit pollicem pedis. talum est os quadratum in articulis pedum, & pro calcaneo sumitur. *expulsi*: e loco mouit. Ab euentu; *re-uit* &c. à desperato auxilio; *quid faceret*: quid facere posset? nihil ratio desperationis, quia vnum tantum habebat seruulum, tequem mærum, & exanguem, & ipse ingens erat, præpinguis & vasta mole corporis. *succurrit*. a casu adiutus fuit seruulus, vt open domino ferret. *Quatuor*: casus expositio; forte quatuor serui iusti frontibus literis, vt noscerentur, vnde & literati dicebantur serui exportabant vilis hominis cadauer: serui enim publici ad id erant destinati. *Accidit* describitur vilis eius cadaueris, ex eo numero quæ rogus vnus mille vna accipit, alia enim plura in vnum rogam comburenda conijciebantur. *Hos vnus*: seruulus iacentis Galli illos cadaueris porta totes rogauit, vt cadauer illud in quemcumq; locum, & angulum deponant, & dominum suum tollant, domumq; deferant. *permutant onus*: cadauer alio cadauere, vnde postea: *Morsue Gallo*. *Grandis Sarcina*: Galli bene saginati. *Aspata*: vel à feruis, vel per vim iniecta tollitur in sardapila angusta tanto corpori, *Hic mihi*. Quid sentiat de hoc Gallo

Gallo dicit, ob eius obscuritatem, paupertatem, & naturam Galli semiuiri, quod Sacerdotes Cyboles castrarentur; sibi videri, ut mortuum, nam clari, doctiq; viri ab indoctis tantum distare dicit philosophus, quantum à viuis mortui.

Epig. 72.

Eiusdem fictæ narrationis exemp. in laudem Domitiani.

Iuppiter Idei risit mendacia busti,

Dum videt Augusti Flavia templa poli.

Atq; inter mensas largo iam nectare fusus;

Pocula cum Marti traderet ipse suo.

Respiciens Phæbum pariter, Phæbiq; sororem,

Cum quibus Alcides, & pius Arcas erat.

Gnosca vos, inquit, nobis monumenta dedistis.

Cernite, quam plus sit Caesaris esse patrem.

Enarratio.

Iupiter conspecto templo Domitiani, qui erat è Flavia gente, patri suo Vespasiano structo, fingitur contemnere sepulchrum sibi à Cretensibus post mortem conditum. *Idei mendacia busti.* Sepulchrum cretense mendax. Ibi enim Iupiter bustum suum, id est cineres vstulati corporis non habebat, nō enim mortuus erat semper viuens. *Templa Flavia*, quæ alter polus sunt æmulatione, hyperbole. *Atq; inter mensas*: in Deorum conuiuio bene potus, & poculum Marti hauriendum porrigens, & simul Phæbū, Dianam, Herculem, & Arcadem simul accumbentes respiciens dixit se Deorum parentem. *Cretensia monumenta*, id est sepulchrum

chrum ab eis accepisse longe inferius magnificentia, & maiestate Domitiani templo. Ideo mallet esse Domitiani, quam Deorum parens. Aperte hic Poeta Domitiano adulatur, tam hyperbolicè templum illud extollens.

Epig. 73.

Eiusdem de Lycoride fabulose.

Qui pinxit venerem tuam Lacori,

Blanditus, puto, pictor est Minerva.

Enarratio.

Male pictam esse Venerem Lycoridis argutè asserit, quia pictor adulatus sit Minervæ: quam fabulantur in Paridis iudicio cum Venere de pulchritudine contendisse, superatamq; fuisse.

Epig. 74.

Pollicis poetæ antiqui de Hermophodrito.

Cum mea me genitrix gravida gestaret in alio,

Quid pareres, fertur consuluisse Deos.

Mars est, Phæbus ait; Mars femina, Iunoq; neutrum.

Cumq; forem natus, Hermophodritus eram.

Quarant letum Dea sis ait, occidet armis,

Mars cruce; Phæb' aquis, fors rata queq; fuit.

Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit ensis,

Quem tuliram, casu labor & ipse simul.

Pes hæsis ramus, caput incidit anne, tuliq;

Femina, vir, neutrum flumina, tela, cruce.

Enarratio.

Fictæ narrationis, & fabulose est, totumque argutum, præsertim verò in cauda. Propterea Politianus dignum putavit, ut græcè Græcis faceret.

Epig.

Epig. 75.

Partenij, quo Acon pastor Zephiris coro-
nam dicat pro Leucote cum Diana
venanti, ut eam seruet ab æstu.

*Luteolæ hæc cultæ, hosq; immortales Amarantus
Collapsos pleno Cloridos e gremio.*

*Sernat Acon vobis Zephiri, texitq; coronans:
Conueniunt vestris mollia fersa comis.*

*Vos modo Leucote haen, Nymphis dum inmixta
Diana,*

*Et iugit saltus, prosequiturq; feras.
Incolumen seruate æstu: neu mollia ledat,
Oraq; neu redeat fote perusta domus.*

Epig. 76.

Antonij de Lepore capto, & canemarino,
nonnihil veræ, & falsæ narrationis
habens.

*Trinacrii quondam currentem in litoris ora
Ante canes leporens caruleus rapuit.*

*At lepus: in me omnis terre, pelagiq; ruina est:
Forsitan & calis: si canis astræ tenet.*

Epig. 77.

Eiusdem Danubium loquentem cum Au-
gustus Cæsaribus inducentis per pro-
fopopeiam, quæ ad fictam narra-
tionem pariter spectat.

*Illyricis regnator aquis tibi Nile secundus
Danubius latum profero fonte caput.*

*Saluere Augustos iubeo, natumq; patremq;
Armiferis alui quos ego Panonijs.*

*Nuncius Euxino iam nunc volo currere ponto:
Ut sciat hoc superum cura secunda Valens.*

Eade, fuga, flammis stratos peruisse Suenos,

Nec

Nec Renum Gallis limitis esse loco.

*Quod si lege maris refluxus mihi curreret amnis :
Huc possem victos inde referre Gothos.*

Epig. 78.

Binidem quo Echo pictorem alloquitur.

*Vane, quid affectus faciem mihi ponere, pictor,
Ignorantq; oculis sollicitare Deam?*

Aeris, & lingua sum filia, mater inanis

Indicij, vocem qua sine mente gero.

Extremos pereunte modos à fine reducens;

Ludificata sequor verba aliena meis.

Auribus in vestris habitio penetrabilis Echo.

Et si vis similem pingere, pinge sonantem.

C A P. VIII.

De Epigrammate composito.

E Pigramma compositum ex Scaligero illud est, in quo aliud deducitur ex propositis, & explicatis: quod aut maius, aut minus sit, aut par, aut diuersum, aut contrarium, aut quid aliud, & quod deducitur, argutia nominatur. Hæc in defticitis propositionis ratio est. quæ vel in posteriore versu est, vel etiam in priore. in longioribus verò epigrammatibus fere in postremo disticho inesse solet.

Epig. 79.

Martialis ad Pontilianum.

Cur non misso meo tibi Pontiliane libellos?

Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

Enarratio.

In priore versu est propositio, in altero argutia, quia innuit Pontiliani libellos esse pessimos.

Epig. 80.

Eiusdem ad eundem.

*Sæpe Salutatus, nunquam prior ipse salutas:
Sic erit æternum, Pontiliane, vale.*

Enarratio.

Hic argutia est in propositione, & propositio secundum locum tenet: & est, te mortuum Pontiliane amplius non salutabo. Eum enim mortuum esse innuit, quia mortuo vale æternum dicebatur: sed re vera humanitatem, & amicitiam in eonô esse significat. ratio est, quia cû, sæpe cû Martialis salutasset, numquam prior ille Martialem salutauisset, nec cum salutaretur, salutabat.

Epig. 81.

Eiusdem ad Carisianum.

Nil lasciuus es Carisiano.

Saturnalibus ambulat togatus.

Enarratio.

Propositio arguta est, Carisianum pauperimum esse, quod tamen ascribit summe lasciuie per irrisionem. Ratio est, quia cõtra morem Senatorum, & Equitum Romanorum saturnalibus erat togatum incedere: quibus positis togis syntheses sumebantur, quæ erant vestes breues senatoriæ, confusæ, & contextæ compositione quadam versicolori. Et Carisianus, ob paupertatem synthesim non habebat: ideo togam ferebat.

Vide plura disticha in cap. de breuitate epigrammatis. ad pleniora transeamus.

Epig. 82.

Eiusdem in laudem Neruæ Traiani.

Tanta tibi est recti reuerentia Cesar, & equi:
Quanta Numæ fuerat: sed Numæ pauper
erat.

Ardua res hæc est; opibus non tradere mores:

Et cum tot Cresus viceris, esse Numam.

Si redeant veteres, ingentia nomina patres,

Elysium liceat si vacuare nemus:

Te volet inuictus pro libertate Camillus:

Aurum Fabricius te tribuente volet.

Te duce gaudebat Brutus: tibi Sylla aruentus.

Imperium tradet, cum posturus erit.

Et te priuato cum Cesare Magnus amabit:

Donabit totas & tibi Crassus opes.

Ipsæ quoque infernis reuocatus Dites ab umbris

Si Cato reddatur, Cesarianus erit.

Enarratio.

In hoc epigrammate in laudem Neruæ ab æquitate effertur per multas comparationes, unde maius educitur: prima collatio est æquatis Neruæ cum sanctitate Numæ Pompilij secundi Regis Romanorum, prius a pari: tanta quanta tum a minori ad maius ratione minorum opum: sed Numæ: sequitur ratio gnómica, quia difficile est in magnis opibus, quantæ Neruæ erant, & multorum Cesarum diuitias superabant, esse tam sanctum.

Ardua res. Si redeant: propositio contentionis multorum Romanorum cum Traiani virtutibus: Elysium: commendatio a numero.

*more. Patres ingenia nomina in præstantia
Te valet. numeratio multorum. Camilli, qui
mallet Neruam principem, quam suam li-
bertatem. Hic ex ut dictator creatus libe-
rauit ingratam patriam ab excidio Gallo-
rum. Val. Max. Florus, & alij tum de hoc,
tum de sequentibus agunt. Fabricius maxi-
mæ abstinentiæ, & paupertatis vir, nerua
tribuente aurum acciperet propter opinio-
nem illius integritatis. Brutus assertor li-
bertatis, & regum Romanorum eictor
Traianum regem veller. Sylla dictaturæ
vsurpatur eam sponte Neruæ traderet. Cæ-
sar, & Pompeius imperij auidi cum impera-
torem amarent. Tandem Cato, qui se inter-
fecit, nè Cæsarem victorem videret, Neruæ
seruire magis veller, quam libere viuere.
Quod quidem omnium maximum est, ut
pronomen, ipse, & nomina Cæsarianus erit,
indican, quæ maximam emphasim habent.*

Epig. 83.

*Eiusdem de Leone, qui gubernatorem
offenderat.*

*Læserat ingrato Leo perfidus ore magistrum
Ausus tam notas contemnerare manus.*

*Sed dignas tanto persoluit crimine penas,
Et qui non tulerat verbera, tela tulit.*

*Quos decet esse hominū tali sub principe mores,
Qui habet ingenium vitæ esse feris?*

Enarratio.

*Cæsar laudatur a Clementia, quòd iusse-
rit leonem illum, qui suum gubernatorem
læserat, telis percusi, quia iura humanita-*

tis præter morem iam mansuetus violasset .
 Hic maius deducitur , Cæsarem cupere ho-
 mines esse humanissimos , qui feras iussit
 esse humanas , puniendo tam grauitè im-
 mites . *Quos decet . . .*

Maius etiam deducitur in primo Martia-
 nis epigr. in quo Amphitheatrum Tiberij
 Cæsaris sex orbis miraculis præfertur .
 Quod in fine opusculi positū plene explica-
 tur. *Epig. 84.*

Vincentij Gallij in selectis Epist.
 Iacobi Vectiani .

*Quem foetum , Iacobe , tuum tam suspicit orbis .
 Lemmate non poterat nobiliore frui .*

Selecti quid quid Ciceronis epistola condit ,

Plinius arguti : pandis utrumq; carus .

Plinius hinc alter , Cicero quod diceris alter ,

Est merito : amborum quod fuit , unus habes .

Talia Dadalea mensis cum duplicis aques

Marte tuo , ingenij gloria quanta tui ?

Epig. 85.

Iacobi Vectiani responsio .

Quod tibi vel Cicero videor , vel Plinius alter ,

Pace tua , nimium , Galle diserte , vides .

Quam procul a fuluo Iouis alte Sitta recedit ,

Quam procul a pleno flumine riuus abest :

*Tam procul utroq; heu , magno discrimine lin-
 quor ,*

Dicta lego veteris dum pretiosa Latæ .

Tu potes Arpinijq; decus , decus atq; Secundi

Unus inexhausto promere , Galle , Scylo .

Unde igitur factū dicam , ut me parua sequentē .

Sic laudes ? cecus nsmpe Amor imposuit .

Epig.

Francisci Æmundi de B. Virginis natali
ad S. Annam parentem in quo
maius educitur.

Fausta parens nimium partus contemne dolores:

Gaudia quanto tuo parta dolore manent?

Aspice, quos fundat vultus puerilis honores;

Quantus & in placito fulgeat ore decor.

En ad vagitus nata descendit Olympus:

Quin etiam ipse sua labitur arce Deus:

Quid poterit maior: si iam sine viribus infans

Supremo in terras evocat orbe Diem?

Epig. 87.

Casa novæ de Demosthene, & Cicerone.

Quod maius lumen, Demosthenis, an ciceronis?

Hic nullum; paucos ille pares habuit.

Hic decus, ille aurum præfert: hic fortis, at ille

Degener: eloquium hic donat, at ille locat.

Profuit assidue hic: nonnunquam ille offuit:

illi

In miseros studium: hinc dicere pro misero,

Immo cum Spartæ Thebas, & congere Athe-

nas.

Quod memita sibi Gracia habet sic Cicero.

Epigt. 88.

Martialis ad Domitianum, in quo
minus deducit.

Quantum iam superis Cæsar, celoq; dedisti,

Si repetas, & si creditor esse velis:

Grandis in æthereo licet auctio fiat Olympo,

Coganturq; Dei vendere, quid quid habent:

Conturbabit Atlas, & non erit uncia tota,

Decidat tecum qua patet ipse Deum.

Pro Capitolinis quid enim tibi solvere templis;

Quid pro Tarpeia frondis honore pote sit?

Quid pro culminibus geminis matrona tonantis?

Pallada, pratero, res agis illa tuas.

*Quid loquar Alciden, Phæbumq; pioſq; Laco-
nas?*

Addita quid Latio Flavia templa polo?

Expetes, & sustineas Auguste necesse est:

Nam, tibi quod soluat, non habet arca Jouis.

Enarratio.

Mirificè, & maxime hyperpolice Domitiani opera tollit poeta affirmans Deos, Iovemq; ipsū soluendū non futurū, Si Domitianus, quod templis excitandis superis donavit, repetere vellet, atq; exigere. Sententia sex priorum carminum est. Si auctio in celo fieret, id est hastæ subijcerētur ad vendendum bona omnia Deorum, Dearumq; & Atlas celum humeris sustinens, ut præco celum ipsum conturbaret, id est venderet, ut pecuniam colligeret, tamen nè vnciam; id est duodecimam partem æris alieni dissolvendi expediret. Si Iupiter decideret cum Domitiano, hoc est rationem conferret repetente quantum superis dederit per constructionem tot templorum. *Pro Capitolinis*: singula enumerat Domitiani templa, & opera. Capitolium conflagram restituit, & in eodem ædem novam exenavit: tum ludæ quinquenales Ioui Capitolino constituit, in quibus laureæ, & coronæ quernæ dabantur, quæ honorem Tarpeia frondis appellat.

Quid pro culminibus: Duo etiam templa Iu-
noni consecrauit, quæ Iouis soror, & coniux
erat, ideo *Matrona Tonantis. Pallada.* Mi-
neruæ pariter templum erexit, quam super-
sticiosè coluit, & putabat sibi ab illa omne
genus honorum, & bonorum venire: ideo
dixit poeta: *res agit illa tuas.* Preterit vero,
quia nihil apud illa Domitianus excogeret, cui
omnia sua accepta referebat. *Quid loquar*
Alcides: Herculi pariter templum condi-
dit, statuamq; posuit. Etiam Phæbo, Casto-
ri, & Polluci Iouis filij ex Læda, quos La-
conas appellat, & pios, qui in Laconia nati
sunt: ad vicissim mortales, immortalesq;
iuuare putabantur. *Addita quid Latio.* po-
stremo ponitur templum in Latio polo, id est
celo, & aere Romano conditum, de quo egi-
mus supra: quod ornamentum, & decus
Flauie gentis appellatur. *Expectes.* conclu-
sio est, in qua minus deducitur, Iouem. scili-
cet esse Cæsare pauperiorem; maioraq; esse
Cæsaris merita, quam ut Iupiter æquare
possit. Itaq; expectandum, data aut dicio-
ri fiat, aut donec eum mortuum Celo ipso re-
cipiat.

Epigt. 89.

Eiusdem de pugna feminarum
cum bestijs,

*Belliger inuictis quod Mars tibi fuit in armis,
Non fuit est, Cesar, fuit & ipsa Venus.
Prostratum Nemees, & uasta in ualle Leonem,
Nobile, & Herculeus fama canebat opus.*

*Prisca fides taceat: nam post tua miora, Caesar,
Hæc iam feminea vidimus abtâ manu.*

Enarratio.

Mars pro viro, Venus pro femina etiam molli sumuntur. Factum Herculis refertur, quod est Leonis Nemei in valle inter Nemeam Sylvam, & Mycenæ occisi. Deinde minus infertur, quod femina post munera Titii, id est venationes editas in gratiam populi, in illis dederit pugnare, & Leones alia;sq; bestias vincere.

Epigr. 90.

Casanoue de C. Julio Cæsare.

*Spectat Alexandri picturæ Beriamina Cæsar:
Ast ego mundū aliquid gessi, ait illæcrimans.
Quid? si C. Alexander spectasset Cæsaris abtâ,
Dixisset Persas vincere pugna est.*

Epigr. 91.

Cruceia statuam regis Philippi
armati.

*Armati e celo spectans Cytherea Philippi
Effigiem, Martem credidit esse summo.
Sed prope ut accessit patefacto errore, quid in-
quit,
Si decepta Dea? quid facient homines?*

Epigr. 92.

Martialis ad Maximum.

*Captivam, pudet heu, sed rapto Maxime
canam:*

*Tu captas aliam: iam sumus ergo pares,
Mane saluatum venio: tu dicorū esse
Ante Saluatum: iam sumus ergo pares.
Sum comes ipse tuus, sum idigante ambulo regis.*

Tu comes alterius: iam sumus ergo pares.

Esse sat est seruum: iam nolo vicarius esse:

Qui rex est, regem, maxime, non habeat.

Enarratio.

Probat Maximum, qui rex, idest dominus haberi volebat, esse animo auaro, & serui: ideo munus renunciat illius salutandi, & comitandi, ne deterior illo fiat, idest vicarius: qui seruus serui est, Probat verò eum esse seruum, quod saluet, comitetur, & aliorum cenas capiet, tandem, quod regem habeat, hoc est dominium: quæ ratio serui definitione est.

—*Epigr. 93.*

Eiusdem ad pessimos coniuges:

*Cum sitis similes, pariq; vita,
Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.*

Enarratio.

Miratur discordes esse, coniuges, cum moribus sint similimi: Nam pares paribus, similesq; similibus gaudent.

Epigr. 94.

*Eiusdem ad Licinianum, vbi par
educitur.*

Ferona docti Syllabo amat Vatis:

Marone felix Mantua est:

Censetur apona Liuso suo tellus:

Stellaq; nec Flacco minus:

Apollodoro plaudit imbrifer Nilus:

Nasone Peligni sonant:

Duosq; Senecas, unicumq; Lucanum

Facunda loquitur Corduba.

Gaudent iocosa Canio suo Gades:

Emerita Decianomeo.

Te Liciniane gloriabitur nostra,

Nec me tacebit Bilbilis.

Enarratio.

Catallus per syllabos, idest hendecasyllabos versus, in quibus excelluit, describitur Veronensis. Lilius Aone natus, quæ tellus patavina est. Stella etiam, & Valerius Flaccus poeta patavini. Apollodorus poeta Alexandrinus, Alexandria vero in Ægypto est, & Nilus, quem pro Alexandria posuit, & imbriferum appellat, quia in Ægypto loco imbrium sit sua inundatione. Sulmo in Palignis situs Ovidij Nasonis patria fuit. Senecæ duo Rhetor, & philosophus, qui & poeta tragicus fuit, Cordubentes fuerunt: sic Lucanus. Caninius Gades civitatem, & insulam ad extremum Oceanum occidentis patriam habuit, quas iocosas appellat ob ipsum Canium iocosum, & ridiculum. Emeritæ Auguste in Lusitania Decianus natus est. Licinianum tandem, ipsumque Martialem Bilbilis procreavit.

Epigr. 95.

Claudiani de Apru, & Leone.

Torus Aper, fulvusque Leo coiere superbit.

Viribus hinc setis, senior ille iuba.

Hunc Mars, hunc Cybele laudat: dominatur uterque;

Montibus Herculeis sudor uterque fuit.

Enarratio.

Sudor uterque quia & Leonem, & Aprum
in.

interfecit, & inter eius duodecem labores numerantur.

Epigr. 96.

Zanchi de Acone, & Leonilla fratribus.

Lumine Ancon dextera, capta est Leonilla, sinistro.

Et potis est forma vincere uterq; Deos.

Blande puer lumen, quod habes, concede forori:

Sic tu cecus Amor: sic eris illa Venus.

Epigr. 97.

Soffagi de Borromeorum Insula, in

Verbano Lacu.

Vidimus, inuitis florescas ut insula saxis;

Floribus ut scopulos ars operosa beat.

Vidimus, ut varius Lauri fingantur in aulas,

Uestiat ut miras Citrea poma suos.

Hic nimios soles lauris argentibus aestas

Frangitur, hic medi o frigore vernat hiems.

Et quisquam miretur adhuc, si dicitur hortia

Nec minor Alcinoi, nec minor Hesperidum.

Enarratio.

Totum profecto elegans, argutumq; est, plenum poetice tropis, & phrasibus, & a pari concludit.

Epigr. 98.

Tebaldei de Cane, & Apro.

Gloria uterq; sui generis bygereus lassis,

Et Latialis Aper pulchrum incunt facinus.

Hostium uterq; timor, fatum sibi debitum uterq;

Vinci ut uterq; nequit, victor uterq; cadit.

Nec victor, sed victus uterq; cadit, neq; victus;

Sed victor: sed se prestat uterq; parem.

Hostis uterq; suo laudis plus contulit hosti :
Incipit exequijs vivere uterq; suis.

Epigr. 99.

Torcelini de S. Francisci Stigmatibus.

Exue Franciscum tunica, laceroq; cucullo :
Qui Franciscus erat: iam tibi Christus erit.
Francisci exuuys, si qualicet, induo Christum :
Iam Franciscus erit, qui modo Christus erat.
Quid celestis amor non audes? fingis amantes
Arte noua, effigies ut sit amantis amans.

Epigramma 100.

Alexandri Rubini in orationem Belloni
Senatoris in Philippi III. Regis
Hispan. funere.

Augustoregis, mastoq; in funere laudes
Grandiloquo Paulus dum pius ore tonat :
Tam belle has ornat, tam belle ornatur, ut inde
Ornetur dubites; ornet an ipse magis.
Certabant studijs patres diuersa secuti.
Nobilis atq; dsu pugna retenta foret.
Principis at virtus litem ingeniosa dsermit,
Quam non finisset rectius ipse Cato.
Ornet, ait, Paulus laudes, ornetur ab illis.
Par simul aeternum uiuat utrumq; decus.

Epigramma 101.

Catulli ad Quintum a simili.

Quinti si tibi vis oculos debere Catullum,
Aut aliud, si quid charius est oculis :
Eripere ei noli, multo quod Charius illi
est oculis, si quid charius est oculis.

Enarratio.

Quintum rogat, ne sibi nescio quid cha-
rius

rius oculis præripiat. Epigramma a simili
parum distat a superiori.

Epigramma 102.

Scripandi de Maria Magdalena cum
navi collata.

Tuta per undantis refluxos sibi pectoris ætus
Magdala diuono numine puppis abit.
Vada tibi lacryme, mens nauis, vota rudentes:
Spes malus, gemiens flumina, vela preces.
Tecto timor, remi cura, pudor anchora, merce.
Unguentum, comites crimina, rector amor.
Pande rati tu Christe sinus, & inhospitus hospes
Secum indignanti murmura sæua fremat.
Hic merces deponet amor, puppinq; ligabit;
Cautes sint planctæ, ductaq; vincla comæ.

Epigramma 103.

Remundi de Ortu, & morte Christi.

Clara dies oreris media dum nocte, refulget.
Dum moreris, medio nox fasti atra die.
Onerum solem supera inter lumina, quo lux
Ex oriente oritur, quo fugiente, fugit.

Epigr. 104.

Martialis a dissimili, siue diuerso.

Pars maxillarū tonsa tibi, & pars tibi rasa est.
Pars vulsa est: unum quis putet esse caput?

Epigr. 105.

Caroli Boslij.

Ania dum cogit, glomerantiaq; agmina mul-
cens,

Vt Laribus reuehat, concutit ara senex:
'Mella relicta vaser viduo surrepta cubili,
Clam sibi transmissio vendidit arc puer.
Dispar utrumq; angit vano sed cura labore:

Contra it alter apes, distrahit alter opes.
 Agmen ab it: nil rapta iuuant: sic errat uterq;
 Fessus ab are senex, laesus in are puer.
 O stulte mutato vices: ne eruetis utriq;
 Vendat mella parens: agmina natus agat.

Epigr. 106.

Eiusdem post captas apes.

Palantes iam fessus apes pater ereciebat;
 Ipse fauos tacito tramite natus imit.
 Ille piger ramo tandem tulit Agmen onusto
 Iste fauis retulit non piger eradatis.
 Successu gaudent natusq; paterq; secundo:
 Sed quod uterq; cepit, captus uterq; gemet.
 Quid mufferi cepisse iuuat? si sero dolebit
 Perdit a melia senex: ara profusa puer?

Epigr. 107.

Sollagi De D iacobo Hispaniarum tu-
 telari numine per diuersorum,
 suo dissimilium congetiem.

In niueo Iacobus equo nunc fulminat armis,
 Qui remio a quoreas sollicitabat aquas.
 Incipiens est bello, suetus piscariis alio,
 Alius equo vehitur qui rase vetus erat.
 Pro calamis iacula emittit, pro retibus hastam,
 Nunc metus est Mauris, piscipus ante metus.
 Instruxit se se celestibus armamentis,
 Militia ex illa militat ille Deo.
 Et miremur adhuc, cum pro te militet, ether,
 Si terra, & toto vincis, fbera, mari?

Epigr. 108.

Martialis in habentem varios mores;
 ubi contraria sunt,

Difficilis facilis iucundus, acerbus es idem.

Nec possum tecum vivere; nec sine te.

Epigr. 109.

Eiusdem ad Varum.

Cum facias versus nulla non luce ducentos,

Vare nihil recitas: non sapias, atq; sapias.

Enarratio.

Varus singulis diebus ducentos versus effundens insipiens, & sapiens appellatur. insipiens, quòd frustra laboret: tot enim versus boni tam brevi tempore fieri nequeunt: sapiens deinde, quia non eos recitat. Nam si recitaret, ineptus videretur: nulla non luce: vnoquoq; die.

Epigr. 110.

Eiusdem ad Decianum.

Ne valeam si non totis Deciane diebus,

Et tecum totis noctibus esse velim.

Sed dua sunt, qua nos disiungunt millia passum.

Quatuor hec sunt, cum rediturus ex am.

Sape domi non es, cum sis, quoq; sape negaris:

Vel tantum causis, vel tibi saepe vacas.

Tu tamen ut videam, dua millia non piget ire:

Vt te non videam, quatuor ire piget.

Enarratio.

Cupiebat assiduus, adesse Daciano, sed iter duorum millium, & geminatum, cum redit, obstabat, *Sape domi*. Non tamen refugeret laborem itineris, ni frustra subiret. Quia vel domi non est, vel si est, prohibetur congressu: vel quia dicant eum non esse domi, vel occupatum causis, vel sibi, id est valetudini vacantem. *Tu tamen*. Itaq; bellè, & arguè concludit à contrarijs: quasi ad

Decianum tam longo itinere iret, ut cum no-
videret,

Epigr. 111.

Eiusdem in Fabium, & Chrestillam
paricidas.

*Effert uxores Fabius, Chrestilla maritos:
Funer eamq; toris quassat uterq; facem:
Victores committat Hymen, quos iste manebit
Exitus, una duos ut Libitina ferat.*

Enarratio.

Fabius uxores, Chrestilla maritos macta-
bat: ambos in matrimonio iungendos ait
poeta: ut se mutuo interimant, & effera-
tur. Efferti est ad rogam ferri, *Facem Fune-
ram* in funere latam. *Libitina*: Mortuorum
Dea apud Romanos erat.

Epigr. 112.

Eiusdem ad Dyndimum.

*Insequeris, fugio; fugis insequor: hac mihi
mens est:
Velle suum nolo Dyndime, nolle volo.*

Epigr. 113.

Catulli.

*Odi, & amo, quare id faciam, fortasse requiris:
Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.*

Epigr. 114.

Musconij pro Io: Maria Marone.

*Si Maro sum, capies bona carmina, namq; Ma-
roni.*

*Egregios versus scribere Musa dedit.
Sum Maro; nec versus tamen accipis ipse di-
fert os.*

Qua ratio est igitur? sum Maro, nec Maro.

Epigramma. 115.

Martialis ad Quintianum.

*Quid tibi Decembri, quo voleant mappa,**Gracilesq; ligula, cereiq; chartaq;**Et acuta senibus testa cum Damascenis,**Præter libellos vernulis nihil misit.**Fortasse avarus videor, aut inhumanus.**Odi dolosas munerum, & malas artes.**Imitantur hamos dona. Namq; quis nescit**Avidum vorata decipi scaurum musca?**Quoties amico diuiti nihil donat,**O Quintiane, liberalis est pauper.*

Enarratio.

Excusat se poeta, quòd saturnalibus munera non miserit. Probatq; se liberaliorem fuisse nihil donando, quam si donaret. Quia sic pauper nihil a diuite petit. Tangit quædam munera mitti solita. Quæ sunt mappæ idest lintea, ligulæ graciles, idest gladioli subtiles in linguæ speciem facti, cerei, chartæ, testæ acutæ, idest vasa testacea acuta metarum formam habentia cum damascenis senibus, idest plena pomis aridis, & rugosis, vt sunt senes, e Damasco missis. Senex adiectiuum est omnis generis. præter libellos poeta tantum libellum vernulum, idest domiscriptum misit. Ita senibus, & vernulos epitheta metaphorica sunt. Odi, gnomica ratio, cur non donet. Quia pauper diuiti dolosè donat: nam donando plus petit, quam donat. Quæ auaritia, non liberalitas est, & malam artem exercere. *Imitantur*, similitudine artem malam esse probat.

bat. Ut piscator musca hamo inhaerente
 scaurum piscem decipit diuitem. ita pau-
 per munusculo decipit diuitem. itaq; arguē
 concludit pauperem liberalem esse nihil do-
 nando. Diuitem enim amicū amat, non
 eius diuitias.

Epig. 116.

De Christi D. N. In quo contrarijs
 contra opponuntur.

*Pro seruis moritur dominus, pro fontibus in fontem,
 Aegro pro medicus, pro grege pastor obit.*

Epig. 117.

*Soffagi in obitum Vincentij Magnanē.
 Siccine puberibus Vincenti carperis annis t
 Non ea materni vota fuerē sinns.
 Mutantur subitis virtutum premia panis:
 Est postrema tibi, que toga prima fuit.
 Pro talamo tumulus, pro seclatriste pheretrum:
 Tettaq; pro lauro mastia cupressus habet.
 Exequijs plausus turbatur; gaudia luctu,
 Flebile sit funus, que modo pompa fuit.
 O subhonorus bonos, in gloria gloria. Nam dum
 Incipit esse aliquid, desinit in nihilum.*

Enarratio.

Vincentium Magnanum recenti lauro do-
 mandum mors immatura præcepit. Hic est
 contrariorum coaceruatio, hic poetici tropi
 multi, & phrasēs, quæ totum epig. argutum
 reddunt; & apte clauditur per exclamatio-
 nem. *O subhonorus honos.*

Epig. 118.

Martialis ad Linum.

Quid mihi reddat ager quæris, Line, Nomentanus.

Hoc mihi reddit ager, te, Line, non video.

Enarratio.

Odium suum in Linum declarat. dum dicit agrum Nomentanum hunc fructum sibi afferre, ut eius conspectum auferat.

Epigr. 119.

Eiusdem de Labieno.

Heredem Fabius Labienum ex asse reliquit:

Plus meruisse tamen se Labienus ait.

Enarratio.

Labienus plura dona Fabio donauerat, ut eius hereditatem captaret, quam ex testamento illius postea accepit. Sed Fabius vivens bona sua pleraque decoxerat. Ludit ergo argute poeta in ambiguo, meruisse, quod ad penam poeta refert, quasi maiori malo dignus sit: & Labienus ad præmiam, quod plura ipse dederit, quam hereditate accepit.

Epigr. 120.

Eiusdem in Saletanum.

Cur tristiores cernimus Saletanum?

An causa levis est? extuls, inquis, uxorem.

O grande fati crimen, o grauem casum.

Ille illa diues mortua est Secundilla,

Centena decies qua tibi dedit dotis?

Nollem accidisset hoc tibi Saletane.

Enarratio.

Secundilla uxor Saletam mortua erat, quæ maximam ei dotem reliquerat. Poeta nar-

rato factò videretur dolere casum, & dolet felicitatem Saletani. *extuli uxorem.* mihi mortua est: metonymia subsequens pro antecedente. nam efferre verbum proprium est funeris, quod mortem subsequitur. *O grande ironia illa illa.* conduplicatio ephasim habens: quæ tibi tam magnam dotem reliquit. quantaq; esset, explicat, centum decies millia sextestia, id est viginti quinque millia Philippinorum.

Epigr. 121.

Eiusdem ad Fidentinum.

Fama refert nostros te Fidentine libellos

Non aliter populo, quam, recitare, tuos.

Si men vis dici, gratis tibi carmina mittam,

Si dici tua vis, hæc eme, nè mea sint.

Enarratio.

Fidentinus aliena pro suis populo recitabat. Itaque poeta in dialogia id est in ambiguo vocum mea tua ludens eum, docet quomodo aliena sua dicere possit; *eme*, inquit, & tua erunt. & cum tamquam plagiarum, & furem aliorum carminum perstringit.

Epigr. 122.

Sossagi in Nestorem.

Nestorei Inscribis dicatur Tullius alter,

Innumeras lassat praela voluminibus.

Sed multum tamen o Nestor, non multa habere:

Romanus si quis Tullius esse velit.

Enarratio.

Sub Nestoris persona carpit edentes plurima in lucem, ut docti videantur. *Lassat praela*; periphrasis multa imprimentis: a loco

consequentium cum metaphora ab animalibus
lassat: defatigat. *laboret*; multum defudet.
 laborare multa, conficere, siue componere.
 Non enim multitudo scriptorum, sed bonitas
 commendatur, vt dicimus in Rhetore
 nostro.

Epigr. 123.

**Casanoux in Iulium secundum
 Pontificem.**

*Vix bellum indictum cum vincis, nec citius vis
 Vincere, quam parcas. hæc tria agis pariter
 Vna dedit bellum, bellum lux sustulit vna.*

Nec tibi, quam bellum, longior ira fuit.

*Hoc nomen diuinum aliquid fert secum,
 vtrum sis.*

Mitior, an ne idem fortior ambiguum est.

Epigr. 124.

Martialis in Coracinum.

Quod semper casiaq; cinnamomq;

Et nido niger alitis superba.

Fragas plumbea Niceroniana,

Rides nos, Coracine, nil olentes:

Mala, quam bene olere, nil olere.

Enarratio.

Vituperatur Coracinus olens, & infamis,
 nimisq; notabilis delitijs; arguta habet con-
 clusionem, inexpectatam, vel expectationi
 contrariam. *Alitis superba*; Fænicis, in cuius
 nido referunt reperiri casiam, cinnamomū,
 aliasq; Sabeas herbas. *Plumbea Niceroniana*
 vnguenta, quæ Niceros vnguentatius in va-
 sis plumbeis in vbra coqui curabat. *Niger-
 nido*: vnguento confecto ex rebus sumptis

ex nido metonymia continentis prorecon-
tenta.

Epig. 125.

Eiusdem conclusionem contra expectatio-
nem habens, quod a contrario fit,
de Damis.

*Aspicias imbelles tentant quam sortia Dame
Prælia? tam timidus quanta su ira feris?
In mortem paruis concurrere frontibus audens.
Vis, Caesar, Damis parcere, mitte canes.*

Enarratio.

Damarum pugnam describens poeta vsq;
ad mortem sibi inferendas eas concurrere
era dit. Quas si viuas seruare cupit Cæsar,
admonet, vt canes in eas immittat. cum ta-
men notum sit nihil ab eis magis metui.
Virg. edorum. 8. de aureo seculo loquens, in
quo nullæ sūt inimicitie, aut insidie ita canit.
Cum canibus tibi venimus ad pocula Dame.

Et tamen verum est, quod monet poeta
ta enim sunt conditione Damæ, vt pugnam
inter se, nisi canum latratu, & immisso diri-
mant. quia se fugæ mandant, & ita seruan-
tur. *Imbelles sortia* pugnancia sunt; ideo ar-
guita. sic, *ira timidus*: *In mortem*: expositio
verborum: *sortia prælia*. Quia in mortem, vt
fortes concurrunt. *Parcere damis*. incolu-
mes Damas seruare. *Mitte*. immitte canes
in eas. Vt eis viuifis præ timore fugiant, &
seruentur.

C A P. I X.

Epig. ex Generib. causarum.

E Pigramata omnia ex Scaligero ad genera causarum reuocantur. Ad demonstratum ea, quibus laudamus, vituperamus, illudimus, gratulamur, gratias agimus, commendamus, aliquid dicamus, ipsum excitamus, iocamur.

Ad deliberatum, quibus suademus, dissuademus, hortamur, dehortamur, petimus, deprecamur, infirmulamur, ex postulamur.

Ad iudiciale, quibus aliquem accusamus, reprehendimus, exprobramus, minamur, infirmulamur, inuehimur, defendimus, ex postulamur.

Exempla aliquot in singulis generibus adducemus. Quae tamen omnia etiam ad superiores diuisiones referuntur: & pariter in illis allata ad hanc spectant.

Epig. 126.

Catulli in Laudem Ciceronis.

*Disertissime Romuli Nepotum,
Quot sunt, quotq; fuere Marce Tulli,
Quotq; post alius erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit pessimus omnium poeta:
Quanto tu optimus omnium patronus.*

Enarratio.

Egregium sanè laudationis exemplum.
Gratias agit poeta Ciceroni ob acceptum

beneficium, quod tamen non exprimit. laudat per collationem, omnibus eum Romanis in facundia præfert tunc viventibus, qui fuerunt, ac futuri sunt. Cui etiam Quintilianus non solum eloquentiæ; sed etiam in præceptis dandis de ea primas ei tribuit. *Præcipuum verò lumen, inquit, sicut eloquentia, ita præceptis eius dedit unicum apud nos specimen arandi, docendiq; oratorias artes M. Tullius.*

Epigr. 127.

Martialis ad Decianum.

*Si quis erit raros inter numerandus amicos;
Quales præscia fides, fama; nouit annis.
Si quis Cæcropia madidus, Latiaq; Minerva
Artibus, & vera simplicitate bonus;
Si quis erit recti custos, imitatur honesti
Et nihil arcano qui roget ore Deos.
Si quis erit magno subnixus robore mensis
Dispeream, si non hic Decianus erit.*

Enarratio.

Hic Decianus stoicus laudatur a fide, eruditione, candore animi, iustitia, honestate, innocentia, & constantia, per enthimema, quod constat propositione, & assumptione cum sua ratione propositio continet convenientia raro, & vero amico; quæ per septem aduersionem tractantur, *perfecta fides, præscia fides*, multis annis celebrata, *fama nouit annis*. Eruditionis græcarum litterarum: *Cæropia Minervæ*: a Cæcrope Athenarum conditore, ubi Græcæ literæ florebant: *Latinarum: Latiaq;* candoris animi: *& vera simplicitate bo-*

*ius iustitiæ: Si quis erit recti, honestatis, imi-
tator honesti: innocentia: arcano ore: pro im-
probis posito. illi enim dicebantur arcanas
pieces fundere, qui parū honesta precaban-
tur. Fortitudinis, & constantia: Si quis erit.
Assumptio est, Decianus is erit: ratio a diu-
no testimonio, idest a iure iurando. Dispe-
ream. Conclusio tacetur: quia ex præmissis
sequitur, & esset Decianus igitur rarus, &
verus amicus est.*

Epigr. 128.

Catulli ad Veranium.

*Veranni omnibus è meis amicis
Antistes mihi millibus trecentis,
Venisti ne domum ad tuos penates,
Fratresq; unanimes, etiamq; matrem?
Venisti, o mihi munitus beati.
Visam te incolumem audiamq; Iberum.
Narrantem, loca, facta, nationis,
Ut mos est tuus: applicansq; collum
Iucundum os, oculosq; suavisabor.
O quantum est hominum beatorum;
Quid me letius est, beatusq;?*

Enarratio.

Poeta sibi, ac Veranio gratulatur de redi-
tore Hispania incipiens a causa gratulatio-
nis, quæ est amicitia. Quam per collationem
exaggerat. Principatum enim in amicitia illi
tribuit, antistitè eum appellando amicorum
suorum: altera causa est Veranij oblecta-
tio. Quia domum reuersus est: ubi fratribus
suis fruetur, quos a fraterna caritate com-
mendat: *Unanimes: & matre, etiamq; matrem*

Deinde beatum se dicit audito de eius ad-
 uentu nuncio. *O mihi*. Beatitatem congerio
 rationum exaggerat: quia cum incolitatem
 viset, quia narrantem, & describentem His-
 paniam, Quæ ibi gesta sunt, & nationum
 mores audiet: quia cum amplectetur; eius
 os, & oculos deoculabitur, ex more abeu-
 tium, & redeuntium. Oculos vero præcipue
 osculo petebant, quod ij sint, ut ait Cicero,
 quasi fenestræ quædam animi, eosq; cum
 osculantur, animum ipsum attingere videntur.
 postremo claudit epig. epiphonemate,
 quo, & collatione lætitiæ suam, ac felicitatem
 amplificat. *O quantum quis me.*

Ornatus sunt subiectio. *Venisti ne domum
 venisti*. Quæ maximam, & incredibilem læ-
 tiam suam exprimet *Antistes*: metaphora a
 religione, id est primus; ubi etiam est colla-
 tio. *trecentis millibus* Synecdoche numeri
 finiti pro indefiniti. *O mihi nuncij*: exclama-
 tio loco adhibita post subiectionem. *Visam*
Ec. congeries causarum suæ beatitudinis. *hu-*
rum. metonymia subiecti pro adiuncto: *O*
quantum: exclamatio. Variæ lectiones, *Anti-*
stest Antistans. *Fratres unanimes*: vna nimos.
Tuamq; matrem senemq; matrem, & senex
 Varrone communis est generis.

Epigr. 129.

Eiusdem ad Sirmionem Insulam:

Peninsularum Sirmio, insularumq;
Ocelle, quascatq; in liquentibus stagnis,
Marisq; vastæ feri uterq; Neptunus
Quam te liberet, quamq; latus inuiso

Vix mi ipse credens Thyniam, atq; Dithynos
Liquisse campos, & videre te in tuto.
Quid solutis est beatus curis?
Cum mens onus reponit, ac peregrino
Labore fessè venimus tarem ad nostrum.
Disideratoq; acquiescimus lecto.
Hoc est, quod unum est pro laboribus tantis.
Salve ò venusta Sirmio, atq; hero gaude:
Salvete vosq; Rudia lacus unda:
Ridete quid quid est domi tachinnorum.

Enarratio.

Catullus e Bithinia domum rediens Ser-
 mionem peninsulam, hodie lacum Gardæ
 vocatam petijt, vbi quidam eum natum cre-
 dunt, alij prædia sua habuisse. & cum primū
 eam visit, hoc epigrammate eam salutavit,
 & sibi gratulans, quòd eam tenuisse porue-
 rit. Eleganter eam commendat per collatio-
 nem, ocellum peninsularum, & insularum
 appellans, idest omnium præstantissimam,
 sibiq; charissimam. Res namq; tales ita ap-
 pellamus. Cicero Chorintum, & Chartagi-
 nem duos oræ maritimæ oculos dixit: alibi
 Coryntum Græciæ lumen. *Ocelle*: metapho-
 ra, & prosopopeia, dum rem inanimatam
 alloquitur, vt etiam infra *Salve ò venusta Sir-
 mio*: Amplificat collationem per diuisionem
 locorum insulas, & peninsulas efficiendum,
 quæ sunt lacus, & maria. Insula est terra v-
 diq; aqua circumdata, peninsula a tribus par-
 tibus. *Vterq; Neptunus*: metonymia subiecti
 pro adiuncto Deo maris: possit pro vtroq;
 mari supero, & infero: *Vix mi*: ornate expli-

cat, quam chara sibi sit Sirmio. Nam quæ nimio opere optamus, vix credimus nos esse assecutos. in superiori epig. *Venisti ne domum? venisti.* Virg. *Vera nē te facies, verus mihi nuncius offers, nate Dea? Mi;* mihi apocope. *Thyniam, & Bithynios:* eandem esse regionē quidam putant, vt etiam Syria, & Assyria. Plin. scribit Thynos omnem terram tenere, Bithynios interiora regionis. *U quid.* descriptio voluptatis, & felicitatis. qua domi fruitur e Bithynia reuersus. *Onus reponit:* metaphora a corpore ad animum. *Salue:* ex Mure-ro mos erat, vi qui primū regionē ingrederentur aliquam, aut ad eam reuerterentur ex interuallo, eam religiose salutarent. idq; quoniam cuiq; loco suum quendam genium præesse arbitratētur. ob id Pythagorici alij alios loco fortunatiores esse rebantur. prout eum cuiusq; loci genio cuiusq; hominis genius conueniret. Virg. *Ignarus geniusne loci, famulusne parentis esse putet.* Atq; hero. Hortatur Sirmionem, vt sibi gratuletur, & gaudeat. inuitat simul lacum, siue eius aquas, in quibus Sirmio est ad gratulandum per prosopopeam. Aquæ illæ Ludia dicuntur ex Scaligero, quia perpetuo motu agitantur. nam ludius saltator dicitur: eas enim inuitat ad ridendum omnibus cachinnis id est fremibus, & diffusionē vndarum. hachinnus in homine risus effusior est, qui reprehendi solet: in aquis est vnda paulatim in longum diffusa, itaq; metaphora est ab homine ridenti, quòd ita extendatur, & dif-

fundatur; vt os ridentis. Ridere cachinnum est, vt ridere risum, gaudere gaudium.

Epigr. 130.

Martialis ad Domitianum.

Quantus, io, Latias mundi conuensus ad aras.

Suscipit, & soluit pro duce vota suo.

Nam non hac hominum, Germanice, gaudia tantum;

Sed faciunt ipsi nunc, puto, sacra Dei,

Enarratio.

Breuis, & plenæ gratulationis exemplum præbet hoc epig. quo non homines solum, sed & Deos gratulari aduentum Cæsaris, & sacra pro gratiarum actione facere asserit. Expressus est gestientis lætitiæ affectus dictione, io, lætitia hyperpolice, expressa, & amplificata; dum dicitur non totius vrbis, sed mundi concursum esse ad Deorum templa, non vnius generis hominum, sed omnis ætatis, ordinis, sexus. *Quantus conuentus mundi, suscipit vota, facit in discessu, soluit facta pro felici reditu sui ducis.* nam non: a lia hyperpolice amplificatio, non solum homines lætari, sacraq; facere, sed & Deos ita fatentes se ei debere, quòd plurima eorum templa edificauerit, & instaurauerit. Quæ vide in epig. eiusdem Mart. ca. 8. huius opusculi. idcirco testantur pro Deo maiore eum esse colendum, & thus ei esse adolendum. / p/energiã habet, quibus solis videntur sacra facienda, puto: temperatio est hyperboles.

Eiusdem ad Eundem.

Peruenisse tuam iam te scit Rhenus in urbem,
Naro populi voces audet & ille tui.

Sarmaticas etiam gentes, Istrumq; Getasq;
Lætura clamor tenuit ipsa noue.

Dum te longa sacro ueneramur gaudia Circo,
Nemo quater missos currere sensu equos.

Nullum Roma ducens, nec te sic, Caesar amavit
Te quoq; iam non plus ut velis, ipsa potest.

Enarratio.

Tā inuitatas populi acclamationes Cæsare
redeunte ex Sarmatis dicit poeta fuisse: ut
Rhenus, idest Germania, cuius fluius est,
eas audiuerit, & ita nouerit eius aduentum.
Ita Sarmatas, Istri accolas, & Getas clama-
res, plaususq; inuitate lætitiæ, quibus ter-
renti fuerūt, longa gaudia acclamationes. Cir-
co sacra, maximo, ubi Domitianum uenera-
bantur. ubi omnium ora, & oculi sic in eum
conuersi, intentiq; erant; ut nemo senserit,
quater missos equos: idest aduertit ad ludos,
equorum decursus, & aurigationes. nullum.
argute concludit ex hoc se conijcere nullum
vnquam principem sic amatum fuisse; nec
ipsum tunc Cæsarem antequam rediret. Sed
non verum; quia deinde occisus contume-
liosissimo, & acerbissimo acclamationis ge-
nere laceratus fuit, eiusq; nomen ex monu-
mentis omnibus erasum.

Eiusdem ad Decianum Stoicum.

Quod magni Traſea, consumatisq; Catonis

*Dogmata sic sequeris, talis ut esse velis:
 Pectore non nudo strictor incurris in enses,
 Quod fecisse velim te, Deciane, facis.
 Nolo virum, facili redimit qui sanguine vitam,
 Hunc volo laudare, qui sine morte potest.*

Enarratio.

Decianus Pētus singularis Stoicus laudatur, quod vita stoicos, non creuenta morte sequeretur: qua in re duobus Romanis præclarissimis stoicis Traſeæ, & Catoni præferatur. Consumatis omnibus virtutum numeris absoluti: talis, moribus, & constantia: ita ut te non interficias, ut illi fecerunt. quod ita expoluit: nec incurras in enses. Facis, quod proboratio; quia non puto virum illum esse laudandum, qui vitam redimit sanguine facili, pro morte facili, quod unusquisque facile potest facere; sed qui sine morte vitam redimat, id est infortunium quoduis superet, & non momendo declinet, quod non fortis, aut sapientis; sed potius furentis, & impatientis videtur.

Epigr. 133.

Eiusdem de morte Othonis.

*Cum dubitaret adhuc belli civilis Enyo,
 Forsitan & posses vincere mollis Ot hoc
 Damnavi multo saturatum sanguine Martem,
 Et fudit certa pectora nuda manu.
 Sit Cato, dum vivit, sane vel Cesare maior.
 Dum moritur, nunquid minor Othone fuit?*

Enarratio.

Othonis mors laudatur, & maius per collationem ex narratis colligitur. Narratio

est, cum adhuc Enyo, id est Bellona, ita dicta, quod furorem, & robur pugnantibus immittat ex Giraldo in historia Deorum, belli civilis dubitaret; & ancipiti, dubioq; Marte Otho cum Vitellio pugnaret, & posset etiam vincere & tamen melius, & iustius, ut narrat Dio de eo, unum pro multis, quam pro vno multos interire ducēs, vno terraiecit istu infra leuā pupillam. Confertur enim Catone, & maius deducit dicens Catonē quidem Othonis vitam superasse: sed Othonem morte Catoni fuisse superiorem. Cato enim desperatis rebus, & Otho adhuc propter incertis latus suum hausit. Regnavit Otho dies 90. cumq; omnium pessime vixisset, mortuus est honestissime, & imperiū, quod cum magna scelere inuasit, cum maxima virtute deposuit.

Epigr. 134.

Theophrasti de morte eiusdem in vituperationem.

Mille tyrannorum Caesar tormenta mereris.

Et tamen est crimen, si tibi tela paras.

Te quicumq; necet, pius est, tamen ipse sceleratus

Es, si te ferus: est scelus esse piū,

Te damnat celum: te conscia tartara damnant.

Es reus: at licet non potest esse reus.

Quam malus es Caesar? quare pia nominā lustrent,

Crimine? si pietas te facit esse reum.

Epigr. 135.

Matris de Hortis Marcellae vno die.

Hoc nemus, hi fontes, haec vixit umbra sopinae

*Palmitis, hoc rigae ductile flumen aquae,
Praeque nec biservo cessante rosaria l'c'io,
Quodq; vitro tabernense, nec alget olus,
Quaeq; nanae r'pisi sanguilla dote c'itica tympis,
Quaeq; gerit similes candida turris aues:
Admota sunt domina post septima lustra re-
uerfus.*

*Has Marcella domos, paruaq; regna dedit.
Si mihi Nansis a patrios concederes hortos.
Alcinoo possem dicere, malo meos.*

Enactio.
Latidat, & describit poeta hortos sibi ab uxore donatos ab adiunctis, nemore, fontibus, vrbis, ex palmitum inter se confessorum folijs, id est ex pergula, ab aquae ductu, id est riuulo aquarum ad eos irrigandos & fertilitate herbarum, & rosarum percollationem a patri, non caesura. *Paeque biservo* bis in anno rosas producenti; a frigoris, & gelu remotione; quod olera etiam lanua r'io manse vireant; a piscinasqueq; natae a columbario: quaeq; gerit; a domo; *Has Marcella?* Haec sibi munera a coniuge data sibi, dicit, cum in patriam Roma post septem lustra, id est triginta quinque annos reuersus fuit. Commendat appellando, *parua regna* & collationem minorum; minores enim esse asserit fuisse hortos dignitate Alcinoi Vlissis hospitis, cuius filia erat Nansice; itaq; si illos sibi offerret, dicere posset, se malle suos.

Epigr. 136.

Quinti Catuli in Roscium puerum a
Cicerone de Natasa Deorum ele-
gans, & memoria dignum
putatum.

Constiterã ex Oriente Aurorans forte salutans
Cum subito à laua Roscius exoritur.
Pace mihi liceat Celestes dicere vestras
Mortalis visus pulchrior esse Deo.

Epigr. 137.

Laureæ Tullij Ciceronis liberti de aquis
Academiæ Ciceronis, quod legi di-
gnum vbiq; Plin. putauit.

Quod tua Romano vindex clarissimè lingua
Sylua locomeliis surgere iussa vires
Atq; Academia celebrata nomine villam,
Nunc reparas entin sub potiore vetur.
Hic etiam apparent typha non ante reperta,
Languida qua in ipso lumine rore leuant.
Nimirum locus ipse sui Ciceronis honore
Hoc dedit, hac fontes cum patefecit opes
Et, quoniam eorum legitur sine fine per orbem,
Sint plures, oculo que medeantur aqua.

Epigr. 138.

In Demosthenis laudem.

Sì tibi par lingua rebur natura dedisset,
Macedonum bello Græcia tuta foret.

Epigr. 139.

Toscani in peplo Italiae in laudem Faerni.
Sì lingua larva pulitioris
Omnis mundities, lepos, venustas
Periffens penitusq; funditusque,
Omnino nihil ut sit per nitioris

Foret, barbaria omnia occupante :
 Pectus attamen unius Faerni
 Musarum, & Charitum manum politum
 Lingua diuitias potestoris
 Omnes promeret, uberi que vena
 Flumen funderet aurea loquela :
 Ut iam non Ciceronis, aut Terenti,
 Cuius ingenium ex peteret. Catulli,
 Cui fas sit lepidofrui Faerno;
 Cur merui Ciceronis, & Terenti.
 Candor insitus, & lepor Catulli est.

Ena ratio.

Gabriel Faernus Cremonensis a deo religio-
 sae laenas literas coluit, vt eius scriptis
 nihil purius, aut mundius desiderari possit.
 Multa in optimos quosque scriptores comē-
 data est, multa suo Marte elucubrauit. Le-
 guntur eius in Terentium, Virgilium, Ca-
 tullum observationes: Centum fabulae va-
 riorum carmine scitissime expresse, quarum
 multas infra ca. 19. posuimus, & pauca qua-
 dam alia poemata.

Epig. 140.

In Concione Panigarolae de laudib. D. Gre-
 gorij Nazianzeni.

Gregory laudes cupida Roma bibit aure,
 Et Panigarola suspicit ingenium.
 Hoc vno cellus effere se se Italia; at illo
 Graecia, & eloquio praestat uterque pari.
 Ambobus nunc aucta viris in Roma potiris,
 Quodq; fuit otus, quodq; eris Hesperis.
 Tam bene qui posset laudare, non fuit ullus,
 Tam bene qui posset dicere, nullus erat.

Epig. 141.

Urbani VIII. Pontif. Max.
in Fontem.

Largior angusta primum desertur in auras,
Inde magis lata subsilis unda via:
Exprimit hinc patulum tenui cratera liquores
Quid gelidam sitiens non bibis hospes aquam?
Nam cui iympha fixim mira non prouocet arte?
Ipse calix iympha est: ipsaq; iympha calix.

Epigr. 142.

Eiusdem in pios affectus Angeli Grilli
Abbatis.

Demulcent animos, sacra que carminoplectro
Concivis, angelicas visa referre modos
Angele seu Christi cunam, vel funus acerbum,
Seu lacrymas memoras, quas pia corda cient:
Mirus ubiq; potes duras inflectere mentes:
Qui fuit hinc, egris sit medicina dolor:
Mox oratur diuinus Amor, curasq; profanas
Pellit, & humanum nectare pectus alit:
Hinc tibi celesti precinget tempora lauro,
Qui manet aligerum te super astra chorus.

Epig. 143.

Eiusdem in Maledicum, qui in nomen
Romæ Urbis impie lusit.

Cum Romam nequeas, quod aues, ouertere, non est.
Inuertis, mores carpis, & obloqueris?
Te Germana tamen pubes, te Grecus, & An-
glus.

Argui exceptos, quos pia Roma fouet.
Hostibus hac et iam parcens imitatur Iesum,
Inuertis nomen, quid tibi dicis? Amor.

Epig. 44. Eiusdem in eundem.

Roma, sibi quondam que robore sublevis orbem,

Arguamur nomine significat.

Obsita tunc tenebris Taurino polluit aras.

Sanguine, cum faceret sacra nefanda fona.

Vertit ab his mentem cultus exosa Deorum.

Et, vix flores religione Dei.

Si nomen veritas, Amor est, ut congruit illi.

Nam pius in populos annua subegit Amor.

Epig. 145.

Eiusdem de Pictoris Guidonis Reri in Sa-

cella Exquillini Pauli Papæ Quinchi.

Vi trahit, us retinet, defixaq; lamina fallis,

Quod Rheus celso fornice pinxit opus.

Pictorem celebras, hares innotuit, & anceps.

Ambigis, an Sculptor, an sit uterq; simul.

Sculpta putas, que picta vides, sic undiq; pulchre

Prominet eximura peritus artes color.

Epig. 146.

Eiusdem de Rosa ex Græco.

Ingenitas quæ pandit opes, & odore superbit,

Et splendore oculos inartificis exhalat.

Camporum subar eximium, sudeminq; voluptas

Insignis florum gloria veris honor.

Spinarum Natura Rosam nonimmine cinxit,

Ut rena, cuius amor fallaciam cor habet:

Forsan & hanc passis custodibus induit ostræ,

Ut pote Reginam floribus esse velit.

Ut felix colitur septus Rex ostendit flores

Cen Rosa, utriq; rapit, quæ dedit hora decus.

Epig. 147.

Eiusdem in avaritiam sub Pontici Persona.

Ut parcas opibus tibi quid non parcis? an unquam.

Angendi census terminus ullus erit
 Desine diuitias solum emulare metallo
 Tunc tibi desit, quod habes, quam quod habere
 nequis.

Quid tamen obdurat series, quid, Pontice, saltas?
 Non nisi, qui frugi est, possides ullus opes.
 Tu mihi diues eras, qui ne quo tempore partis
 Diuitijs egeas, Pontice, semper egeas?

Epig. 148.

Eiusdem in Miram huius seculi Hiemali
 tempore Florum varietatem.
 Veris opes varios flores mirata superis
 Purpureas inter cava Pruna rosas.
 Ver queritur, moerensq; meos cur, inquit, honores,
 Floriferunq; rapis tu mihi, Bruma, decus.
 Tu quoq; Bruma refert, glaasem saxaras, in aestu
 Ut sint vana magis grata, nixq; rapis.
 Pave te iurgare, clamat solertia: per me
 Nix aestas eriget, flonida vernat hiems.

Epig. 149.

Eiusdem de S Petro.

Senitiam vultu spirans in stespite tortor
 Dum Petri plantas figeret, atq; manus,
 Hoc posito crucis est clavis affixus Iesus,
 Hec inuersa, precor, sit mihi, Petrus ait.
 Protinus ecce Crucem inuertunt, sublatum in altu.
 Pes tendit, pendens frons prope tanget humu.
 Sic voluit perimi sacri moderat ex oculis,
 Huius ut in terris indi oct esse caput.
 Sic atq; per iter celestis claviger Aule
 Prorensus pedibus pro cuius astra petis.

Epigramma 150.

Eiusdem de S. Paulo.

E caelo tibi Paula lux reflexit
 Aurea radians decore, sic fis
 Agnusa rabido iupo. Suprema.
 Hinc te miror ut Angelum cohortis.
 Ille tuum eloquium trahit stuporem,
 Ac magis sacra flamma Charuatis.
 Raptum ad sidera te silens honora,
 Et cum laete tuum colo cruorem.
 Vana spes, temerarius sit ausus,
 Querens te celebrare: sat voluptas
 Cum cor exiliis ob tuos triumphos.
 Ranca vox labijs profusa: plectro.
 Qui mee oithara sonus cietur,
 Nam laudis, sed amoris est tributum.

Epigr. 151.

Eiusdem de S. Carolo Borromeo & duobus
alijs Cardinalibus a Montepolitiano

Nobilio, & Bellarmino.

Haec vitæ innocua specimen fert omnibus, atas,
 Quos Vati canit muricis ornata honor.
 Sanguine Pontifici vincit florensque iuuentæ
 Corde pius, castus moribus inter cætes,
CAROLE, qui fulgens astra decus adijcis
 astris.

Tu præla exemplo, dans documenta viris.
 Nil ille par æque præstat Virtutis in æde;
 Hos nobis soboles **POLITIANA** dedit.
 Sanguine conspicuos simili, & pietate coruscos.
 Exorat hic iuvenes, prouocat ille senes.

D. Oſtani Boldonij ad Urbanum VIII.
Pont. Max. de Cæſare Montio Car-
dinali inaugurato.

*Dum roſeo per ta Arontus decoratur amiſſu,
Maior ſi mentis nuntia fama ſua.*

*Iam ſileat Vates. Apis hæc nam trina laborans
Melliſicatq; alijs, melliſicatq; ſibi.*

Enarratio.

Laudat Auſtor a magnanimitate Pontifi-
cem, cum alluſione ad eius Apes eſtemmate
gentilitio.

Epigr. 153.

Eiuſdem de Cæſaris Montij Apoſtoli-
ca nunciatura in vrbe Neapoli ordinaria,
tum in Hiſpanijs extraordinaria, ac Ord-
naria cum auſpicio Romanæ purpuræ.

Vidimus hoc noſtro veteris miracula ſæclic.

Aurea Gregorij reddita luſtra Patris.

Vidimus infans molis decurrere Montem:

Qua Mare, qua Terras currere pondus onans.

Monſ fauſte: ſuo Regi tibi namq; tributum

Mox Vaticanus cellis ab vrbe dabit.

Enarratio.

Alluditur ad monē Diui Gregorij Tau-
marugi precibus e ſua ſede ſubmotum.

Epig. 154.

Eiuſdem, de eiuſdem Nonciatura Para-
gramma.

MONTIVS — NVNTIVS

MONTIVS ut ſummi referat reſponſa Pa-
rentis,

Litera Muta file: cum iucunda: pateste

Tu quoq; cOnel Udēs Orbis pulcherrima quaq;

MONTE accius, presto sic NVN-

TIVS adsi?

Serius & ludens omen de nomine ducat.

Epig. 155.

*Eiusdem, Cæsari Montio Cardinali Omen
facit summi Pontificatus.*

Tu Cæsar, tu Mons. felix o nominis omen:

Sidere non poteris lucidiore dari:

Si Cæsar, totis victor dominabere terris:

Si Mons, pertinges sidera celsa iugo.

I, Cæsar: dabit Vrbs sotiū, modereris ut Orbem:

I, Mons: te septem collibus ipsa colet.

Epig. 156.

*Eiusdem, de Petro Montio magno Meli-
tensis Ordinis Magistro, cum auspicio sum-
mi Pontificatus ad Cæsarem gentilem Non-
ciatura perfunctum.*

E valida Petrum Siculi dum verticis Arce

Pugnantiem Christi feruida bella vident,

Vaticina sacrum iniquentia Numina tollent

Acturrunt: Petrum ventur adesse suum.

Sed reducem, Cæsar, quum te redeuntia cernent:

Hic Petrus est, dicent: illeq; Cæsar erat.

Epig. 157.

Felicis Verduccioli S. I. D. Perusini in

Kosmopijam P. D. Octauij:

Boldonij.

Incluta Mediceo nubis Victoria Magnos

Festior hanc potuit visere luno toros.

Regia Pierio celebras connubia plausu,

Boldoni: haud cantus dignior ullus erat.

*Seecum dactylis gaudens iunxisse sorores,
 Tuq; Eymeneum alijs, cantat Apollo tibi.
 Lomine, quod praefers, lucem commune theatrum
 Nominis. Heroum talamo calanous.*

Enarratio.

Kosmopijam inscripsit P. Boldonius Apparatum literarium, quo Sereniss. Magnum Ducem Hetruriae Ferdinandum II, & Victoriae conjugem, post recentes nuptias Pisis excepit in templo S. Fridiani suae Congregationis.

Epigr. 158.

Eiusdem in Ioannem Medicum.

*Pro te bella gerit Mars: in te bella gerit mors.
 Mars tibi mortis onus: Mors tibi Martis bonos.*

Enarratio.

Ioannes Medicus militari gloria celeberrimus acerba in aetate vitam clausit, bellico tormento iures dimicandum petitus.

Epigr. 159.

Eiusdem, in Franciscum Mariam I. Ro-
 uescum ex Ariminensi arce, & urbe
 folis belli minis pellentem
 hostem.

*Nondum Franciscus veterano confixit agmen
 Arlite: non resonant a classica Martia adhuc.
 Protinus abrupto circumdata mœnia valla.
 Hoste metu domito sponte relicta patens
 Bellona: hanc bellam protem quis denegat? ecce
 Imbellis bellat: bellaq; Bella ciet.*

Epig. 160.

Eiusdem in Idem.

*Non Veniens, minus atq; Videns: tamen agmina
na vincis.*

Cesare quum minor es, Cesare maior ouas:

Epig. 161.

Eiusdem in Ioannem Roverum.

Urbinas Princeps Martem te tradidit Orbi:

Marti cur Venerem deneges ille tuam?

Enarratio.

Ioannes Rovereus sub disciplina ducis
Urbinarum, tributus clarissimus euadens,
eius filiam in matrimonium accipit.

*Idem in eundem militari gloria, & opum splen-
dore clarissimum.*

Anagramma.

ROVERVS — VER SERVO.

Epigr. 162.

Auffonij de puero Pulchro.

*Dum dubitas Natura marens faceres ne puella,
Factus es o pulcher pene puella puer.*

Epig. 163.

D. Vincentij Galli in Christi ortum.

*Nasceris almae Puer, tollas quo ferrea secla,
Edomita, cuius sunt ea facta dolo.*

*Nasceris, ac tecum remigrat felicius auium:
Saturni haud Eadco tempore quale fuit.*

*Nasceris, ut, superis, tradas, que semita ducas:
Quee beent vectos hinc super astra viros.*

*Nasceris, ut mortem subeas, ne morte prematur
Aeterna obnoxans, qui periturus erat.*

*Nasceris humanos demum miserate labores.
Qua magis hac orbi luxit amica dies &*

Quid tibi dependet ante promunere gratus ?

Quippe, puer, exposcis nil, nisi corda pia.

Cum sis amor, pariter degustas pabula amoris.

Conueniens merces solus amoris amor.

Epig. 164.

Eiusdem ad D. Stefanum protomartyrem.

Dum Solyma inuidia stimulis exercita surgit

In te, saxa rapit, crepitans ruit horrida grando,

Undiq; ieiunatos membra pius excipis vitus;

Vnde tibi sauis lapidum fit uolens imber ?

Quis inuat effuso tui tingere membra cruore ?

Num, quod obis constans pro Religione tuenda ?

Quod patris aeterni soboles prospexit superne

Excitat inuisus ad ditiss premia Olympi ?

Histantis uita rebus sis prodigus, esto.

Mutua, sed dulce est, vitamq; rependere uita,

Prole qua fuerat nodoso indispite fusa.

O mirum facinus dextre omnipotentis Amoris,

Qua uis sexualidas, Natura, inuerrere leges.

Durum molle facis, quod dulce, inuerris amari;

Res, da uel per te parunt absynna mella:

Indomitaeue Adamas fit, cum uis, cara lique-

scens.

Epigr. 165.

Eiusdem de D. Ioanne Euangelista.

Ter felix inuenis tenero dilectus amore

Virgine inuenis: gratus amore pari.

Clarus amore natus, clarus nuncq; pudore,

Cum in matrem mater credita Virgo fuit.

Cui matrem pro licuit, somnoq; grauate

Diuino ad mensas incubuisse sinu.

Hinc hausta aetheris qua non tibi pocula amoris

In cunctos qua te spargere iussit amor ?

Sunt referata tibi hic nostrum excedentia captū,
 Ales quæ in vulgus redditis inde daretur.
 Hinc ades, & nostris insertus sensibus ultro
 Abdita nos rerum: quid sit amare, doce.

Epigr. 166.

Vincentij Galli de Syricina insigni opido in
 Cremonensi agro ad loc. Baptistam
 Barbouum eiusdem opidi
 Demarchum.

Syricina, tuis æquas quæ laudibus vrbes,
 Te tua nobilitat gens numerosa, sagax,
 Teq; forum, celebris mercatus, mundina, mercato,
 Quas struis, ut mures, nobilitate modo.
 Te insigni repletus Clerus, & claustra piorum.
 Barbouus clarat Regulus atq; magis.
 At tibi, quot Diuus fidei primordia Syrus,
 Ac nomen dederit, stat super omne decus.
 Nam licet hoc pariter soleat gaudere magistro
 Ticinum, hinc equidem cogitur esse minus.
 Par laus utriq; audisse, ac parere magistro.
 Doctoris flores nomine sola tuis.

Epigr. 167.

Cuiusdam Galli alumni Vincentij Galli de
 decollatione S. Pauli.
 Districto mucronis ferox dum de xera Pauli
 Occiput iniusto vulnere sternit humi.
 Abscissum termis vicibus se librat in altum,
 Terq; caput proprio pondere terra trahit.
 Cur salit? astra vocant, retinet sed terra, quæ
 sciat.
 Spiritus astra potat, membraq; terra regat.

Augustini Terzaghi de B. Antonio Maria
Zacharia Cler. Reg. S. Pauli Funda-
tore ex illius vitæ compendio .

Seu Zacharia nites: seruat florem pudoris,
Seu precibus supero numen ab axe vocas;
Seu Cererem traetas almam, molisq; caduce
Oblitus succos nectaris ore bibis;
Seu terrena quatis pedibus, dnas pabula egenis.
Seu fugis imissi tedia longa tori,
Seu cordis secreta vides: seu funeris horam.
Predicis, Sathana seu fera colla domas;
Humanam sortem excedis, celi inclitus heros
Cognita pernici tendis ad astra gradu .
Cum votis eliditæ Dea collegia formas,
Te magni tellus numinis instar habet .

Eiusdem ad Paulum Aresium Der-
thona Episc.

Paule numquam varij indulgenti acoli,
Et Liguria capis vana cupido. soli .
Pegaseas, queis stemma scæ et si miseri alas,
Ne poteram mensis accubuisse tuis.
Vocalem cytharam presulis, qua saxa moraris,
Qua Phæbum vincis: sed cane nē rapiam .
Esi mihi virga potens, animas que vindicat
Cæcho,
Delphicæ mi tri podi furto tuo meditor .
Sed tunc horret hyems, propiorē flammiger ætem
Quando illustrabis, tunc tuus hospes ero .
Phæco tecum gustabo cupedia lingua:
Sed non Mercurius, Mercurialis ero .

Epigr. 170.

Eiusdem de Ferdinando Gonzaga Principe
 Guastallæ S. Caroli affinis imitatore.
 Romuleos Caroli implevit sapientia tractus,
 Italicas viciis gratia rara plagas.
 Inclyta purpureus stupuit miracula Senatus,
 Celicus hinc dedit pascere pastor oves.
 Gratia legiserum nec tam mirata Licurgum,
 Fingente aut ionixus capta Pericle fuit.
 Quis Borromæa deducis origine nomen,
 Cui commixta vixes sanguine nobilitas:
 Hausisti Princeps diuini pectoris haustus,
 Heredem tibi Caroli retinere vita probat.
 Posteritas spectat mores, quos auribus auisit.
 Expressos quando principis ore legit.

Epigr. 171.

Eiusdem de Comite Renato Borromeo.
 Dum videt ingenuos adulescere dotibus annos,
 Et stupet ingenij præcoqua donatus.
 Hæret humus, quales deducas semine germens,
 Unde alta speciem indolis, unde genus.
 Hic magnus Anchisa credat redisse nepotem,
 Si tenerum cingat prompta phœrea læus.
 Pelleum hic vocet, unus cui non sufficit orbis,
 Si quæsiat habili regia se præ manu.
 Ille tuam sobolem dicat nitidissima Thetis,
 Hastam si ingulos compræq; tela geras.
 His æqualis eris certans cum ætate Renatus,
 Hunc alit, hunc genuit Carolus, hoc facis est.

Epigr. 172.

D. Octavij Boldonij de D. Alexio fugiente
 patris querela.
 Flate meos casus nati de flete parentem.

In cassum viuo: spes abire vite,

Spes abire mea, crescaunt mihi orq; dolerq;

Quid mihi, me miserum, quid mihi fiet? ait.

Quid mihi fiet? ait: iam tollas fata parentem,

Lux fugit infelix; spes mea sola fugit.

Spes mea sola fugit; patrem cur linquis Alexis?

Dent mihi fata sit amo te fugiente fugam.

Epigr. 173.

Eiusdem in Cardinalem, & Principem

Theodorum Triultium cum in collegio

D. Barnabæ Cler. Reg. S. Pauli

apparatu literario exceptus

esset anno 1621.

Dum caput heu Patri, Pater heu tollitur, unus

ictus transfigit vulnere me duplici.

Tollitur heu caput insigni diademate dignum.

Heu pater insigni dignus & imperio.

Terge oculos, Princeps, celum tibi datum re-

pendet:

Cum caput Urbis eris: cum caput orbis eris &

Enarratio.

Theodorus Triultius pater Theodoti

Cardinalis tribunus militum in Belgia,

bombardæ ictu capite abscisso occubuit.

Hinc Cardinali Summum Pontificatum

poeta auguratur.

Epigr. 174.

Solagi in Seminarium Mediolense.

Ille ego, quæ fueram superis gratissima sedes,

Quid loquor? Immo hæc sum quoq; grata

domus.

Affidue sacri de promo roboracetus,

Qualia Treianus pectora fudit equus.

*Insubria florent nostris cultoribus arte,
 Scet me stant e fides, moq; cadente cadat.
 Hospita sum Christi studys, nec inhospita musis,
 Hisce viget pietas, hac pietate vigent.
 Sed male nascenti nomen de semine traxi.
 Nam mea si numeres semina, messis ero.*

Epigr. 175.

*Eiusdem in Arcimboldium Gymnasium no-
 strum ad S. Alexandrum Mediolani.
 Hic ubi magnanimi circumspectis Arcimboldi
 Atria, & Insubri feruere pube domum.
 Panduntur profugis gratissima limina Musis,
 Ingenuisq; frequens artibus Hospitium.
 Hanc ubi praclaros Insubrum a stirpe Nepotes
 Instruit in media nobilis arte domus;
 Ante fuit nulla tectum laudabile fama,
 Obscuriq; fuit nominis ante locus.
 Vidisses squallere situm, sordescere late.
 Omnia, Palladius nunc ubi spirat honos.
 Gaudere Insubres, Graiorum gloria vestra est.
 Gaudete o Graij, vestra sit Insubria.*

Epigr. 176.

*Eiusdem in Grammaticam nostram.
 Insubria pibes veteris quondam amata Romae
 Ut prodire recens vidit, & hausit opus,
 Dexisq; Latiae numerosa vulumina linguae.
 Si quibus instruitur prima sumentia loqui.
 Tantus bonos fandi, latiarum ea gratia legum.
 Splendescit tanta nobilis arte liber.
 Haec noua miretur liber ipse arcana loquendi.
 Miratur proprias ambitiosus opes.
 Hinc tibi si corda Romane est gloria linguae.
 A Gallis debes discere Roma loqui.*

Epigr.

Francisci Rugerij e Somaschenfi Congregatione in Rhetorem nostrum secundam impressum.

Compti vera notas Sermonis dogmata Gallus,
Verius in libro Tullius ore docet

Pingitur Orator, qualem suspexit & Ellas,
Et timuit rostris Roma tonare suis.

Herculis & Galli nexus qui intendere possit,
Fenciat inuictos, barbaracorda trahat.

Ergo Mercuri Gallus mentem induit, ara,
Vel, que dicebat dogmata, Pallas erat.

Eiusdem in eundem Rhetorem, & Ioannem Baptistam Valenzuolam Velaesque, cui dicatus est.

Mentes attrahere, auersos Et flectere sensus,
Et cordi orator noctere vincula docet.

Ipsu oratorems ad lectus sed maior Iberum,
Valenzuola, tuo nomine, magne, trahis;

Non tamen inuisit. Hispana ad subsellia currit.
Scilicet in se, quam pingit, imago nitet.

Augustini Terzaghi in eundem Rhetorem, & Valonzuolam.

Iam liber Hesperios poteris discurrere tractus,
Qua cadit occiduis sol, oriturq; plagis.

Cacropio plenus mulcebis pectora melle:
Heroum vultus nec tibi cornus erit,

Si Phlegeton ams descendas purus in ortum,
Demittet furias Cerberus, aure bibet.

Cantus Palladia, & stultui remoraberis arte:
Iam tyra Throicij carnis esse cedat anus.

Valenzuela dabit vires, quæ secula vincas.

Plumagi patroni nomen oloris erit.

Epigr. 180.

Pausti in linguæ laudem, & vituperationem.

Lingua nil melius, Lingua nil potius eadem;

Tribia cum dulci toxica melle gerit.

Epigr. 181.

Martialis in malum Poetam.

Dulcia cū tantum scribas Epigrammata semper,

Et cerusata candidiora cute;

Nullaq; mica salis nec amari fellis in illis,

Quæ sis: o domens vis tamen illa legæ

Nec cibus ipse inuat morfu fraudatus aceti:

Nec grata est facies, cui gelatinus abest.

Infanti melimela dato, fatuasq; marissas:

Nam mihi, quæ nonst pungere, chia sapit.

Enartatio.

Vituperatur poeta nesciens scribere epigrammata felle, & melle imbuta, sed tantum cerusata, & candida, & insipida. Ut enim falsa tantum, & acria, id est inauitate quadam cum mordacitate coniuncta placent, & leguntur: ita fatua contemnantur. *Nec cibus*: duplici imperfecta similitudine probat cibi, & faciei. Ut enim insulsus cibus, & tantum dulcis stomachum mouet; & falsus, acidusq; irritat, palatumq; inuat: ut facies licet pulchra grata non est, nisi ridete sciat, posito gelatino risus signo, pro risu gelatini enim sunt lineæ, sicut rugæ in ridentis ore apparentes; ita nec epigrammata probantur tantum candida, & simplicia. *Infanti*. conclusio est a dissimili, & allegorica sententia

tiā est. Infanti melimela, & matiffa, quæ sunt Fiscus fatuæ, sed dulces: hoc est impedito dulcia, infulsa, & eneruata carmina placent; sed erudito, & sapienti falsum vinum, quod chia dicitur, id est seria, & pipetata epigrammata: & hoc quidem tale est, ut plerag. Martialis.

Epigr. 182.

Eiusdem in M. Antonium.

Par scelus admisit Pharijs Antonius armis:

Abscidit vultus ensis uterq; sacros

Illud, leuigeros ageres cum lata triumphose

Hoc tibi, Roma, caput, cum loquereris erat.

Antonius tamen est peior, quam causa Photini.

Hæc facinus domino præstitit, ille sibi.

Enarratio.

Vituperatur M. Antonius Ciceronis interfecto collatione prius a pari, tum a minore. *Par scelus armis Pharijs*: Photino Phario, Egipcio, ratio, quia uterq; occidit vultus & sacras capita sacra ob ætatis, magistratus, resum, gestarum gloriæ maiestatem, & dignitatem: & quod Pompeius erat caput triumphantorum Romanorum: quia nullus ante eum tam lætos reulit triumphos, qui de tribus orbis partibus triumphauit. Cic. pro lege Man. Cicero vero oratorum caput erat. ut expressit Catullus Epig. superiori. *Antonius* maius tamen Antonij crimine fuit, quam Photini, ratio, quia Antonius, id effecit ad crudelitatem suam explendam: Photinus vero in gratiam & salutem domini sui. Antonius secundum Val. Max. per Populum legio.

legionarium suum militem Ciceronem interfecit: & Photinus regis Ptolamei tredecenni procurator per Archyllam Pompeium, ne Cæsarem iratum haberet.

Epigr. 183.

Eiusdem in eundem M. Antonium .

Antoni Phariani obiecture Photino,

Et leuius tabula, quam Cicerone nocens:

Quid gladium demens Romana stringis in ora?

Hoc admisisset nec Catilina nefas .

Impius infando miles corrumpitur auro,

Et tantis opibus vox taceret una tibi .

Quid profunt sacra pretiosa silentia lingua?

Incipiunt omnes pro Cicerone loqui .

Enarratio .

Exaggerat scelus triplici collatione maiorum, cum Photini scelere, qui Pompeium interfecit: *non obiecture*: quod fædius scelus admiseris. *Et leuius tabula*: altera collatio, minus peccasti omnes alios proscriptos interficiendo, quam vnum Ciceronem. *tabula*. metonymia. continentis pro contentis proscriptis, quorum nomina in tabula publica proscripita celeberrimis in locis proponebantur. Appianus lib. 4. *Itaq; pleroseq; ob adiũ splendorem proscribentes, omnes seie vel morte, vel bonorum publicatione damnauerant: Senatoris ordinis circa trecentos, equestris vero duo milia; in quibus vel fratres, vel patrii proscribentium u. erant .*

Quid gladium. vehemens increpatio necis Ciceronis per adiunctum, *demens.* quæ nisi à demente committi non potuisset; per peti-

- phrasim gladiatoris; & Ciceronis: *stringis gladium in ora Romana*. in Ciceronis Romanos: ubi etiam est emphasis, & antonomasia, *Romana*: habet ultimam longam, ut apud Virg.

Ferte citi flamas date tela, scandite muros.

Ratio est secundum Terentianum, quia sequentibus c, p, t, antecedentem breuem producit: modo nouum pedem inchoet, & longa syllaba fit, ut in superioribus exemplis. quæ regula spreta a Virg. fuit ibi, *ponite, spes sibi* & est videatur *heryrteus*. *Admissi* tertia collatio. Catilina Ciceronis hostis, & ab eo Roma pulsus non fuisset ausus tale nefas. *Impius*. probat maximo pretio nempe viginti quatuor millibus aureis numis & Appiano lib. 4. Popilio Lenæ percussori solutis emisse silentium Ciceronis recisa lingua, sed frustra. Quia quod tacet iam Cicero, totus populus loquitur. *Impius miles*. periphrasis Popilij Lenæ ingratis, ut probat Val. Max. de ingratis, quia per Ciceronem a morte liberatus ei mortem intulit. *tantis opib.* tanto pretio. *Una vox*: Ciceronis: *preciosa silentia*: pretio empta.

Epigr. 184.

Catulli in Comminium maledicum, & obsequiis moribus contaminatum, quem nemo non cupit a feris discerpi,
& dilaniari.

*Si Comini arbitrio populi tua cana senectus
Sparcat a impuris moribus intereat,*

Non equidem dubito, quin primum inimica bonorum.

*Lingua execta auido sit data Vulturio:
Effossos oculos voret atro gutture Coruus,
Intestina canes, cetera membra Lupi.*

Epigr. 185.

Martialis ad Iulium.

*O mi post nullos, Iuli, memorande sodales,
Si quid longa fides, canaq; iura valent:
Bis iam pene tibi consul trigessimus instat:
Et numerat paucos vix tua vita dies:
Non bene distuleris, videas qua posse negari;
Et solum hoc ducas quod fuit, esse tuum.
Expectant curaq; catenatiq; labores:
Gaudia non remanent, sed fugitiua volant.
Hac unaq; manu, complexuq; affere toto:
Sape fluunt imo sic quoq; lapsa sinu.
Non est, crede mihi, sapientis dicere viam.
Sera nimis vita est crastina, viue hodie.*

Enarratio.

Iulio suadere contendit, vt animo tranquillo viuat, genioq; indulgeat, ducta ratione a vitæ breuitate. Prius ad beneuolentiã colligendam amicitiam a vetustate commēdat, antistitem amicorum eum vocans. annis enim triginta quatuor ab eis culta fuit amicitia. In altero disticho proponit eum iam 60. esse annorum, numeratis annis per consules, qui singulis annis creabatur, & paucos annis vixisse dicit. quia non genio indulgit, sed curis, & laboribus implicitus. In tertio eum hortatur, vt futuri incertus delicate, & beate viuat. In quarto ratio est, quia catenati

labores, idest perpetui, & connexi esse solent. Labor enim laborem excipit, & gaudia fugitiua sunt. In quinto suadet, vt præsentia gaudia vtraq; manu asserat, idest excipiat addita ratione. Nam licet rectè teneantur: tamen sæpe etiam elabuntur. In sexto concludit sapientis esse præsentis tempore frui, nec crastinam diem expectare, quæ nulla, vel molesta esse solet.

Epigr. 186.

Eiusdem ad Domitianum.

*Pauca Iouem nuper, cum millia forte rogarem:
 Ille dabit, dixit, qui mihi templa dedit.
 Templa quidem dedit ille Ioui, sed millia nobis
 Nulla dedit: pudet heu pauca rogasse Iouem.
 At quam non tetricus, quam nulla nubilus ira,
 Quam placido nostras legerat ore preces.
 Talis supplicibus tribuit diademata Dacis:
 Et Capitolas itq; reditq; vias.
 Dic precor o nostri, dic conscia Virgo Tonantis,
 Si negat hoc vultu, quo solet ergo dare?
 Sic ego: sic breuiter posita mihi Gorgone Pallas,
 Qua nondum data sunt, stulte, negata putas?*

Enarratio.

Ingeniosè per dialogismum poeta pecuniam a Domitiano petit, fingens se pauca millia sextertium a Ioue petiisse, & Iouem respondiisse illa a Domitiano datum iri. quia & sibi templa dedit. Respondet poeta, cum quidem Ioui Capitolium instaurasse, verum sibi adhuc nihil dedisse. & argutam reddit rationem, fortasse quia pauca a Ioue petierit, idcirco indigna Cesare, nam a magnis

magna petenda sunt. *At quam*, confirmatio videtur illius rationis, nam cū legerit meas preces, & petitiones sereno, & non tetrico vultu; quo tribuit Dacis, idest Decolobo Dacorum regi, *diadema*; regnum petenti, & quo triumphare solet ad Capitolium ascendens: tamen nihil adhuc accepi. *Dic presor*. artificiosè ad inuerecundiam, & impudentiam vitandam non Domitianum interrogat, sed Palladem familiare numen Domitiani, cuius se filium nominabat; ideo conciam Tonantis, idest Domitiani adulatorie, *Sic ego*. Pallas posita Gorgone, idest Ægide, vt alloquutura poetam mitem personam indueret, respondit, nihil quidè cum dedisse, sed neq; negasse, itaq; daturum, quæ non negauit. & ita elegater monet Domitianum de dono sibi dando.

Epigr. 187.

Eiusdem ad Fesenniam.

*Ne grauis externo fragres Fesennia vino,
Pastillos Cosmi luxuriosa voras.*

*Ista linunt dentes ientacula: sed nihil obstat,
Extremo ructuus cum venit à baratro.*

*Quid? quid olet grauis mixtū diapasmate vinū.
Atq; duplex anima longius exit odor?*

*Notas ergo nimis fraudes, deprehensaq; furta
Iam tollas, & sis ebria simpliciter.*

Enarratio.

Dehortatur Fesenniam a pastillis, idest paniculis ex cariophylo, cynamo, pipere, odoriferisq; rebus confectis à Cosmo aromatopola, siue pharmacopola, & vnguenta-

rio insigni manducandis : quòd ita odorem
 hausti vini non reprimat. Pastilli enim tan-
 tum dentes linunt, idest vngunt, sed alitum
 ab imo baratro, idest stomacho non tollunt,
 sed potius duplicant. Nam ad alitum vini
 additur etiã diapastratis, idest pastillorum.
 Itaq; concludit minus esse malum vinum
 tantum bibere, & simpliciter ebriam esse.
 Quamuis ita suadeat, vt a vino abstineat
 Romanis fæminis interdicto. vnde est *luxu-
 riosa*; non sobria, non frugalis. *frandes*, &
furta; quia contra leges vinum bibebat.

Epigr. 188.

Catulli ad se hortandum, vt Troade dece-
 dat, vbi fratrem tumulauerat, ad vrbes
 Claras Asiæ visendas.

*Iam ver egelidos refert tepores,
 Iam celi furor equinoctialis
 Fucundis Zephyri filescit auris :
 Liquantur Phrygiæ Catulle campi,
 Nisæaq; ager uber æstuosa.
 Ad claras Asia volemus vrbes;
 Iam mens prætrepidans auet vagari:
 Iam læti studio pedes vigeſcunt.
 O dulces comitum valete cætus,
 Longe quos simul a domo profectos
 Diuersos varia via reportant.*

Enarratio.

In hoc mellito epigrammate Catullus
 præcepta deliberatiui generis ad vnguem
 seruauit. Nam cum pro fine habeat bonum,
 aut honestum, aut vtile, aut iucundum, vt
 dicimus in Rhetore lib. 1. cap. 25. hic spe-

Statuta est delectatio in spectandis præclaris
 Asiæ Ciuitatibus, & iustrandis posita. *Ad
 claras Asia.* deinde probat facile se id obti-
 nere posse tribus, oportunitate temporis: *Iam
 ver:* maximo animi desiderio: *iam mens:* pe-
 dum valetudine, & celeritate: *iam laci.* po-
 stremo sequitur deliberatio profectiois: *O.
 dulcos.*

Iam ver: poetice admodum ad delectan-
 dum ver describitur ab adiunctis temporis:
egelidum: parum gelidum, & temperatum
 caloribus Opid. *Egelidum Boream, Egeli-
 dumq; Notum.*

Iam furor: a consequentibus: nam adue-
 niente vere, & Zephyro vento tepido, fu-
 rens ventorum impetus silescit, & recedit.
liquantur: a coniunctis; quia verno tempore
 agri gelu constricti liquantur. Virg. *Canis
 cum montibus umor.*

Liquetur, Zephyris patris seglebare soluit.

In hac descriptione sunt metaphora, *re-
 fert, furor, silescit.* periphraſis horridi strido-
 ris ventorum tumultuantium; *furor, oeli
 aeris.* Synecdoche partis pro toto. *Phri-
 gy campi &c.* omnes latæ planicies. *Nicea
 vrbs Bithymiae* laudatur ab ubertate: *uber
 ager.* & vituperatur, quod æstate parum sa-
 lubris sit ob nimium æstum. *Ad claras:* hot-
 tatio sui ad abeundum, *uolemus.* hyperbolica
 metaphora ab auibus. *Claræ Asiæ vrbes
 quatuor sunt Ephesus, Smyrna, Colophon,
 Miletus.* *Iam mens.* a facili, quod animus
 valde optet, & pedes vires habeant ad festi-

nandum iter. *leti*. festiui metaphora. Virg. *Vela dabant leti*: O dulces, abiturus vltimum vale amicis dicit, qui e patria secum discesserunt, sed non secum ad eam reuersuri. quidam legunt, *diuersos* pro dissipatos, & multis vijs domum reuertentes, alij *diuerse* aduerbialiter, alij *diuersæ*, & variè.

Epig. 189.

Martialis in Luscum furem.

*Aspicias hunc uno contentus lumine, cuius
Lippa sub atrita fronte lacuna patet:*

Ne contemne caput, nihil est furacius illo.

Non fuit Antolyçi tam picea manus.

Hunc tu conuiuiam cautus vitare memento:

Tunc furit, atq; oculo luscus utroq; videt.

Pocula solliciti perdunt, ligulasq; ministri:

Et latet in tepido plurima mappa sinu.

Lapsa nec a cubito subducere palli aescit;

Et cætus lenis saepe diabus abit:

Nec dormitantem vernam fraudare lucerna

Erubuit fallax, ardeat: illa licet.

Si nihil inuasit, puerum tunc arte dolosa

Circuit, & soleas surripit epse suas.

Enarratio.

In iudiciali genere describitur hic nobilis, & exercitatus fur vniculus a cauea oculi amissis *lippa sub*: ab arte furandi per comparationem. *Ne contemne caput*: a minori: *Non fuit*: Antolicus fur celeberrimus non habuit manus tam piceatas; tam furaces, quibus omnia tacta, vt pici adhererent. Admonet in conuijs esse vitandum, quia luscus sit, & tamen utroq; oculo videt, id est plus videt,

quam cæteri duobus oculis, Furabatur re-
stissimè pocula, ligulas, idest coclearia, map-
pas, pallia, lenas, lucernas, licet accensæ
essent; & soleas, idest, crepidas feruis datas
ab heris custodiendas, dum accubabant, heri
enim exsoleati cænabant.

Epigr. 190.

Catulli in Asinium furem.

*Maruci ne Asini manu sinistra
Non belle vteris in ioco, atq; vino:
Tollis lintea negligentiorum
Hoc falsum esse putas? fugit te inepte,
Quamvis sordida res, & inuenusta est,
Non credis mihi? crede Pollioni
Fratri, qui tua furtiva vel talento
Mutari velit: Est enim leporum
Disertus puer, ac facettiarum.
Quare aut hendecasyllabos trecentos
Expectes; aut mihi lintem remitte,
Quod me non mouet estimatione:
Verum est mnemosynon mei sodalis:
Nam sudaria Setaba ex Hiberis
Miserunt mihi muneris Fabullus,
Et Veranius: hoc autem necesse est,
Et Veraniolum meum, & Fabullum.*

Enarratio.

Catullus Marucinum Asinium monet, vt
sibi reddat sudariolum, quod in conuiuio
abstulit. secus dicit trecentorum versuum
criminatione se furti illius vlturum. Quia
non potest non multum amare id sibi ab
amicissimis donatum. manu sinistra: eius artem
furandi describit: dextra utebatur vesce-

do, sinistra furabatur. *Hoc falsum*: dicebat ille ita furari ioculam, urbanamq; rem esse: sed Catullus dicit sordidam esse & ineptire, si secus credat edicto testimonio eius fratris eloquentis, & verè faceti: cui tot furto abstulit, ut ea libenter talento mutaret; id est redimeret. Quare minatur, ni reddat, vulgationem furtorum per endecasyllabos. *Quod me non moueri se dicit tam pretio lin-
tei, quam quod mnemosinon esset, id est mo-
numentum sodalium Fabulli, & Veranij,* qui a Setaba Hispaniæ citerioris vrbis illud dono miserant; in ea enim omni vrbe telæ pulcherrimæ texebantur.

Epigr. 191.

Martialis ad Caium.

*Mutua viginti sextertia forte rogabam,
Quæ vel donantis non graue munus erat.
Quippe rogabatur felixq; reusq; sodalis,
Et cuius laxas archastagellat opes.
Is mihi diues eris, si causas egeris, inquit.
Quod peto, da Cai, non peto consilium.*

Enarrauo.

Amici sordes, & auaritiâ carpit. Viginti sextertia, hoc est, ut quidam volunt quingentos Philippeos, vel nummos aureos mutuos a Caio amico poeta petierat: ille poetæ suabit, ut causas ageret, quia sic opes sibi compararet, & rogatam pecuniam non dedit. Cui argute poeta respondit pecuniam ab eo non consilium petiisse. *Quæ vel amplifi-
cat facti indignitatem a tenuitate rei peti-
tæ ratione, a quo petierat. Quæ vel. id est di-*

ues erat, & plenas arcas pecuniarū habens .
Arca flagellat opes . idest, ex Turnebo, tanquam verberibus, & carcoribus iniectas pecunias coercitas erumpere foras non sinat
Arca. Papinius pro flagellat, strugulat, dixit

Epig. 192.

Eiusdem in Pannicum .

Pectere te nolim, sed nec turbare capillos:

Splendida sit, nolo, sordida nolo cutis.

Nec tibi mitrarum, nec sit tibi barba reorum .

Nolo virum nimium, Pannice, nolo parum .

Nunc tibi cura pilis, & sunt tibi pectora setis

Horrída: sed mens est, Pannice, vulsa tibi .

Enarratio .

Sub Pannici persona poeta describit virū corpore, sed animo feminam; qualisq; esse debeat virilis vultus, offendit, illo præsertim versu: *nolo virum* Quia etiam Ovid. cecinit:

Esne coli modico forma virilis amat .

Hoc vero per diuersa extrema explicat vitiosa: non vult capillos nimis compositos, nec turbatos. *Pectere.* vultum, totumq; corpus vult mediocriter, hoc est sine cura curat. Horatius etiam ad Lolium iuuentutem reprehendit ita .

In cute curanda nimium operata inuentus .

Barbam, nec nullam, nec nimis promissam ad pectora esse vult, quod metonymicè expressit per adiunctum pro subiecto. *Mittrarum:* quæ feminatarum sunt. nam matronæ Romanæ mittas ferebant. *barba mitrarum,* idest feminatarum, quæ nulla est. *Reorum;* idest

mirrarum; id est feminarum, quæ nulla est.
Reorum; id est nimis prolixa. Rei namq; ad
 fqualorem comparandum barbam non se-
 cabant, nec vestem mutabant, sordidique
 erant. *Nolo virum*. vult virum modice cul-
 tum, & non sordidum. *Nunc tibi*: ostendis te
 Pannice corpore virum, animo vero femi-
 nam, habes cæura pilosa, & pectus setosum,
 quod fortis viri indicium est, & a mollicie
 alieni; sed muliebrem geris animum.

Epigramma 193.

Eiusdem in Cinnam.

Uersicules in me narratur scribere Cinna:

Non scribis, cuius carmina nemo legit.

Enarratio.

Notatur pessimus Poeta sub Cinnæ per-
 sona: cuius obtrectatio contenenda est. Nul-
 lus enim eius carmina legit, sed quiuis ne-
 gligit, vt pessima, ideo perinde est, ac si scri-
 pta non sint.

C A P. X.

De Argutia quedam adhuc explicantur.

VT Argutiæ natura etiam melius intel-
 ligatur, paulo vberius est explicanda,
 & præsertim illa, quæ cuiq; narrationi neces-
 sario conueniat, vt simplex epigramma epi-
 grammatis nomine meritò decoretur.

Ex Scaligero ea arguta sunt, quæ aliena a
 vulgo dicuntur, eiusq; captum superant.
 Acutum verò id est, quod sententiam per se

languidam penetrare in animos auditorum facit. Ex quo sententias docendi acutas esse dixit, delectandi vero quasi acutas. Argutia tamen cum quodam acumine iuncta est: acumen verò etiam sine arguta venustate esse potest.

Robertellus in opusculo de Epig. asserit species argutiæ esse sales, facetias, urbanitates, & lepores, & per leporem venustatem quandam, breuemq; pulchritudinem intelligere debemus. De pulchra oratione agimus in Rhet. lib. 3 c. 24. sub idea illustris, & florida orationis.

M. Tullius in 2. de Orat. non procul a fine; & Fab. Quintilianus lib. 6. c. 3. sub dictione ridiculi argutias tractant. Nec inutile erit artem illam, quam Cicero conatus est tradere de salibus oratorijs, epigrammata scribere volentibus in promptu habere. Nos aliquot poeticas auctoritates afferamus.

Argutiæ, siue facetiæ vel in re sunt, vel in verbo, vel in utroq; simul positæ. Argutia in re est, qua egregia quæq; inuenta, & rationes, quibus admirationes pariuntur. Vt cum mores describuntur, ac ita effigiantur, ut ab re narrata, quales sint, magna cum delectatione intelligantur. Argutia in dicto, vel in singulis dictionibus est sita, vel in coniunctis.

C A P. XI.

De Argutia in simplici verbo.

ARGUTIA in simplici verbo fit ferè per Amphibologiam, Paronimiam, & ethimologiam.

Epigr. 194.

Martialis ad Cæcilianum de genere, & declinatione Ficus.

Cum dicit ficus, rides quasi barbara verba:

Et dici ficos Cæciliane iubes.

Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,

Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Enarratio.

Amphibologia est in dictione, ficus, quæ arborem, pomum eiusdem arboris, & morbum a similitudine pomi dictum significat. Ficus arbor, & pomum quarta, & secunda declinatione femineo genere tantum effertur: morbus virili tantum, & secunda inflexione. Cæcilianus putabat pro pomis tantum in secunda, & non in quarta efferi. idcirco correxerat Martialem; ideo eum ignorantia arguit; & illius morbum argute notat.

Epigr. 195.

Agripæ adolescentis ad seruum apud Plautum.

Patronus qui tibi fuit furturus, perdidisti:

Equidem hercle, inquit, nullum perdidisti;

Ideo quia nullum unquam habui,

Etiā intentio, siue Anthithesis huc spectat.

Epig. 196.

Soffagi ad Calliodorum.

Cum tua Vulcanus modo scripta absumpseris igni,

Crudelem quidnam vociferare Deum?

Cur Veneris coniux a sauo temperet igni?

Non fuit in scriptis si Venus ulla tuus?

Enarratio.

Priori loco Venus pro Dea Vulcani coniuge, qui ignis Deus habitus fuit, altero in loco pro venustate, & ornatu sumitur.

Paronomiæ exempla sunt.

Epig. 197.

Quid tu, num medicus queso es?

Immo Edepol una litera plus sū, idest mendicus.

Epig. 198.

Martialis ad Attalum.

Declamas belle, causas agis, Attale belle,

Historias bellas, carmina bella facis.

Componis belle mimos, epigrammata belle:

Bellus grammaticus bellus es Astrologus.

Et belle cantas, & saltas, Attale belle,

Bellus es arte tyra, bellus es arte pyla.

Nil bene cū facias, facis attamen, Attale, belle.

Vis dicam, quid sis? magnus es Ardelio.

Enarratio.

Ludit in dictionibus belle, bene, irridens arrogantiam, & iactantiam Attali enumeratis disciplinis, quas iactabat se exercere, cum tamen nullis probaretur. Itaq; concludit eū esse magnum Ardelionem, idest Trasonem

iacta-

iaſtatozem, inquietum, omnia, & nihil agē-
tem. Proſitebatur Rhetoricam, declamas,
oratoriam, cauſas agis. hiftoriam, hiftorias
bellas. poetiſcam, carmina, comiſcam, belle mi-
mos. Epigrammaticam, Epigrammata,
Grammaticam, Aſtologiam, Muſicam,
ſaltandi, lyræ, & pylæ.

Epigramma 199.

Scaligeri.

Non te mere antiquas mutas Veſconia voces:
Cui nihil eſt aliud viuere, quam bibere.

Epigr. 200.

Soſſagi in Biciam.

Certe alijs Bicias inratur iuris Aſylum.
Cum rudere haud ceſſes, hic mihi Aſſellus erit.

Epigr. 201.

Boſſij in Auditorem nugacem.

Quas facis, heu nugas ſanctas ubi Palladis artes,
Explico? quam ſtultus fundis inepte iocos?
Deſine morari, ſi vis hic Cinna morari.
Sed moraris adhuc? modo moreris, abi.

Enarratio.

Moror correpta priore eſt moras trahere,
moror eadem producta eſt nogas facere, &
ineptire.

Epigr. 202.

Aulonij, quo probat ætimologiam dupli-
cem Furippo conuenire, ſiue a furioſo
ducat ur.

Pars 10. Eurippum vocitat, pars vero Furippum,
Altera pro ducens, altera corripiens.

Elige utrum malis, aut rende aut corripe nomen:
Conueniet quod vis fur, furioſe tibi.

Epigr. 203.

Martialis in Gargilianum .

*Morio dictus erat, viginti millibus emi .**Redde mihi nummos, Gargilsane, sapit .*

Enarratio.

Morio a dissipando dictus est, & cum sapiat, æthimologia non ei conuenit. Emerat igitur Martialis a Gargiliano Morionem quingentis philippeis, sed dicit se deceptum a venditore. Ideo petit sibi pretium restitui, & conclusio est præter expectationem. Ea enim causa magis emendus erat, quod saperet, & contrarium concludit. sed reuera cum Morio ad cordatorum delicias adhibeatur, in mancipiorum estimatione prætiosior est cordato. Itaq; iure poeta pretium repetere videtur.

Epigr. 204.

Sossagi in Cognomen Cardinalis Maphæi

Barberini, qui mox sum. Pontifex creatus Urbanus VIII. dictus est.

*Non e barbarica cognomen origine ducis,**Diximus aliquẽ cum te vox manifesta probet:**Non alio culta cultrix gens Attica lingua,**Non alio Ausonius mauelet ore loqui .**Siiuuat æthereos mortalia visere ciues ,**Non alia vsurpent, quam tua verba magis.**Romanus victa cognomen ab urbe traebat;**Tu trahis a victa non nisi barbarie .*

Epigr. 205.

D. Vincentij Galli de D. Barbara a genitore suo religionis ergo obtruncata,

Moribus unde tuis aduersans Barbara nomen?

*Ne sibi degeneres; num pater ipse dedit?
At rosatu veluti de dumis exis in orbem,
Ac vera euadis Religione pia.*

*Ille ratum ut faceret, dederat quod, nominis omne
In natam licitor sis ferus ipse suam.*

*Barbara passa tuum decet hinc te Barbara nomen,
Quod nasci haud poteras barbariore patre.*

Epigr. 206.

Eiusdem de D. Laurentij Martirio.

*Fatidicam quondam Laurum dixere profani
Mortales, vanis hec quibus omen erat.*

*Nam crepitans adnotata igni gaudere iubebat;
At combusta tacens tristia signa dabat.*

*Ardet in accenso stratus **LAVRENTIVS**
igne,*

Insultatq; hosti non trepidante sono.

Ac demum expugnat saturatum sanguine adustus.

Deq; cadens victo leta trophaea refert.

*Tu petius lauro **LAVRENTI** conficis omen;
Conficit illa alijs, conficis ipse tibi.*

Epigr. 207.

Eiusdem de D. Vincentio, & Tiranno.

*Stulte Tyranne putas inuidium vincere posse?
Nec tibi tela vides desertiora geri?*

*Ignem paras hosti pugnantem sed fortior ignis
Hosti dat vires, quas superare nequis.*

*Delitij illi simulacra producere vitam;
Delitij visam corripit ipse sibi.*

*Dilacerare feris tradis venerabile corpus:
Imbellis rostro protegit illud avis.*

*Proycis in Pontum, fiat quo piscibus esca;
Contegat ut litus, praeternus unda vehit.*

*Ac demum victus lurido depressus in Orco.
Torqueris victor sydera calcas onans.*

Epig. 208.

Martialis ad Cosmum de Cynico philosopho.

*Hunc, quem saepe vides inter penetralia nostra
Pallados, & templi limina Cosme novus,*

Cum baculo, peraq; senem, cui cana, purisq;

Stat coma, & in pectus sordida barba cadit

Cerea quem nudi tegit uxor abella grabati,

Cui dat latratos obuia turba cibos,

Esse putas Cynicum deceptus imagine falsa.

Non est hic Cynicus, Cosme, quid ergo? canis.

Enarratio.

Describitur Cynicus philosophus eleganter, ac mordetur in templo nouo. Myneruæ a Domitiano constructo repertus ab adiunctis a baculo, a pera, in qua necessaria sibi ad victum gestabat, a coma, a sordida barba, ab abella lacera, idest atrita veste, quæ pro uxore illi erat, ac eum die, noctuq; in paupe lecto tegebat, a latratu, quo ab obuia turba cibos, stipemq; petebat; & concludit hinc non philosophum illum, sed canem esse conijcit, quæ conclusio a canis definitione dici potest, qui animal latrans est.

Epig. 209.

Eiusdem ad Flauum ludentis in verbo podagra, & chiragra, & notantis Diodorum auarum.

Litigat, & podagra Diodorus, Flauus laborat:

Sed nihil parrone porrigit: hac chiragra est.

Epigr. 210.

Eiusdem ad Auitum de Philippo superbo.

*Oëtophoro sanus portatur, Auite Philippus.**Hunc tu, si sanum credis, Auite furis.*

Enarratio.

Oëtophorum sella erat, seu lectica, quam octo serui succolabant: quod principū erat, & delicatorum. Itaq; hunc superbum, & arrogantem carpit, qui, cum priuatus esset, Oëtophoro veheretur,

Epigr. 211.

Palearis, & spinulæ ludentium in meo, & tuo per Dialogum.

*Mitte meum, quaeso librum mihi spinula amice.**Deliras; nobis est nihil herede tui.**Hunc quia composui, meus est liber, at tuus est,**quod**Emisti: ille ergo est tuus, atq; meus.*

Epigr. 212.

Martialis de Tongiliano.

*Tongilianus habet nasum, scro, non nego: sed iam**Nil præter nasum Tangilianus habet.*

Enarratio.

Ludit in ambiguo verbo nasi prius metaphoricè sumpto, pro iudicat acutè, & censoriè: tum propriè innuendo tam pauperem esse, vt nihil præter se habeat, imo nec se, sed nasum tantum, quia eius nasus maior est Tongiliano.

Epigramma 213.

Sossagi iocantis per anthistesim eandem re-
petendo dictionem in diuersa senten-
tia in Titianum.

Fumosam cur semper oles, Titiane, culinam?

Regales & opes, & tua regna putas?

Quid mihi cum regno, cum fastu, cum regibus,
inquis,

Dum valeam lumbis, gutture, ventre, manu?

His equidem valeo; nec opus mihi smyrmate
regum:

Qui vales, si sic nil Titiane vales?

Ex sententijs Argutiæ etiam educuntur,
quarum aliæ ad docendum valent, aliæ ad
delectandum, aliæ ad mouendum.

Epigr. 214.

Martialis ad Iulium.

Triginta mihi, quatuorq; messes

Tecum, si memini, fuere Iuli:

Quarum dulcia mixta sunt amaris.

Sed iucunda tamen fuere plura.

Et si calculus omnis huc, & illuc

Diuersus, bicolorq; digeratur,

Vincet candida turba nigriorem.

Si vitare velis acerba quadam,

Et tristes animi cauere morsus,

N V L L I te facias nimis sodalem:

Gaudebis minus, & minus dolebis,

Enarratio.

Sententia est, qui molestiis omnino care-
re cupit, & perturbationibus, is vter ni-
mium vsum etiam familiarium. Quod ex-
plo suo probat, & Iulij, qui vna vixerunt tri-

ginta quatuor annos, quos per menses metonymice enumerat posito adiuncto pro subiecto, singulis enim annis iunctæ sunt Menses. *Calculus bicolor*: albus, & niger, idest si numerabis dies felices, & infelices, plures felices inueniam, *Si vitare*. si vis sine morfu, & solitudine viuere, sequitur ratio gnomica. *Nulli te facias*. innuit non omnia cum amicis esse communicanda, quod possint fieri inimici; aut certè affectiones exorientes ex prosperis. vel aduersis amici rebus, quæ communes esse solent, aut libertatem notandi liberius vitia amici. ideo dixit: *gaudere* &c.

Epig. 115.

Eiusdem de Africano.

*Habet Africanus millies, tamen captæ.
Fortuna multis dat mmis, satis nulli.*

Enarratio.

Africani auaritiam carpit. *millies*: centena millia H. S. vera namq; ex Ouidij sententia.

Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Epig. 216.

Eiusdem probantis amicis esse donandum.

Callidus fracta numos sur auferet arca:

Prostermet patrios impia flamma laræ.

Debitor usuram pariter, sortemq; negabit:

Non reddet sterilis semina iacta seges:

Dispensatorem fallax spoliabit amica:

Mercibus extructas obruet unda rates:

EXRT A fortunã est, quidquid donatur amicis:

Quas dederis solas semper habebis opes.

Scitum, & elegans hoc est epigramma Mureti testimonio: quo ostenditur ex pariū enumeratione opes omnes casu amitti posse præter eas, quæ amicis donantur. Fur, inquit pecuniam abstrahit: incendium ædes eruit; creditori negat caput, & fœnus debitor: Agricola m fallit vel celum, vel terra: sæpe dispensator, vulgo il spenditore, o tesforiero, donat pecuniã domini amicæ: mercatores naufragio rem perdunt: solū, quod amicis donatur saluum est. *extra fortunam*: non sunt in manu fortune, sed donanti salua sunt. Alphonsus Sciciliæ rex interrogatus quid sibi seruaret, qui tam multa donaret, ea, inquit, ipsa, quæ dono: cætera enim in meorum numero non sunt.

Epig. 217.

Eiusdem ad Ludi magistrum.

*Ludi Magister parce simplici turba:
Sic te frequentes audiant capillati:
Et delicatæ diligat chorus mensæ?
Nec calculator, nec notarius velox
Maiore quisquam circulo coronetur.
Albe Leone flammato calent luces,
Tostamq; feruens Iulius coquit messem:
Scuticq; loris horrida Scytica pellis,
Qua vapulauit Marsyas celeneus,
Feruleq; tristes sepiã pedagogorum
Cessent, & idus dormiant in Octobris.
ÆSTATE pueri si valent, satis discunt.*

Enarratio.

Duobus hoc epigramma constat: prius est,

est, ut humanitate, & blandicijs potius, quã verberibus, & plagarum atrocitate ad discendum alliciantur pueri, Ita enim & magistrum & studia diligent: Quod & magistro utile erit, quia frequentes habebit, ac tot, quot calculator, qui ratiocinandi artẽ docet, quam Arithmeticam vocant; & quot notarius velox, qui docet excipere calamo certis notarum compendijs aliena dicta tanta velocitate, ut dicentem & assequatur, & antevertat. Apellat pueros turbam simplicem, idest puram, & credulam: capillatos, quia capillos nutriebant, donec pubescerent genarum, deinde tonsos Apollini dicabant. Chorũ mensarũ delicatarũ, circa quam in ludo sedentes docebantur: unde etiam dixit: nec maiore quisq; circulo coronetur. Alterum caput, ut mense Iulio ad Idus Octobris scolarũ cessent. Quia fatis est eo tempore, ut pueri valeant. Describitur æstus Iulij, & Augusti ab adiutis. Tunc dies clari, longi, maximèq; calidi sunt, Leone flammeo regnante, & canicula, qui ardoribus suis messem torreat, & exquoquunt. idcirco dicit scuticam, & ferulam a magistris ad idus Octobris deponendas: Poetice scutica describitur a materia, loris horridis pellis scytarũ, pro Scythicarũ, quibus Scytharũ ferissimi ad multandos servos utebantur, ab exemplo Marsyæ Celenei multar. Tradunt enim Marsyiam ab Apolline victum, & ad palum religatum traditum Scytharũ multandum. *Ferula tristes*. Iora horrida, metonymia est: ab effectu,

tristitia, & horrorem incutientia pueris, qui huiusmodi virgis manus subducere coguntur: commendantur, dum appellantur pedagogorum septra, metaphora a regibus sumpta. Imo Aufonius regibus præfert,

Aufonius, cuius ferulã nunc sceptrã vorentur.
 Quod imperatorum fuerit magister, ut etiam Quintilianus, Seneca, Plutarchus, Aufonius, & alij. Cur vero tali tempore a studijs cessandum sit, ratio gnomica afferens quòd tunc pueri satis discant, si valetudinem suam tuerentur.

Epig. 218.

Aufonij de beneficio cito faciendo.
Gratia, que tarda est, ingrata est, gratia namq;
Cum fieri preparat, gratia gratã magis.

Epig. 219.

Eiusdem de eodem beneficio.
Si bene quid facias, facias cito nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facis.
 Sententię ad delectandam exempla.

Epig. 220.

Martialis ad Domitianum.
Dum noui Pannonici narratur gloria belli,
Omnis & ad reducem dum ista arã Iouem;
Dat populus, dat gratus eques, dat thura senatus,
Et distant lasias tertia dona tribus:
Hos quoq; secretas memorabit Roma triumphos:
Nec minax est tunc laurea pacis erit.
Quid tibi de sancta credis pietate tuorum?

PRINCIPIS est eius maxima tasse suos.

Enarratio

Domitianus de bellis Sarmatis pro triu-

pho, quem recusavit, lauream, id est coronam ex ladro victoriae monumentum Iovi Capitolino obrulit. Laudans hanc poeta patrem triumpho appellat; ac secretum triumphum: *Dum non ad amplitudinem, & nobilitatem victoriae indicandam supplicationes; & sacra Romanorum dijs facta in gratiarum actiones amplificat per locum a toto: omni tara. & partium enumeratione Dat populus &c* Liberalitas Domitiani commendatur, qui post depositam lauream epulum populo dedit. *Et ditans, latias. Hos quoq; laus laureae a pari, quam secretos triumphos appellat.* Romani enim non minus celebrem illam lauream, ac triumphum iustum sunt habituri: *Nec minoris* expositio est commutatione, quia pacem populo Romano attulit. *Quid tibi:* quaerit a Domitiano, quid sentiat de tanta suorum civium erga se pietate: & innuit eum debere maximam letitiam capere, praesertim cum noscat eorum animos; ideo sententia epigramma claudit. **PRINCIPIS**

Epig. 221.

Eiusdem ad Desim Flauium.

*Desis oliuifera crinem redimite corona,
Aurea qui nitidis veller a tingis aquis,
Quem Bromius, quem Pallas amat, cui recitor
aënarum
Albulio nauigerum per freta pandit iter:
Omnibus laesis vestras Instantius oras
Uniter, & hic populis, ut prior, unicus ead.*

Non

*Non ignorat, onus quod sit, succedere Macro.
 Qui sua metitur pondera, ferre potest.*

Enarratio.

Poeta alloquitur Daxim Fluvium, a quo provincia Daxica dicta est; eumq; precatur, ut Instantium Rufum ad eam provinciam regendam eundem felici auspicio accipiat. Primis quatuor carminibus benevolentiata sibi a flumine tanquam ab homine comparat, cum laudans ab oliuetis: *Oliuifera cordona. a lana pretiosa: aurea vellerata: a claritate: nitidis aquis: a vino: Bromius: quod Bacchi cognomen est; ab oleo: Pallas: Oliuæ inuentrix: quod in Oceanum influat, nauigabilisq; sit: per freta Arbula, nō nihil cana Omnibus. post exordium petit ab eo, ut Instantium feliciter per eum in Beticam provinciam intret: & tam bene eum regat eo anno, ut superiore a Macro recta fuerat. Et hic populus: Non ignorat, ratio petitionis. Scit enim Instantius, quam graue sit succedere tali principi, qualis fuit Macer. Qui sua. Hac tamen sententia: significat: Instantium per eum tali oneri futurum.*

Epigr. 122.

Eiusdem de M. Antonio.

*Ampliat etatis spatium sibi carbonis? hoc est
 Vnere bis vita posse priore frui.*

Enarratio.

Hac narratione iter ad mouendum, & significat eum bis vixisse, qui ad senectam bene vixit.

Sollagi de vite humane breuitate.

Quid fragiles artus, moribundaq; membra fo-

Præcipitant nostras in spera fata diæ.

Hæc genas infelix & cornicula pro erubet æuibus;

Est hominum sæpe est vltima prima dies.

Idem genus infelix: vixit in aëre seculæ æpionis:

Et nostras simul aperit siq; vicia, cadit.

Idem genus infelix: sensum verus docuit sanguis &

Et simul affulsit nostras inuentis, fugit.

Sic torrens sic æta rotant, sic fulmina currunt:

MORS est mortali dicitur, vltima mori

Epigr. 240.

Idem. Eiusdem ad Labobum in Valerium.

Quæ non grandis biquæ ferat ac acynostis. Mara-

Quæritæ Casaribus coram Maronis eras.

Indocta non tanta regi etiam causa dabunt;

Cæsareis vates incubere voras.

Opræna mensuræ vinctæ hæt, mihi pessima pa-

Et vixit in aëre seculæ æpionis:

Et vixit in aëre seculæ æpionis:

Eccè bibo lymphas, lymphatur aëte Falerno:

Lymphari nescit numeris prior aque.

Cæsareas nunc sine lincibus, mod' surgere priscos

Et spicis. Vates. Et ferunt, mox in aëre

Enarratio.

Sententia est ætate sua optimos vates non

esse, quia desunt vatum fauores. Quam

ætate non tam pulchre figurati sunt poetis formis

pro generibus per synecdochen, Maronibus pro

optimo Vate, Cæsareibus pro principibus, &

libo-

liberalibus viris. *metaphora, gregi.* indocto; pro gregarijs, & indoctis hominibus. *metonymia, adiuncti, toris,* pro mensis *mensurarum* optima; pro magnis muneribus. *lympharis* pro diuino, & poetico furore agi. De quo agimus in syntagmate de lyrico poemata cap. 29. *Cæsarea* serè clausula epig. per allegoriam, & gnomin. Sensus est: fac sint, qui poetis faueant, & erunt optimi poetae, ut prisci fuero. *Ut, feritur, mittitur.* adagium est.

De sententijs, vide Rhetorem nostrum libi. 3. de elocutione, & syntagma cap. 9.

CAP. XII.

De Argutijs in rebus.

Argutijs in rebus multæ sunt teste Tullio. *liop.* de orat. Narratio, quæ rem uerè explicat, ut ante oculos posita esse videatur, quæ verisimilis sit, quæ ridiculi aliqui habeat, ad epigramma pertinet; similiter Apologi, fabellæ, similitudines, quæ non intellecta dicuntur, retorta, suspiciosa, dicta pariter, discrepantia; reprehensio, mores, & quæ præter expectationem, vel expectationi contraria dicuntur, argutias suppeditabunt. Exempla quædam leguntur apud Ciceronem, quædam allata sunt a nobis supra, quædam afferentur in sequentibus. Hic alia adducam narrationis exempla.

Martialis sicutum diuitem describentis
*Hic; quem videtis per sibus vngis latino,
 Amethystinatus; medius qui secat septa,
 Quem non lacerans Publius meus vincit,
 Non ipse Codrus alpha penulatum;
 Quem grex rogatus sequitur, & capillatus,
 Recensq; sella, timentq; loriq;
 Oppignerant admodum Claudio mensam
 Vix octo nummis anulum; unde cenaret.*

Emarratio.

Describitur graphicè sycophanta ab in-
 cessu: magis gressibus: amplis, & ambitiosis.
 a loco; secat medius septa in medijs spacijs
 tamquam princeps incedit. Septa erant, in
 quibus populus Romanus suffragia ferebat,
 ab habitu, amethystinatus. amethystinis ve-
 stibus viridacei coloris ex genere purpurae,
 quae suae non erant, sed conductae, quia pau-
 perimus erat, quod probat collatione Pu-
 blii, & Codri pauperimorum; quorum alter
 lacerans, id est pallium stritum, gestabat;
 alter penulam atram, pallium pulli coloris,
 quod a seruis, & pauperibus ferebatur; &
 hunc prouerbialiter Alpha id est principem
 penulatum, id est pauperum appellat, a co-
 mitatu conductio seruorum, & puerorum
 capillatorum, & a lectica linteis velata, &
 vinculis colligata describitur. Tandem con-
 cludit hunc, qui tam diues videri vult,
 oppignerasse, id est pignori dedisse Claudio
 feneneratori anulum, ut octo nummos acci-
 peret, quibus cenam compararet.

Epigramma 216.

Eiusdem ad *Æliam edentulam*, & *tuffionem aniculam*.

Si memini fuerant tibi quatuor, Ælia dentes.

*Expuit una duos tuffis, & una duas
tam secura potes totis tuffire diebus:*

Nisi istic, quid agat, tertia tuffis habet.

Epigr. 227.

Eiusdem de *Venusio Monte*.

Hic est pāpinea viridis modo Vesuvius umbris:

Presserat hic madidos nobilis unda lacus.

Hec inga, quā Nisæ colles, plus Bacchus amat:

Hoc nup̄ er Satyrō Monte dedere choros.

Hæc Hæmeris sedes, Lacedæmone gratior illi:

Hic locus Hercules nomine clausus erat.

Cuncta iacent flammis, & tristi mersa favilla:

Nec superi vellent hoc licuisse sibi.

EPIGRAMMA.

Describitur, ac laudatur *Vesuvius* mons *Campaniæ* a vitium, & vus, & vini nobilitate, & a diuerforum numinum cultu, & per collationem *Bacchi*, qui hunc plus, quam colles *Nisæ* montis *Indiæ* amavit. *Satyrorum*, qui montium dij putabantur: *Veneris*, quæ libentius ibi, quam *Lacedæmone* morabatur. *Hercules*: in eo enim monte *Venus*, & *Hercules* sana sibi dicata habebant. tandem per commiserationem claudit epig. dicendo omnia illa in favillas redacta ita, ut superi ipsi doleant super hac clade, & tantum in rerum natura posse.

Eiusdem de ludo puerorum cum iuencis.

Aspice, quam p̄ncidis insultet turba iuencis,

Et sua quam facilis pondera taurus amet.

Cornibus hic pendet summis: vagus ille per armos

Currit, & in toro ventilat arma boue.

At feritas immota riget, non esset arena

Tutior, & possent fallere plana magis.

Nec trepidant gressus; sed de discrimine palma

Securus puer est, sollicitumq; pecus.

Enarratio.

Laounda quippe descriptio inter pueros, & tauros cicuratos: dum dicit puerorum alterum de cornu tauri suspensum pendere, alterum per tergum currere, & arma, id est tela lusoria, vides parmas ventilare, ac præludere: patientissimum, & immobilem taurum stare ita, vt puer tutior ludat in boue sedens, quam si in arena; & in plano sederet: & bouem de victoria pueri magis sollicitum esse, quam puerum ipsum.

Epigr. 229.

Eiusdem de Hirundine.

Hybernas peterent solito cum more recessus

Attides, in nidis una remansit avis.

Deprehendere nefas ad tempora verna reuerse,

Et profugam volucres: diripuere sua.

Sero dedu. panas discerpi noxiamater.

Debuërat, sed tunc, cum lacerauit Itim.

Enarratio.

Hirundines Attides dictæ ab Attica regione, vbi Prognæ Pandionis Atticæ Regis filia in Hirundinem conuersa fuit, hinc in

calidiores regiones hiemali tempore euolantes, cum vna domi remanisset, reuersis tempore veris illam, tamquam profugam, & agminis deserticem discerpserunt. Sed poeta concludit serosum factum, quia tunc lacerari debuit, cum illa filium suum Iam lacerauit, & Terreo marito epulandum apposuit, quod sororem suam Philomelam violasset: quæ in Lusiniam conuersa fuit, & Ius in Fasianum. Ouid. 6. Metam.

Epig. 230.

Eiusdem de Vipera electro inclusa.

*Flentibus Heliadum ramis, dum Vipera serpsit,
Fluxit in obstantem succina gramma feram.
Que dum miratur pinguis se rore tenens,
Concreto riguit vincla repente gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulchro,
Vipera stimulo nobiliora iacet.*

Enarratio.

Poeta, vt ostenderet, quam bene ars naturam expresserit, narrat Viperam electro inclusam a peritissimo artifice perinde ac si non artificio, sed casu id euenerit. Ita enim viuacius, & argutius euasit epigramma. *Flentibus*. electri fabulosa origo. Heliades solis filia, & Phaetontis sorores casum fratris apud eridanum flentes in populos arbores versæ, & earum lacrymæ in succinum, siue electrum fugrunt. Ouid. 2. Metam. *Ramis flentibus*: periphraſis populi emittentis electrum per metaphoram ab homine ad plantas. *Gemma succina*: pro succinea per synecdocham, & est periphraſis succinis gemmas

imitantis. obstantem. repugnante & se extricantem nitentem. *Miratur*: metaphora ab homine. *Pinguore*: alia periphrasis succini per translationem a simili. *vincta*: obruta hæsit. *concreto rore*: gelu. Hic Poeta tam bonus sculptor verbis fuit. quam arte sculptor. *Ne tibi*: epiphonema per apostrophem ad Cleopatra quo concludit sepulchrum Viperæ nobilius esse sepulchro ipsius Cleopatræ. Quia nullus regius tumulus totus electro edificatus est, ut hic Viperæ.

Epigr. 231.

Sossigi de nocte D. Io. Baptista epiphonemate clausum.

*Ioannem Regina vovet dum tollere ferro
Millo modis tentat funera, mille vijs.
Nec potest indigna causam prætendere morti,
Insolita ratione ne scelus arte premit.
Instruit in salus natam simul instruit astus
Innocentem ut salu flagret illa caput.
Cumq; poposcisset crudelens talia Regens,
Pro salu exorsum tradidit ense caput.
Quid non saua potest audacia mors ubi non est?
Si salus etiam funera saua datis?*

Epigr. 232.

D. Vincentij Galli de Ape cicatrici pectoris Christophæ tence.

*Queris Apis propriam proprio non tramite sedem
Namq; fanos alios alacris ille capit.
Aurea mella suis lactant: sed nectar in illis:
Mortales pascis, pasci ad illos Deos.
Incassum haud tentes illud foramen imire:
Cede homini ingressum, cui datur esse Deum.*

Epigr. 233.

Eiusdem de Hieronymo Bossio ad Lambrum poetante.

*Jam non Meandro concedit Lamber honorus,
Inter, quem celebrem, flumina reddat Olor.
Huius namq; decas totum diffundet in orbem:
Carminis mellis fluo Bossius alter Olor.
Nec minus Euterpe clarebit Lamber amana:
Quam modo Calliope Mincius ipse nitet.
Mortalem Vatis vis supra est: quo celebrante
Et mutis rebus gloria tanta venit.*

Enarratio.

Duplici collatione Lamber, & Bossius commendatur: ille, quia par dicitur Meandro Fluvio, quem olor avis suavissime canens celebrem efficit. De quo Ovid.

Ad vada Meandri conivnit albus olor.

Bossius, quia alter olor dicitur, id est suavis Poeta. Altera collatio est, quia rursus Lamber per Bossium feratur non esse cessurus fama: Mincio per Virgilium celeberrimo, quæ collatio ut magis poetica evaderet per metonymiam pro Virgilio Calliope posita est, quæ heroico carmini præest: pro Bossio poeta lyrico Euterpe, quæ lyricis præest Vatis. & amana dicta est ob venustatem, & suavitatem orationis, qua vitur ad delectandum: ut dicimus in Syntagmate de lyrico poemate cap. 1. *Mortalem* epiphonema est.

Ex his, & superioribus exemplis colligitur, qualis esse debeat vera, ac ficta poetarum narratio, & præsertim epigrammata-

riorum. Verum, vt ordine procedamus, argutias rerum ad quatuor genera cum quibusdam referimus, quorum primum figuratum est: alterum cum plus dicitur, quam in re sit tertium, cum minus: quartum, cum secus dicitur, ac res est.

C A P. XIII.

De Argutia ex figuris.

E Piphonema, & acclamationem habet Epigr. Martialis: *Barbara Pyramidum* &c. in Amphitheatrum Cæsaris, quod in fine opusculi positum est, & expressum. vbi etiam, quam epigrammati apta sit hæc figura, probatur, quod frequentissime adhibita reperitur, vt ex superioribus epigrammatibus colligitur.

Epigr. 234.

Catulli ad Veranium suum.

Verani omnibus & meis amicis
 Antistes mihi millebus trecentis,
 Venisti domum ad tuos penates,
 Fratresq; unanimos, tuamq; matrem?
 Venisti? O mihi nuncij beati,
 Visam se incolumem, audiamq; liberum
 Narrantem loca, facta, nationes,
 Vt mos est tuus, applicansq; collum
 Fucundum os, oculosq; suauior.
 O quantum est hominum beatorum,
 Quid nos: latius est, beatusque &

Enarratio.

Catullus hic sibi, & Verannio familiari suo gratulatur, & exclamatione claudit epigramma. *Antistes*; Alpha, & princeps. *Iberium*. Iberorum syncopa Hispanorum. Nam Hispania ab Ibero fluvio citerioris Hispaniæ Iberia est dicta.

Epigr. 235.

D. Vincentij Galli in conversionem Divi Pauli.

*Multa cade madens Saulus, plenusq; minarum,
Dum furit exardens dilacerare pios,
Dum ruit in tenebris cæcus; spectatur amica
Luce Poli, adiutrix subijciturq; manus.
Illicet a flatus fecunda numinis aura
Ora lupi ponit; missa fumit ovis.
Abstinet incaptis pravis feritate fugata
In Christi prolem, persequiturq; nova.
Divina vocis missa iam iussa successit:
Iam preta est. Agni; qui fuit hostis atrox.
O mirus cels fauor: hic distractus ab Orco
Ætherea tutus tam cito in arce sedet?*

Epigr. 236.

Martialis de Sue, quæ ex vulnere peperit.
*Inter Casarea discrimina sana Diana
Fixisset grauidam cum levis hasta Suem;
Exiliq; partus misera de vulnere matris.
O Lucina ferox hoc peperisse fuit?
Pluribus illa mori voluisset saucia telis,
Omnibus ut natis triste pateret iter.
Quis negat esse satum materno funere Bacchum?
Sic genitum numen credite: nata fera est.*

Tria fecit venusta, & rotunda eiusdem argumenti Poeta epigrammata, in quibus mirifice lusit, & copia verborum, & ingenij argutia, quæ epiphonemate claudit. illustris descriptio inexpectati eventus ex ictu, & vulnere præmittitur. Descriptio venustata est periphrasi Amphitheatralis venationis. *Diana Cesarea*. per metonymiã inuentricis pro re inuenta. Venatio enim Dianæ sacra est. *Discrimina fera*. quia bestiarum cõferis pugnantes eas vulnerabant, & ab eis non raro vulnerabantur. *Hasta leuis*: a modo, & instrumento: nam in cursu, vel fuga fera eminus figebatur iacta hasta, comibus venabulo excipiebatur. *Matrem gravidam*. suam siluestrem. *exiit partus* egressus est fuculus vius e vulnere. *O Lucina*. apostrophe ad Deam partus, quam crudelem appellat, quia matrem perimit, vt eam onere leuat et. *omnibus illa*. Amoris parentis expressio, quæ plura voluisset vulnera, vt fuculi omnes uteri sui in lucem emitterentur. *natis*: metaphora ab homine. *triste iter*: vulneris, & funeris. *Quis neget*. epiphonema ab exemplo fabuloso, quod a maiori ad minus probatur. Nam credibilius est Bacchum Deum habitum ex funere natum, quam feram. Bacchus ex Semele fulminata extractus vius, & Iouis femori assutus iterum natus fertur. vnde bimater fuit dictus.

Epigr. 237.

Eiusdem de eadem.

*Ista graui telo, confossaq; vulnere mater
 Sus pariter vitam perdidit, atq; dedit.
 O quam certa fuit librao dextera ferro,
 Hanc ego Lucina credo fuisse manum.
 Experta est numen moriens utriusq; Diana,
 Quaq; soluta parens, quaq; perempta fera est.*

Enarratio.

*Telo graui graue, & letale vulnus facien-
 ti: metonymia causæ est pro effectu: supra
 proprie dixit, hasta leuis: Vitam perdidit, atq;
 dedit: amisit suam, natis dedit. Arguit a re-
 pugnantibus. o quam tam certa fuit manus
 feriens, vt diuinam possis dicere, & epiphro-
 nema est admirationem habens. experta: Or-
 po, sensusq; est: fera parens experta est mor-
 riens numen, idest potestatem dianæ vtri-
 usq; qua idest, cum soluta est, & leuata ore
 re ventris parturiens, Lucinæ, & obstetri-
 cis, qua perepta est, Dianæ venatricis. Dia-
 næ enim parturientibus, partibus, & ve-
 nantibus præest.*

Epigr. 238.

Eiusdem de eadem.

*Sus fera iam grauior maturi pignore ventrix
 Emisit fatum vulnere facta parens.
 Nec iacuit partus; sed matre cadente cucurrit,
 O quantum est subitis casibus ingenium.*

Enarratio.

*Sus fera: syluestris: grauior pignore: partui
 proxima: amisit fatum peperit. Nec iacuit:
 nec periit saculus. Sed matre cadente cucurrit.*

quasi periculum fuga dedinans. *U quantum*
 epiphonema admirationis plerū. *subita*, in-
 quit Thucidides, *experiantur ingenia, & indi-*
cā, casus nonnunquam succurrit deficiente
 arte, & ingenio. ut Nealei pictori in expri-
 menda equi spuma, & Prutogeni canis. Plin.
 lib. 35. cap. 19. Val. Max. lib. 8. cap. 11.

Epigr. 239.

Eiusdem ad Gargilianum.

Liste bis decimae numerantem frigora brumae
Contexit una tribus, Gargiliane, foris.
Ah miser, & demens viginti litigat annis
Qui squamē cur vinct Gargiliane licet?

Enarratio.

Probat melius esse in lite cedere, quam
 ad viginti annos litem ducere. Plus enim fe-
 re impenditur, quam postea à victore acci-
 pitur. tribus foris, Romaai, Iulij Augusti.

Epigr. 240.

Eiusdem ad Cæsarem Domitianum.

Rerum certa salus terrarum gloria Caesar,
Sospite quo me agnos credimus esse Deos:
Si festinant istos res tibi lecta libellis
Detinere oculos carmina nostra tuos:
Quod fortuna velit fieri, permittite videri,
Natorum genitor credat ut esse trium.
Hac, si displicui, fuerint salata nobis:
Hac fuerint nobis premia, si placui.

Enarratio.

Dilemmate petit ius trium liberorum, &
 probat, siue ei placuerint epigrammata sua,
 siue non, se impetrare debere. Prius bene-
 uolum eum sibi facit per laudem dicens eo

inspire Deorum prudentiam, siue providentiam credi, quod eum certam orbis salutem feruent. In altero disticho dicit, si sua carmina ei placuerint; in tertio, ut concedat sibi iustum datorum loco præmij, quos natura negavit. Illud namq; ius & magna erat utilitatis, & honoris. In quarto est dilemma. De dilemmate vide Rhetorem nostrum lib. 5. c. 12.

Contrariorum Martialis exempla supra sunt ca. de Epigrāma composito. hic elogia duo Toscani in laudem Hieronymi Vidæ, & Benedicti Lampridij præstantissimorum poetarum Cremonensium addere libet.

Epigr. 241.

Toscani de Hieronymo Vidæ Albæ

Episcopo.

Seria nil Vidæ, nisi Christum pagina cantat,

Aut fauoros Christi, quos sua vita probat.

Ludicra nil Vidæ, nisi statuo charta pudore

Ludit: cumq; placet, non iuuat ille minus.

Pontificis siquidem nouit seruare decorum,

Ludicra Vidæ canens, seria Vidæ canens.

Enarratio.

Duo poematum genera Vidæ proponuntur seria, & ludicra. Seria vel tantum Christum celebrant, vel etiam Diuos Christi fauolos. Ludicra verò, quæ animi gratia, & poetici exercendi styli iunior cecinit, commendatur a remotione cuiusuis fæditatis, tū a delectatione, atq; utilitate: quæ duo propria sunt optimorum Vatum, quia ut ait Horat.

Et prodesse voluit, & delectare Poeta.

Et tantæ morum, poeticæq; artis perfectionis causa assignatur; quia Pontificis decorum seruare nouit. Quod secundum Tullium in officijs in omni honestate versatur, hominisq; excellentiæ consentaneum in eo est, in quo natura eius a reliquis animantibus differt. vidde, si placet, cap. 3. de imitatione Syntagmatis nostri de lyrico poemate.

Seria Vidæ poemata sunt, Christianas Heroicum poema: Tres luculentissimi Hymni de rebus Diuinis Primus Deo Opt. Max. secundus Dei Filio Opt. Max. Tertius Spiritus Sancto Deo Opt. Max.

Elegia Iesu Christo Opt. Max.

Hymnus in Eucharistiam.

Alia eleg. Iesu Christo Opt. Max. de Carolo Quinto Imp.

Hymn. In Iesu Christo Crucem.

Hymn. Magnæ Matri Virg.

Deinde plurimi ad Diuos Hymni.

Poemata Ludicra sunt.

De arte Poetica lib. 3.

De Bombyce lib. 2.

Scaechia lib. 1.

Bucolica Eclogæ 3.

Carmina diuersi generis.

Nonnulla graua apud hunc poetam inueni epigrammata, quæ adolefcençibus poeticæ facultati operam nauantibus non parum profutura mihi persuadens huic afferre cum enarratione non sum grauatûs:

Epigramma. 242.

M. Hieronymi Vidæ Albæ Episcopi
ad Tellurem.

*Hæc tibi Terra fabas Albæ contermina muris
Dat Vîda in facili tubona conde sîm.*

*Has serit e fariem populi miseratus egentis,
Pallida dum capta seuit in vrbe fames.*

*Hos ieiunt famem solari turba paratu,
Et teneras poterit carpere dente fabas.*

*Ille sua aspectans campum sublimis ab aula
Concipiet dulcem pectore latitiam.*

Hos legere, hos lectis vestes, prædamq; virentem,

Vectam haurero aspiciet ferre domum saturos.

*Quam inuet his sua vastari populasibus arua,
Et messes condit in horrea vîna suast.*

*Tubona tu ipserit Tellus ne defice sacris
Seminibus, nusquam sis prior vîa seges.*

Enarratio.

Sententiæ epigrammatis ex ipsius nota est narratione. Ornatus, quibus cohon estatur, præcipui sunt. Prosopopœia, quæ personæ fictio est. hic namq; rei inanimatæ, quæ tellus est, sensus, & affectus tribuuntur. Huius schematis proprium est, euidentiorem, significantioremq; orationem efficeret ideo tam sacris, quam profanis oratoribus vîtatissima est. atq; per hanc in humilium rerum tractatione attentio comparatur, sine qua vix, nec libenter audirentur. Scitè igitur poeta in hoc tenui de fabæ satû argumento tractando ad hoc nobilissimum schema cõfugit, quo totam dictionem complexus

plexus est, in qua tanquam cum homine cum Tellurè agit. & ita vsq, ad exitum narrationis perstat attentio.

Primis duobus versibus proponitur petitio, quæ est, vt fabas, quas illi committit poeta serendo, in sinum suum recipiat, ac foueat, quod vt facilius obtineat, benevolentiam a laude comparat, bonam eam appellando, *Tu bona sinu facile*, benigno, fauente. metaphora sunt.

Has serit: commendatio petitionis ab honesto, & pio sine ad facilius obtinendum, quod petitur; & populi calamitas, quæ multis est adiunctis figurata: *fames pallida, saxis in vrbe capta*.

Solari famem, id est se famelicam.

Hoc ieruna: episodium est, quo iactantiam suam describit, quam capturus poeta est, quando e sublimi aula sua, tanquam e specula, campum fabis plenum, & famelicæ turbae cibum large suppediratem aspectabit.

Hos legere: Pulchra hypotiposi, latinè subiectione sub oculos non cupata, ita rem id est fabarum collectionem, & usum narrat, vt potius geri, quam dici videatur. dum dicit se aspecturum magna cum letitia alios fabas legentes, alios lectas comedentes, alios iam saturos factos virentibus se fabis onerare, & domum humeris ferre, futuræ esurici precauentes. tropis etiam euidentiore subiectione reddit: qui sunt metaphora, *predam*, a re militari, & vectam, a vectoribus: ambas tamen temperauit, *predam virentem*,

veſtam humero. quod fecit. v̄t perſonarum ſeruaret decorum; & præda virens, eſt fabæ periphraſis, quam ſupra teneſâ nominauit.

Quam iuuat: ad indicandam ſummam lætitiã, qua afficietur poeta ex eo ſpectaculo, epiphonemate declarat. Quo etiam concludit hypotiſiſim: quod epiphonema ornatur tropis & metaphoris, ſua arua vaſtari popula-ribus hiis: id eſt talibus; & ita explicat ſuperiorem metaphoram, prædam per expolitionem: & populatus efficacior eſt, quam prædæ horrea pariter temperauit dictione, vna propriè honorea v̄iua non ſunt.

Tu bona: in peroraſione narrationis iterũ Telluriam ſatãſas cõmendat Fabas; ab eaq; petit, vt vſq; ad earum meſſem eis non deſit, quin, vt bona egentium famem miſerata, ita earum maturitatem accoeſcet, vt nulla alia matura prius ſeges reperiat. mirè omnia & decore, & imitatione propria expreſſa, non tenuem pariunt oblectationem.

Epig. 243.

Eiuſdem Vidas, Diuis Infantibus Beth:

innocentibus,

Beata animule, paruuli integelluli,

Quæ hauſit immaniffimi regis furor

Ab ubere, abæptos, parentium abſinũ;

Duas perdere ſimul autumat regno cauens

Incognitum ſibi aurum puellatum;

Quem quæſiſtas ſiderum præſentia

Regem vniuerſis nuper ortam gentibus.

Kos vero velut gemmata, quas primula

Aduſſit albicans prima primulaſſa.

*Etacula, ipso concidistis flosculo .
Pro illo ante vobis contigit pulchrè mori,
Qui pro omnium vita immolandus venerat,
Beata animula, flosculi celestem .*

Enarratio .

Hoc epigramma carmine senario mixto constructū est, quod in pedibus primo, tertio, & quinto spondeum, dactylum, anapestum, trocheum verò ubiq; præterquam in sexto admittit . a senario puro distat, quid iam bis sex conficitur, ut illud Catulli .

Faselus ille, quem vidistis hospites .

Epigramma licet in simplici, ac in vera narratione versetur, eo tamen ornatius, nobiliusq; est, quod simplicem, & puram tantummodo cum decore suo habet . Quia præterea multiplicem, & artificiosorem ornatum, nec non primum argutæ genus simul possidet: quæ narrationi simplici etiam cum proprio suo decore existenti, deficiunt .

Varia verò ornamenta, quibus figurata, atq; poetica efficitur locutio in hoc epigrammate ferè sunt schemata acclamationis in principio, & epiphonematis in exitu . Beate animula .

Factum narrandū non proponitur, quod historicorum, & oratorum proprium sit proponere: verum, ut lyricorum vatium mos est, a narratione sumptum est initium . ex qua tamen non multo negotio deschen- di potest propositio . ut probatur in Syn- tagmate de lyrico poemate . Duobus a pri- mo carminibus infantuleum, martyrium

ratur, narrandi materiam ab adiunctis loco suggerente. Quæ adiuncta sunt, causa efficiens per periphrasim ad figurandam, & vehementiorem reddendam locutionem, & est *simulantissimi regis furor*, idest Herodis regis, modus poetica metaphora expressus, *hæssi*, voravit, absumpsit, in frustra concidit, locus, unde ad necem rapti fuerunt: *ab ubere, a sinu parvulorum abreptos*: a satellitibus per maximam vim, eorum matrum pro visibus illis repugnantibus illatam. quam vim ipsam et locutione doris, ac asperis prælatæ dictionibus constructa poeta expressit. quæ sunt, *ab ubere abreptos*. In quo imitationis genere miras est Virgilius. hæc illa tibi rei explanatio græce hypotyposis dicta, hic vitæ habet ad commiserationem commouendâ erga matres, & parvulos, & odiam in tam impij facinoris patratores.

Dum perdere. Addit simplicem narrationem suo ornatam decoro, qua causam tante impietatis aperit, quæ metus fuit mittendi regni sui, nisi illi hæc ratione eaueret. Certior enim erat factus per magos reges, nuper ortum regem, quem nova stella vniuersis gentibus imperaturum nuntiabat. Sed quia ignotus illi erat, licet cognoscere illum curasset, atq; in manu sua haberet dolose optasset, tam barbarum, & sacrilegum consilium omnes æqueos eius pueri occidendi cepit, illum vna cum eis perditum iri autumans. Hæc verò poetæ narratio, quod non ad mouendos affectus sed potius ad rei cog-

gnationem habendam spectet; granibus
quidem verbis, & sententijs, pro argumen-
tatione, propria tamco, intellectuq; facili-
libus, constructa est.

Vos vere: tertia narratio est, tota festiva, le-
pida, atq; iucunda. In hac infantulorum
prius, occasus amoenissime pingitur primis
tribus versibus; tota enim figurata, argu-
taq; est descriptio, quod apuissima fulgeat
similitudine, & tropis exornata, que est, *ves-
tulus, gemmula*, tropi vero sunt *gemula*, me-
taphora a vitibus sumpta *ad usus* alia meta-
phora ab igne ducta: *conciditur*, metonymia
posito subsequente pro antecedente. Qui
enim conciduntur, cadunt necessario. Quo
tropo, hic usus est poeta fortunandi decori de-
scriptionis gratia. Que cum ad delectandum,
& congratulandum, dirigatur, que displicent,
molestaq; auditu sunt, refugit. talis
prima narrationi huius epigrammatis, que
iudicialis generis est, copulantiur, ut dictum
fuit. Augetur, insuper huic descriptionis
genatus, collatione a pari dictionum, per di-
diciuimus verba, que sunt *gemmula, primu-
lo, primulas, arumula, p. osculo*. Pro illo festiva
narrationem, terminat poeta, eis pulchram
mortem gratulando, ac singularem. ratio
est, quia illis solis contigit ante pro Christo
mori, qui pro eorum, ac omnium vita im-
molandus venerat. Que ratio acuminis, &
elegancia predicta est. Postremo epiphona-
mate concluditur epigramma, quod epiphona-
ma tertia species arguit. primi generis,
que

quæ a narratis ducitur, constituit. *Beata antemula, flosculi celestium.*

Epig. 244.

Eiusdem ad D. Paulum Apostolum.

Hoc, Paule, Christi ad optimi diuinitus,

Conuerse, partes Vida tibi sanum addicat.

Haud passus absoleta in eade tuum amplius

Solaris nomen implorauerit.

Places ut iram sepe læsi numinis.

Id, quidquid est, tu muneris lubens cape,

Tuo & datorem sub patrocino seges

Tuosq; ab alto Spiritus ei suffice.

Fides ut sue docere queat accreditos,

Bonumq; cum illis nosce verum, & assequi,

O doctor orbis, institutor gentium.

Enarratio.

Argumentum epigrammatis est noui tēpli constructio, inscriptio, & dedicatio: in iūm sumptum ab inscriptione, & est, Fanū Dicit Pauli conuersioni dicatum. Quæ primo est disticho figurate explicata. Quis struxerit, & dicet, Vida, cui Paulo conuerso, id est in memoriam mirabilis eius conuersionis, quæ, & quomodo fuerit, a partibus hostium, & persecutorum Christi, quorum Paulus acerrimus defensor erat; ad Christi partes tuendas, tandem qualis fuerit conuersio, diuinitus non humanitus facta. vide, quam multa, quam paucis perstricto sint; qualesq; esse debeant tales inscriptiones.

Haud passus: carminibus tribus sequentibus tria narratur, primum, cur nouum conditum sit, veteri diruto fano, ut decens

ter, debitoq; decoro Pauli nomen tibi veneraretur in posterum, ob id enim struuntur fana, ac sanctis dicant solent, ut eorum auxilium a fideibus apud Deum tibi inuocetur. Alterum est, ubi erectum templum: Solarioli, qui vicus in agro Cremonensi est, tertium est causa implorandi eius nominis; ut sua intercessione, a patrocinio iratus Deus, quod crebris criminibus ledatur, mitigetur.

It quid quid. Epigrammate absoluto per episodum a Divo petito poeta, ut nunqs, quaecunq; sit, structi, dicant; templi, anime lubenti accipiat: deinde pro eius remuneratione ab eo postulat ut suum apud Deum patrocinium sibi deneget; vnaque suos sibi e celo spiritus sufficiat; atq; ministret; quibus suae fidei; curaeq; pastorali commissos erudire & cum illis verum bonum noscere; atq; assequi sibi concedatur. Per spiritus D. Pauli intelligit Poeta perfectam scientiam spiritualem; quae spirituali scientia spiritum subtilem, & certum, ac simul virtutum omnium possessionem, cum rerum cunctarum cognitione largitur, quibus rebus omnia iudicare potest, & illum nemo. Haec plenius agitantur a P. N. Zacharia in notabilibus dictis suis cap. de spir. & de scientia spirituali & de scientia spirituali. Et haec sunt, quae petito sibi sufficit a doctore orbis, & gentium institutore Paulo, ut queat postea eadem suum gregem docere, & cum eo noscere, & assequi bonum verum; quod Deus est: nobilissimo elogio

cum epiphonemate iuncto in D. Pauli commendationem: conclusum est epigramma.

Epigr. 245.

Eiusdem D. Cassiano Martyri.

Commendo tibi Cassiane nostros
 Hic quoscumq; vides virere agellos.
 Non frustra hoc pia struxerit vetustas
 Dictum nomine dō tua sacellum.
 Quo matres pueros grauedinosos
 Albanenses querulis ferunt grabatis,
 Et pleriq; tua leuatur aura,
 Morbus quos diuarnior peredit.
 Idcirco id vetus, erutumq; bellis
 Nuper Vida tibi tuus refectum
 Forma reddidit elegantiore.
 Hinc nos aspice, plurimumq; nostros
 Commendo tibi Cassiane agellos.

Enarratio.

In agro Albensi sacellum erat vetustate oblitum, bellisq; erutum. quod Vida refectum elegantiore forma reddidit. Idcirco per hoc epigramma gratiam sibi a Diuo exoptans referri, vt se, suosq; agros tueatur, pie postulat. Artificiose epigrammatis structura est. Ab agrorum comendatione incipitur, primis duobus carminibus. sequitur deinde epistodium, tum ad amplificandam epigramma, tum ad exornandum. quo epistodio Diui miracula laudibus effertur, quae etiam probatura morbi curati diuturnitate: morbus diuturnior: ab eiusdem effectu grauissimo; peredit, exedit figurata narratiuuncula est, seruato ei decencie decoro, &

imitatione. *Querulus grabatis*: metonymia ab effectis, vt etiam mors pallida: *aura* pro fauore; *leuantur*: liberantur, valetudini restituntur, metaphora sunt.

Idcirco: reditus est a digressionem ad epigrammatis narrationem. ratioq; affertur, cur sacellum illud restituerit; & est, quò Diuus non secus sibi modo indulgeat, ac Albenibus olim matribus, indulserit. sibiq; duo concedi pascit, iterado petitionem. *aspice*: tuare, metonymia antecedentis pro consequenti. argute tandem concludit, versum in fine repetens, qui in initio fuerat constitutus.

Epigr. 246.

Eiusdem Diuæ Margaritæ Virgini.

Margarita tuam, senium quam euerterat edem

Vida tibi e patrio marmore restituit:

Pro qua si pietate vlla est ei gratia apud te

Parca, sacerdotem respice diuatum.

Non aurum, non quos vulgus suspirat, honores,

Non, longa in terris sit sibi vita, petit.

Verum illum sibi concilies, cui sanguine fuso,

Cui simul eterna virginitate places.

Numen vt illius in morte experiatur amicum,

Illius inq; pijs sit pius vsq; chorus.

Enarratio.

Hoc epigramma simplicem habet oblationem restituti templi Diuæ, & qua ex materia, patrio marmore. tum petitionem pro tali munere, cuius honestatem aperit per reiectionem eorum, quæ vulgaribus hominibus in optatis esse solent: *non aurum, &c. verum*

corum, quæ vera bona sunt: vti culparum remissio, dei amicitia, & in beatis illius perpetua commoratio. ornatus conuenientes simplici narrationi sunt: Christi periphraſis, *cuſ places*; alia Martyrij Diuæ *sanguine ſuſo*. commendatio virginitatis eiſdem, *eterna virginitate*, alia periphraſi Christi. *numen ut &c.* metonymia antecedentis pro conſequenti *amicum*: fauens.

Epigr. 247.

Eiuſdem in quendam.

Carminè quid carpiſ, qui nunquam carminè lædit.

*Cui numeri inſontes, & ſine felle placent ?
Vnū id te cruciat, quod vulgè a moribus abſino.
Hincq; meis, ſendis moribus inſidias.
Meq; remordentem cupereſ tua cernere contra.
Nunquam hoc efficies: candida muſa mea eſt.*

Enarratio.

Læſus poeta cuiuſdam inuidi carminè ſine cauſa ſe læſum dicit, quia nullum vnquàm ipſe lædit. Et in lædentis inuidiam cauſam vertit. nam optimis poetæ moribus inuidens, eiſ inſidiebatur, eoſ denigrare nitendo. quod aſſequeretur, ſi eum ad remordendum induceret: ſed fruſtra id tentat, quia ſua carmina candida, ac ſine malitia ſunt, poetica ornamenta ſunt pulchri trôpi; *carpiſ, lædiſ: numeri inſontes*, verſus innocentes, & culpa vacantes: *ſine felle*. amaritudine. *tendere inſidias moribus*. *remordentem*, metaphora a canibus. *candida muſa*. inuocua, nemini nocens. Hinc elucet, decorum

190 De Epigrammate
personæ poetæ qui Episcopus erat, & virtu-
tum doctor.

Epigr. 248.

Eiusdem in cænaculo Villæ suæ Ronciæ.

*Hospes si olus, dapæsq; ineptas non piget
Cenare mecum, accumbe: personam exue.
Natura disces quantuli indigeat cibi,
Ne trasmarinis sit opus apparatus.*

Enarratio.

Hoc epig. specimen præbet, quam fruga-
lis, quam lautarum dapum contemptor,
quamq; hospitalis hic Præful extiterit. Quæ
hospitem ad secum cænandum benigne in-
uitat: modo personam suam exuat, non ea
expectando, quæ suæ ingenti conditioni con-
uenire videntur, verum ea, quæ ad naturæ
humanae conseruationem faciunt, quæ pau-
cis contenta est, comedendo. per apparatus
trasmarinos lautissima, ac splendidissima
intelligit cōuinia: Allusit poeta ad diffichon
virgilianum, quo Euander vsus fuit lib. 8
Aen. quando Aeneam ingentem hospitem
ad hospitium suum p̄superimum inuitauit.
Distichon est.

*Aude hospes contemnere opes, & te quoq; dignè
Finge Deo, rebusq; veni non asper? egenis.*

Epigr. 249.

Eiusdem D. Christophoro Martyri.

*Christophore, infixum quod eum vsq; in corde ge-
rebas,*

Piltores Christum dant tibi ferre humeris.

Quem gestans quomã multa es perpeffus amara,

Te pedibus faciunt ire per alta maris.

Id

Id quia non poterat, nisi vasti corporis usu.

*Dant membra, inmanis quanta gigante
erant,*

Vt te non capiant, quamvis ingenia, et omnia.

Cogeris & rigidas sub fœne ferre hyemes.

Omnia quod victor superasti dura, virentem

Dant manibus palma, qua regis altus iter.

*Quod potis, arse tibi dat, nequeat cum fingere
vera,*

Accipe cuncta bono tu bonus ista animo.

Enarratio.

Per symbolum D. Christophori Christianam
nam sanctitatem, Videri intelligit. Cuius sancti-
tatis initium, & fundamentum est Deum
amare, & assidue in corde gestare, cæteris
omnibus oblivioni traditis. deinde pro
Christi charitate magna patranda, nihil ti-
mendum, quilibet alius amor temperan-
dus, cum vis tentatio cum victoria sustinen-
da, proprius amor odio prosequendus, cun-
cta hæc comparantur, conservantur, & au-
gentur imitatione acerbi & animi, & corpo-
ris Christi cruciatus: honestarum Christiana-
narumq; actionum exercitatione. Qui verò
res tam factu difficiles pro Christi gloria
strenue egerit, ad perfectam Christianam
sanctitatem accessisse dicetur, & vere Chri-
stifer appellabitur. Verum Pictores res mi-
re gestas, sanctitatemq; Divi Christophori
notam fidelibus efficere arte sua nequeunt,
nisi per symbolicam doctrinam; quæ rerum
earum est, quæ sub obscurioribus rerum indi-
cijs traduntur, explicatio: & symbolum te-

ste Ricardo, nora est cuiuspiam arcanioris
 mysterij significatiua. eaq; est symbolorū
 natura, vt similitudine quadam, alia quæ-
 dam intelligenda, quam quæ sensui exteriori
 offerunt, animum nostrum deducant. &
 poeta hoc epigramate explicat singula sym-
 bola ad D. sanctitatem pingendam adhibita,
 cū picturæ artis excusatione in fine: quod
 vera, aut dilucidiora fingere nequit.

Epig. 250.

Eiusdem ad D. Laurentium Martyrem
 Cui Organum in templo ei ditato a se ere-
 ctum commendat.

*Quæ Vida cecinit, ediditq; carmina
 Commissa chartis laudibus Christi optimi,
 Et maximi indulgens, caduca fore ratus,
 Sibiq; diffusus, tua has in æde tibus,
 Syringa multisonoram, & omni sariam
 Eccliam organis e musicis ver suum loco
 Erexit; & commendat has quam maxime
 Beate Laurenti tibi, qui presides
 Alba, aduocatus plurimumo Ligustidi.
 En vt corusce, vt templum ubiq; illuminent,
 Argenteas dicas, vel argento pares.
 Discriminata auro vt nitent interlito.
 Expressam ubi hæc de foliis tumentibus
 Auram hauriunt, prædulcibus sonant modis:
 Neq; simul omnes, sed vocata scilicet,
 Iussaq; solum: cætera interim silent.
 Hic musicorum omne audias prorsum genus,
 Seu tibus veras velis, seu barbiton,
 Seu fistulam, seu timpanum, seu cornua,
 Tubamue bellicam, lyram quoq; & lituum.*

Quæ

*Quæ cuncta Syrix, aliæq; refert plurima,
 Modo hoc, modo illud musici ad libidinem.
 His Vida saltem conciet Christum modis,
 Chartæ, & caduca si peribunt carmina.*

Enarratio.

Vida poemata sua heroica; & lyrica ad Christi optimi maximi concinendas laudes constructa, ac edita caduca fore ratus eorum loco nobile organum in D. Laurentij templo erexit. ut ita saltem in Christi laudum celebratione perflare conetur. Has tibias: arte mira erectum opus describere aggreditur a materia, qua constat exordiendo, quæ tibiæ sunt, per quas poeta organa intelligit, quæ sunt omnia musica instrumenta, ut dicit in definitione erecti operis. Vnde est organicus, & heliconus sonus, idest ad musas, & ad Apollinem spectans, qui Heliconis montis Boetia incolæ sunt. tum nomen operis græcum proponit, quod est Syrix, latinum fistula. cuius est definitio, siue descriptio, Syrix est instrumentum multifonorum, & omnifarium ex organis musicis factum. *Multifonorum*: idest magni, alti; soni; ut in toto templo commode audiat: *omnifarium*: hoc est multis modis mensurisq; constans, quibus cantores inter cantandum uti solent, ad animos varie afficiendos, ut postulat occasio: *Ex Organis Musicis factum* constructum tamquam ex propria sua materia, & instrumentis, quibus constat, restricta communi tibiæ materia ad earum differentiam, quæ huic apta non sunt instru-

mento, ad organa musica.

Commendat has: videlicet tibias Poeta Laurentio Albæ præfidi, plurimumq; aduocato Ligustidi.

En ut: laus Tibiarum amiro splendore, ac lumine: *ut corrisca.* expolitio splendoris ab effectis; ut templum. ubiq; illuminent: a materia dignitate: *argenteas dicas:* vel, id est. saltem *argento pares:* ornatus poeticus est, aduectum ea emphasim habens: emphasis augetur repetitione, *ut, ut,* a syntheton, mēbra duo prope paria, & expolitio. *ut templum*

Discriminata: commendatio ab artificioso ornatu, qui splendorem, ac lucem auget: *Discriminata;* inter se distinctæ, auro interlito, interposito ad maiorem operis elegantiam.

Expressam: Poeticè apprimie, & evidenter explicat Poeta, quantopere Tibiæ foliibus egeant, ut prædulcibus fonent modis. nam sine illis nullum ederent sonum. quorum usum figurate ita describit. *Tibiae hauriunt;* prosopopeia est, qua persona fingitur, quod tibijs rebus inanimis sensus, & affectus detur, *hauriunt* metaphora ab aquis ad auram, siue ventum ductæ, *expressam* vi per folium relationem, & demissionem: *tumentibus* metonymia effectus pro causa, id est vento plenis, & metaphora ab ijs, qui timore præditi sunt, & inflati. & per hos tropos, & figuras fit illustris rei alicuius explanatio, & hypotiposis.

Neq; simul: perseverat in tota hac descriptione in prosopopea, & hypotiposi, & tra-

pis. ordo Tibiarum in sono reddendo, & im-
canando, hic est, ut non omnes eodem tem-
pore consonent, neq; spōte, verum illæ tan-
tum, quæ ab organico vocatæ, iussæq; sunt:
dumq; iussæ concinunt, iniussæ interim si-
lent. Hic patet prosopopeiæ virtus, ac digni-
tas in poetica narratione figuranda.

Hic musicorum: per schema, quod conge-
ries appellatur ad amplificandum accom-
modatum, proponit nullum prorsum dari
musicorum genus, quod Syriax non referat,
quæ magna eius laus est. propositum per
congerim, & enarrationem nobiliorum, ma-
gisq; notorum confirmat, cætera vero in fine
gongeriei per preteritionem omittit. Electio
tandem variandi dicta genera musicorum
penes organicum est, *Hic Vidas*: declarat fi-
nem sibi propositum hanc Syringa erigen-
di, qui fuit, ut saltem per hanc perq; huius
modos Christi laudes concelebraret, si sua
poemata de Christo conscripta conciderent,
atq; perirent. quæq; sint supra ostensum est.

Epig. 251.

Toscani de Lampridio.

*Lampridi Alcaice tractas dum parvira plectro,
Solatum testudo Appula vincit ebur.
At cum Pindariens tibi pectora concutit horror,
Tum se summisit Flaccus & ipse tibi.
Quem vultum pauci, victorem nullus at equat.
Non poteras vinci, aut vincere nobilius.*

Enarratio.

Hic poeta lyricus felicissimè latinis versi-
bus Pindarum esse æmulatus: quod Hora-

156 De Epigrammatibus
tius stultæ temeritatis esse existimavit tenta-
tare. *Apula testudo*; Horatij. sensus est in imi-
tatione Alcæi poetæ Lampridius Horatio
cædit, in Pindari verò Horatius Lampridio.

Epigr. 252.

Flauij Boldonij

In Carolum Vicecomitem egregium adole-
scentem ferro necatum.

Flos viuit, moritur quoq; flos. Dum vixit, odorẽ

Flos, succum morte premente dedit:

Iam morere. Eternum sparget quoq; succus
odorem;

Sic tu mors vite, vitæq; mortis eris.

Epigr. 253.

Eiusdem in effigiem Alexam Rhaudenfis

I. C. eximij.

Ornat Alexandrum Natura munus, & Artis:

Mortalisq; mors, vindice utraq; nequit.

Subductus fato, depicta in imagine viuit,

Mutaq; delusus spiritus ora subit.

Eripiant si fata: nequit quã reddere vocem Ars,

Ars tamen edocuit vel sine voce loqui.

Naturã exuperas Natura: Ars vincitur Arte:

Quã superas, tabula hac Pictor utramq; dedit.

Epigr. 254.

Martialis Ad Lupercum.

Quid conuiuaris neme tam sepe Luperce,
frueni, noceam qua ratione tibi.

frascar, licet vsq; voces, mita vsq; rogesq;

Quid facies, inquis, quid faciam, veniam.

Enarratio.

Hæc responsio contraria est expectationi.

Rarò se inuitatũ a Lupercò, queritur, aitq; se

Luperc-

Lupercū velle vltum ire. expectabat Luper-
cus responsum contrarium, vt diceret, cum
vocatus a te in posterum fuero, iratus non
veniam, & præter expectationem dixit, vlti-
scar te, & veniam: ne gratum auaro faceret.

Epigr. 255.

Eiusdem de Canio .

*Dic musa quid agat Canius meus Ruffus .
Utrum ne chartis tradit ille victuris
Legenda temporum acta Claudianorum?
An qua Neroni falsus aëstruit scriptor?
An emulatur improbi iocos Phedri?
Lascius elegis, an seuerns herois?
An in cothurnis horridus Sophocleis?
An otiosus in schola Poetarum
Lepore tinctos Attico sales narrat?
Hinc si recessit, porticum teris templi,
An spacia carpit lentus Argonautarum?
An delicate sole rursus Europa
Inter tepentes post meridiem buxos
Sedet, ambulat: ne liber acribus curis?
Tuis ne Thermis, an lauatur Agrippa,
An impudici balneo Tigillini?
An iure Tulli fruitur, atq; Lucani?
An Pollionis dulce currit ad Quarcum?
An estuantes iam profectus ad Baias,
Piger Lucrino nauiculator in stagno?
Vis scire, quid agat Canius tuus? ridet.*

Enarratio.

Canius Gadibus Herculis historicus, &
Poeta facundiæ lenis, & iucundæ, risu adeo
delectabatur, & lepore, vt nihil iucundius
esset, quam eum audire fabulantem. Poeta

can-

enumerat, quæ facere poterat per interrogati-
 onem Musæ. Num gesta Claudij impera-
 toris monumentis mander sempiternis: num
 gesta falsò ab adulatoribus Neroni attributa;
 num fabulas scribat Phædrum Augusti
 libertum improbum imitans: num amores
 elegiaco carmine: num heroica carmina: nū
 tragedias ad Sophoclis imitationem: an re-
 ciset otiosus epigrammata Attico sale, & ve-
 nustate conspersa: an obambulet in porticu
 templi Isthidis: an in porticu Argonautarum,
 ab Agrippa picta erat Argonautarum histo-
 ria, an in porticu Europæ sedeat: aut ambu-
 let in campo Martio: an lauet se in Thermis
 Agrippæ: an in Balneo Tigellii impudicis:
 an rusticetur rore Tulli, & Lucani fratrum:
 an Pollionis, quod abest spatium quatuor
 millium pedum ab urbe: an peregrinetur
 ad Baias a quas: an nauiget in Luerino sta-
 gno. Respondet Musæ præter expectationē,
 nihil horum, inquit, agit, sed ridet, quid-
 quid agat. ubi sunt sustentationes.

Epigr. 257.

Francisci Rugerij e Somascen. Congr.

In quo Icon, frus designatio

D. Francisci est.

*Franciscum queris vera mihi pingere formas
 Has mihi pinge notas, quas bene pingit
 Amor.*

Crudescat macies, & squallens pallor in ore;

Exerat articulos lurida facta cutis.

Tum castigat am rugis in margine frontem:

Addes, & lachrymis lumina dissoluant.

Agræ

*Aegraq, suspirans e pectore labra querelis,
 Plurimus & circum teter amaror eat,
 Cetera membra tegat duris velamina fetis,
 Astringat pectus palma supina piuum.
 Ipse tibi vera Franciscus imagine surget:
 Adde notas, vestes exue, Christus erit.*

Epigr. 257.

Martialis ad Seliuum .

*Quid fronte Seliuum nubila vides, Ruse,
 Quod ambulator porticum terit serus,
 Lugubre quiddam, quod tacet piger vultus,
 Quod pene terram tangit indecens nasus
 Quod dextera pectus pulsat, & comam vellit.
 Non ille amici fata luget, aut fratris;
 Uterq; natus viuit, & precor viuat:
 Salua est vxor. sarcinaq; seruiq;
 Nil colonus, villicusue decoxit:
 Maroris igitur causa, quod domi canat.*

Enarratio.

Hic designatio, & enumeratio sunt. Seliuum Poeta aut tamquam gulosum, aut avarum arguit. Prius proponit. lugubre quiddam praese gerit Selius, tum signa colligit, & indicia maroris; quod frontem nubilam, ac maestam habeat. quod serus, id est scio, ambulator otiosus terat porticum, quod taceat vultu pigro, id est tacito, & maesto: quod adeo sit vultu demisso, & naso per se longo terram prope tangat: quod pectus suum percutiat, capillos vellat. Quae quidem nisi gravissima fortuna, & casu fiunt. Amplificato marore, sequitur enumeratio causarum, quae huiusmodi tristitiam parere solent, &

refu-

100 De Epigrammate
refutantur: non luget fata, idest mortem
aut amici, aut fratris, quia vterq; viuit, non
vxoꝝis, quæ salua est, non amissionem bo-
norum ciuilitum, *farsina feruiq;* non rusti-
corum, quod nullus colonus decoxerit, dā-
numue dederit. tandem datur vera causa a
poeta putata, cur lugeat: quia nemo eum ad
eznā vocauit, & cogitur domi suæ canare.

Epigr. 258.

Eiusdem ad Pastorem.

*Credis ob hoc me Pastor opes fortasse rogare,
Propter quod vulgus, crassaq; turba rogat
Ut fetina meos consumat gleba ligones,
Et sonet innumera compede Tuscus ager.
Vt Mauri Libicis centum stent dentibus orbis:
Et crepet in nostris aurea Lamna toris:
Nec labris nisi magna meis crystallæ terantur;
Et faciant nigras nostra Falerna nives:
Vt canus inatus nostro syrus affere sudet;
Et mea sit culto sella otiente frequens:
Vt lutulenta linat Tyrios mihi multa lacernas,
Et Massylem virga gubernet equum.
Est nihil ex istis: superos, ac sidera testor,
Ergo quidē ut donem, Pastor, & edificem.*

Enarratio.

Reijcit Poeta per longam enumeratio-
nem ea, ob quæ negat se magna petere; quod
parum honestū, laudabilēq; finē habeant, in
fine duabus causis egregijs additis. Propo-
nit non se magna rogare in eum finem, in
quem vulgus rogat; vt in luxum, & volu-
ptates diuitias effundat. Sequitur expositio
non vt amat, & colat nobiles vineas, quales

Sci-

Setinae in Latio: aut ingentes in Tuscia colenda seruis innumeris in compedibus vitis: non ut orbes, idest mensas eburneas ex Mauritania allatas, & ex dentibus elephantis Libici confectas: non ut triclinialamnis, pro laminis ornata aureis: non ut vasa Christiana ad bibendum possideat: non ut Falernum vinum niuibus mihi misceatur, unde nigrae efficiuntur niues: non ut lectica ex asseribus compacta, & a seruis syris Cantusianis, hoc est vestibus e cenusina lana nobili, & rufa contextis deferat: non ut multos clientes, ac stipatores cultos habeam: non ut vestibus Tyrijs, idest purpureis, aut mula, aut aequo Marfileo infreno, & virga tantum recto inuehar: quae omnia voluptuorum hominum sunt. Verum opes rogo, ut donare, & aedificare possim, quae liberalis, magniq; animi sunt.

Egregium sane, poeticae narrationis genus continet hoc epigramma. Nihil enim poeticè magis, ornatiusue describi potest, si poeticas phrasas, si tropos, si argutum dicendi genus, & a captu vulgi alienum spectamus.

Epigr. 259.

Eiusdem ad Candidum:

Pradia solus habes, & solus Candide, nummos

- Aurea solus habes, Myrrina solus habes:

Massica solus habes, & Opimi Cacuba solus.

Et cor solus habes, solus & ingenium.

Omnia solus habes: hoc me puto velle negare:

Vxorem sed habes, Candide, cum populo.

Enzr.

Enarratio.

Candidum amicum omnia solum possidere, & nihil cum amicis communicare, tamquam avarum dicit. non tamen solum uxorem habere, sed cōmunem, idest adulteram. hic multa concedit, & in fine negat, quod maioris est ponderis, & quod acerbissimum vulnus infligit. Myrrina vasa sunt, & pocula: Massica verò vina, sic Cecuba opimiana, a Cæcubo agro Campaniæ.

Epigr. 260.

Catulli in Æmen.

Salva nee minimo puellana naso,

Nee bello pede, nec nigris ocellis,

Nec longis digitis, nec ore sicco,

Nec sane nimis elegante lingua,

Decoctoris amica Formiam.

Ten Prouincia narrat esse bellam?

Tecum Lesbiana nostra comparatur?

O seculum insipient, & inficetum.

Enarratio.

Congerit multam in puellam Transpadanā parum venustā urbanè admirans eam non tantum bellam putari, sed etiam cum Lesbia comparari: quæ sunt longus nasus, per tortuosus, oculi non nigri, digiti breues, frequenter spueri, oratione nō pottere, amara decoctore; Hæc enim non probant mulierem esse pulchram, sed deformem. Comparari deinde cum Lesbia insipientiam sapere dicit. Itaq; exclamat in prouinciam traspadanam eam inficetam, & rusticam appellando, quod pulchram esse dicat.

Con-

Congeries ad laudes supra adhibita fuit
à Martiale ad Decianum Stoicum .

Epigr. 261.

Sollagi de Martyrio S. Sebastiani :

*Te quoq; transfodit telorum sylva Sebasti
Et tua ferratum membra calere nemus .*

*Defuerat tantis membrorum copia plagis;
Inq; tuo nullum corpore corpus erat .*

Mille vides situs, mille uno in corpore mortes.

O quantis Christum testibus ille probat .

Enarratio .

Poetica est amplificatio vulnerum varijs
coloribus colorata : *Sylva telorum* : *nemus fer-
ratum* : periphraSES sunt multitudinis sagit-
tarum , & insignes metonymiæ : *copia mem-
brorum* : hyperbole . *inq; tuo corpore* : acutum
dictum , & hyperbolicum . *mille vides* . peri-
phraSis vulnerum letalium . *O quantis* : con-
clusio epiphonematica per allusionem ad
ethymologiam martyris , qui latinè testem
significat .

Epigr. 262.

Incerti

In laudem Virtutis per congeriem, & colla-
tionem minorum .

Pulchra nitet varijs depicta coloribus Iris;

Pulchraq; per tenebras Cyntia nocte micat:

*Pulchrum fulget humi inclusam penetralibus
aurum:*

Pulchra ex equoreis stella resulget aquis:

Pulcher in aethere collucet Phœbus olimpo:

Pulchraq; sideris splendet imago Polic .

*Pulchra magis virtus; virtus mage lucida lucee
fride, Luna, auro, sidere, sole, Polo.*

Epigr. 263.

Martialis de Hermete.

*Hermes Martia seculi voluptas,
Hermes omnibus eruditus armis,
Hermes & gladiator, & magister,
Hermes turba sui, tremorq; ludi,
Hermes, quem times Aelius sed unus,
Hermes, cui cadit aduolans, sed unus,
Hermes, vincere, nec ferire doctus
Hermes suppositivus sibi ipsi,
Hermes diuitiae Escatorum,
Hermes cura, laborq; ludiarum,
Hermes belligera superbus hasta,
Hermes equoreo minax tridente,
Hermes casside languida timendus,
Hermes gloria Martis uniuersi,
Hermes omnia solus, & ter unus.*

Enarratio.

Nobili præconio Hermes gladiator laudatur, ac in omni genere armorum princeps efficitur. *Martia voluptas.* omnibus armis instructus. *Gladiator.* in arena populo spectante pugnans. *Magister.* familiae gladiatorum. *turba, & tremor.* gladiatoris ludi. quòd eo visor turbaremur, ac tremere gladiatores: *Aelius:* nobilissimus gladiator, & quicumq; alius in arenam pugnans descenderet, huic cedebat. & concidebat. Laudatur a ratione vincendi, quòd sine ictu vinceret: *Nec ferire:* a repugnantibus assiduitate, quòd pugnando non ita fatigaretur, & vinceretur, ut

sup.

supposititio egeret. victo enim supposititius
 sufficebatur. ipse verò sibi supposititius
 erat. a frequentia spectatorum: quod loca-
 tiones; idest pauperes occupatos a se locos,
 & gradus ad spectandum tardè venientibus
 locantes magnum quæstum facerent, & di-
 uitias compararent. ab amore Ludiarum,
 quæ vxores, vel amicæ gladiatorum erant,
 & hanc saluum esse omnes cupiebant. A tri-
 bus bellandi, siue gladiandi generibus, a vi-
 bratione hastæ, vnde plausum populi fore-
 bat, quia peritissimus retiarius esset, qui tri-
 dente, pugione, & retiâculo sub scuto abdi-
 to pugnabat cominus; vt si posset, Mirmi-
 lionē aduersarium suum inuolueret. Quod
 scientissimus condebata esset, idest ex equo
 Casside frontem, & oculos sectos habens pu-
 gnans. vnde languidam cassidem dixit, tene-
 bras, & caliginem languidam inducentem.
 Tandem epiphonemate concludit, quod
 proposuit, Hermetem esse Martiam illius se-
 culi gloriam, & voluptatem, ratione adu-
 cta, quod solus omnia possit, & in tribus de-
 certandi generibus tactis vnus præ cæteris
 excellat.

Epigr. 264.

Bonciarij in effigem D. Pauli, in quo est
 oppositio, siue percunctatio.

*Nomen pacis habes, pacē tua scripta loquuntur,
 Es pax facundo semper in ore sonat.
 Rex etiam pacemq; dediste pacemq; reliquit;
 Et vox nulla sacro prodijt ore prior.*

Quare, cum placidam promittant omnia pacem,
Dic mihi, distribo cur riget ense manus?

Epigr. 265.

Vincentij Galli

Pro Diuo responsio.

Est tibi pax dulcis: sola nam pace perennans
Cuncta; citò contra litigiosa ruunt.

Ast nulli vere obuenient insignia pacis.

Vnquam, qui in bello desidiosus erit.

Quid presens vita est, bellum nisi funebre, &
arrox?

Ense opus hinc stridet generosa manus.

Epigr. 266.

Eiusdem pro eodem.

Vim sacri eloquij melius nil exprimit ense,

Nam, ferit ut gladius, sic ferit eloquium.

Attamen id faciunt vario discrimine; quando

Hoc animum sanans, cor gladius perimens.

Imprimit eloquium presentia vulnera cordi:

Ilia crudeli vulnere mucro ferit.

Haud est hic noster sceleratus, cedibus ensis:

Mille animas alius, mille Pola peperit.

Epigr. 267.

Iacobi Mariæ Ecclesiæ

De niuibus ante peruigilium S. Antonij sub
nocte Cædentibus.

Cur niueo rigidus sub vellere candidat orbis,

Syluicola sanctum præuenit, atq; diem?

Canitsem ne senis cano monstrare capillo,

Marmorea an voluit busta parare seni?

Haud poterat fortasse agrestem edentulus herbã

Mandere, celi nunc ubere lactis alunt.

Sydera vel flammæ nimio maduere calore,

Sunt nunc sudore meo significata sumus.
 Aut potius caput gelidus tunc tingere Phœbus,
 Pectora cum potuit flamma fouere fœnis.

Epigr. 268.

Diui Caroli Bossij .

In Auiculam Cicurem, ficto nomine Cecarillum, in quo est correctio, siue interpretatio.

Dum canis, & ludis, Cecarille, ferisq; furisq;
 Et mihi blandicias nequiciasq; facis:
 Non canis, & ludis, Cecarille, ferisq; furisq;
 Nec mihi blandicias, nequiciasq; facis.
 Sed quot habes canis, lusus, iustusq; quot iras
 Improbe, tot blandi spicula amores habes.
 Quis voluerem posthac volucrum non dicere
 Amorem?

Alas nunc deturum, credite, gessit Amor.
 Epig. 269.

Eiusdem ad Cardinalem Valsaldianum, qui
 eius carminibus celeri memoria exceptis,
 sua & longe elegantiora rependit, quod
 illustri similitudine clauditur.

Quo iussu fasces carmen mihi labitur ore,
 Tuq; illud cupida leniter aure bibis:

Gaudeo: sed memori carmen quod surripis aure
 Indolei; & furem te queror esse mei.

Non sat erat, ROBERTE, oculis; linguaq; ma-
 nuq;

Cor, mentem, imperantem surripuisse mihi?
 Carmina quin furtis superaddis, Furtibus aurem?
 Hei mihi furaci me quis ab ungue regat?
 Sed furare, licet. Solus tu dicitur instar
 Sordidiora rapis; nobiliora refers.

Epi-

Epigr. 270.

Cardinalis Vhaldini,

Quo superiori respondet.

Nobilis arguto queritur dum carmine Vates

Surreptum memori carmen ab aure sibi:

Ipse etiam furem tenebris furatur amicum,

Et rapit obscuro nomina cara rogo.

Talia pro dulci redeunt si carmina furto.

Quis furum in celo numen inesse putet?

Ingenijs fauet ille suis, qui dicitur olim

Vocalem Phabo surripuisse liram.

Epigr. 271.

Soffaghi

In Bonfinis carmina, vbi est prosopopeia.

Infarctus fetus properavit pessima mater,

In lucemq; mala pignora luce dedit.

Obiit nos vario conscindit murmure turba,

Penitens ut Ogigia difficere manus.

Namq; infacundo sumus edita pectore monstra,

Nec Lucina diem, nec Venus ulla dedit.

Occidimus iam nunc occasus ante parentis,

Et suprema fuit, que data prima dies.

Cur immaturos effato e pectore partus

Egeris? hoc partus est ingulare tuos.

Epigr. 272.

Eiusdem

In Mortis effigiem per allegoriam

perpetuam.

Mortales sua messis erunt, Mors comprime
falces,

Quid messes properas sternere ceca tuam?

Quin sana Mors falce furis, dum messis in her-
ba est,

Saltem immatura parce, precor, segeti.

*Quid loquor ab demens; Mors quæq; tenerrima
carpis,*

Maturam ve segetem germina prima metis.

Enarratio.

Aliæ etiam figuræ sententiarum argutias præbent, quas unusquisq; obseruare legendo poterit. Tropi pariter ad argutiã valent.

Epigr. 273.

Martialis ad Seuerum de Stella.

Sardonychas, Smaragdos, Adamantes, Iaspides uno,

Portat in articulo Stella, Seuere, mea.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas

Inuenies, inde est hæc, puto, culta manus.

Enarratio.

Elegantissima Musæ Stellæ laus, vbi metaphora, & Metonymia argutiam epigrammati præbent. Cum Stella in digitis plures gemmas, quas nominat, gestaret: postea dicit poeta plures in carmine habere. & metaphorice per gemmas in carmine lumina, & ornamenta carminū intellexit. Ex quo deinde manum illam cultam metonymice appellat, hoc est ipsam poetam, vel eius stylium. in scanfione in smaragdos s abijcitur antiquorum more.

Epigr. 274.

Iacobi Mariæ Ecclesiæ.

Ad Cardinalem Triultium, causam a potentissimo iniq; oppugnatam, & a Cæteris Cardinalibus desertam strenuè tuentem, allegoria clauditur.

Confugisse tuas. Astra refertur ad aras,

Cum fugeret Roma sedibus acta suis .

Hostiles nemo audebat prohibere furoras .

Poscenti misera quisq; negabat opem .

Tu columen profuga, rabidos munimen in hostes,

Exanimem amplexu suscipis, & recras.

Astra Iouem: Astra quid iactant numen adesse?

Roma suum verè capit habere Iouem .

Epigr. 275.

Eiusdem

De Theodoro Triuultio, qui igneo globo

percussus, dum in Hereticos

pugnaret, obiit .

Dum fuit admissis ferro Vulcanus habentis,

Ignitos chalybes atq; volare docet :

Christicolam Marcem tollit, sustollit olympo,

Suscipiuntq; suum castra beata ducem .

Fortunata nimis Phenix vetus innouat eunum

Ardenti nascens hoc rediuiua rogo .

Epigr 276.

Martialis ad Seuerum .

Quid nutantia fronte pertinaci

Gestat pondera Maschlion superbus;

Auc grandis Linus omnibus lacertis

Septem quòd pueros tenat, vel octo:

Res non difficilis mihi videtur .

Uno cum digito vel hoc, vel illo

Portet Stella meus decem puellas .

Enarratio .

Similitudo, siue potius æquiuocum venustè

iocandi occasionem dedit Poetæ, qui asserit

non amplius sibi mirum, aut difficile videri

Maschlionem grauiæ onera ceruicibus, aut

Linum septem octo vel pueros humeris, &

bra-

brachijs gestare. Quod Stella vno digito puellas decem portet. quod quidem maius multò esset, si decem veras puellas digito gestaret. Sed in æquiuoco iocus est. quia in vno, vel pluribus annulis gemmas habebat, quæ ora decem puellarum gerebant. Quomadmodum Pyrrus gemmam, in qua Apollo cum nouem musis, & suis insignibus propria specie visebantur.

C A P. XIV.

De Altera argutiarum genere, quæ plus dicitur, quam in re sit.

HOC Argutiæ genus, ad hyperbolem spectat, quæ est oratio augendo, vel minuendo fidem superans. Quot modis fiat, vide in Rhetoræ nostro lib. 3. cap. 18.

Epigr. 277.

Alexi Martialis

De Eutrapelo tonsore tardo.

Eutrapelus tonsor dum circum ora Luperci;

Expungitq; genas, altera barba subis.

Eiusdem exemplum aliud habes supra cap. 7. de narratione magis illustri ad Domitianum,

Epigr. 278.

Ausonij

Ad Faustulum staturæ brevis, vbi est

ridicula hyperbole.

Faustus infidens formica, vt magna elephanta

Decidit. Et terra terga supina dedit.

*Moxq; idem est ad mortem multibus calceibus
eius.*

Perditus ut posset vix retinere animam.

Vis tandem est fatus: quid vides improbe tuor?

Quod cecidi? cecidit non aliter Phaeton.

Epigr. 279.

Catulli

*Quo fidem, taciturnitatemq; suam Cotno-
lio pollicetur, quod hyperbole, huc me-
tonymia clausum est, posito Harpocrate
silentij deo pro silentio.*

Si quidquam tacite commissum est fido ab amico,

Cuius sit penitus nota fides, quibus?

Meq; esse inuenies illorum iura factorum,

Corneli, & factum me esse put a Harpocratem.

Enarratio.

Gauendum tamen est ab insulis, & fra-

gidis, ut illa de lapide Cyclope in nauem

Vlissis coniecto, in qua, dum pericula ferro-

tur, Capræ pasci dicebantur, nisi ridiculè

dicatur, ut in exemplo superiore Aufonij.

Epigr. 280.

Aufonij

De diuite, & paupere, vbi est paradoxum.

Non est diues opum diues, nec pauper, in opsq;

Infelix: alio nec magis vltor eget.

Diues eget gemmis, cereali munere pauper.

Sed cum egeant ambo: pauper egens minus est.

Epigr. 281.

Soffaghi

In laudem Catharinæ Cantone.

Haestennis extimulos animant imagine vultus

Sudor Apellens, Phidiacusq; labor.

Nunc

Nunc Catharina mus telas animare figuris
 aucter, & artificis texere tela manu.
 Adireas haec vera geri, neos ista videri:
 Tantum Dedalea possides artis opus.
 Si terras praecipuas acu, stant ordine sylvas
 Ranae sonant flumini, stagna qui etia silent.
 Nunc curvas sinuant valles, nunc flamina sup-
 gent,
 Montibus, & celo proxima saxa vides.
 Si fragiles artus formavit, & ossa virorum,
 Vnvera credidimus, credidimusq; loqui.
 Stamina si facies Diuina spixantia monstrant,
 Viuunt in magnos flamina tota Deos.
 Iuppiter igne tonat, montanaq; culmina fumant,
 Et la vagas rumpunt ingeniosa faces:
 Crinitur Phabus radijs, Mars fulminis armis,
 Inuidia Iuno sauis, amore Venus.
 Unde tot inuenit sexviciis artibus artes?
 Pallade docta fuit; Pallada vel docuit.

Enarratio.

Ab arte fuendi adeo laudatur, vt Pal-
 ladam ipsam illius artis inuentricem, id est ar-
 tem ipsam, vicisse dicatur. Hic sunt pulchrae
 hypotiposes. & euidentiae terrae, & Deo-
 rum, sunt collationes a minori ad maius in
 principio hyperbole, n sine praesertim est,
 tota narratio poeticis scatur ornamentis.

Epigr. 282.

Eiusdem

In Diodorum claudum, & balbum, quod
 hyperbolicum est.

Rector es, an Rhetor iuuenes, Diodore, regendor?
 Cum male crura regas; non mihi rector eris.

*Nec tamen es Rhetor, Diodore; an Rhetoris
hoc est,*

Horis usq; decem dicere verba non eme?

Epigr. 283.

In laudem finem imponentis Academicis
exercitationibus in Gymnasijs Arcim-
boldianis Mediolani, quod epig. acutum
dictum habet.

Museum ut claudas praedidici docta recludens

Ora sono, missos quot facis, hosce tenes.

Cumq; peroraris, captus dulcedine catas

Non abit, estq; mora ne quis ipse sua

Deuincis nolem: quit cum comaberet quid vox

Alliciens poterit, que trahit abiciens?

Epigr. 284.

Martialis in Posthumum.

Esse quid hoc dicā, quod olem tua basia myrrhā,

Quodq; tibi est nusquam non alienus odor?

Hoc mihi suspectum est, quod oles bene Posthu-

me semper.

Postume non bene olet, qui bene semper olet.

Enarratio.

Sub ficta Posthumi persona quendam car-
pit, quem cum sibi occurrisset, osculumq;
patrio more dedisset, eminentis odoribus
odorem tetrum dissimulare dicit. Et inuicē
hominem libidinosum esse, qui hircum olet:
vel mollem fuisse, & muliebrem significat.
Sensus est, qui huiusmodi odoribus olet
semper, odorem præbet, impudici, sine ni-
mis effeminati. Clausula Acutum dictum
habet ex ambiguo in olet.

Epig. 285.

Eiusdem ad Priscum.

*Vxor enim quare locupletem ducere nolim,**Queritis? vxori nubere nolo mea.**Inferior matrona suo sit, Priscæ, marito:**Non aliter fuerint femina, virq; pares.*

Enarratio.

Poeta non vult locupletem vxorem ducere: ratio, quia, non vult vxori suæ nubere; idest subesse, & ab illa regi. nam qui diuitem ducit, non vxorem, sed heram, & dominam ducit, eiusq; famulus est. Itaq; per acutum dictum Epigramma claudit. nempe inferiorem, & impari feminam esse debere marito, vt simul pares idest concordēs sint. Nam si vxor par marito est, iam impar est connubium, cum illius parere sit, quod est inferius; huius vero imperare, quod superius. Neq; huic contraria Quidij sententia est.

Si qua voles apte nubere, nube pari.

Quia si pares diuitijs, & nobilitate erunt, facile maritus sibi vxorem parere faciet; quam in re vxor inferior erit.

Epig. 286.

Vincentij Galli.

Qualis vxor ducenda.

*Impar connubium par apte, Maxime, dices,**Cum non conuenient femina, virq; pares.**Inferior nisi iungatur matrona marito.**Vir potius sortitur nubere, quam mulier.*

C A P. XV.

De Tertio arguiarum genere, in quo minus dicitur, quam res possidere videtur, ut quod ex ambiguo constet. Tum de quarto, in quo res aliter dicitur, atque est.

Epigr. 287.

Martialis ad Clytum.

*Et pascas, Clyte, minus exigasque
 Kno nasceris oſtica in anno,
 Es solas, puto, tresque, quatuorve
 Non natalitias habes calendas,
 Sic vultus tibi lenior licebit
 Tristes litoris aridi lapillis,
 Sit nero coma nigriar caduco,
 Vincas molitie tremente plumas,
 Aut massam modo lactis alligatis;
 Tu nobis, Clyte, iam senex videris.
 Tum multos quis enim fuisse credas
 Natales Priamiue, Nestorisue?
 Sit tandem pudor, & modus rapini).
 Quod si ludis adhuc, semelque nasci
 Uno iam tibi non sat est in anno,
 Nasum se, Clyte, nec semel puabo.*

Enarratio.

Clytus, ut natalitia munera ab amicis sæge acciperet, quæ singulis annis natali die dari solebant, natalem suum diem sæpius in anno celebrabat. Hunc poeta arguit, ac

monet, vt semel tantum in anno celebret, se-
cus dicit se nihil missurum, & neglecturum
perinde, ac si natus vnquam non fuisset. *Sit
sacerdos*: tu, inquit, iam toties natalem tuam
celebraſti, vt licet sis iuuenis imberbis, ta-
men Priamo, & Nestore senior videaris.
Quæ sententia multo ornatu expressa est.
Potest etiam eum tamquam spiritum nora-
re, de cuius natali non constat. *Nec semel pu-
tabo*.

Sub hoc genere mutilationes quædã con-
tinentur, cum ex vno aliud deducitur: Di-
do apud Virg. vocat Troianos Laomedon-
tiades; vt *Ancam* argutè periurum signi-
ficat.

Ad quartum genus argutiæ spectat *Æni-
gma*, siue *Gryphus*. De quibus agimus in
Rhetore lib. 3. cap. 16.

Epigr. 288.

Semprolij Enigma de Somno.

*Sponte mea veniens varias ostendo figuras
Fingo metua vanos nullo discrimine veri:
Sed me nemo videt, nisi qui sua lumina claudit.*

Epigr. 289.

Eiusdem Enigma de Vespertione.

*Nox mihi das nomen primo de tempore noctis:
Pluma mihi non est, cum sit mihi penna volantis:
In tenebris sedeo: nec me committo diebus.*

Epigr. 290.

Hermippi Enigma de die, & nocte.

*Germane gemine, gignit quarum altera sepe
Alteram, & inde parens fit filia nata vicissim.*

D. Caroli Bossij Ænig.

De varijs dictionibus e Roma ductis que
sunt: Roma; Amor, Armor, Maro, Morar,
Ramo, Orma, Oram.

Orbis ego princeps armisq; togasq; Toruscans
A bellante meum nomine duco genus.

Sors mihi dner fact: vel stringas fadere amantes,
Vel rypso armatas fadere iungo manus.

Chari or aut musis heroas carmine lando:
Atq; fessis adsum sapere vocat quies.

Grata autas, quibus & fedens moea brachia
pandunt:

Dein vasto certas indicem ostro vias.

Es mihi dum totus peragranti subditur orbis,
Hospiro gaudere cuncta animas a meo.

Epigr. 292.

Scaligeri Ænigma de Folle.

Non falso, nisi mi plenus sit pondere venter:
Sum tenuior cum me sarcina tota premito.

Quã melius, quam tu sperno, sola munda terra:
Auctoreis referunt femina prima fuit.

Epigr. 293.

Vrsij Ænigma Temporis.

Illarego sum calis feboles, cui contingit vni
Vivere perpetuo, perpetuoq; mori.

Nulla mihi requies: per me refluit, fluit atq;
Natura, & varia statq; caditq; vice.

Forma eadem manet aeterna variabilis auct
Vruit, & exitium est vivere, vitæ a mori.

Quid? neq; sum, cū sum, dicor tamen esse, fuisse,
Ac foris, & intereo, nec penitus pereo.

Epigramma 294.

Ænigma de Scipione, & Ramo.

Brachiū eram, par sum factus: sed munus cernis
Officia, hic ut me quem sero, & ipse ferat.

Epigr. 295.

Ænigma de epiphio.

Insideo, insidior: putesco olim tempore nostris
V sum Germani dedecus esse putant.

Epigr. 296.

Ænigma de Vulpe.

Exiguum corpus, sed tot mihi corpore maius:
Sum ver suta dolis, arguto callida sensu,
Et fera sum sapiens, talis fera si qua vocatur.

Epigr. 297.

Scaligeri Ænigma de Spe.

Qua reliqua ex omni numero desidit inrimo:
Nec cruce confixum deserit illa reum.
Blanda quidem specie, lentosod numine fallax,
Numenq; & nomen de quoque ipsa sumus.

Epigr. 298.

Ænigma de Campana.

Excubat oantidum patulo mihi semper hictu,
Sacra ministerio ferrea lingua Dei est.
Nunquam sponde loquitur, nunquam nisi iussa
tacebo:

Excutens ac vocem verbera saepe solent.

Epigr. 299.

Stephani Paschafij Logographi Ænig: Puer,
Senex, Ver, Nex.

A puero primum, a senedeme elementa priora,
Tu duo reperies, quid puer, atq; senex.
Non sic aeterno sociatum est ordine, ut esses
Proximus is veri, proximus ille neci.

Epigr. 300.

Musica, musca, musa, mus, fica.

Musica dulce canit totum: sed venire reciso.

Musca stridet: simul & musa perenne viget.

Mus rodit solido capite: hoc sine fica trucidat.

Aufert hac homini sapius illa caput

Vsus dimidium si fallitur: inde quod extat

in reliquo remanet corpore mica salis.

Epigr. 301.

Ænigma in dictione Paries.

P mibi si tollis, colo pascua cornibus acer:

E mibi si demiss, patria sum causa ruina;

S; maneo illa sus, reddo tura opida, & edes.

Epig. 302.

Ænigma in ignobilem fortunatum.

Simius en turpis latatur conspici in ostro,

Regis & ornatus se putat esse Ionem.

Epig. 303.

Catulli in quo ex prouerbium.

Nil nimum studeo, Cesar, tibi velle placere,

Nec scire, utrum sis albus, an ater homo.

C A P. XVI.

De Argutia ex artificio Carminum.

EST etiam argutiæ genus in concinnitate, & artificio carminum situm; quod veteribus inusitatum fuit, & recentioribus ambitiosius celebratum. Nos nō omnes, sed grauiore s tantum species attingemus.

Versus Fiftulares.

Sunt, qui paulatim accrescente numero
partis orationis ab vnica syllaba plures ad
vsq; ducuntur.

Epig. 304.

*Rem tibi confeci doctissime dulci sonoram, &
Te semper precibus venerabor cunctis potentem.*

Versus correlatiui.

Sunt, in quibus paria paribus referuntur
vel verba, vel casus singuli.

Epig. 305.

De Virgilij Epitaphio.

*Pastor, arator, eques pavi, colui, superavi,
Capras, Rus, Hostes, fronde, Ligone, manu.*

Epigr. 306.

De Assumptione B. Virginis.

*Virgo subit, surgit, conscendit, aditq; tropheis
Mortem, morte, Polum regna superna nitens.*

Epig. 307.

De Cicerone.

*Defendi, tenui, vetui, face, cade, cruce,
Cuius, dux, consul, tecta, Patres, Latium.*

Epigr. 308.

*Odit, amat, reprobatur, probatur, execratur, adoratur,
Crimina, iura, nefas, fas, simulacra Deum.*

*Fas, simulacra, Deum, probatur, execratur, adoratur,
Odit, amat, reprobatur, crimina, iura, nefas.*

Epig. 309.

De femina impudica.

*Corpus, opes, animam, consortia, fœdera, famam
Debilitat, perdit, necat, odit, destruit, auferit.*

Versus Reciproci siue recurrentes.

Sunt; qui retro gradiuntur siue in eadem,
Sue in diuersa sententia.

Epigr. 310.

Scaligeri in eadem sententia.

*Precipue motu quod decurrit tramite flumen
Tempore consumptum iam cito deficiet.*

Epigr. 311.

Virgili; primo *Æn.*

Musa mihi causas memora qua numine laeso

Epigr. 312.

Vincentij; Galli

In cellam in contrario sensu.

*Subsidium tibi fert praesens nunc cellula contra
Tartara nec latitans sic mala pextuleris.*

Epigr. 313.

Spinulae in Monachos.

*Progenies bona sunt Monachi, non noxia curat.
Turpia deuiant: non male conueniunt.*

Epigr. 314.

*Coniugium tibi Rex facundent numina longo
Semine, nec sterilis sit tua progenies.*

Epigr. 315.

De Abeli, & Caino Sacrificio.

*Sacrum pingue dabo, non macrum sacrificabo:
Sacrificabo macrum non dabo pingue sacrum.*

Epigr. 316.

Ausonij.

*Res hominum fragiles alit, & regit, & peremitt
Fors;*

*Fors dubia, aeternūq; labās: quā blanda fouet spes,
Spes nullo finita aeo: cui terminus est mors,
Mors auida, inferna mergit caligine, quam nox.*

Nox

Nox obitura vicem remeauerit aurea quam lux,
 Lux dono concessa Deum; cui praeius est sol,
 Sol cui nec furto latet arripotens Mars,
 Mars nullo de patre satus, quē Trossa colit gens
 Gens infrana vorans, quibus in scelus omne ruit
 fas,

Fas hominum mactare sacris feras iste locinos.
 Mos ferus audacis populi: quem nulla tenet lex,
 Lex naturalis, quam condidit imperio sus,
 Jus genitum pietate hominum, ius certa Dei mens,
 Mens quae celesti sensu rigat meritum cor,
 Cor et egeram mundi instar habens animae vigor,
 ac vis;

Vis tamen hic nulla est: verum est iocus, & nihil
 res.

De concordantibus carminibus: quae
 sunt, in quibus voces quaedam ita sunt com-
 munes duobus versibus, ut contrarijs fer-
 miant, quam versuum speciem plebeam Sca-
 liger appellat.

Epigr. 317.

Scaligeri.

Et canis venatur servas
 in syluis & omnia

Et lapis nutritur vastus.

Epigr. 318.

Spinulae.

influxus curstis benignus
 Fidis homo prorsum, atq;
 prauus nullis malignus.
 bonus bonos,

Quae est, alios indicat esse
 malus malos.

pit rem rem pit rem
 Quis ca uxo li ca atq; dolo
 ret re se ret re.

pit crum tam pit enurem
 Quis ca hoc fa ni ca ille, per
 ret cre, uia ret enoni.
 pit uue tum tum pit gnum
 Quis ca b pa Chriſ ca ille beni
 ret oc in to ret gna.

Ingenioſum etiam carmen eſt, in quo deſcendendo per ſingula verba verſus ſinguli reſcunt.

Salve preſidiū lux mundi gaudia cordis
 Praſidium verum vita eius cordis alumnus
 Lux uia nobis ſolamen gloria patris
 Mundi vis ſolamen nobis patris ocellus
 Gaudia cordis gloria patris gratia dulcis
 Cordis alumnus patris ocellus dulcis Jeſus.

Argutiae etiam loco ſtat, cum repetitur verſus in fine epigrammatis, qui initio fuerat conſtitutus.

Obe iam ſatis eſt, obe libelle:
 Jam peruenimus uſq; ad umbelicos.

*Tu procedere adhuc, & ire quaris:
 Nec summa potes in scheda teneri,
 Sic tamquam tibi res peracta non sit,
 Que prima quoq; pagina peracta est
 Iam lector queritur, deficitq;
 Iam librarius hoc & ipse dicit.
 Ohe iam satis est, ohe libelle.*

Enarratio.

Librum alloquens poeta iam lungum esse, & satietatem parere significat per vocem *Ohe*. illum igitur corripit, quod cum ad umbelicos, idest ad finem ventum sit; tamen ulterius progredi querat, & non in scheda, idest in postrema libri parte teneri possit, quod rem peractam non putet, hoc est lectorem alia adhuc epigrammata querere. ipse tamen lectorem dicit in ipsa prima pagina satietatem cepisse. Itaq; modo, & ipse, & librarius, idest libris transcribendis vacans queruntur, & deficiunt. idcirco rursus exclamat.

Ohe iam satis est, ohe libelle.

Versus intercalares huc pariter, spectant;

Epigr. 223.

Virgilij in Edoga. 8.

Incipe Menalcos mecum mea tibia versus.

Epigr. 324.

Quidij in Herodibus.

Impia quid dubitas Deiane ira moris?

Versus patiter serpentini, cum epigramma constat eodem principio, & fine.

*Militat omnis amans, & habet sua castra Cu-
pido.*

Attice, crede mihi: militat omnis amans.

De Eva, in quo est renocatio.

*Noxia tu coniux magis; an Draco perfidus ille:
Perfidus ille Draco: sed tu quoque perfida
coniux.*

Iuuenalis, in quo est reditio.

*Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit.*

De Echo.

Echus munus est vel integram locutionis
dictionem, vel postremam eius partem re-
ferre; quæ pars sensum aliquem habeat præ-
ter spem bonum, malumve significantem.
Quantoq; plures syllabas repetit, eo acu-
tius faciet: veluri, faue, aue; fragilis, agilis;
magnus, agnus; amare mare; plaustrum,
austrium; femina, mina; amore, more; Præ-
terea quò crebrior erit imitatio, eò melior,
& perfectior erit Echo. Huiusmodi vero
iteratio vel in medio, vel in fine, vel etiam
in principio sequentis versus fieri solet, ut
exempla declarant.

Ut autem in ea repercussione locus esset
accòmodatior ampliori orationi, interdum
producitur brevis syllaba: ut maximus,
imus; furor, vror; alias corripitur longa:

vt clamor, amor; clamat, amat. Nonnunquam additur aspiratio: vt fospes, hospes; aut demitur; vt hamo, amo. etiam diphthongus additur: vt amore, moræ. auferitur, vt prodigus æris, eris. Litera etiam consonans mutatur: vt Echo, equo, narcissum, ipsum; diuiditur dictio: vt iste, iste.

Quid sit Echo, præter Aufonium Cæsar Calcagninus hoc distico declarat.

Epigr. 328.

Calcagnini de Echo.

*Incolâ rupis ego, vocis meta, amula lingua,
Qua primum incipias parte tacere loquor.*

Citatur epigramma a quibusdam laboratum multo ingenio, vt inquit Scaliger, multa arte, multo lepore; sed nullo pudore. In quo Echo ipsa acutissime respondet quod licet hic ponendum non fuerit; eius tamen iterationes collegimus ad superiores leges firmandas. Scaliger hoc suum tantum exemplum ponit de suo nomine.

Epig. 329.

*Quidnam significat scaliger? aliger.
Alatum podagra mancipium est? pium est.*

Pulchrum Echus exemplum Panigarolæ est in Christi natalem diem.

Epig. 330.

Panigarolæ.

*Hac Bethlemite pastoris verba referre
Audita est Echo, que iugamontis habet.*

Quis natus, dixit, natus: patri sine Iudei?

Ille, Dei, et erusne est homo? dixit, homo.

Atque hic idem nonne Deus remanet? manet: estne

Ne patet omnipotens et ululz illa potest
Hunc quid de celis duxit d'is duxit. At istam

Dic utrum vincet, & ipsa refert
Hic erat raax longeva? Fua: an mala? mala

Num gna sic potuit? illa refert, potuit.
An puer hic fiet magnus? qua reddidit, Agnos.

Ipse ait hoc? ait hoc. cur ita clamat? amat.
Hic maior nostro nunquid dare possit amor.

Reddidit illa, nihil quam gemebunda, mori.
Hoc faciet? faciet; moriens d' oriens; Deus ille d'

Hic ille; est fors an causa tuad' ista tua.
Diligere hunc ergo par est super omnia Christum

Istum, nonne Deum? dixit eum; & tacuit.
Epigramma 331.

Moroni de sumptione S. Eucharistie.

Adas pomi esu felici pulsus ab orto,
Orto, sed Christo restituetur Adas.

Adas pomis esu primo fuit. esca dolori;
Orti, sed sacri frugis fer esus adest.

Est hic esus alens, est, Christus homoq, Deusq;
Vsq; dat bis se se, spirituiq; et ibis.

7bis, cree mihi, celo, cape corpus Iesu,
Esu divino gaudia firma feres.

Epig. 332.

Maximiliani Vignacurtij de Isabella
Austriaca.

En Isabella venit, iam cedent aspera, spera.
Quis non? hic hominum est undiq; clamor? amor.

Intra dabit preteras, quid erit gens perfida? fida
Innocuos sic fraus pulsa leuabit: abis.

Lex animis viuet non are, aut marmore; more
Astrea in terris iam gradieris, eris.

Lata quies populis an non moriere? oriere.
Digitized by Google **Omni.**

Omnibus hæc uniet dulce lenamē, Amen.

Exilarata nouis Artesia nympha triumphis,

Eugenia aduentū Principis, obtruncit.

Versus æquiuocel, siue Leonini similitudinem Echus habent, qui æquali modo in cæsura, & in fine terminantur, quos Scaliger insuaues, & plebeios vocat.

Epigr. 333.

Ciceronis de se ipso.

O fortunatam natam, me consule Romano.

Epigr. 334.

Leonidij.

Quot calum Stellas, tot habet tua Roma puellas.

Versus etiam dicti coniugati, siue declinati huc spectant.

Epigr. 335.

Mala mali malo mala contulit omnia mundo.

Epigr. 336.

Mors mortis morti mortem nisi morte dedisses,

Celorum nobis ianua clausa foret.

De Anagrammate.

Anagramma fit, cum ex vnus, vel plurius dictionum literis, alia dictio, vel plures educuntur in laudem alicuius hominis, vel rei; vel inuituperationem, vel ad hortandum; siue dehortandum omni aliquo facto. Plinius refert M. Crasso nauim aduersus Parthos conscendentiomen fuisse vocem prædicantis, *CAVNEAS*, quasi voce illa denūciatū illi fuerit, *Cave ne eas*. Dictio vero educta, siue dictionis compactæ conclusioni epigrammatis plerumq; pro argutia inseruiunt.

Anagramma perfectum illud erit, in quo eoridem, eademq; omnino literæ inerunt in altera inscriptione, quæ in priorè. Licebit tamen vnam, aut alteram ad summum addi, vel prætermitti, vel mutari. Vna litera addita fuit in superiori, **CAVNEAS**.

Epigr. 337.

D. Vincentij Galli

In laudem eloquentiæ.

Eloquentia

Anagr. ALOS nequit.

Nectaris oloquij latice bibe, mellaq; guster:

Nel acris, mesuas: hic ALOS esse NE-
QUIT.

Epigramma 338.

Eiusdem

In laudem eiusdem.

Eloquentiæ.

Anagr. EN QVI TE ALO.

O ad sis consua, mee si accumbere mansa

Arridet: lautas, quas pano, cerne dapes.

Mi tibus: Ambrosia est, potusq; est, nectar abun-
dans.

Pelle famem Ambrosia, melle are pelle sitim:

Escas celestes, celestia pocula sumas.

EN QVI TE ALO nectare

Q. Ambrosia.

Epigr. 339.

Ioannis Berrachij.

Carolus Pallaucinus

Anagr. Colluſiunica Pallas.

Nullus Apollinea frontem præcingere laurea,

Si sitis eximia laudis anhelâ premas:

Nullus honore frui primo, primasq; palestre
 Spe arrogare sibi captus inane stispis,
 Ambiat, amota sed mortis imago curco
 Pyeris solers inuigilare choris,
 Atq; vices discat palma sperare futuram,
COLLEVSIT proisus **UNICA PAL-**
LAS ouans.

Epigr. 340.

Francisci Suuertij

Iustus Lipsius

Anag. Ipfus est Linius.

Lipsius ipfus eram, sed litera defuit una.

Heu nimis atroci litera raptâ manu.

Nam rofei primas te carpsi luminis auras,

Et mihi surripuit de tribus una soror:

De tribus una soror furua qua nocte create

Ducunt barbata noxia fila colo.

Surripuit heu, & certa fides. Eurostia namq;

Inde fuit puero, duraq; diua seni.

Illa meum limen ter despuat, illa penates

Sardoi duxit fidaris esse meos.

At satius Iapeto si de meliore metallo

Finxisset fabra Lipsia membra manu;

Si melior sanguis fuerat, si longior atas,

Nec mors pegaseo iam properata gradu:

Quod mea scripta docent, museaq; turba fatetur,

Ipse adeo linor: Linius ipfus eram.

Epigr. 341.

D. Octauij Boldonij in D. Alexium patria
 domo euadentem.

Alexius

Anag. AH IS EXVL.

Te mihi sollicito cesserunt sidera natum;

AH puer IS linguens EXVL Alexi do-
mum?

Te genus antiquum spectabat lumen anorum.

AH puer IS linguens EXVL Alexi do-
mum?

Te in ea sperabat baculum fore tarda senectus:

AH puer IS linguens EXVL Alexi
domum?

Te dominum, heredemq; mei fortuna manebat :

AH puer IS linguens EXVL Alexi do-
mum?

AH puer IS EXVL? patria AH ne IS
EXVL ab ead?

EXVLIT AH mihi spes vite, animusq;
fugit.

Epigramma 342.

Eiusdem

Gaspari Fachineto philosophicam lauream
adepto sydereum sortum dicat, auspicio
gentilitij stemmatis, ludensq; in Luna
hoc duplici anagrammate, seu agnomina-
tione, extenuationem propriæ laudis ex-
tollit.

LVNA

NVLLA — VNA.

Ipsa quoq; extremoradians argentea in Orbo
Serta tibi distat. Sydere Luna suo.

In parvo grandis, miracula claudit in arcto,
Et potis est ludens vincere laude polium.

Crescat plena polo, terris iam NVLLA vi
detur:

Deo rescat, solus sol velut VNA nitet.

Decrementa simul LVNA, incrementaq; sumit.
Crescens, decrescens: NULLAque, &
VNA simul.

Vnus es ingenio Gaspar: vis Nullus haberi?
Gaspar, at hoc Nullo tu magis Unus ades.

Epigramma 343.

Eiusdem

Ad Sereniss. Ducem Carolum Gonzagam
De Mantuæ recuperatione.

Mantua.

Anag. NAM TVA.

Dum tua iura petis, Principis inuicte, patescit,
Optatoq; Duci Regia celsa suo;
Infrenit Insubria, immitis Germania frendet,
Hesperia, & Iani pandit amara fores.

Quid furat in superos insanus homunculus? omet
Ecce tenes Princeps: Mantua NAMque
TVA est.

Epigramma 344.

Eiusdem

De Clemente VII. Medice P. M.
Carolus V. Cæsarem coronante, Henricum VIII. Angliæ Regem adulterum, ac
Hæreticum e gremio Ecclesiæ proscribentem, cum agnominatione in vocibus
CORONA, & CLEMENS.

Cæsaris ut frontem cingi diademate vidit,
Inuidit sortem Rex ferus ætheriam.

Ite (& ait) Proceres, nostras quoc; vertite gazas,
Gemmea Sidonij iungite fersa togas.

Altum barbarico solam vestite triumphos
Et nostrum stiper pompa superba laus.

Dixerat: & fronti max. quam violenta refedit,

Rupta CORONA, statim CORONA
visa fuit.

Discite iam: Cui iure negat sacra stemmata
CLEMENS:

Probros sum DE MENS Rex diadema
capit.

Epigramma 345.

Eiusdem

De Princiualle Montio, Eminentiss. Cæ-
saris Card. parente, senatore extre-
mum diem claudente.

Anagramma

MONTIVS — TV MINOS.

Te duce, quam felix foret pax publica, Monte ?
Iudice crimen abis, vindice iura vigent.

Ergone obis, casu vivit quo gloria iuris?

AH scio, TV MINOS iura daturus abis.

Eiusdem

In impium Hæresiarcham Ioannem CAV-
VINVM, natione Gallum, qui vsurpato
CALVINI cognomine, ex antiquissimo
parriciorum Rom. sanguine derivato, do-
mesticas suas sordes obtegere contendit.

Lusio octona Anagrammatica

iuxta literarum dictionis numerum

Cum allusione ad librum de Æquitate à Iu-
lio Cæsare Caluino conscriptum.

CAVVIVS

1. Ni vacuus. 2. Nux viua. 3. Cui naus.
4. Cui vanus. 5. Vnus acui. 6. Cuius vna.
7. Cuius vni. 8. Vacuinos.

Epigramma 346.

Insignis raptu Gallus comprehensus, acerbo

Hos fune entortos edidit ore sonos.

Gens **CAVVINA** mihi: **CALVINAE**
nomen ademi.

NI VACVVS proprijs nemo aliena rapit.

Calvus in umbrosa rebar decumbere ripa:

Heu mihi deluso **NVX** modo **VIVA** nocet.

Heu **CVI** sperabam **NAVVS** fore mentis
habendus.

VANVS ei videor, **CVI** reus atq; probor.
VNVS ego Ausonios **ACVI** (fateorq;) penates,
Pollui & intruso limina sancta pede.

Sed parce. En rapui, intacto sed Numine, nomē,
CVIVS vix **VNA** est vox variata meo.

Paret ut in ludo follis **CAVVS** impiger **VNI**
Altaq; & una petens: iadior & ipse miser.

Sat precor. hanc sube notam sui nomine plenus
Qui **CAVVIVS** erat, nunc **VACVI-**
NVS adest.

Aequum erat, ut **Judex**, **Cesar**, tu criminis esses:
Aequus sed **Judex** extitit ipse **Reus**.

Epigramma 347.

Eiusdem

In **Iudam** **Iscaiotem**, **Christi** **Do-**
mini **proditorem**.

Anagramma quintuplex iuxta literarum
Dictionis numerum.

IVDAS

1. **IVS. DA.** 2. **DAS VI.** 3. **AD SVL.** 4. **ID**
VAS. 5. **VADIS.**

Juda miser, nummis non horres ludere **Numen**?
Ludetis ecce tuo nomine: **Juda** miser.

IVS DA; qui in sortem prodit, qua pana gras
nebit?

DAS VI, non licetor cogit, Tute improbe penas
dignam:

ADq; **SVI** quisquis defleat proditor omnes.
7D **UAS** pisticum in fecit tua labra venena.
UADIS in ora virū. Sic proditor omnis **Ludas**
Dicitur infamem te tua fama facit.

Enarratio.

Alluditur ad vas vnguenti nardi pistici
pretiosi, quod à Magdalena super Domini-
cos pedes effusum **Ludæ** auaritiā acuisse
testatur **Diuis Io. Euang. cap. 12.**

Epigramma 348.

Eiusdem

In **Ioannem Rovereum** militari gloria, &
opum splendore clarissimum

Anagramma.

ROVEREVS — VER SERVO.

*Aurea, quæ dines profundis ab Æthere cornu,
Quid trepidas vultus, Luna, subire meos?
Quidue truces hanc sermo pallent tua lumina
dextram.*

*Et renodas gressu sternita Diuotus?
Desine: sub galea hac pacis nam cura fouetur,
Ægide sub cruda Gratia blanda sedet.
Tela inter rigida studii componere flores,
Et **SERVO** medio **VER** Aquilone tepens.*

Enarratio. AV

B. Luna prodigium sumit **Auctor** obuen-
tura **Ioanni** opulentiae, ut videtur est in eius
elegantissima **Kosmopija**.

Epigramma 349.

Eiusdem

In Simonem Bosium Principem Infocato-
rum in Gymnasio Alexandrino Medio-
lani renuntiatum. Iustus in characteribus
nominis SIMON.

Magnaribi à multis donaria, Bosse, dicantur:
At tamen hoc nullum minus adesse potest.

Sanctum namq; Ioni's pacati conficere sulmentis
Per me stat rebus digna columna tuis. I.

Magnaq; pars Mundi nup̄ pacifasta dicitur: M.
Hec si parua, tuis totus & Orbis adest. O.

Sed que rallo è tuis meritis qua digna parantur?
Cuncta minus Nihilò, si dabo, sèper erunt. N.

De Dialogismo.

Dialogismus efficitur, cum aut Poeta
percontatur, & sibi ipsi respondet: aut va-
rijs personis inter se colloquentibus interro-
gationem, & responsionem attribuit. Alla-
tis supra exemplis paucam adiungam.

Epig. 340.

Martialis ad Sextum.

Que te causa trahit, vel que fiducia Romano
Sexte? quid aut speras, aut petis inde? refero.

Causas inquis agam Cicerone disertius ipso,
Atq; erit in triplici par mihi nemo foro.

Egit Atestinus causas, & Civis; utrumq;
Noras: sed neutro pensio tota fuit.

Si nihil hinc veniet: pangemur carmina nobis?
Audieris, discesse Maronis opus.

Infanis: omnes gelvas quisq; lacernis
Sunt tibi: Nasones, Virgiliòsq; vides.

Arum magna colam: vix tres, aut quatuor ista

Res alius: pallet cetera turba fame.

Quid faciam? suade, nam certū est viuere Roma.

Si bonus es, casu viuere, Sexte, potes.

Enarratio.

Sentit Poeta non amplius liberales artes in pretio Romæ esse, earumq; professores etiam optimos iacere neglectos, fameq; perire, & hoc facit per dialogismū sumpta vera, sine facta occasione Sexti, qui Romam petebat ut ibi viueret. Eum igitur interogat, qua spe responderet, ut causas agat etiā Cicerone cæterisq; caufidicis disertius, *triplici foro* in vetero, quod etiam Romæ, latinumq; dicebatur. Plin. lib. 4. cap. 5. in Caij Iulij Cæsaris. idem Plin. lib. 16. cap. 44. & Augusti, de quo, & superioribus in admirandis. *Egit Aestimus.* Respondet Poeta nullam spem opum esse habendam extractione causarum exemplo duorum caufidicorum, qui mendicissimi erant, nec tantū lucri faciebant, quod sufficeret ad soluendā annuam pensionem conductæ domus. *Pensio*, eclipsis est domus, vel laris conducti. *Si mihi*, respondet Sextus, si oratoria facultas utilis non erit, poeticam amplectar in eā, ut alter Virgilius, excellens. *Insanis* respondet eum insanire hoc putantem: cum & poete egentissimi ibi sint, quod indicant eorum lacernæ, id est palia lacera, & attrita. *Sunt tibi* eclipsis dictionis visi. *Nalones, Marones*, excellentissimi, Synecdoche speciei pro genere, *Atria magna.* Si nihil per poeticam efficiet, subiungit se aulam secuturum. *Vix*

tres. Frustra etiam hoc tentaturum affirmat. Quia Aula paucissimos, & adulatores tantum pascit; cæteri pereunt fame. *istares.* Aula pallent: cibi egentes pallent. *Quid faciam?* consilium tandem petit Sextus, quomodo Romæ vivere possit. Si bonus es, respondet concludendo viros bonos Romæ fame perire, cum nullum sit præmium, siue stipendium certum. Itaq; si bonus es, eo tantum viues, quod tibi casus, seu fortuna offeret.

Epigr. 342.

Sannazarij pulcherrimum venetorum Urbis encomium.

*Urbs Venetum quis te posuit? posuere potentes
Calicola. Nomen quis dedit? alma Venus.
Cur dedit alma Venus nomen? quia nata profundis*

Illa Cytheriacis edita fertur aquis.

Quis tibi thesauros tot contulit? optima Juno.

Imperium pelagi, quis dedit? ipsa Thetis.

Quid mirum si tot, si tantis rebus abundas

Urbs Venetum? Magni te posuere Dei.

Epigr. 343.

Marcelli, in quo eleganter describitur Amor per perpetuas subiectiones.

Quis puer hic? Veneris Plena qua causa pharetra?

Non bene prouisas certa quod arma mouet.

Cur sine veste Deus? simplex puer, odit oportunit.

Unde puer? pueros quod facit ipse senes.

Quis pennas humeris dedit? inconstantia. Quare

Nulta Deo frons? signa inimica facit.

Qua fors eripuit lucem? immoderata libido.

Cur macies? vigiles cura, dolorq; facit.

Quis cacum praeit? ebrietas, sopor, otia, luxus:

Quae comitas? rixae, bella, odium, opprobrium.

Qui Caelo dignari? homines: qua causa coegit?

Mirror auctore est credita culpa Deo.

Heu curuum genus, & veri corda inscia: quo ius,

Fasq; scelus miseri si scelere abluimus?

Epigr. 344.

Pofidippi Graeci in latinum a Gyraldo conuerfum synt. primo de historia Deorum, in quo Cærus Deus, quem latini occasionem appellant, pulchre describitur.

Vnde hic est Plastes? Sicionius: ede age nomen.

Lisippus: tu quis? Cærus ego omne domans.

Cur summis instas pedibus? semper rotor: alas

Cur plantis gestas? ut lenis aura feror.

Dextra est cur inserta nouacula? signum hominis hoc est,

Vis conferrī acie quod mihi nulla potest.

Cur coma fronte iacet? venientem ut prendere possis.

Parte est cur caluum posteriore caput?

Quod postquam leuisbus praeceps effugero pennis;

Ne valeat tergo quis renocare velist.

Talem vos propter me Plastes finxerat hospes:

Pro foribus postus que documenta darem.

Epigr. 345.

Aufonij de occasione, & poenitentia per imitationem superioris. Pro Plaste Figulo

Phidiae sculptorem posuit.

Cuius opus? Phidiae; qui signum Pallados, eius

Quiq; lenens fecit, tergo palma ego sum.

Sum Dea, quæ rara, & paucis occasio nota.

Quid rotula insistis? stare loca nequeo.

*Quid talarsa habes? olucris sù: Mercurius que
Fortunare solet, trado ego, cum volui.*

Crine regis faciem? cognosci nolo. Sed heus tu,

Occipiti calua est? Ne teneat fugiens. (Sis

*Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic rogo, quæ
Sum Dea, cui nomen ne Cicero ipse dedit.*

Sum Dea, quæ facti, non factiq; exigo penas,

Nempe ut peniteat: Sic Metanaa vocor.

Tu modo dix, quid agat tecum? si quando volavis,

Hac manet: hanc retinent, quos ego præterij.

Tu quoq; dùm rogitas, dicit percunctando moraria

Elapsam dices me tibi de manibus.

De Fistula.

Fistula est, quæ ex varijs carminum generibus incipiendo a longioribus, & ad breviora descendendo texitur. Pigna lib. 3. suorum carminum tres ponit primam ex numeris Theocriti, alteram Horatii, tertiam Catulli, & sequens est.

Epig. 346.

Calamo sonum ferentes sicuto leue numero

*Non pellunt gemitus pectore ab imo nimium
graves,*

Nec qui strepente sunt ab initio Austræ remulsa

Musa, quæ nemus incolis Simsonis amaranthæ,

Reddita qua lenis Lesbica data fuit,

Me adi recessu Principis meæ tristis em

Musa deliciae tuis Catulli,

Dulce tristibus his tuis

Iunge carmen auenis.

C A P. XVII.

De Emblemate

EMblema, symbolum, & Fabula ad hoc epigrammatis genus facile referuntur. Nam communem argutiam figuris, & pictura augent. De singulis igitur aliquid dicendum, & meliorum scriptorum afferenda sunt exempla.

Emblema propriè acceptum omne opus est ex tessellis, siue segmentis institijs confiatum. Veluti olim ornamenta argenteis, aureisq; vasis adiuncta, & exemplitia. similiter illud picturæ genus ex lapideis variorum colorum constructum, Quod Musiuū vocatur. Nec non ligneum opus ex varijs coloribus vna compositis, & iunctis, quod Plinius Cestotum appellat. Hinc factum est, vt Alciatus genus illud epigrammatum, quod aures venustate oblectat, oculos pictura pascit, & variæ eruditionis munere animos expolit, Emblematum nomine condecorauerit. Per hoc enim, vt etiam per emblemata, multa, veluti parietes, vitreæ fenestræ, mensæ, vasa, & similia exornantur.

Emblema differt ab Impresia, quia non propriè vehementes animi nostri affectus, vt illa, explicat, & exprimit: sed vniuersale præceptum, & monitum. Insuper Emblema sine lemmate esse potest, modo facile intelligatur. Et cum adiungitur, figurarum ex-

plicationi, atq; eruditioni potius inferuit, quam ad occulta animi sensa exprimenda. In Imprefsa verò lemma necessario semper requiritur, quòd eius anima, formaq; fit. Neq; in Emblemate necesse est, vt tam breue, tamq; artificiosum fit, vt in Imprefsa. Quia aperte figurarum sententiam explicare solet. & tum maxime omitti poterit lemma in Emblemate, cum versibus explicatur. Epigramma namq; vicem lemmatis gerit. In imaginibus etiam, & in figuris latior rem campum habet emblemata, quam Imprefsa, quòd humanas figuras, fabulas, ac plures simul admittat.

Quinq; modis Emblemata, & Symbola formari possunt. Primo cum lemmate, & figuris tantum: altero cum lemmate, & versibus, siue epigrammate: tertio, vtroq; modo simul, vt pleraq; Bocchij symbola: quarto, solo epigrammate, modo bene res, & clarè explicentur: quinto, lemmate, figuris, & epigrammate: vt Emblemata Alciati.

Exempla Emblematum absq; Lemmate cum symbolis, siue figuris tantum, & Epigrammate.

Symbolum

Gallus inter palneas spica vnguibus detrita, granisq; rostro excussis Gallinas ad pastum vocans.

Epig. 347.

D. Vincentij Galli.

*Excussa cerere ex spicis Crislata volucris
Ad latans socias aduocat ore dapem.*

Quam iuuat esse piam: proprio quæ parua labore

Non sola, at secum fercula pascit egens

Sic prudens opibus largus succurrit egeno:

Quod sibi non soli nouerit esse datas.

Symbolum.

Mons ascensu arduus, in cuius cacumine

Palma sit maturis daëtilis onerata, & iu-

uenis ascendere contendens.

Epigr. 348.

Eiusdem Galli.

Rupis in abruptæ dorso fetum educat arbor,

Quem sudore madens solus adire potest.

Ad sua sic Virtus, spondet quæ premia larga,

Ardua per simili tramite quemq; uehit.

Symbolum

Sol & Rosa

Epig. 349.

D. Octauij Boldonij

Quo. Emblemate Cæsaris Montij Cardina-

lis literaturam cum religione iunctam

exornat.

Miramurnè Rosam condicere prælia Phæbo?

Iste metæ cetis illa remidet agris:

Iste præest astris, floribus illa præest

Iste polo lumen diuidit; illa solo?

Iste diem rutilum; uer beat illa tepens:

Iste Rosa in stellis: florib; illa iubar.

Mirremur MONTIVM lauro sociasse Tiaram

Ista Dei templum; Palladis illa decet.

Ista gerit sceptrum; sed regit illa stylum:

Ista decus crucibus; frondibus illa parit.

Ista salus genij est, illa honor in genij:

Ista usam cælis sternerit, at illa Choris.

*O radijs CAESAR felix, o flore beatus:
Nunquam sol talis, nec ROSA visa fuit.*

Symbolum

Horti voluptuarij

Epigr. 350.

**Eiusdem de eodem Cesare Montio in Apol-
stolica nunciatura ad Patriarchatum An-
tiochensem eucto.**

Areola hic virides miniato flore nitescunt:

Hic gelida in medijs solibus umbra cadit.

Hic longo laqueata patet gestatio calle:

Lusit hic varijs ductilis unda modis:

Hic purum complet modulis captiva volucris:

Pomona hic dulces fundere certat oper:

Hac licet astitinos moderari sede calypus:

Non strepit hic rabido Sirius ore minax.

Sic qua curarum te pondera, Nuntie vexant:

En Patriarchalis lenit adeptus honor.

Symbolum

**Decij Romani historia, qui pro patria sa-
lute Dijs manibus se deuouit.**

Epigr. 351.

Pallacij in suo de Impresijs discursu.

Pulchram pro patria mortem quis obire recuses

Denoti cernens inclyta facta Deci?

Symbola

**Historia Furij Camilli, cum Ludi Magi-
strum, qui, obsessa vrbe, eductos discipulos
hosti prodere voluerat, ab eisdem discipulis
interfici iussit.**

Epigr. 352.

Eiusdem, quæ in Fanensi Pallatio
picta esse dicit.

Iustitiam, rectumq; sequi monstrante Camillo

Discite: si quis dabo vincere turpe viris.

Exempla Emblematum cum lemmate,
sive argumento, cum symbolis, sive figuris,
sive emblemate, & epigrammate.

Lemma

De Virtute comparanda.

Emblema

Synapis herba.

Epigr. 353.

D. Vincentii Galli.

Semine de minimo surgit lacrimosa synapis.

Sensu aucta & ramos arboris instar agit.

Virtus haud aliter sumit, primordia: multis

Quæ quam nutrit, perficit atq; dies.

Niteri incassum hinc igitur virtute potiri:

Ne recti fuerit semita pressa diu.

Lemma

Delictum graue ex minimo oriri.

Emblema

Flumen initio paruum, tum aquis influen-
tibus auctum.

Epigramma. 354.

Eiusdem.

Exiguo de fonte fluit, mox crescit eundo,

Quaq; venit, multæ accipit amnis aquas.

Et radice breui ramentis sic pullulat, atq;

Surgit, non refert, exitiale scelus.

Illic vulneribus parvis medicina paretur:

Ne tibi crescendo tristitia sat seras.

Lem.

Lemma

Se prius

Emblema

Fax ardens lignorum strui accendendæ subiecta .

Epigr. 355.

Eiusdem

Robora qua tentat rutila fax urere flamma,

Robora quam perdat, perditur ipsa prius .

Ledere qui tentas alios, sic bederis una,

Quadq; paras alius, tu peris ante malo .

Quis furor est tantus, nullum cum perdere possis,

Quin te etiam perdas, perdere utrumq; velis?

Lemma

De Natiuitate B. Virginis .

Emblema

Aurora nascens .

Epigr. 356.

Eiusdem .

Aurora exurgens vicini nuntia solis,

Optatum nobis qui uehit axe diem,

Agrum mortalis pectus dulcedine mulcet ,

Vim morbi ut retur tollere posse diem .

Certius est hodie latentur pectora mesta,

Aurora hac terris ex oriente noua .

Namq; breui hinc verus nostras sol ibit in oras,

Solamen miseris, indubitata salus .

Gaudia sint passim tanta solemnitate lucis,

Summi qua solis luxit in orbe iubar .

Lemma

Lemma

De Conceptione B. Virginis

Emblema

Populus arbor cum Electro.

Epigr. 357.

Vrsij.

*Concipit Electrum sine semine Populus aureum
Lunaba celesti munere facta parens.*

*Concipit & VIRGO numenq; hominēq; sine ullo
Semine diuino munere, sitq; parens.*

*Utraq; virginea laude emet, utraq; prolem
Incorrupta suam suscipit, atq; parit.*

*Pulcherrima emblemata ex Alciato, quæ
in hoc genere excellit, selecta sequuntur.*

Lemma

Prudentes

Symbolum

Janus bifrons

Epigr. 358.

Alciati.

*IANE bifrons, qui iam transacta, futuræq;
calles,*

*Quiq; retro sannas, sicut & ante vides;
Te tot cur oculis, cur singunt vultibus? an quod
Circumspectum hominem forma fuisse docet?*

Enarratio.

*Transacta, futuræq; calles: Res præteritas,
& futuras æque perspectas habet, quod sa-
pientis, prudentisque est. Sannas. irrisio-
nes.*

Lemma

Custodiendas Virgines.

Symbolum

Pallas Virgo, & Draco vigil.

Epigr. 359.

Eiusdem.

*Vera hec effigies innupta est Palladis: eius**Hic Draco, qui domina constitit ante pedes.**Cur Diva comes hoc animal; custodia rerum**Huic data, sic lucos, sacraque templa colit.**Innuptas opus est cura asseruare puellas**Peruigili. Laqueos vna. & tendit Amor.*

Enarratio.

Draco e videndo dictus, acutissimi enim visus est, ideo rerum custodia huic data est.

Lemma

Nec verbo, nec facto quemquam laedendū.

Symbolum

Nemesis sinistra cubitum, dextra

frenum tenens.

Epigr. 360.

Eiusdem.

*Assequitur Nemesisque virum vestigia seruat:**Continet & cubitum, duraque frana manu.**Ne male quid facias, neve improba verba loquaris:**Et subet in cunctis rebus adesse modum.*

Enarratio.

Nemesis Dea scelerum ultrix, & bonorum remuneratrix. Ideo hic dicitur obseruare hominum vestigia. Cubitum: vnam, sex palmorum mensuram, qua modum rebus

bus omnibus temperat: frenum vero, ne
quid fiat, aut malè dicatur.

Lemma

Gratiam referendam

Symb.

Ciconia pascens in nido filios suos.

Epigr. 361.

Eiusdem.

Aeria insignis pietatis Ciconia nido

Inuestes pullos, pignora grata fouet.

Taliaq; expectat sibi munera mutua reddi,

Auxilio hoc quoties mater egebit anus.

Nec praesens soboles collit; sed fessa parentum

Corpora fert humeris, praestat & ore cibos.

Enarratio.

Aeria nido. alto: inuestes: nudos in plu-
mes. talia: ut gratia sibi ab eis rependatur,
cum fuerit atate confecta: ut rependitur.

Pierius.

Lemma

Vnum nihil; duos plurimum posse.

Symb.

Ulysses, & Diomedes.

Epigr. 362.

Eiusdem.

LAERTE genitum genitum quoq; Tydeos vno

Hac cera expressit Zenalis apta manus.

Viribus hic praestat, hic pollet acumine mentis,

Nec tamen alterius voreget alter ope.

Cum duo committi veniunt victoria certa est.

Solum mens hominem, dextrane destitui.

Enarratio.

Ex hoc emblemate. Colligimus ad res
quasq;

qua sq; graues conficiendas consilium, & vires adhiberi: adeo vt vires consilio destituta; & contra consilium vel optimum viribus nihil omnino promoueat. *Laerta genitum.* *Vlisse.* *Tydeos genitum.* Diomedem Tyde i filium: illum consilio pollentem, hunc viribus: *Hac cera.* hac tabula cerea. *Zenalis.* periti artificis. *Nectamen.* alter alterius ope indiget.

Lemma

Dolus in suos.

Symb.

Anates domesticae in laqueos syluestres illectantes

Epig. 363.

Altilis illectator anas, & cerula pennis,

Assueta ad dominos ire, redire suos,

Congeneres cernens volitare per aera turmas,

Garrit, in illarum se recipitq; gregem,

Pratensa in cautas donec sub retia ducat:

Obstrepitant capta, conscia at ipsa silet.

Perfida cognato se sanguine polluit ales,

Officiosa alijs, exitiosa suis.

Enarratio.

Torquetur hoc emblemata in eos improbos, qui animo esse amico & beneuolo se fingunt, vt incautos, & improuidos facilius fallant. *Altilis anas.* domi nutrita. *Illectator.* alliciens, decipiens. obserua verbale oblectator esse omnis generis, vt apud virg. *Fatis auctoribus.* *Cerula pennis.* habens pennas cineritij coloris.

Semper hiat, semper tenuem, qua vescitur, auram

. Reciprocatur Chamaleon :

Et mutat faciem, varios fumitq; colores,

Præter rubrum, vel candidum .

Sic & adulator populari vescitur aura,

Hiansq; cuncta deuorat.

Et solum mores imitatur Principis atros,

Alba, & pudici nefcius .

Enarratio .

Adulator Chamaleonti per similes, ut enim hic colorum omnium similitudinem exprimit præterquam rubri, & albi : ita ille, cum se similem præstare nequeat in ijs, quæ digna sunt studio, ut mentis integritas, & puritas per colorem album expressa, & pudor per rubrum; turpia quæq; imitatus, quantum potest. *Resorbet, retrahit . populari vescitur aura .* uento uiuit.

Lemma

In eum, qui sibi damnata apparat.

Symbolum

Capra Lupum Lactans.

Epigr. 365.

Capra lupum non sponte meo nunc ubere lacto,

Quod male pastoris prouida cura iubet .

Creuerit ille simul, mea me post ubera pascet

Improbitas nullo seditur obsequio .

Lemma

In facile a virtute desciscentes

Symbolum

Remora per exiguum conchilion ingentem,
 nauim velis, ventis, & remis impulsam
 remorans.

Epigr. 366.

*Parua velut limax spreto Remora impete venti
 Remorumq; ratem sistere sola potest:*

*Sic quosdam ingenio, & virtute ad sidera vectos
 Detinet in medio tramite causa leuis.*

*Anxialis veluti est, vel qui meretricius ardor
 Egregijs iuuenes senocat a studijs.*

Enarratio.

Qui sunt ingenio lubrico, parumq; constanti, mentem suam ab honesto quodam instituto vitæ auocari facile permittunt, veluti mouendæ litis tricis abstracti, vel illecebris amariæ deliniti: veluti nauis vel maxima a Remora pisciculo sistitur. *Ad sidera vectos*, summum iam honorem consecutos. *In medio tramite*, instituto iam bene inchoato.

Lemma

In Auaros, siue Auaritiam

Symbolum

Tantalus sitiens in medijs aquis, & esuriens
 cum pomis ori vicinis, & illis, licet
 contendat, frui nequiens.

Epigr. 367.

*Heu miser in medijs sitiens stat Tantalus undis,
 Et poma esuriens proxima habere nequit.*

*Nomine mutato de te id dicetur auare,
 Qui, quasi non habeas, non frueris, quod habes.*

Enarratio.

Auarus fitit in medij vndis, idest opibus,
& facultatibus. quia nunquam expletur cupiditatis fitis. *Quasi non habeas.* Quia tam deest auaro, quod habet. quam quod non habet.

Lemma

In momentaneam felicitatem.

Symbolum

Cucurbita amplexata Pinum, & super
eam egressa.

Epigr. 368.

Aeriam propter creuisse Cucurbita Pinum

Dicitur, & grandi luxuriasse coma

Cum ramos complexa, ipsumq; egressa cacumen,

Se prestare alijs credidit arboribus.

Cui Pinus, nimium brevis est hac gloria; nam te

Protinus adueniet, qua male perdit, hyems.

Enarratio.

Conuertitur, in gloriosulos, qui plus habent ostentationis, quam virium, & facultatum vnde se ridendos propinant. *Aeriam propter Pinum.* iuxta Pinum altissimam. *grandi luxuriasse coma.* sua solum dilatasse. *egressa cacumen:* cum superasset altitudine ipsam Pinum, iactabat se prestare alijs arboribus. Sed Pinus eius repressit insolentiam dicendo eam *primis hyemis* frigidibus casuram.

Lemma

In desciscentes

Symbolum

Capra mulctrale suo lacte completum
calce euertens.

Epigr. 369.

*Quod sine egregios turpi maculaueris orsus,
In noxamq; tuam verteris officium;
Fecisti, quod Capra sui mulctralia lactis
Cum ferit, & proprias calce profundit opes.*
Enarratio.

Ille, qui toto fere vitæ suæ curriculo pudenter, probeq; se gesserit, & in extrema senectute, vel etiam post prædare facta flagitium aliquod admittit, efficit, quod Capra, quæ mulctram suo lacte plenam dispergit sine turpi fædo exitu. *In noxam. commodum, in noxam, & incommodum suum conuertit.*

Lemma

In Senatum boni Principis.

Symbola

Princeps cæcus sedens in medio Senatorum
sedentium pariter, & sine manibus.

Epigr. 370.

*Effigies manibus trunca ante altaria Diuum
Hinc resident, quarum lumine capta prior.*

*Signa potestatis summa, sanctiq; senatus
Thebanis fuerant ista reperta viris.*

*Cur resident? quia mente græues decet esse quæta
Iuridicos, animo nec variare leui.*

*Cur sine sunt manibus? capiant ne xenia,
nec se,*

*Pollicitis flecti, muneribusue sinant,
Cæcus at est Princeps, quod solis auribus, absq;
Affectu, constans iussa senatus agit.*

Enarratio.

Sedent Senatores, vt moneantur constantiæ, & grauitatis, neq; se studio, vel gratia flecti patiantur. Sunt sine manibus, ne munerera capiant. Princeps ipse Cæcus, ne affectu quodam moueatur, & solis ad iudicium ferendum vtatur auribus. *Manibus trunca. truncatis. Ante altaria Diuum. sacris in ædibus. Lumine capti prior. Prima effigies Principis oculis capti. signa potentis. Symbola. xema. munera. affectu. studio, vel fauore, quem appellant.*

Lemma

Amicitia etiam post mortem durans.

Symbola

Vlmus annosa, & arida, quam vitis viredis circundet.

Epig. 349.

utrentem senio, nudam quoq; frondibus vltimum

Complexa est viridi vitis opaca comæ:

Agnoscitq; vices natura, & grata parenti

Officij reddi iurata iura suo.

Exemplaq; monet, tales nos querere amicos,

Quos nequæ disjungat fodere summa dies.

Enarratio.

Docemur amicos nobis esse deligendos, qui nec temporis diuturnitate, & ne quidem post mortem ipsam amare desinant. *Nudam*

exutam folijs. *Vices natura*. quæ sunt: vt e
puero vir, e viro senex fiat, immutabili na-
turæ communis lege. *grata parenti*. officium
rependi ab vltimo acceptum.

Lemma

Aminimis quoq; timendum.

Symbolum

Aquila, & Scarabeus.

Epigr. 372.

Bella gerit scarabeus, & hostem prouocat ultro
Robore, & inferior consilio superat.

Nam plumis Aquilæ, et se neq; cognitus abdit,
Hostilem vt nidum summa per astra petat.

Ouaq; confodiens, prohibet spem crescere prolis:
Hocq; modo illatum dedecus vltus abit.

Enarratio.

Monemus non esse contēnendum hostem,
quamquam imbecillum, aut etiam infimæ
fortis: aut neminem vel contemptissimum
esse prouocandum, & eò magis illum for-
midandum, cui nihil est, quod amittat. *Ho-*
stem. Aquilam laceffit. *Hostilem nidum*. Aquilæ
sibi aduersariæ. *per astra*. per aera sum-
mum, quod in summis locis ædificet.

Lemma

Eloquentia fortitudine præstantior.

Symbola

Hercules cum arcu in sinistra, & claua in
dextera & catenulis ab ore fluentibus
ad aures eum sequentium.

Epigr. 373.

Arcum leua tenet, rigidã fert dextera clauam.
Contegit & Nemces corpora nuda leo.

Herculis hæc igitur facies? non convenit illud,

Quod vetus, & senio tempora cana gerit.

Quid quod lingua illi leuibus trajecta catenis,

Quæ fissa faciles allicit ante viros?

Anne quod Alciden lingua, non robore Gallis

Præstantem populis vira dedisse ferunt?

Cedant arma toge; & quamuis durissima corda

Eloquio pollens ad sua vota trahit.

Enarratio.

Docemur Herculem Gallum fuisse virum prudentissimum, & eloquentissimum, virtutibus ijs, quæ civilem hominem decent, populum Gallium a prima illa feritate, & cultu barbaro ad vitam placidiorem sapienti oratione reuocasse. Effigies Herculis tenebat sinistra manu arcum, dextra clauam, indutaq; erat pelle Leonis Nemæi: *Non convenit illud.* non belle videtur quadrare. *Quod vetus.* ratio; quod senex nimium sit. *Quid quod lingua.* cur sit illi lingua catenulis perforata, quibus teneat auditores suos auribus captos, proponit, & explicat. *Cedant arma toge.* hemistichium Ciceronianum est.

Lemma

Ex danno alterius, alterius utilitas.

Symbola

Leo, & Aper inter se certantes, & Vultur eorum prædam auferens.

Epigr. 374.

Dum satis riuarent in montua vulnera telis,

Vingne Leana ferox, dante timendus Aper:

Accurrit vultus spectatum, & prandia captat.

Gloria victoris, præda futura sua est.

Enar-

Enarratio.

Prandia capiat: inde sperat commodum, sibi aliquid pollicetur. allegoria: gloria victoris. ex victore ipso prædam capiet.

Lemma

Mentem, non formam plus pollere.

Symbola

Vulpes cum humano capite eleganter fabricato,

Epigr. 375.

Ingressa Vulpes in Choragi pergulam,

Fabre expolitum invenit humanum caput.

Sic eleganter fabricatum, ut spiritus

Solum deesset, ceteris vinefceret.

Id illa cum suscepisset in manus, ait,

O quale caput est: sed cerebrum non habet.

Enarratio.

In eos facit, hoc emblemata, qui excellenti forma, & dignitate corporis ingenio vero stolido, & pene nullo sunt. ut reuera simulacra quædam esse potius, quam homines videantur. *Choragi pergulam* officinam *Choragi Statuary* ceteris vinefceret. quasi viuum appareret. *Ille*. Vulpes, idest astutus, & factivus homo.

Lemma

Amor Virtutis

Symbola

Cupido cum quatuor coronis, una in capite, & tribus in manibus.

Epigr. 376.

Dic, ubi sunt incensus arcus? ubi tela Cupido?

Mollis, quæcunq; venietur, figere corda soles?

Fax ubi tristis? ubi penna? tres unde corollas

Fert manus? unde aliam tempora cincta gerunt?

*Haud mihi vulgaris est, hospes, cum Cypride
quidquam,*

Vita voluptatis nos neq; forma tulit.

Sed puris hominum succendo mentibus ignes

Disciplina: animos astra ad alta traho.

Quatuor atq; ipsa rexo virtute corollas,

Quarum, quae sophia est, tempora prima terit.

Enarratio.

Quatuor sunt virtutes, vna cognitionis, & contemplationis, quae prudentia dicitur, & in capite residet, cui sua tribuitur corona. reliquae tres actionis sunt; ideo tres coronae manibus tenentur. Vide Rhetorem nostrum lib. 1. cap. 19. & 20;

C A P. XIIII.

De Symbolis.

Symbolum ab Emblemate parum distat: tantum latius patet: quia ex Giraldo diuersa, & varia significat. Interdum collatio est, qua plures quid in vnum conferunt ad celebranda conuiuia. Interdum conuiuium; interdum signum epistolis, & vasis impressum, ne resignentur: interdum bellicum signum, & relictam: interdum iudicium, & coniecturam, qua aliquid noscimus: aliquando argumentum, est ymologiam, augurium, & vaticinium denotat. Vnde definitum fuit,

id esse, quo aliquid coniectamus, & cognoscimus. Symbolorum proprium est, ut mæandris, obscurisq; sententiarū inuolutis inuoluantur: ut in Pythagoricis obseruatum est. Symboli propria est breuitas cum grauitate quadam, quæ plura vno significato comprehendat. Pluraq; symboli ū naturam prouerbiorum, & adagiorum habent. Et quæ per symbola traduntur, nos ad mentem, intellectumq; per corporeos sensus transferunt.

Symbola etiam vel moralia, vel naturalia, vel theologica sunt. Pythagorica verò sunt quædam sententiæ, & quasi enigmata. Hæc Gyraldus Clarus Ricardus Symbolorum naturam, & materiam expressit. Symbolica natura, inquit, earum rerum est, quæ sub obscurioribus rerum indicijs traduntur, explicatio, Symbolum est nota cuiuspiam arcanioris misterij significatiua. eaq; est symbolorū natura; ut similitudine quadam ad alia quædam intelligenda, quàm quæ sensui exteriori offerunt, animum nostrum deducant. Itaq; in veris symbolis semper erit similitudo quadam, ex qua de significato fieri coniectura possit. Ex quo notum fit, quod ex pactione aliquid significat, ut militaria verba pro tesseris aducibus data proprie symbolum non esse. Symbolum igitur dicitur, cum res est nota alicuius occulti misterij per similitudinem; quæ est in ea re, quæ est nota, & in ea, quæ notatur, naturaliter, continetur. Et ipse Aristo-

teles conuenientiam ipsam rerum, siue similitudinem symbolum appellauit.

Symbolorum materia latè admodum patet. quibus stemmata, insignia, schemata publica, signa vrbica, sphragides, agalmata, emblemata, similitudines, apollogi, fabulæ, parabole, exempla, allegoriæ, prosopopeiæ, cæsa, ænigmata, & id genus materiam suppeditant. Sapientissimi viri symbolicam locutionem iouenerunt, vt dignis tantum secreta aperirët; & indignos, ac profanos celarent. Hæc Ricardus Palladius non male admonet in emblematis, & symbolis colores locum non habere: figuras vel pæccas, vel etiam plures esse posse, modo cõfusio non sequatur. Vt corpora significantia sint in actu notabilia, se inuicem iuuantia, demum iudicio, & non casu copulata. Verba, siue lemmata: & argumenta breuia potius, quam longa; elegancia, mistica, & ab optimis scriptoribus, vt etiam corpora, siue figuræ depromptæ. Quæ in Alciati Emblematis, & in Bocchij symbolis seruata sunt. Itaq; exempla etiam aliquot huius symbolorum adducam.

Lemna

Intempesta dies, vt nox est desidiofo.

Symbolum siuæ figuræ.

Homo sedens in Chænice cum horologio deiecto sub pede, ita vt puluis non defluat, aliusq; homo interrogans.

Lemma aliorum

In lentum, inertem, & desidiosum turpiter

Epigr. 377.

Intempesta alijs si nox sine tempore agendi est.

Tempus enim humanis actibus aspicitur:

Cum tu desideas semper sine tempore agendi,

Intempesta dies est quoq; lente tibi.

*Quid mereare sedens in Chauce, quaris? ve
ipsum,*

Perdant se lenta tristia fata fame.

Enarratio.

Homo horologium ita tenens, significat inertem esse semper sine tempore, quod nihil agat. Et cum tempus ex humanis actionibus conspiciatur, sedens in Chauce denotat eundem per ignaviam, atq; socordiam cibum aliorum sectari; & aliena, ut dicitur, quadra vivere. Nam Chaux mensuram tritici, veluti modium, sextarium, vel quaterni sextarij est. Postremo querit, qua pena dignus ille sit, ut fame miserabiliter pereat. Hoc sumptum est ex illo Pythagorico. *In Chauce non sedendum.* Plutarchus exponit otio non esse indulgendum, sed in posterum prospiciendum. Gyraldus, non esse devicto semper cogitandum: alij aliter. Luculenter Gyraldus Pythagorica symbola est interpretatus.

Lemma

Formicæ aratrara, non sibi, ferunt boues.

Symbolum

Boues arantes cum bubulco, & formica in alterius cornu errante.

Lemma alterum

In eos, qui alienis laboribus perfruuntur.

Epigr. 378.

Arantis olim forte per cornua bouis

Formica visa errare, arare se dixit.

Sic vos aratra fertis haud vobis boues.

Epigr. aliud.

Per cornu formica bouis dum forte vagatur,

Quidnam ageret, quidam poscit, aramus ait.

Lemma

Querens nimis subtilia arcana nil profus
sapit.

Symbolum.

Christophorus, Hospes, Religio inter-
locutores.

Lemma alterum.

Christianæ Religionis Symbolum.

Epigr. 379.

Christ. Miraris, quod Atlas vaga fulserit
astra? sed ipse

Orbis Herum, atq; Orbem nuper in
Orbe tuli.

Hospes. Dum mundi auctorem, mundum ge-
staret & ipsum,

Quæso, ubi tum fuerat, dic mihi,
Christophorus?

Relig. Desine mirari, summiq; arcana To-
nantis

Querere. Namq; istud desipere, haud
sapere est.

Lemma

Malè parta, malè delabuntur

Lemma alterum

De Avaro, & eius exitu :

Epigr. 380.

*Vim magnam loculis suis Avarus**Flauæ condidit impius monetæ.**Cuidam munifico, & pio inuolatam**Per summum scelus, & dolum nefandum.**Quam ipsam reptilis ille perduellis**Max tamquam sibi debitam reposcens,**Iniecto laqueo tenaci auarum.**Raptat cum loculis suis, necatq;**Perduntur benè parta sape: semper**Perduntur malè parta, & auctor ipse.*

Monitio.

Cum lemmata duo ponuntur, prius communis quædam sententia est, vel adagium figuras explicans, alterum verò est commune argumentum prioris, & vtriusq; symboli, idest figurarum, & versuum.

Lemma

Non multa possidens, sed sibi imperans ditissimus dicendus est.

Epigr. 381.

*Contentus esse quo suis rebus potest,**Aliena nec cupit, vocetur contentens.**Sic Fabricius existimatus omnium.**Mortalium est iure optimo ditissimus;**Nec multa possidens, sed imperans sibi**Ipse met, ip(s)is imperauit hostibus.*

Quorum quidem oratoribus pecunia
 Vim maximam offerentibus dono, simul
 Rogantibus, ne spernaret: tum protinus
 Planas ab auribus manus ad lumina,
 Exinde ad os, & guttur, ac ventrem infimum
 Deduxit inquit: Dum ego hisce sensibus
 Obsistere, imperareq; potero, mihi
 Nil deerit unquam. Ergo pecuniam, qua opus
 Nil mihi est, non accipiam ab illis, quibus
 Eam usus esse neuisquam sum nescius.

Lemma

Pecunia haud corrumpitur vit fortis, &
 frugi, nec acie tuncita.

Symbolum

Epigr. 382.

Marcus Curius dum ad focum rapas coquens
 Sedebat, auri pondus afferentibus
 Samnitibus magnum, idq; missum publice
 Verbis benignis, videretur libens
 Rogatus illi sit. Tum abite vos, ait,
 Ministri inepti incipioris istius
 Legationis. Dicite Samnitibus,
 Mauelle Curium imperare ditibus,
 Quam diuitem effici ipsum: Abite, inquam, &
 malo.

Hoc munus excogitatum protinus
 Referte, memores me nec acie vincier
 Pote esse; nec pecunia corrumpier.

Lemma

Amabitur, qui amauerit.

Lemma alterum.

Ipsum qui sese vincit, facile omnia vincit.

Lemma tertium.

Finis, principiumq; amor bonorum est.

Symbolum

Epigr. 283.

Conciliij humani convictus, colloquiorum.

Principio causam praeiuit ignis edax.

At tamen ignis edax corrupti cuncta. quid ergo?

An qui finis idem est, principiumq; simul?

Certe Amor est ignis corrumpens omnia, alensq;

Omnia qui vincit, vincitur igne suo.

Ipsam se se igitur discet qui vincere, vincet

Cetera, amabitur, & quisquis amare volet.

Lemma

Occasionem, qui sapis ne amiseris.

Symbolum

Epigr. 384.

Iam tibi dum rebus se occasio amica gerendi

Opportune offert fronte comata, cape.

Memento, praeteruolat haud unquam reditura.

Occipit eni calua est. lentus es? illa abys.

Lemma

Disce citò, nam vita breuis.

Lemma alterum

Spinosa facefcant.

Symbolum

Epigr. 385.

Gratia quam florum breuis est, praecipitq; rapina,

Et dum pubescunt, consenuere rose.

Tam nobis breuis est aetas, praecipitq; iuuenta,

Et dum pubescunt, consenuere gena.

Ergo age dum potis es, praesentibus utere ne cras

Expettes, si vis discere, discite hodie.

Sed malè doctorem prudens a sensibus aspris

Ne ledare prius, quam docere, caue.
 Sentibus hanc, atis turpis letatur Afellus.
 Hinc merito Crassus riserat ille senex.

Lemma

Magnam parua facit fauilla flammam.

Symbolum

Epigr. 386.

Auriferam summis, certa spe, viribus artem,
 Rerumq; species uertere
 Alcumista malus dum querit, nuper alieno
 Terebat in mortario,
 Admixtum sulphur nitro, & carbone saligno;
 Tum excusa parua ferrei
 Pistuli inserto scintillula protinus ictu est.
 Unde excitatum incendium
 Ingens corripuit rutilantibus omnia flammis,
 Ipsumq; opificem perditum
 Vi decuma absumpsit phlegrai fulminis instar
 Inuentio Bombardici.
 Pulueris ista fuit. Sic ignem saepe fauilla
 Ut minima maximum facit.

Lemma

Vita sine querela optima.

Symbolum

Epigramma 387.

Sic uide, ne sit, cur olim quis sperauit
 De te, uel ipse conqueri
 De quopiam, aut de sorte possit; ipse nec
 Cuiquam uolens iniuriam
 Facito: nec unquam credito factam tibi,
 Sæuis beate uiuere
 Assuesce conditione quantula tua
 Vis, & minus de illa queri.

Apprende, quid quid commodi circa se habet.

*Quippe usq; adeo acerbum est mihi,
In quo equus animus quidpiam solarij
Non inuenire sit potis.*

Lemma

In malarum perfidos fatores litium.

Symbolum

Epigr. 388.

Inter gemellum Castorem, atq; Castoris

Gemellum iniquus tetricas

Eurymnus artibus serere lites, malis

Aggressus, ut committeret

Ut rumque, iustas postmodo penas dedit.

Cum forte uterq; in gratiam

Redisset, ut sit, agnitacalumniæ.

Quod accidat utinam omnibus,

Qui seu propinquos, siue amicos perfidi

Fidos student disiungere

Symbola duo Pierij Coloniensis

Symbolum Conscientiæ.

Epigr. 389.

Vt Murus vastam tutatur aheneus urbem,

Crudeli agrestes Marte premente casas.

Sic hominem murus tutatur aheneus istum;

Qui nequit ullius conscius esse sibi.

Symbolum

Sal vitæ amicitia.

Epigr. 390.

Fusilis humanos veluti sal spectat ad usus,

Hocq; hominum veluti nemo carere potest.

Affiduo placida sic consuetudinis usu,

Sis & amicitia nemo carere potest.

Apes arantes veteri gemma cælatae cum
Lemmate.

TRIA POTIORA.

Epigr. 391.

VRBANI VIII. Pont. Max.

1

2

Supremum regimen, culta fata iugeraterra.

3

Mellis opus. TRIA sic tres POTIORA
notant.

Epigr. 392.

D. Caroli Bossij de eodem symbolo.

Quis labor in Genoma? Lysippi, an dextra My-
ronis

E cellis Dominus adiuga traxit Apes?

Non ea, te Princeps, Diuum sine numine serxat

Ponderis impositi praescia dextra tui.

1

2

3

Tu regis, & pascis, per te fit mellens Orbis:

Quae POTIORA Apibus, sunt POTIO-

RA tibi.

Orbem totus aras, toti vnus sufficis Orbi.

Sic vos non vobis & iuga fertis Apes.

Epigr. 393.

VRBANI VIII. Pont. Max.

Quod Preneste subeunti Iris repente visa

XIV. Cal. Nouembr. MDCXXX.

Subitarium ab eo retulit.

Nam ciat en facem rutilans in nubibus Iris.

Dum Praenestini circumdat culmina montis.

Italiae populi gaudentes omnes plaudant.

Epigr. 394.

D. Caro li Bossij ex tempore.

Ad VRBANVM VIII. Pont. Max.

Nunciat en pacem rutilans in nubibus Iris.

*Qua modo prostratas armis hostilibus vrbes**Horrui accita pene sepulta lue;**Te duce compositis sperat Saturnia bellis**Cernere firmatas Marte sedente fores.*

Nunciat en pacem rutilans in nubibus Iris.

*Perlege. PAX trino scripta colore micat.**Hæc tua sunt, Princeps, pacem dant sidera; Pacem**Indulgent votis obsequiosa tuis.**An dubitas iussos properare in fœdera Reges:**Si stant ad nutus sidera prompta tuos?*

C A P. XIX.

De Fabula :

Fabula emblematicæ ac symbolo affinis est, quæ monitionem, siue affabulationem habet. Hæc plurimum delectat per facerem imitationem, & docet. Quod rem ante oculos constituat, exornet, & quodammodo eius imitationem animo subiiciat, ut facit similitudo. Poetis per familiaris est, & oratoribus prodest. Quid sit, quotuplex, & qualis eius usus Poetarum, & oratorum, docemus in Rhetore.

Gabriel Faernus Cremonensis, cuius elogium supra habes, centum Fabulas vario, & nitidissimo carmine conscriptas edidit.

Ex quibus nonnullas selectiores huc addu-

cam,

cam, ut Adolescentibus ad imitandum esse exemplo possint.

Fabula

Ollæ duæ Anea, & Fictilis.

Epig. 395.

*Duas trahebat amnis ollas aeneas
Unam, alteram autem fictilem.
Sed aena proprio prae gravata pondere,
Sibiq; porro praecavens,
Suadere capit antecenti fictili
Coniungi uti vellet sibi
Quo rabidum aquarum sustinerent impetum
Iunctis utrinq; viribus.
Cui fictilis, tua mihi, ait, vicinitas
Non admodum placet soror.
Nam siue te mihi vada, siue me tibi
Prope adnatantem illi serit,
Ut sospitem de dura praestabit curis,
Fragilem meam sic conteret.*

Affabulatio.

Potentiorum semper est vicinitas vitanda
tenuioribus.

Fabula

Leo mente captus, & captus.

Epigr. 396.

*Percitum atra bile Caprea cum Leonem cer-
neret,
Pernagantem lata campi spatia vesania modis;
O ferarum triste fatum, dixit, ac miserrimum,
Nam Leo si compos animi non erat ferri potis:
Nunc, ubi insanire capit, quam erit atrox, et
impotens.*

Affabulatio .

Fulmen est , vbi cum potestate habitat
iracundia .

Fabula

Formica, & Cicada .

Epigr. 397.

*Hiberno exponunt dum frumenta humida soli
Formica, confecta fame, & moribunda Cicada
Auxilium rebus supplex orabat egenis.*

*Hanc Formica anus, & multo vsu docta rogavit,
Quid rerum aestate egiſſet: cumq; illa sondo
Se membranorum pulſu, & crepitantibus alis
Diceret aſtios hominum leniſſe labores,
Formica excipiens, ſi tunc, inquit, ceciniſti
Inprudens animi, vacuo nunc corpore ſalta.*

Affabulatio.

Etatis dum ver agitur, tum conſule
brumæ.

Fabula

Turdi .

Epig. 398.

*Ex maximo cum forte Turdorum globo;
Ad præcoces vindemias, qui Gallie
Togata Etruſcis deuolarent montibus,
Exigua ſanè pars reuertiffent domum,
Sed hi ſagina craſſi, obeſi, prægraues;
Hos conſpicati, qui domi remanſerant,
Linore tacti ſe, ſuamq; peſſimam
Capere ſortem conqueri; quòd cum ijs ſimul
Ad tam beatas non proſecti eſſent dapés.
Quibus vnus ex ijs, qui reuerſi erant, ait:
O inſcientes, atq; rerum improvidi,
An non videtis, ex quot ante millibus,*

Qui

Qui exieramus spe fagina, & crapula,
 Ad quam redacti paucitatem nunc sumus?
 Fedo exitu desideratis ceteris,
 Capitis, necatis, sub corona venditis?
 Quod si miseras, si pericula, si metus,
 Si cuncta, qua nos, qui super sumus, mala
 Pertulimus, estimetis, & casus graues:
 Ne hec stulta vobis, tam libido sugerit,
 Externa conquisitum eundi pabula.

Affabulatio

Paucos beavit Aula, plures perdidit:
 Sed & hos quoq; ipsos, quos beavit, perdidit.

Fabula

Sus, & Canis,

Epigr. 399.

Magna inuicem contentione exarserunt
 Sus, & Canis, magnamq; voce dissona
 Rixam ciebant, atq; acerba iurgia.
 Tandem superbis exacerbatus minis
 Sus, per Venerem, ait, si mihi perrexeris
 Molestus esse dente te transfodero.
 Tum canis amaris salsibus aspergens suum,
 Bene, inquit, atq; appositè eam iuras Deam,
 Que te odit adeo, ut, qui ex tua impurissima
 Carne ederit, eum illa arceat templo suo.
 Immo potes, sus inquit, hinc dignoscere,
 Quam diligat me Dea, que huic, qui laferis
 Me, quiq; carnes dente violarit meas,
 Eum, ut profanum, nolit ad se admittere.

Affabulatio.

Prudens vir ea, que exprobrat aduersarius,
 Ipse in suam torquere nouit gloriam.

Fabula

Cornix, & Canis.

Epigr. 400.

*Cornix Mynerue sacrificans epulis Canem
 Conuiuam adhibuit. Ille amice eam monens,
 O bona, quid opus est, tam tibi irata Dea
 Te sacra facere? perdis, inquit, victimas:
 Abiecit illate, & peculiaribus
 Omnem fidem abrogauit augurijs tuis.
 Tu cetera ex hoc conice, & dyudica.
 Tum magnum alto corde agens suspirium
 Cornix, scio; inquit, qua refers de Odio Dea:
 Ego tamen neutiquam animum despondebo:
 Quin potius id ago, ut sacrificando, & muneribus
 Crebro offerendo, mitigem iratam Deam,
 Offensionemq; obsequela leniam.*

Affabulatio

*Qui vincere aduersarium ex tuto cupit,
 Beneficys, & gratia certet bona.*

Fabula

Musca

Epigr. 401.

*In carniū ollam Musca quondam decidit,
 Ubi cum cibo, potuq; distenta, ac madens
 Paulatim in alto iure se se cerneret
 Pessum ire, mortemq; imminere iam sibi,
 Interrito, atq; composito animo appetens,
 Ego tantum, ait, bibi, & comedi, & laui,
 ut hunc*

Satura exitum ferre hand molestè debeam.

Affabulatio

Id, quod necesse est, fer, boniq; consule.

Fabula

Rusticus, & Eques.

Epigr. 402.

Venalem tergo leporem cum ferret ad urbem
 Rusticus inserto vincta inter crura bacillo,
 Obuius huic Eques empturi sub imagine sumpsit,
 Libavitq; manu leporem, quanti q; rogavit,
 Protinus & vasram referens per rura rapinam
 Admisso discessit equo. Cui rusticus, heustu,
 Inquit, eum dono leporem tibi, vescere gratis,
 Vesceroto animo, & memori donantis amici.

Affabulatio.

Ridiculè hac homines nequeunt qua vendere, do-
 nant.

Fabula

Leo, & Vulpes.

Epigr. 403.

Horrenda primum cum Leonis efferè
 Aspexit ora, præ metu Vulpes ferè
 Animam reliquit: viso eo rursus obuiò
 Timuit quidem illa, sed minus multò tamen:
 Datum in conspectum cum iam tertio
 Contempsit adeo, ut non adire sit modo,
 Sed alloqui quoq; ausa familiariter.

Affabulatio.

Qua terribilia sunt ab insolentia,
 Ea reddat assuetudo blanda, & mollis.

Fabula

Vulpes, & Vua.

Epigr. 404.

Vulpes esuriens altis de vite racemos
 Pendentes nulla cum prensare arte valeret,
 Nec pedibus tantum, aut agili se tollere saltu,

*Re infecta abscedens, hac secū, age desine, dixit,
Immatura una est, gustuq; insuavis acerbo.*

Affabulario.

*Consuenerunt homines, euentū si qua sinistro
Vota cadunt, ijs se se alienos velle videri.*

Fabula

Coruus, & Vulpes.

Epigr. 405.

*Insedit alta Coruus olim quercus
Rostrum rapaci casei frustum tenens:
Quem vasfra blando aggressa Vulpes dolo est.
Quam pulchram auem, quam splendide cultam
intueor*

*Pennis decoris, atq; versicoloribus,
Satue, inquit, o generosa: quod si praeda
Cantu fuisses, summi eras. ales Iouis.
His ille magna inductus in spem gloria,
Cantu indecoro rauca soluit guttura.
Tum versipellis decidente caseo
Vulpes posita, Corue tu, inquit, omnia
Habes abunde, mente dumtaxat cares.*

Affabulatio.

*Qui coram in os te laudat, insidias struit:
Qui laude ficta duocitur, cor non habet.*

Fabula

Cervus, & Hinnulus.

Epigr. 406.

*Cervus Hinnulus olim filius dixit patri:
Et maior es tu canibus, & velocior,
Et ardua alacri fronte gestas cornua.
Cur ergo, queso, tam times eos pater?
Cui Cervus; has, que de me, ait, fili refers,
Sunt vera, fate or: multa nobis contulit*

Natura, multis prouida instruxit bonis:
 Sed ego latratum Canis ubi primum audio:
 Tum vi abdita quadam in pauorem, & in fugam
 Agor, inq; pedibus omne presidium est mihi.

Affabulatio.

Timidi, & fugacis ingenij qui sunt, eos
 Nulla arma, nulla texerint menia.

Fabula

Cygnus, & Anser.

Epigr. 407.

Duas opima cohors alebat alites
 Cygnum, Anseremq; candidum:
 Ut ille dulce ferret auribus melos,
 At hic obesa viscera
 Gule exuberet. Ergo ut hunc Hero in cibum
 Parare iussus est coquus,
 Loco Anseris Cygnum inscius prehenderat.
 Colore falsus Alitum
 At ille, funus, ut solent Cygni in suum,
 Suaue carmen ordiens,
 Ita agnitus, grauiq; mortis impia
 Solutus est periculo.

Affabulatio.

Pericula saepe, saepe proximam necem
 Repellit eloquentia.

Fabula

Vxor summersa, & Vir.

Epigr. 408.

Vir merse uxoris rapido torrente cadauer
 Aduersa quarebat aqua: quem turba monere.
 Instuit accurrens, ut quareret amne secundo,
 Nequaquam ille inquit. Mea enim dum uiue-
 ret uxor,

*Tam morosa fuit, tam aliorum semper abhorrens
Moribus, ac factis, ut nunc quoque mortua labi
Debeat haud aliter, quam aduersa fluminis
unda.*

Affabulatio .

Morosa, & discors vel mortua litigat uxore

Fabula

Canis, Gallus, & Vulpes .

Epigr 409.

*Canis, atque Gallus longum ite quondam simul
Ingressi, opaco iam appetente vespere,
Nati arborem, ubi quiescerent, Gallus quidem
Fastigia alta frondem ascendit domus,
Canis excavatum in caudicem se condidit
Cum vero ut aduentante consuevit die,
Cantum edidisset, Gallus, accurrens eum
Vulpes eum rogabat enixissime,
Descenderet, sui que faceret copiam:
Gestire se animal tam canorum, & musicum
Amplecti, & osculari, & os agnoscere.
Tum fraude Gallus cognita cupio tibi,
Quaecumque possum commodare, & obsequi,
Et esse tecum: sed tu, ait, quaeso hunc prius
Qui dormit infra, ianitorem suscita;
Foras mihi ut recludas, unde ad te exeam.
Vocante Vulpe ianitorem, prodijt
Canis, agnitamque adortus aduersariam,
Nil tale veritatem, dente lanianit truci.*

Affabulatio .

Qui fraude agit, iure ipse fraude fallitur

Fabula

Mulus

Epigr. 410.

*Lasciuientem plurimo ordes Mulum.
 Quondam hac superba cogitatio incessit,
 Ege pulcher, inquit, ego celerrimus cursor
 Patrem habui equum, qui aurata frena mādēbat.
 Hac ille: sed mox incidente currendi
 Necessitudine, impeditus, atq; hārens,
 Ad prima campi spatia restitit lassus,
 Asiniq; patris est statim recordatus.*

Affabulatio.

*Secunda nos fortuna nescios nostri
 Facit, sinistra nosmet indicat nobis.*

Fabula

Agnus, Simius, & Talpa.

Epig. 411.

*Asinum querentem, quod careret cornibus,
 Et Simium, quod caude honore: hoc arguit
 Sermone Talpa: qui potestis hanc meam
 Miseram intuentes cecitatem hac conqueri?*

Affabulatio.

*Aliena si estimaris infortunia,
 Tunc a quiore mente perferes tua.*

Fabula

Cornix, & Hirundo.

Epig. 412.

*De pulchritudine, atq; honore corporis
 Hirundine, & Cornice contendentibus,
 Post multa utrinq; dicta, ita aduersariam
 Cornix retudit. Quansi, ait, tandem tua est
 Facienda pulchritudo, quae prima modo
 Aestate floret, praemea, quae hieme quoq;*

Diuturna fluxis praeferenda sunt bona

Fabula

Mercurius, & statuarius

Epigr. 413.

*Visurus olim quanti apud homines foret
Mercurius, ora versus in mortalia,
Sese in tabernam cunctulit statuarij.
Inspecta ubi tonantis effigie Iouis,
Quanti, rogavit: ubi dragma comperit,
Clam vilicatem patris irrisit sui.
Inspecta item Iunonis, aliquanto amplius
Pretium eius esse, quam prioris, audivit.
Postremo contemplatus & statuam suam,
Existimansq; se esse longe maximi,
Quod lucra praestet, quod sit interpretes Diuum,
Pretium indicari petijt & sui sibi.
Statuarius tum dixit: haecce si emeris,
Ed hanc tibi hospes addstamentum dabo,
Affabulatio.*

Plerunq; nihili est, qui ipse se magni aestimat.

Fabula

Auceps, & Castita.

Epig. 414.

*Alitibus laqueos Auceps cum tenderet, alta
Hunc conspicata ab arbore
Quidnam ageret, simplex animi Castita ro-
gavit,
Condo, inquit, Auceps opidum.
Deinde per insidias procul inter opaca resedit
Dumeta, & umbras arborum.
Illa fide verbis habita, ut noua cominus urbis
Consideraret menia.*

Accedens illuc laqueis fallacibus haesit.

Redeunte tum ad praedam Aucupe,

Heus, inquit, bone vir, si talem extruxeris urbs,

Paucos habebis incolas.

Affabulatio.

Principum avaritia, cecaq; libidine laesis

Vastantur urbes ciuibus.

Fabula

Deceptor, & Apollo.

Epigr. 415.

Quidam olim, ut ipse sibi videbatur, cautus

Absconditum passerulum manu tenens

Ad Delphicum profectus est Oraculum,

Hac sciscitatione iustus Deum;

O Apollo, passer, quem manu teneo mea.

Dic sedulo, oro, vivus est, an mortuus?

Si Apollo respondisset eum vivere,

Compressa eum ele surus ipse erat manu.

Statimq; prolaturus illi mortuum.

Si mortuum dixisset, ipse dextera

Proferre laxa vivum eum decreverat.

Sed Apollo prudens passer, inquit, hic tuus

Vt tu te vis, & vivus est, & mortuus.

Affabulatio.

Mortalium tanta est malitia, ut se Deum

Ipsum arbitrentur posse circumscribere.

Fabula

Canis, & Caro.

Epigr. 416.

Canis ore frustum carniū ferens, vado

Transibat amnem, cumq; contemplanti aquam,

Speciem ampliore carniū illa redderet,

Verum, atq; certum obsoniū de fauci

Amisit inhians illi imaginario.
Delusus ergo, speq; frustratus sua,
O me pecudem, ait, quanta ego imprudentia
Id, quod tenebam, amisi, ut id, quod non erat,
Captarem, & umbram corpori amens pretuli.

Affabulatio.

Ne incerta certis anteponantur, veto.

Fabula

Pullus, Asinus & Lupus.

Epigr. 417.

Morbo Asinus olim cum laboraret graui;
Vt adesse mortem rumor increbesceret,
Lupus ore ficto accessit illum visere.
Quem pullus Asini, qui assidens erat patri,
Per obserata ianua rismans agnitum
Admittere intro noluit. Sed cum Lupus,
Quonam modo, se haberet eger, instisset
Rogaret melius ille ait, quam tu velis.

Affabulatio.

Suspecta merito sunt obsequia hostium.

Fabula

Satyrus, & homo.

Epigr. 418.

Satyrus, atq; Homo fuerunt olim amici optimi:
Quorum amorem, gratiamq; casus hic scidit
repens.

Sauianè aliquando bruma, cum manus gelidas
homo,

Crebro ad os suum admoueret, calidum agens
anhelitum,

Satyrus aspirationis causam ab illo quasit.

Frigidas respondit ille, sic calefacio manus.

Postea canante utroq; ut saepe cōsueuerant, simul,

Fortè cum venisset illuc ferculum feruentius,
Atq; Homo afflatusset offa, quam sibi de sum-
pserat,

Denno causam rogatus huius afflatus sui,
Hoc modo refrigeravi, dixit, escam feruidam.
Satyrus hic irascitatus, ait, tecum mihi
Nulla consuetudo fuerit; multa amicitie fides:
Qui mihi uno, eodemq; fundis ore callidum, &
frigidum,

Affabulatio.

Què bilinguè nosti, amicum ne tibi hūc adsciscito.

Fabula

lactator.

Epigr. 419.

Quidam a peregrinatione longinqua
Domum reuersus multa strenue facta
Ab se in peregrinatione iactabat.

Interque, cum saltasse se Rhodi saltans;

Quem equare nullus ex ea urbe quivisset:

Huiusq; testes facti habere se multos

Sane graues, idoneosq; dicebat.

Cui tum ex corona quidam, amice, quid testes

Adducis, inquit, cum probare possis?

Nam si utiq; verum est, quod refers, fidem nobis

Res ipsa faciat: en Rhodus tibi, en saltus.

Affabulatio.

Vbi rebus opus est, verba inaniter iactas.

Fabula

Afinus dominos mutans.

Epigr. 420.

Olitori Assellus feruens, quod Pabuli

Quam minimum haberet, quid laboris plu-
rimum,

Iouem est precatus, ut sibi alium herum daret,
 Dedit ille figulum: cui lutum assidue ferens,
 Durosque lateres, tegulas prae graues,
 Iniquior se forte multo, quam prius.
 Agebat. Ergo denuò dominum sibi
 Mutare uti liceret, erant Iouem.
 Quo assentiente, venditus coriaria.
 Vbi verò acerbat; luctus, et amara,
 Miser trahebat, cui am. onustus fatidus
 Fratrum suorum, affiniumque pellibus.
 Tum trahente rudens, ait, quam, ait, satius suis
 Servire seruitutem, heris prioribus.
 Hic enim, ut videt, ubi me laboris accideris,
 Corium quoque exercere peneget mortuus.

Affabulatio.

Mutare, dominum non nisi in peius datur.

Fabula

Latro, & Mater.

Epigram. 411.

Damnatus morti laetare debetur acerba,
 Digna recepturus scelerata premia vita.
 Cui se in conspectum mater cum maesta dedisset,
 Ingeminans tristi miserandas voce querelas,
 Ille, ut eam affari est permissus, et oscula ferre
 Maternos, morsu in vultus inuasit acuto:
 Totaque, sedam laceratis naribus ora,
 Detestari hominem plebs circumfusa, vocare
 Immanem paricidam, atrocissima que egi
 Dicere supplia, et penarum exempla mererit
 Audite, ille inquit, crues: non crimine tanto
 Indicta causa immeritum damnare nolitis,
 Exitij mihi namque caput, pestisque nefanda

Causa hac sola fuit, mater mihi causa mali;
 omnis

Sola fuit, sed aq; huius mihi mortis origo.
 Iam usq; a studiis, atq; a puerilibus annis;
 Tempore, quo subreptum aequalis forte libellum
 Rerum ignarus adhuc, & honeste nescius, ipse
 Exhibui: lata atq; alacri qua fronte renidens,
 Dulcibus excepit furtivam blanditijs rem.
 Inde alyis parod, atq; atq; per tempora furtis
 Succedentia grassatus huic scilicet arti,
 Huic vice generis assuevi, cui tristo videtis
 Supplicium, sanaq; cruci tormenta parari.
 Quae facile carere mihi licuisset, & esse
 Incolumi admodum conuersa mente probares,
 Si me hac materno imperio, flagroq; salubri
 Peccantem teneris castigauisset in annis.

Affabulatio.

Exitium natis parit indulgentia patrum.

Fabula

Formica.

Epigr. 422.

Formica que nunc est, homo fuit quondam,
 Agro colendo continenter incumbens.
 Nec fecius, silene nocte furtivas
 Fruges propinquas se prodeuehens aruis,
 Aus doq; semper omnia horreo condicens.
 Abominatus Iuppiter sub humanis
 Specie, ac figuris ante resarum monstrum,
 In huius illam membra vertit insecti,
 Formica que nunc dicitur sed ut formans
 Mutavit oris, non resinxit & mores,
 Et enim rapinis nunc quoq; arua disexas:

*Et insolentes ex agris agit pradas,
Capida, & tenax, semperq; parca quasit.*
Affabulatio.

Eadem motus natura, sorte mutata.

Fabula

Asinus, & Vulpes.

Epig. 423.

*Leonis olim pelle Asellus indutus
Reliquas quadrupes territans vagabatur:
Vulpi quoq; obice insolentior insultans,
Terrere & hanc tentavit. Illa que ignavum
Rudentis eius sorte novum r. audisset,
Tua, inquit, ista horrenda torustas oris
Graui profecto me pauore complesser,
Nisi, qui leo esses, se rudem cognoscem.*

Affabulatio.

*Indoctus idem, atq; arrogans suo semee
Sermone, & ignorantiam suam prodit.*

Fabula

Vulpes, & Asinus, & Leo.

Epig. 424.

*Vulpes, & Asinus, societate contracta,
Simul in ferarum iustra iere venatum.
Iis cum leo occurrisset, sicut Vulpes,
Tanto in periculoq; deprehensa,
Suas ad artes, malitiamq; confugit.
Seorsum ab Asino nam Leone conueno,
Atq; impetrata impunitate pro se se,
Ei tradere ultu comparem suum pacta est:
Pauloq; post, abscondito ibi forte
Imprudum Asinum vasra duxit in casses.
Leo, qui videret pradam eam sibi in tuto,*

*Prius apprehensam ventre condidit Vulpem:
Dein vexo ad Asinū versus, hunc quoq; absūpsit.*

Affabulario.

*Inuisus adeo est proditor, graues ut det
Fis saepe panas, unde premium sperat.*

Fabula

Asinus simulacrum gestans.

Epig. 425.

*Simulacrum Asellus baiulans argenteum,
Cum id transeuntes flexo adorarent genu;
Sui hoc honoris gratia est fieri ratus,
Iamq; insolenti elatus arrogantia,
Nolebat Asinus esse, donec aspero
Probe dolatus fusto clunes, audit,
O Stultè, non es tu Deus, sed fers Deum.*

Affabulatio.

Se norit hominem, qui magistratum gerit.

Auianus etiam elegantes elegiaco carmine fabulas conscripsit, & Theodosio dicitur: quarum vnā tantū addūco.

Fabula

Boreas, ventus, & sol.

Epigr. 426.

*Immitis Boreas, placidusq; ad sidera Phoebus
Iurgia cum magno conseruere Ioue.
Quis prior incaptum peragat, mediumq; per orbē
Carpebat felitum, sorte viator iter.
Conuenit hanc potius liti praefigere causam,
Pallia nudato decutienda viro.
Protinus impulsus ventis circumsonat aether,
Et gelidus nimias depluit imber aquas.
Ille magis duplicem lateri circumdat amictum,
Turbida summa motos quo trahit aura sinus.*

*Sed tenues radios paulatim increfcere Phæbus
 Iufferat, & nimio surgeret ignis iubar.*

*Dones laffa volens requiefcere membra viator,
 Sepofita fessus veſte federet humi.*

*Tunc vifcer docuit præſentia numina Titan,
 Nullum præmiſſis vincere poſſe minis.*

C A P. XX.

De breuitate epigrammatis.

Argutia explicata de breuitate epigram-
 matis aliquid dicendum eſt, quæ virtus
 ad claritatem epigrammatis facit, vt in ca-
 pite primo dictum fuit. Breuitas in epigrā-
 mate non tam certo verſuum numero, quā
 ſuperbacaneæ rei explicatione, verbisq; non
 neceſſarijs definienda, metiendaq; eſt. Ita
 namq; Martialis teſtimonio, diſticha, & mo-
 noſticha longa eſſe poſſunt. Epigr. quidem,
 quò breuius fuerit, ſeruato tamen decoro,
 & argutia, eo iucundius, grauius, concin-
 niuſq; communiter habebitur. Itaq; illa lau-
 dabiliora præter cætera iudicantur, quæ bi-
 nis, ternis, quaternis, quinis, & ſenſ diſtichis
 ſunt contexta. Dixi communiter, quia lon-
 giora nonnunquam meliora putantur, etiā
 ſi longitudine integram paginam occupent.
 Quæ Martialis quodam epigrammate in
 delicatum lectorem defendit, & laudat.
 quod eſt ſequens.

Epigr. 427.

Martialis adlectorem delicatum.

*Consumpta est uno si temmate pagina, transis,**Et breuior tibi, non meliora placent.**Diues, & ex omni posita est instructa macella**Cenat tibi, sed te Martia solassuauit.**Non opus est nobis nimium lectore guloso.**Hunc volo, qui fiat non sine pane satur.*

Enarratio.

Lector delicatus lemma, idest epigramma per synecdochen posita parte pro toto, languisculum transit, & non legit, sed breue tantum degustat. Poeta verò affirmat eum breuioribus, & non melioribus gaudere. quod vt probet, comparat libros suos epigrammatum cœnæ diuiti, & conuiuio apparatusissimorum in quo non vnus generis cupediæ, sed omnes lautitiæ, & gulæ irritamenta, ac solidæ epulæ insunt. Longiora epigrammata requirunt res graues, & magnificæ, veluti descriptæ laudes, epitaphia, & id genus alia. Breuiora verò res iocosæ, leues, & communes. Itaq; illa solidis cibis, & melioribus similia dicuntur, hæc verò Martijs, hoc est belarijs, & secundis mensis: quod breuia, lepida, iocosa, salsa scopticaq; sint. Concludit igitur se non probare: his tantum delectantem, & nimium gulosum: sed eum magis, qui etiam panem in conuiuio edit. Hoc est solidiore cibo, & epigrammatis longis utitur.

Dicendum igitur est epigrammata vel breuiora, vel longiora conficienda esse pro rei explicandæ natura, & decoro. Quod

cla-

et rursus adhuc sequenti eiusdem epigrammate efficitur.

Epig. 428.

Eiusdem in Cosconium.

Cosconi, qui longa putas epigrammata nostra,
Utilis vngendis axibus esse potes.
Hæc tu credideris longum ratione colossum,
Et puerum Bruti dixeris esse breuem.
Disce, quod ignoras; Marfi doctiq; Pedonis
Sæpe duplex unum pagina tractat opus.
Nō sūt lōga; quibus nihil est, quod demere possis.
Seden, Coscon, disticha longa facis.

Enarratio.

Poeta Cosconij sententiam de suorum epigrammatum longitudine quatuor rationibus refellit: prima est ab eius infetia, affirmans eum aptiorem esse aurigis regendis, quam verbis faciendis, ac censendis: *utilis vngendis*. proverbij locum gerit: quia aliquis axes curcus sæpius vngendo breuiter, ex longo reddere potest: sed non similis ratio poetarum, quia pro ratione argumenti symmetriam, & proportionem requirit. *Hæc tu*. altera ratio a simili per duo contraria. Ut colossus, dicet, & amplius maior sit humana statura, longus dicendus non est: nec Bruti puer, brevis; sed conveniens statura; quia colossus Deo, & hæc puero convenit: sic epigramma, its argumento exigente, vel pluribus, vel paucioribus versibus constare debet. Nec longum, nec breue dicendum erit; dummodo in eo nihil superfit, *Colossum tantum Deorum, mox sibi*

etiam Principes vsurparunt. Figura pueri
Bruti magno artificio ex ære in Iconula, quæ
figillū dicebatur, expressa erat. Mart. lib. 14.

*Gloria tam parus non est obscuræ sigilli,
Istius pueri Brutus amator erat.*

Disce quod: tertia ratio ab exemplis duo-
rum epigrammatariorum: quorum epigrā-
mata nonnulla duabus paginis absolueban-
tur. *Non sunt:* quarta ratio a definitione lon-
gitudinis sumpta. quæ non in multis versi-
būs, sed in superuacaneis, inuenustis, in fac-
tis, & putidis posita est. Et quia talia erant
Cosconij disticha, ideo longa erant dicenda.

De Monosticho.

Monostichum argutum erit, si aut re,
aut verbis fiet antithesis.

Epigr. 419.

Martialis ad Castorem.

Omnia Castor emis: sic fiet, ut omnia vendas.

Enarratio.

Antithesis est emis, vendas. Castor cum
pauper esset, & multa emeret; cogitur tan-
dem omnia vendere, ut vitam toleret.

Epigr. 430.

Eiusdem de Cinna.

Pauper videri, Cinna vult; & est pauper.

Enarratio.

Cinna opes dissimulabat, tamquam dives,
sed poeta reuera pauperem esse dicit. anti-
thesis est in dissimulatione Cinnae, dives,
pauper.

Epigr. 431.

Iuppiter in celis, Caesar regit omnia terris.

De

Distichon elegantius monosticho est , ac plures recipit iocos . ut illud Græci poetae , in quo tribuitur Troiæ , quod libro de Troia agenti contigit .

Epigr. 432 .

Carminis Iliaci libros consumpsit Asellus :

Hoc fatum Troia est , aut Equus , aut Asinus .

Enarratio .

Nota historia de Troiano Equo est ex Virgilij 3. Æn. & alijs .

Epigr. 433 .

Martialis in Inuitatorem .

Omnia cum retro pueris obsonia tradas ;

Cur non mensa tibi ponitur a pedibus ?

Enarratio .

Inuitator cibos seruis , siue filijs , aut vernis tradebat , & nihil relinquebat conuiuis . Poeta igitur dicit mensam ponendam fuisse seruis , non conuiuis . Iustus est a pedibus .

Epigr. 434 .

Eiusdem ad Gaurum .

Munera a qui tibi dat locupletis , Gaure , seniq ;

Si sapit , & senis , hoc tibi ait , morere .

Enarratio .

Monet poeta Gaurum , ut sibi caueat ab infidijs captatorum testamentorum , qui diuitibus , agris , viduis , & senibus munera mittebant , ut hæredes scriberentur .

Epigr. 435 .

Eiusdem in Cinnam .

Esse nihil dicis , quid quid petis , improbe Cinna ,

Si nil , Cinna , petis , nil tibi , Cinna , nego .

Enar-

Enarratio .

Petebat Cinna multa a poeta , quæ cum negarentur , semper dicebat sibi nihil rem negatam fuisse . Hinc argutè poeta dicit , si nihil petis , ergo nihil tibi nego .

Distichon interdum accommodatum est ad breues descriptiones , & sententias .

Epig. 436.

Eiusdem de Fannio .

Hoffem enim sugeret , se Fannius ipse peremit .

Hic , rogo , non furor est , ne moriari mors ?

Epigr. 437.

Eiusdem de Apollonio Rhetore .

Extremalis factus est meus Rhetor ;

Calpurnium non scripsit , & salutavit .

Enarratio .

Apollonius Rhetor erat obliuiosus , quæ poeta extemporaneum esse factum dicit longa memoriæ exercitatione . Quod vnum , modo possit nominare , cum ante non posset , nisi scriberet , & disceret . extemporalis , & ex tempore dicere quid sit , dicimus in Rhetore lib. 1 . cap. 5 .

Distichon vt plurimum constat sua propositione , siue argumento , & ratione , siue causa , quæ , si inopinata erit , & admirabilis , arguta erit .

Epigr. 438.

Eiusdem de Phileno

Oculo Philenis semper altero plorat :

Quo fiat illud , queritis , modo ? Lusca est .

Enarratio .

Vno oculo Philenis tantum plorat , quia

lusca

Iusca est, hoc est vnum tantum oculum habet. ideo duobus oculis plotare nequit.

Epigr. 439.

Eiusdem ad Olium.

Cana est barba tibi, nigra est coma, tingere barbam,

Non potes, haec causa est, sed potes, Ole, comam.

Epigr. 440.

Eiusdem de Fabulla.

Iurat capillos esse, quos emit, suos

Fabulla. Nunquid, Paule, peierat? nego.

Enarratio.

Amphibologicum causam inopinabilem facit, suos in priori propositione sibi enatos, in altera sibi possessor accipit, & caluam esse significat.

Epigr. 441.

Eiusdem de Apeo.

Dotate uxori Cor arundine fixit acuta:

Sed dum ludit Aper, ludere nouit Aper.

Enarratio.

Aper, vt dotis haeres esset, uxorem diuitem stimulo ludo sagitta interemit. Itaque ludit in priore loco propriam habet significationem, in altero ponitur pro eludit.

Epigr. 442.

Cardinalis Barberini, nunc Urbani VIII.

Pont. Max. de Sole, & Ape.

Luce fugat tenebras, cera dum vestit ab igne

Accensas faculas, Emula solis Apis.

Epigr. 443.

Eiusdem Canis Epitaphium.

*Tres raptò Macrone canes aurata pererrant
Sidera: vè vobis maior, & vrsaminor.*

Epigr. 444.

Soffagi in Attalum.

*Helluo librorum Varro fit, Attalus alter
Helluo, at ille oculis, Attalus ore voras.*

Enarratio.

Varro vorabat libros legendo: Attalus
verò vendendo, & pretium comedendo.

De Tetrasticho.

Tetrastichon ea complectitur, quæ de
disticho dicta sunt: sed cum eo longius fit;
ita etiam paulo latius, & liberius esse potest,
& ad multò plura, quam distichon, se exten-
dit. Caput graviora argumenta, ac plures
sententias. adhibetur nonnunquam in fun-
ne ribus, & epitaphijs.

Epig. 445.

Martialis de Pompeio, & eius filijs.

*Pompeios inuenes Asia, atq; Europa, sed ipsum
Terra regit Lybics sitamen vlla regit.*

*Quid mirum toto si spargitur arbediacore
Uno non poterat tanta ruina loco.*

Enarratio.

Nobile elogium Pompeij, & filiorum
eius, qui duo fuerunt, sextus Pompeius, qui
Mileti, quod Asiæ ciuitas est, ab Antonianis
militibus interceptus periit, & Cneus Cnei
filius in Hispania Europæ prouincia victus
fuit. Pater in Lybia, quæ Africa est, occi-
sus fuit, & sepultus. Dicit autem, *sitamen*
vlla:

Ula. quia inhumatus diu fuit. Concludit epiphonemate: tantos viros non potuisse vno loco capi, ideo sparsos fuisse in toto orbe, Asia, Europa, & Africa.

Ioci sunt in tetrasticho sæpe tam in verbis, quam in re.

Epig. 446.

Eiusdem ad Attalum.

Semper agis causas, & res agis. Attale, semper?

Est, non est, quod agas, Attale, semper agis.

Si res, & causa desunt: agis, Attale, multas.

Attale, ne, quod agas, desit, agas animam.

Enarratio.

Attalus, cum velles videri semper occupatus, apta, ineptaq; agebat. Itaq; huic, falsè precatur Poeta, vt, si nihil habet, quod agat, agat animam, id est moriatur.

Epigramma 447.

Eiusdem ad Quintum.

Soluere dodrantem nuper tibi, Quinte, valebat.

Lippus Hylas: Luscus vult dare dimidium:

Accipe quam primum: brevis est occasio lucri:

Si fuerit cæcus, nihil tibi soluet Hylas.

Enarratio.

Præstare docet paruum lucrum nulli. Quintus Hylæ pecuniam crediderat: Hylas incipiens lippire dodrantem, id est nonam partem de libra soluere volebat, morbum excusans. Quinto recusante, Hylas luscus factus est, & ob eam causam se libram tantum dicebat soluturum. Monet Poeta Quintum, vt dimidium accipiat, ne totū perdat, quod fortasse esset, si Hylas cæcus fieret.

Eiusdem de Apollonio Rhetore obliuioſo.
Quintum pro Decimo, pro Crasso, Regule, Ma-
crum,

Ante salutabat Rhetor Apollonius.

Nunc utrumq; suo resalutat nomine: quantum

Cura laborq; potest: scripsit, & edidicit.

Enarratio.

Apollonius adeo obliuioſus erat: vt duo amicorum nomina retinere non posset, nisi scriberet, & disceret. Eum irridet Poeta tamquam ineptum Rhetorem, adhibita ironia, sale, & lepore.

Epigr. 449.

Francisci Alexandri in obitu Aldinæ
 Catellæ.

Cognatam lethi brutam dat Cerberus Orbi
Ignifero aſtatem ſirius ore vorans.

Aſtat in Elisijs formosa Aldina viretis:
Spiræ vta vernis tempora vernis locis.

Epigr. 450.

Martini Sandelij de eadem Catella:

Faucibus ex Orci reuocas, atq; inferis astris
Verſibus Aldinam doctæ Alexandre tuis.

Orpheus inuidens fata indulſiſſe Catella,
Quod quondam Euridice non tribueret sua.

Epigr. 451.

Martialis de Sillio Italico:

Sillus hec magni celebrat monumenta Maronis:
Iugera fauendi qui Ciceronis habet.

Heredem, dominumq; sui tumuliq; larisq;
Non alium mallet, nec Mare, nec Cicero.

Silius Italicus poeta, & orator Virgiliū, & Ciceronem adeo coluit, vt Virgilij sepulchrum pene quotidie adire consueuerit, ac in eo aliquandiu delituerit, vt ab ossibus Poeta spiritum Virgilianum hauriret. Ciceronis vero villam habitauit, eiusdem Academiam instaurauit. Gyraldus in vitis poetarum hæc plenius tractat. Hunc Martialis ab obseruantia in hos duos, tum a poetica, & oratoria facultate commendat.

De Exasticho, & cæteris.

Exastichon vt Tetraasticho grandius, ita grauiorēs etiam sententias accipit. Eadem de octosticho, & cæteris dicenda sunt. Nam, quò longiora sunt, eò aptiora pariter sunt ad grauiora solidiora, & nobiliora explicanda, vt supra dictum est.

Epig. 452.

Martialis de statua Iunonis.

*IUNO Labor, Polyclese, tuus, & gloria felix,
Phidiaca cuperent quam meruisse manus,
Ore nitet tanto, quanto superasset in Ida
Iudice conuictas non dubitante Deas.
Iunonem, Polyclete, suam nisi frater amaret,
Iunonem poterat frater amare tuam.*

Enarratio.

Laudat statuam Iunonis a Policleto factam, Laus ab effectis, quòd gloriam ei peperit; collatione eleganti, quòd Phidias talem nunquam effecerit. ab oris pulchritudine. quam tantam fuisse testatur, vt si ea ornata Iuno tunc fuisset, quando Paris in Ida

monte Phrygiæ de Iunonis, Mineruæ, & Veneris venustate arbitratus, est, absq; dubio eodem iudice Mineruam, & Venerem pulchritudine vicisset, tandem quod digna sit, quæ a Ioue ametur, nisi veram & sororem, & uxorem suam Iunonem amaret,

Epigr. 453.

Ausonij de pulchro Dei responso.

Doctus Hylas castus, Phregeus catus arte palestra,

Clarus Olympiacis & Lycus in stadijs.

An possent omnes venturo vincere agone,

Hammonem Lybia consulere Deum.

Sed Deus, ut sapiens, dabitur victoria vobis

Indubitata quidem, si caueatis, ait:

Ne quis Hylam castu, ne quis certamine lubæ

Phregia ne, cursu te Lyce prætereas.

Epigr. 454.

Eiusdem de Thrasibulo Lacedemonio.

Accipis aduerso quod pectore vultus a septem:

Arma superneheris quod Thrasibule sua:

Non dolor hic patris Pitane, sed gloria maior,

Rarum tam pulchro funere posse frui.

Quem postquam mesto focu posuere seretro:

Talia magnanimus ededit exsa pater.

Fleite alior, natus lacrymis non indiget ullis,

Et meus, & talis, & Lacedæmonius.

Epigr. 455.

Catulli de Azio.

Chemmo de dicebat, si quando commoda vellet

Dicere, & hincidias Arrini, insidias:

Et tunc mirifice sperabat se esse locutum,

Cum quantum poterat dixerat hincidias.

Credo sic mater, sic Liber auunculus eius,

Sic maternas aus dixerat, atq; auia.

Hoc misso in Syriam, requierant omnibus aures:

Audibant eadem hac leniter, & leuiter:

Nec sibi postilla metuabant talia verba,

Cum subito affertur nuncius horribilis,

Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,

Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Enarratio.

Quintilianus lib. 1. cap. 5. de usu Haſpirationis loquens hoc epigramma citat, ac nobile appellat. Tum Policianus cap. 19. Miscellaneorum explicat. Catullus hic Arrium præter grammatices rationem, & latinæ uſum cum intolerabili audientium fastidio proferentem Haſpirationem, ioco, risuq; inſectatur. tres dictiones præſertim hic citat male aſpiratas, & prolatas ab Arrio. C Hommoda, Hinfidias, Hionios. *Credo sic*. a quibus dediciſſet Arrius eam pronuntiationem ex ſua ſententia dicit; idcirco ſcal. loco *dixerat* reponendum eſſe ex veteri ſcriptura *dixerat*: *Requierant*: quia nemo eorum ſic loquentem Romæ audiebant, id eſt hinc, crasè, & aſperè: ſed omnes leniter, id eſt exiliter, & leuiter, id eſt ſuauiſſe. *Postilla aduerbium*, poſtea. *Nuncius horribilis*. formidandus de Arri reuerſione Romam ob faſtidium illius audiendi.

C A P. XXI.

De Elocutione epigrammatis.

Illud imprimis in elocutione epigrammatis cauendum est, ne verbum vilius otiosum apponatur, ad explendum versum magis, quam ad rem significandam comparatum. Verba maximè propria sint, & idonea: epitheta selecta, & rebus ipsis apta. de quibus agimus in Rhetore lib. 3. c. 6. de elocutione. Viterur etiam nimia phraium pulchritudo, ac floridum dicendi genus. Flos enim, quia amplitudine, magnitudine, varietate, & copia constat, argutus non est aptus. Et dum phraium allecchi pulchritudine; in flores, coloresq; diffundimur, succum, & acrimoniam perdimus. Quod mali Poetae Martialis esse asseruit. Communiter nitidū sit epigramma, apertum, clara, & facili sententia, & Elocutione. Et si argutia satis perseuusta, ipsaq; narratio non erit, figuræ inmiscantur sententiarum ad maiorem venustatem: veluti interrogatio, subiectio, dubitatio, communicatio, prosopopeia, apostrophe, ethopeia, præteritio, ironia, deprecatio, reticentia, & alia, quæ in Rhetore videri poterunt: Epigramma in specie varias amat dicendi formas, & ornatus. Quinq; species ponit Scaliger. Prima est, in qua est mel: altera, in qua fel: tertia, in qua acetum: quarta, in qua sal: quinta, in qua hæc miscentur.

Prima species omnium nobilissima est, & magnificentissima, quæ ad laudem pertinet, & ad declarandum studia nostra erga Deum, Divos, patriamq; celestem. Hæc mixtam habet venustatem cum gravitate, acumen cum lenitate. In hac quasi ibi natus numerus videtur, non aliunde eò deflexus. In hac semper animus legentis usq; ad extremam conclusionem suspensus tenetur; cuius desiderium expletur sententia excepta. Conditur enim exquisita quadam argutia, & numero suo dicendi genere perficitur. In ea respondent partes partibus, aut extrema conclusio superioribus omnibus. Huius generis est primum *Martialis*; *Barbara Pyramidum*, quod in fine opusculi copiose explicatur; ita sequens eiusdem ad Saturnum.

Epigr. 456.

Martialis ad Saturnum:

*Antiqui Rex magne Poli, mundi q; prioris,
Sub quo pigra quies, nec labor ullus erat:
Nec regale nimis fulmen, nec fulmine digna;
Scissa nec ad manes; sed sita dives humus:
Letus, ad hæc, facilisq; veni soleunia Prisci
Gaudia, cum sacris te decet esse tuis.
Tu reducem patria sexta, pater optime, bruma
Pacifici Latia reddis ab urbe Numa.
Cernis, ut Ausonio similis tibi pompa macello
Pendeat, & quantis luxurietur honos?
Quam non parca manus, largæq; numismata
mensæ,
Que Saturne, tibi pernumerentur opes?
Ut sit bis pretium meritis, & gratia maior,*

Et

Et pater, & frugi sic tua sacra colit.

At tu sancte tuo sic semper amere Decembrè

Hos illi iubeas saepe redire dies.

Enarratio.

Hoc graue, venustum, acutoq; & numero-
roso dicendi genere ornatum epigramma
his partibus constat, In primis duobus disti-
cis Saturnus laudatur, & vna aureum secu-
lum. Ille a dignitate, *Rex*, a magnitudine,
& antiquitate Regni, eiusq; felicitate, quòd
tunc aureum seculum foret; quod describi-
tur a multis adiunctis, *quietis, pigra quies.*
absentiae laboris, nec labor. tyrannidis, & pu-
nitionis. nec regule, adiuncto innocentiae: *nec*
fulm. ne digna. absentiae causarum maleficio-
rum, quæ sunt diuitiæ: nondum enim ab
avaris effossæ fuerant, sed adhuc humi sitæ
erant. *scissa nec.*

Duobus sequentibus disticis invitatur Sa-
turnus ad saturnalia, quæ Priscus Terentius
post annum sextum Roma in Hispaniam re-
uersus in gratiarum actionem persoluit pro
felici regressu. Duobus alijs continetur com-
mendatio Saturnalium Hispanorum per
comparationem cum Ausonijs, idest Lati-
nis, & Romanis in rerum omnium appara-
tu. In septimo disticho est ratio, cur Priscus
pater alioqui frugalis tã lautè, & sumptuo-
sè ea festa celebret: vt vtilior Prisco, & gra-
tior Saturno esset celebritas. Octauo est pre-
catio Saturni: vt ita cultus longum æuum
Priscò concedat, quo sæpe Saturnalia cele-
bret. Eruditionis, & ornamenta obseruètur.

De Epigrammate amatorio .

Amatorium epigramma sit molle, tenerum, laxum, & amatorios affectus in se habeat. Cuius efficacia est non efficax esse, sed nequam. Hoc interdum in fine argutum sit, interdum deficiens, & mutilum. Maxima enim amantis sapientia est amentia. Quæ exprimuntur in epigrammate, defectibus sententiarum, aut repetitionibus, aut desiderijs expositis, aut cogitationibus, somnijs, visis, presagijs, colloctionibus fictis. Nec tamen frigida, languida, inculta, puerilia sint. præcipue vitetur turpitude, & obscenitas in tali epigrammate: neq; apud alios legatur quidquam obscenum, & liberaliter educati famæ, & dignitati perniciosum.

De epigrammate, in quo est fel.

Fel, siue amarulentia appellatur, cum obiurgamus, obtrectamus, maledicimus. Quod quidem viro bono exercere licet, modo fiat absq; opprobrio, & contumelia. Coniugia sint ciuilia ad malos mores detestandos, & ad deprauatam viuendi rationem, siue consuetudinem notandam: & non ad animi immoderati maledicentiam euocandam. Huius generis illud est Martialis ad Gelliam, quam deformem irridet.

Epigr. 437.

Martialis ad Gelliam .

Si quando leporem mittis mihi, Gellia, dicis;

Formosus septem, Marce, diebus eris .

Si non derides, si verum lux mea narras;

Edisti nunquam, Gellia, tu leporem .

Epigr. 458.

Eiusdem ad Gallum.

Nunquam me revocas, venias enim saepe vocatus:

Ignosce nullum si modo, Galle, vocas.

Inuitas alios, vitium est utriusq; quod & inquis,

Et mihi car non est: nec tibi, Galle, pudor.

Enarratio.

51 Poeta se stultum, & Gallum imprudem-

tem vocat. Quod cum eum saepe ad ca-

nam vocasset, ab eo non revocatus fuerit.

Epigr. 459.

Eiusdem ad Sabidium,

Non amote Sabidi, vos possum dicere, quare.

Hoc tantum possum dicere, non amote.

Enarratio.

Argutum est epigramma, & felle imbu-

rum; flagitium enim inquit, quod non vult

describere.

Epigr. 460.

Ausonij ad Phylomusum grammaticum,

quod sel, & obrectationem habet.

Emptis quod libris tibi bibliotheca referta est;

Doctum, & grammaticum te, Phylomuse,

putas.

Hoc genere, & Chartas, & pleetra, & barbita

conde.

Mercator hodie, cras citharedus eris.

Epig. 461.

Eiusdem in statuam Rufi Rhetoris

Semi viti, & elinguis.

Rhetoris hac Rufi statua est, nil verius ipsa:

Ipsa adeo linguam non habet, & cerebrum.

Et

Et rigeat, & surda est, & non videt, omnia Rusti
 Vnum di simile est, mollior ille fuit.

Epigr. 462.

Caroli Bossijin Pippum, quem acriter
 obiurgat.

Dolia si misso spumant tibi tota Falerno,
 Et madet ignoto si tua mensa mero:
 Cur mea, quae pauper tibi murræ mureæ agellus,
 Respuit exetamant non aliena bibo.
 Non aliena bibis? Mendax fare ebræe, nonne
 Cum sua vina bibis, vna aliena bibis?

Epig. 453.

Eiusdem in eundem.

Plena peregrino ructant tibi viscera musto,
 Oregi fumant missus lacchus otet.
 Si mere vina tamen, mea quae tibi pradia pen-
 dunt,
 PIPPE supercilio pene bibisse negas?
 Non aliena bibo, respondes, dic mihi Pippe,
 Quando vna bibes; si tua vna bibes?

Epigr. 464.

Eiusdem in eundem.

Ungue rapax avido laceras cum, Pippe, clientē,
 Iussaq; in expleto guttere dona voras:
 Cum mihi amecæ manus male partem congerit
 Aurum,
 Pactaq; furvito tramite gemma sibi;
 Cum Cereri, Baccoq; litas, & utroq; fauente,
 Exudatq; cadus, trabsq; onerata gemit;
 Cum tibi sollicito nullo poscente labore,
 Conscia nocturnas ianua reddit opes:
 Non aliena rapis? Qua tandem lege docebis,
 Ut qui aliena rapit, non aliena bibat?

Epigr. 465.

Eiusdem in eundem.

Heridani colles quamquam tibi malsa propinē
 Insignita Dei nobilitate nota:

Multa Pippe tamen vultu constante recusas,
 O vitium exemplar, iustusq; decus.

Non aliena bibo, respondes, Pippe, bonumq;
 Ipsumate astantis: hoc ais esse virum.

Quis negat? en bonus hic, qui dolia portat
 Asellus.

Quamquam vina ferat, non aliena bibit.

Epigr. 466.

Catulli in Mamurram Mentulam.

Firmi anus saltus non falso, Mentula, diues
 Fertur, qui quot res in se habet egregias,

Aucupium, omne genus piscis, prata, arua, fe-
 rasq;

Ne quodquam fructus sumptibus exuperas,
 Quare concedo, sis diues, dum omnia desis;

Sumptibus laudamus: dum tamen ipse egeas.

Enarratio.

Ex Scaligero ita legendum est hoc epi-
 gramma. carpit, & amaris iocis insectatur
 poeta Mamurram, quod ridicule se iacta-
 ret, tamquam locupletissimum, & inimicis
 superbe minaretur. Dicit enim diuitias
 suas magnas ita sumptibus exuperato, ut
 in tantis diuitijs perpetuo egeat, & ideo ni-
 hil possit.

Epigr. 467.

Spinulæ de Patre, & Notho.

Dum pater insequitur natum, inclamat, &
 inquit:

*Mule fugis nequam, pessime Mule fugis?
Cui natus fugiens, mulum non me ipse vocares,
Si non olim Asinus me genuisset iners.
Dumq; Deos genitor rogat, hunc ut fulmine per-*
dant:

Ipse aut, haud penetrat vox asinina Polos.

De Epigrammate aceto plano.

Aceto plenum est epigramma, cum car-
pimus absq; maledictis, quantum fieri po-
test: acumine tamen quasi quodam mordet,
& argute carpit. Quod videatur compara-
rum ad excusandum, & accusat; ad laudan-
dum, & vituperat.

Epig. 468.

Martialis in Taurum:

Dummodo caufidicum, dum te modo Rhetor
fingis,

Et non decernis, Tauri, quid esse velis:

Peteas, & Priami tranſſe, & Nestoris atas,

Et fuerat ferum tibi deſinere

Incipere, tres uno perierunt Rhetores anno,

Si quid habes animi, ſi quid in arte vales.

Si Schola damnatur fora litibus omnia feruent:

Ipſe poteſt fieri Maerſya caufidicus.

Eia age rumpemoras, quo te ſpectabimus uſq;

Dum, qui ſis, dubitas, iam potes eſſe nihil.

Enarratio.

Poeta Taurum nec caufidicum, nec Rhetorem esse contendit. Iam prope dicit tres centos annos cum deliberare: tot enim nominati vixerunt, quid esse velit. Qua aetate ferius potius desinere, quam incipere videri potest. Proponit opportunam deliberandi

occasionem, si Rhetor esse velit, extrinsecis
tribus præstantissimis Rhetoribus. Si causi-
dicus, ita forum abundare litibus; ut ipsa
Marlyæ statua in foro posita, si loqueretur,
posset artem dicendi discere, vel causas age-
re, Tandem eum hortatur, ut velit vel Rhe-
tor, vel causidicus, vel nihil esse.

Epig. 469.

Eiusdem in Classicum.

Inuitum cenare foris te, Classicè, dicis:

Si non mentiris, Classicè, dispeream.

Ipse quoq. ad cenam gaudebat Apicius ire:

Cum cenaret, erat tristior, ille domi.

Si tamen inuitus vadis, cur, Classicè vadis?

Cogor ais: verum est, cogitur & Silius:

Interrogat ad cenam Melior te, Classicè, rectè.

Grandia verba ubi sunt? si vir es, ecce nega.

Enarratio.

Classicus aiebat se inuitum foris cenare &
negat poeta se credere: quòd lætum sit foris
cenare. Et probat exemplo Apicij, qui licet
domi delicijs abundaret, foris tamen inuita-
tus libenter cenabat. Præterea dicit nemi-
nem cogi foris cenare. Igitur ipse cenabat,
quia Cænipeta erat. Hoc probat exemplo se-
lij, qui tota vrbe alienas cenas quærebat.
Concludit inuitatum a tenuioribus dicere
solutum se inuitum foris cenare, a delica-
tioribus verò, & lautioribus, qualis erat
Melior, ad cenam rectam, iustam, & lautam
solutam libentissime ire. Illum igitur ut
cænipetam carpit.

Epigramma 470.

Eiusdem ad Cæcilianum comulum.

*Candidus nihil est te, Cæciliane, nota aut,**Si quando ex nostris dicta pauca legis.**Protinus aut Marfi reuocas, aut scripta Catulli,**Hæc mihi das, tanquam deteriora legas,**Vt collata magis placent mea? credimus istud.**Malo tamen recites, Cæciliane, tua.*

Enarratio.

Ironice Cæcilianum inuidum carpit. Qui cum legeret carmina Martialis, statim legabat alia Marfi epigrammatarij laudatissimi, aut Catulli. Vt videretur significare meliora esse Martialis, quam eorum, magisq; sibi placere. Postremo argute concludit, postquam affirmavit se id credere, sed eo modo, quo ille, id est non credere, vthalit sua, quam superiorum postarum scripta recitare, & conferre: quia sic facile apparebit, quam Martialis illi insulso, & indocto sic preferendus.

Epigramma 471.

Eiusdem ad Fidentinum.

*Quæ recitas, meus est, o Fidemine, libellus**Sed malè cum recitas, incipit esse tuus.*

Enarratio.

Fidentinum Poeta carpit, vt plagiarium, bona aliorum scripta, vt sua, sed pessimè reitantiem: & dum ita recitat, dicit sua esse, id est suis similia eum facere. Bona enim scripta inepta pronuntiatione deteriora fiunt. Cic. l. de Oratore testatur meliorem esse in fan-

tem cum gestu, quam eloquentiam quam maximam absq; actionis vita. vide Rhet. lib. 5. cap. 37.

Epigramma 472.

Eiusdem in Velocem.

*Scribere me queres, Velox, epigrammata longa:
Ipse nihil scribis: tu breuiora facis.*

Enarratio.

Ironice poeta Velocem laudat, quod breuia, id est nulla scribat epigrammata. Videtur preferre eius carmen suo, & magis vituperat.

Epigramma 473.

Eiusdem ad Lesbiam.

*Arctoa de gente comam tibi, Lesbiam, misit
Ut scires, quanto sit tua flaua magis.*

Enarratio.

Videtur Lesbiam laudare a comæ ornameto, quia, si ea flaua natura sit, laus est: si arte, fraus. Si empta, nequitia. Sed cum dicit se misisse ad eam comam Arctoa de gente, id est a Germania, quæ sub Arcto septentrionali posita est, ubi ruffandi, & liquandi pilos ars vigeat, & lupæ comam flauam affectarent, ex earum numero esse dicitur, quæ maxima vituperatio est.

Epigramma 474.

Eiusdem in Selium adulatorum, & canipetam.

Laudantem Selium, cum cane retia tendit.

Accipe, siue legas, siue patronus agas.

Effare, grauiter, cito, nequiter, euge, bene.

Hoc volui, facta est iam tibi cana aere.

Enar-

Sellius, ut cœnam captaret, quod eleganter expressum est. *cum cena retia tendit*. legentem, vel causas agentem, vel quid aliud laudabat, & exclamabat adulatoriè: *effatè: maturè, & sapienter lectum, vel actum est: graniter: cum dignitate; cito, expedite: nequiter: versutè, & blandè: euge: præclarè & beate: diuinè*. Poeta dicit hoc voluisse intelligere: intellexit, quid velit illa adulatione nempè cœnam. cum se daturum: ideo ei indicit, ut taceat:

Epigramma 475.

Eiusdem ad Sextum.

Sexte nihil debes, nil debes, sexte, fatemur.

Debet enim, si quis solvere, Sexte, potest.

Enarratio.

Fortunas sexti laudare simulat, quòd dicat nihil debere, & obæratum non esse: sed re inopiam, & mendicitatem ridet. quia ideo debere nihil dicat, cum debeat, quia solvere non potest.

Epigramma 476.

Eiusdem de Acerra.

Externo fatere mero qui credit Acerram,

Fallitur, in lucem semper Acerra bibit.

Enarratio.

Videtur excusare Acerram, dum dicit eum non fatere vino hesternò: sed magis vituperat, quod afferat diem, noctemq; continuare bibendo. *In lucem semper bibit*: id est usq; ad lucem diei sequentis.

Epig. 477.

Eiusdem in Zoilum.

*Mentitur, qui te vitiosum, Zoile, dixit.**Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium.*

Enarratio.

: Excusare dum videtur, magis accusat Zoilum, minus negando, & maius affirmando, per synecdochen.

De Epigr. in quo est Sal.

: Epigramma in quo est sal, dicitur, cum risum captamus sine vlla vituperatione, ex exigua mordacitate. In hoc genere requiritur falsus quidam, & urbanus lepor: qui sensus animi iucunditate quadam perfundat, risumq; moueat non nimia dicacitate. Respuat contumeliosa verba, & maledicta. quod nolit iniuriam inferre, sed iocum, & laudem. huius generis est illud supra Martialis de Canio, quod explicatum fuit.

Epigramma 478.

Martialis in Partonopæum tussi gulosa laborantem.

*Leniat ut fauces medicus, quas aspera vexat**Affidue tussis, Partonopæ, tibi,**Mella dari, nucleosq; iubet, dulcesq; placemas,**Et quidquid pueros non sinit esse truces.**At tu non cessas totis tussire diebus.**Non est hæc tussis, Partonopæ, gula est.*

Epigramma 479.

Catulli in Cinnam pauperem.

*Profecit poto Mithridates sepo veneno,**Toxica ne possent sana nocere sibi.*

*Tu quoq; canisti canando tam male semper,
Ne posses unquam, Cinna, perire fame.*

Enarratio.

Iocatur in Cinna pauperem per comparisonem Mitridatis veneno assueti, & Cinna fami. Tradunt Mitridatem ita consuetudine innoxium sibi venenum effecisse: ut postea, cum praelio Pop. Romani victus venenum violentissimum fastinanda sibi necis gratia frustra expertus esset, suo se ipse gladio transegerit.

Epigr. 480.

Martialis ad Stellam.

*Lascivos leporum cursus, lususq; leonum
Quid maior nobis charta, minorq; geris,
Et tibi idem facinus, nimum si Stella, videtur,
Hoc tibi, bis leporem tu quoq; pone mihi.*

Enarratio.

Eleganter iocatur poeta si stella moleste fert bis a poeta celebrari Leporum ludum, ac Leonum, cum vltum ea bis in cena, sapiusq; apponendo leporē. *Maiores charta.* Hic liber plura continens epigrammata. *Minorq;* superior pauca habens huius argumenti, qui quidem macus est, & in eo desiderantur hic nominata. *geris.* continet. *bis.* in duobus libris, sed in utroq; sapius. *Tu quoq;* in violationem appone mihi ad cenam inuitato sapius Leporem. Honestè cenam petit pluribus leporibus dignus ob hunc vnum Leporem.

Eiusdem ad Cottam.

*Bellus homo, & magnus visidem, Cotta, videri:
Sed, qui bellus homo est, Cotta pusillus homo
est.*

Enarratio.

Iocatur Poeta in Cottam, qui bellus & magnus videri cupiebat. Nam neutrum esse dicit. Cum enim bellus idem sit, ut pusillus, sequitur magnum non esse. Cum vero pulchritudo in magno corpore sit, quoniam dignitas expetitur, quæ in pusillis nulla prorsus est, bellus esse nequit; cum pusillus sit. Bellus licet sæpissime pro bono, & pulchro capiatur, aliquando tamen & pro eo sumitur, qui se facile ad cuiusvis modum accommodat, & ad voluntatem hominum loquitur, quod est abiecti, & pusilli animi. & ita hic capitur, & sic magno aduersatur; & in hoc stat iocus.

Epigr. 48.

Eiusdem de Cloe.

*Inscriptum tumulo septem celebrata virorum
Se fecisse Cloe. Quid, pote simplicius?*

Enarratio.

Cloe septem suis maritis vita functis epitaphium tumulo: his verbis inscripsit: *Cloe fecit.* suple epitaphium. Poeta insinuat verba illa significare: Cloe interfecit. eos enim a Cloe veneno sublato dicit: affirmatq; nihil apertius, & candidius dici posse. Est enim iocus indictione celebrata; nam cum sit pudicitiae laus vni tantum nupsisse, vnde Cornelia apud Propertium elegia ultima:

*Jungor Paule tibi sic discessura cubilis;
In lapide hoc uni nupta fuisse legar.*

Martialis dicit Cloem celebratum esse tumulo septem victorum, cum sit, maximæ incontinentiæ signum.

Epigr. 489.

Eiusdem in Fabullum.

*Vnguentum, fateor, bonum dedisti,
Conuiuis here, sed nihil scidisti.
Res salsa est bene olere, & esurire.
Qui non canat, & ungitur, Fabulle,
Hic verè mihi mortuus videtur.*

Enarratio.

Facetum, & non nihil mordax est epigramma. Afferit poeta in cæna Fabulli se unctum, sed non cenatum fuisse. Quod in ea nihil in conuiuas fuerit distributum. Argutè claudit epigramma, ad conuiuium mortuorum se vocatum, tamquam mortuum. Nam, cum mortui ungerentur, & epulæ eorum sepulchris apponi solerent, quibus tamen nec mortui vescerentur, nec viuis fas esset vesci. *Vnguentum*: ungebantur veteres ante cenam, here. heri. sic Iuven. sat. 3. *scidisti*. distribuisti in conuiuas. *res salsa*: faceta, ridicula, ungi, & nihil edere. *qui non*. conclusio est, ad conuiuium tamquam mortuum esse inuitatum, qui nihil comederit.

Epig. 484.

Alij Crotti Cremonensis de vxore molesta.

*Suspensam è sic vxorem dum luget Acylas,
Implicatum collo surripiens laqueum:*

Imbre

Imbre genas, atq; ungue sinus sedatq; rapitq;
Et iacit ad superos non bona verba Deos,
Subrisit Nerua, & ramos spectatus inertes,
O sacram, ait, pomum, & dignam ubicunq;
feri.

Epigr. 485.

Eiusdem in Astrologum.

Intellecturus misera discrimina vite
Attulerat Vasi tubera Parthenius.
Exposuit rerum seriem vix Iuscus aruspex.
Cum, degustato munere, procubuit.
Scilicet in fata, & casus tam prouidus augur
Cur non prouidit tubera Parthenij?

Epig. 486.

Sollagi de Dorila fure, falsam, & non nihil
mordax.

Inuasit Dorilam moriturum tertia febris,
In truncum infamem, qui breui agendus erat.
Tum verò illi dens moriturum falsus Iolas,
Certè eludetur tertia febris, ait.

Epig. 487.

Martialis in Næuiam.

Dum non vis leporeo, dum non vis carpere
Mullum,
Et plus, quam patri, Næuia parcis Apro,
Accusas, rumpisq; coquum, tamquam omnia
cruda
Attuleris, numquam sic ego crudus ero.

Enarratio.

Indit Poeta in voce crudus, quæ ad cibum, quæq; ad stomachum refertur. Inuitatus Martiali ad dapilem cenam, a Næuia, cum illa, ut nemo de melioribus cibus

gu.

gustaret, omnia cruda esse diceret, & ob id etiam coquum cecidisset, ut res crederetur, dicit Poeta ita se ieiunum esse, & nunquam crudum futurum. Et verè, quia cruditas ex epularum copia, vel nimio cibo nascitur. *Carpere. incidere, & comedere. Mullum. piscem. parvis. non incidendo, & distribuendo in conuiuas. Plusquam patri. vel simplex comparatio est, vel rectè eam paricidij ream facit. rumpis. pulsas, percutis. Crudus ero. cruditatem in stomacho nullam habebò.*

Epigr. 488.

Sossagi ob infalsè dictum risum mouens de suspendendo.

*Altius irrorans socu dum pocula fontis,
Qui laqueo infans colla daturus erat,
Disfluit spumam, mox admirantibus, inquit,
Hac gigni nobis calculus arte potest.*

Epig. 489.

Martialis ad Helium.

*Quod clamas semper, quod agentibus obstrepis
Heli,*

Non facis hoc gratis, accipis, ut taceas.

Enarratio.

Iocosè carpitur Helius acris caudicus, siue ineptus orator, & clamator. *clamas. insolenter, & rusticè contendis, quod est contra Rhetorum leges. Non facis gratis. quia ob immodicam tuam vociferationem, pecunia, ut taceas, tibi datur.*

Epigr. 490.

Eiusdem ad Flaccum.

*Luce proginquorum, qua prima mittitur ales,
Dum*

Dum Stella turdos, dum tibi Flacce paro,
 Succurrit nobis ingens, onerosaq; turba,
 In qua se primum quisq; meumq; putat.
 Demeruisse duos votum est: offendere plures
 Vix tutum: multis mittere dona graue.
 Qua possum sola veniam ratione merebor:
 Nec Stella turdos, nec tibi, Flacce, dabo.

Enarratio.

Locosa, facetaq; excusatio est in Charistij
 nulla Stellæ, & Flacco mittendi munera, ra-
 tio est, ne plures offendat, dum paucis tan-
 tum parat munera ob indigentiam. Possu-
 mus etiam dicere ab alijs potius munera de-
 siderare. Charistia dicebantur propinquo-
 rum solemnita adornata conuiuia, quibus
 tantum cognati aderant litium ponenda-
 rum, & amoris instaurandi gratia instituta.
 Val. Max. lib. 2. cap. 1. celebrabantur vn-
 decimo calendas Martias. Onid. 2. Fast. In-
 gens turba. quæ amicitiam utilitate probat.
 Volunt. est. animus, voluntas. Demeruisse. tan-
 tum duos Flaccum, & Stellam beneficijs
 deuincire. Sed videns id efficere non posse,
 quin multos indonatos relinquam offensos,
 & pluribus impertire aliquid nequeam,
 nulli quidquam mitram.

Epigr. 491.

Bonciatij de Equite caluo facetura.

Caluitium tecturus. Eques nudata reuestit
 Tempora mentitas, & struit arte comas.
 Hinc armis, ostroq; miscans cum sorte per urbem
 Vaderet insigni, conspicendus equo:
 Quos inuicem, & falsumq; a vertice crinem
 Dycis

Dicit australi missus ab arce Notus .

*Defecere hominem sanguis, color, & mens, &
vox,*

Albescunt cinere frons, caput, ora pari .

Turba fluens hominum ludunt, ipsiq; cachinnum

Non tenuere Equites, non tenuere patres.

Mox ille arridens fistas cecidisse, quid, inquit,

Est mirum, propria si cecidere comae?

Epigr. 492.

Eiusdem in Rhentij ingluuiem ad
Muretum .

Obsonans, Murete, famem dum rura pererro:

MARce hodie tecum prandeo, Rhentius ait .

Ingredimurq; domum: recta petit ille culinam,

Et grauida ante focum, quid crepet olla, videt.

Messores patruus septem conduxerat, illis

Multa erat ex pingui cocta polenta faba .

Discubuit conuina mens: poscitq; fabarum

Quantum concha ingens, lata, profunda capit.

Glutit & extemplo datur altera, glutit & illam

Continuo: offertur tertia, glutit & hanc.

Erubui pro illo, & quartam do: glutit & illam.

Cum stomacho quintam porrigo, glutit & hanc.

Bacche faue, faue alma Ceres, faue alma Fa-

bulla:

Vel mihi tu saltem, au Crapulina faue:

Tu Crapulina faue subridens murmure nocuum:

Ille etiam secum murmurat, olla faue.

Et pergit, patinaeq; liguri ante nouenas:

Quam fores ex rabido ventre fugata fames .

At cum siccat a reliquum, nihil esset in urna,

Quae super inuersa est illius ante oculos:

Recte,

*Recte, ait, esca mihi quaecunq; paratur edendo,
Semper ad hunc morem sit, volo, pauca, bona.*

Epigr. 493.

Catulli de quodam, & Caluo.

*Nisi nescio quem modo in corona,
Qui, cum mirifice Vatimiana
Mens crimina Caluus explicasset,
Admirans, ait haec, manusq; tollens,
Dij magni Salaputium desertum.*

Enarratio.

Cum Caluus per exiguae staturae in Vatinium peroraret, quidam in corona, id est e multitudine quae in forum confluxerat ad audiendum, admiratus, vehementiam, & acritatem in dicendo, & puerum eum esse reuera putans exclamauit eo modo, quo nutrices exclamant, cum pueros praesens excipiebant o festiuissimum, o lepidissimum salaputium. Quod occasionem praebuit Catullo illius irridendi, & hoc epigramma conficiendi. Hac Scaligeri interpretatio est, quae mihi praeter ceteris probatur. Sententia tamen aptior esset, si legeretur Saliputium: ut in Calepino legitur; a Sale, & putio, id est puero, hoc est puerum salis plenum. Muretus Manutij auctoritate nixus legit *Salicipium*. a saliendo in Cippum; quod vocabulum nouè, urbanè ad modum, venustèq; confectum dicit occasionem dedisse poetae irridendi. Sed non videtur haec poetae sententia: cum dicam eum risisse, pro derisisse. Non enim ob id deridendus, sed commendandus, fuerat. Melius igitur Scaliger praeter-

fertim cum omnium antiquitus excussorum
lectionem, senecæq; ipsius exemplar addu-
cat. cæteri interpretes allucinati sunt. *Miri-
ficè*: acriter, & vehementer dicendo in Vati-
nium, & Caluus laudatur. *manusq; tollens*:
gestus admirantis est. *Dij magni*. exclama-
tio ex ingenti orta admiratione .

De Epig. instante, & Densò.

Hoc epigrammatis genus Scaliger sibi in-
stans, confertum, densum, & multiplex ap-
pellat. Et est, quando in singulis quibus-
cumq; locis, & partibus res grauter, &
acute conferuntur: vt quauis parte sententia
concludi possit, sed tamen semper crescat.
Hoc non nisi magnæ, multæq; artis, & multi
ingenij est.

Epigr. 494.

Martialis ad Posthumum sua in alios bene-
ficia prædicantem; cum dans obliuisci
debeat, & accipiens meminisse .

Qua mihi præstiteris, memini, semperq; tenebo :

Cur igitur taceo? Posthume, tu loqueris .

Incipio quoties alicui tua dona referre;

Protinus exclamat: dixerat ille mihi .

Non belle quadam faciunt duo: sufficit vnus

Huc operi: si vis, vt loquar, ipse tace .

Crede mihi, quamuis ingentia, Posthume, dones,

Auctoris per eunt garrulitate sui .

Epigr. 495.

Eiusdem de Gellia clam gaudente, & pa-
lam flente ob mortem patris, quod non
est vere amantis .

Amissum non flet, cum sola est Gellia, patrem,

*Si quis adest, iusse profilsunt lacrymae.
Non luget quisquis laudari, Gellia, quaris.
Ille dolet verè, qui sine teste dolet.*

Epigr. 496.

Eiusdem de Catella Publij. quam adeo artificiosè depingit Musæ penicillo, vt hanc Catella vera Publij, pictaq; veriolem, pulchrioremq; iudices.

*Issa est passere nequior Catullis:
Issa est purior osculo columbae:
Issa est blandior omnibus puellis:
Issa est charior indicis lapillis,
Issa est delicia Catella Publi.
Hanc tu, si queritur, loqui putabis,
Sensire tristitiamq; gaudiumq;
Collo nixa cubat, capitq; sonnos;
Vt suspiria nulla sentiantur;
Et desiderio coacta ventris
Gutta pallia non fefellit ulla;
Sed blando pede suscitatur, thorog;
Deponi monet. O rogat leuari:
Caste tantus inest pudor Catellæ,
Hanc ne lux rapiat suprema totam,
Pistia Publius exprimit tabella,
In qua tam similem videbis Issam,
Vt sit tam similis sibi nec ipsa
Issam deniq; pone cum tabella,
Aut utramq; putabis esse veram:
Aut utramq; putabis esse pistam.*

Epig. 447.

Scaligeri, in quo asserit quatuor connumerari Epigrammata.

*Heus utrum eligimus? si non nisi dente podagre,
Dente*

Dente famis dire discruciat a perit .

Ah nequicam nisi sic acrem finire dolorem?

Atq; ferum finem tollere sine truci?

Heu macie in formi, larvata heu tabe furorem:

Et funus plusquam funere praeveniens .

*O vitam inusam, o incommoda comoda; lux
nox .*

Si, ne aliquit fias, cogeris esse nihil .

Epig. 498.

In laudem epigrammatis primi Martialis;

& enarrationis nostrae . quod tot continet

epigrammata , quot sunt eius disticha .

singula enim acute clauduntur , ac crescit sententia .

Condidit insani Caesar molem Amphitheatris,

Urbs, & orbis honos, ac decus illa fuit ,

Sed magis tunc inter moles caput extulit omnes

Cum celebri Vates carmine in astra tulit .

Tertia nunc cernit superato ex orbis trophaea

Laude tua, orator, dum super astra locas .

*Fortunatum opus impensis, Epigrammate
laude,*

Structoris, Vatis, Rhetoris eximium.

*Ter magnum est summum : quanta est ter maxi-
ma moles*

Structura, Marci carmine, & arte tua?

*Epigramma mixtum illud est, quod his
omnibus, vel pluribus constat .*

C A P. XXII.

De Lemmate, sine præceptorum, & primo Epigramma e Martialis cum plenae eiusdem enarratione.

Lemma, vel inscriptio epigrammati addi solet. Quæ duo inter se differunt. Lemma est brevis poematis, vel orationis, vel epigrammatis comprehensio, siue summa, & argumentum. In qua sententia Martialis ibi accepit, *Lemmata si queris* quod epigramma habes supra cap. 5. de epigrammate simplici. Nonnunquam sumitur pro epigrammate ipso Idem Mart.

Consumpta est uno si lemmate pagina, transis :

Inscriptio verò esse potest sine argumento, exempli gratia. Ad D. Vincentium epig. inscriptio erit, De D. Vincentij fortitudine epig. Quod quidem discrimen in Martiale passim reperies.

Clausula præceptorum hæc sit. Epigramma illud bonum erit, quod explicatis virtutibus ornatum fuerit : mediocre verò mediocri arte constructum : malum, leuiculum, & vulgare ; quod parum ingeniosum, parumq; argutum apparebit. Quod etiam Martialis de suis disticho illo affirmavit,

Epig. 499.

*Sunt bona, sunt quedam mediocria, sunt mala
plura,*

Quæ legis hic: aliter non fit, Avite liber.

Epigr. 500.

Martialis in Amphitheatrum Cæsaris.

*Barbara Pyramidum sileat miracula Mæphis**Affiduis iactet nec Babilona labor:**Nec Triua templo molles laudentur honores**Dissimuletq; Deum cornibus ara frequens:**Aere nec vauco pendentia Mausolea**Laudibus immodicis Cares in astra ferant:**Omnis Casareo cedat labor Amphitheatro.**Unum pro cunctis fama loquatur opus.*

Enarratio.

Superiora Martialis, aliorumq; epigrammata ita enarrata sunt; ut eorum sententia innotescat: exemplum modo plenæ, & locupletis interpretationis affertur. Ut, quid in hoc genere prætermisissimum sit, & ratio plenè, ac perfectè interpretandi pateat. Methodus enarrandi erit. Argumentum epigrammatis præcedet; tum leges de eo late aptabuntur: deinde ex oratorij præceptis, inuentio, dispositio, & elocutio indicabuntur.

Argumentum est. Martialis Amphitheatrum Tiberij Cæsaris laudibus exornat. Amphitheatrum dictum est: quòd compositum esset quasi duobus theatris. Forma ornata erat, & ea amplitudine, ut in ea exhiberentur gladiatores, venationes, & Neumachia. Scriptores non in celebres ea altitudine fuisse testantur. ut agrè humana visio illam pertingeret; tanta mole, ut octoginta septem millia loca haberet, quibus spectatores sedere còmodè possent per gradus. Nobilissimum, igitur est huius epigrā-

matis argumentum; quod circa huiusmodi
 imperatorium opus celebrandum versetur.
 comparatione minorum ad maius explica-
 tum est. Quæ comparatio per illustris est ad
 cõmmendandum. Cætera enim orbis spe-
 ctacula longè huic inferiora esse canit Poeta,
 Vnum ex compositis est, quia expositione,
 argutiaq; constat. Narratio tribus disticis
 absoluta est, argutia verò postremo. In nar-
 ratione quinq; rerum orbis maxime admi-
 rabiliũ mentio facta est, Pyramidũ Ægy-
 pti; Mæniũ Babilonis; Templi Dianæ
 Ephesinæ; Aræ cornæ Apollinis, & Mausolei.
 Quæ cum Cæsaris Amphiteatro collata
 admirabilia esse desinunt:

Barbara Pyramidũ sileat miracula Memphis.
 Historicorum monumenta referunt in
 Ægypto Memphim urbem fuisse, vulgari
 nomine, il Cairo, quæ regionis caput erat;
 vbi plures fuisse Pyramides, tres verò cele-
 berrimas, & duas inter septem mundi mira-
 cula relatas traditur. Pyramides ab igne de-
 nominatas mihi placet; quòd in formam
 ignis ascendant ab ima basi paulatim in api-
 cem decrescentes. De harum altitudine, &
 latitudine, inter scriptores non conuenit.
 Solinus scripsit esse turres in Ægypto fasti-
 giatas ultra celsitudinem omnem, quæ
 fieri manu possit. Itaque mensuram um-
 brarum egressæ nullas umbras habent. Etiã
 ex impenta in earum constructione, quantæ
 fuerint, deprehenditur. Afferunt sex millio-
 nes, & trecenta milia Philippinorum im-
 pensa

penſa in cæpas tantum, raphanos, allium, & caſcum. Quòd in iſtis pyramidibus inſcriptum legebatur. Artificioſe duo illa Memphios deprimit ædificia poſta, a cauſa efficiēti: quòd barbaros Auctores appellet. Quid enim pulchri ab incultis, & rudibus hominibus manare poteſt? tum a fine, quòd niſi ad ſtultam, & barbaricam oſtentationem ſint fabricata. itaq; ſi cum Cæſareo opere conferuntur, ne nominari quidem meſentur, aut miracula dici.

Aſſiduus iactet nec Babilona labor,

Alterum orbis portentum mænia Babilonis erant, quæ conſtabant altitudine pedum ducentorum, & quinquagenorum latitudine; ut quadrigæ in iſtis ſibi occurrentes non offenderent. Et hæc Semiramis conſtruxiſſe pleriq; ferunt. Hoc pariter opus extenuatur a cauſa efficiēte, ſi Aſſyrius labor legitur: ſi aſſiduus, a nimia difficultate, & labore. Quæ enim aſſiduo cum labore fiunt admirabilia non ſunt habenda. multum etiam admirationis amittit, ac laudis cum Amphitheatro comparatum.

Nec Triuia templo molles laudentur honores.

Sequitur Dianæ Ephæſinæ templum, quæ triuia nūcupabatur, vel a triuijs, ubi ponebatur, vel ab eius triplici poteſtate in celo, in terra, & in inferis. quod templū a mollibus Ionib. ſtructū inter ſeptem pariter orbis ſpectacula connumerabatur: cuius ut aliqua cognitio habeatur, Plinij testimoniū efficiet.

Magnificentiæ, inquit, vera admiratio erat templum Ephesiæ Dianæ ducenti viginti annis a tota Asia factum. In palustri solo id fecere, nè terræmotus sentiret, aut hiatus metueret. Rursus, ne in subrico, atq; instabili fundamenta tantæ molis locarentur, calcatis ea substrauere carbonibus, deinde velleribus lanæ. Vniuerso templo longitudo erat trecentorum quindecim pedum, latitudo ducentorum viginti: columnæ centum viginti septem a singulis se gibus factæ sexaginta pedū altitudine. Ex ijs triginta sex cælatæ a Scopa. &c. Hæc autē, licet ita se habeant: tamen non vult ab huiusmodi laudari, siue legis honores molles, idest Ionium, nobilem templi substructionem: siue legis, molles Ionios. Quia ædificium multò nobilius extat: & vbi magnificentissimum est, quod minus mignificum est, cedere debet.

Dissimuletq; Deum cornibus ara frequens.

Sequitur Apollinis Ara cornigera, siue cornea nuncupata; quod ex dextris cornibus Capratarum tantum absq; glutino, aut vinculo cæmentata foret. Et hæc etiam ex Plutarco inter septem miracula numeratur. Quid.

Miror & innumeris structam de cornibus Arā.

In hac confutanda mirè se gessit poeta. nam cum fama recepta esset Apollinem Deū illius auctorem extitisse, & constructorem: multò tamen præstantius, ac nobilius vt foret Cæsaris Amphitheatrum, quamuis mortali manu fabricatum, hortatur, ne Dei

illud dicatur opus, verum potius fingatur alicuius mortalis artificis; ne secus Apollinis fama lædatur. Quo quidem maxime opere Augusti laudem auget, qui maiora Deis ipsis perficiat:

Aere nec vacuo pendentia Mausolea:

Laudibus immodicis Cares in astra ferant."

Postremo in loco commonefacit Cares populos Asiae minoris ne Mausoleum suum immodicis laudibus efferant. Quod opus in Mausoli regis sui ab Artemisia eius vxore, ut æternum amoris sui argumentum foret, conditum fuit, & tamquam in aere suspensum. Mausoleum sepulcrum erat ad centum, & quatragesima pedes altitudine in aerem sublatum, ideo pendens vocatur. Hoc Val. Max. vocat monumentum usque ad septem miracula prouectum. Agellius sepulchrum memoratissimum, dignumque inter septem terrarum omnium spectacula memorari.

Exposita priore parte comparationis, quæ narrationem continet, sequitur dispositionis discussio, quæ inuentioni a Rhetoribus subijcitur, quod ad res pariter referatur: ut verborum ordo, & inuentio elocutioni. Verum cum in demonstratiua causa, in qua versatur hoc epigramma, ut plurimum ab oratoris iudicio pendeat collocatio, & cum errare Martialis hic nequiverit, quod omnia sint eiusdem generis, id est admirabilia, colligitur esse laudabilem rerum dispositionem, quam hic adhibuit.

Sequitur Elocutio, quæ plurimum dele-

Stat, aures permulcet, animos commouet,
 & homines admirabiles reddit ac supra cæ-
 teros effert, ideo poësis imprimis pernecessa-
 ria est. Quòd nulla alia sit ratio, nulla instru-
 menta tam idonea, quibus ad finem sibi pro-
 positum consequendum vri possit. Finem ve-
 rò dupplicem esse postarum auctorem ha-
 bemus imprimis Horatium in arte poetica.

Et prodesse volunt, & delectare poeta.

Qui paulo versatiores in postarum lectio-
 ne sunt, ij optimè nouerunt, in rebus descri-
 bendis licere eis artificium omne proferre,
 quascunq; figuras admittere, ac pro senten-
 tiarum genere modo grauias, modo exiguas,
 modo mediocrias, siue temperata commisce-
 re ornamenta. Nos igitur elocutionem hu-
 ius epigrammatis ad figuram sententia-
 rum, tum verborum, deinde ad tropos, atq;
 orationis ideam, per quæ exornatum expo-
 litumq; fuit, redegimus, quibus explicatis,
 simul eiusdem virtutes etiam extabunt.

Confugit prudentissimus Poeta ad nobi-
 lissimam comparationis figuram, quæ exor-
 natio generi maxime est accommodata.
 Verissima namq; est, valdeq; egregia lau-
 dandi ratio, quæ ex proprijs bonis, atq; ex
 aliorum collatione dimanat. Quia ex infe-
 riorum collatione longe maiores excellen-
 tiorum laudes dignoscuntur. Sed plura de
 hoc nobilissimo schemmate diximus in
 Rhetore. Hoc concinnata est oda prima
 tertij; hoc decima, & sextadecima secundi,
 ac aliæ. Catullus in Epitalamio de Achille ad
 hoc confugit.

Non illi quisquam belle se conferet heros,
Cum Phrygiæ Teucro manbunt sanguine riuſ.
 Possem ſexcentos Virgilianos locos, & cæ-
 terorum poëtarum huc adducere, ſi opus
 eſſet. Dico ſolum Antipatrem lib. primo epi-
 grammatum Dianæ Ephœſiæ fanum cum
 cæteris orbis terræ ſpectaculis conferre, &
 nobilius eſſe prædicare. Ad cuius exemplū
 Martialis creditur hoc ſuum pariter hac
 tam illuſtri figura exornare, & ad tantam
 excellentiam extuliſſe. Ad artem etiam ſpe-
 ãtat, cum rem aliquam amplificare maxi-
 me volumus, illam non quibuſcunq; rebus,
 ſed præſtantiffimis eſſe anteferendam. Idcir-
 co Martialis quinque res, quæ in toto terra-
 rum orbe admirationis plurimum haberēt,
 cum Cæſareo Amphitheatro conferens lon-
 ge ei inferiores eſſe oſtendit. Quod & Ho-
 ratius fecit in prima oda. Quæ collectis non
 nullis nobilioribus hominum ſtudijs, illa
 cum ſuo non eſſe conferenda probat. Nec
 vno tantum ſententiarum ſchemate conten-
 tus eſt Poëta, vt neq; orator in grauiffima re
 præſertim exornanda, ſed varias commiſcet
 figuras, & orationis lumina. quò iucundius,
 quò grauius, quò acrius canat, vel dicat.
 Quod etiam præſtitit Martialis, qui verbo-
 rum in ſuper figura, quæ ſynonymia dici po-
 teſt, quæ res eadem diuerſis effertur verbis,
 illuſtrare magis voluit adhuc epigramma-
 rum grauiffimis tropis, atq; appoſitiſſimis
 epithetis. Nam, cum ſibi propoſuiſſet omnia
 oſtendere, quæ ſunt in toto orbe nobiliora,

modo præstantia, ac fama cum Cæsaris opere contendere debere, non conferenda esse, huiusmodi usus est loquendi formis. *Memphis sileat; Nec iactet Babilona: Nec laudentur honores: dissimulet. Nec laudibus immodicis in astra ferant:* Quæ varietas quantum habeat ornatus, eruditorum aures iudicent; cognoscant, statuant.

Quam pulchris deinde tropis tamquam flosculis schemata illa exornanda duxit, & præsertim ijs, qui poetici habentur, id est reconditiores, ac minus populares: de quibus plene agimus in syntagmate de Lyrico poemate. Insignes delegit metonymias, in quibus res continens pro re contenta, & effectus pro causis elucet: ut *Memphis sileat*, pro eius cultores: *Affiduus labor*: pro laborantes. Synecdoche totius pro parte: *Babilona* pro muris Babilonis. Metaphora nobilissima a re animata ad inanimatam, & in actu positam, quæ virtus venustissimam efficit translationem: *Ara dissimulet*. quæ metaphora poetis ea de causa est frequentissima; quibus selectiora, maximeque præstantia tantum probantur. tales etiam sunt, *iracum mare: mirantur sylva: terra sitit: ridet ager: arbor parturit: parietes latitiam gesticunt: lana discit mentiri colorens: adhibuit hyperbolem: Nec Caros in astra ferant:* Epitheta propria, & appositè addita hic sunt. quorum vis in inuentione fuit explicata & sunt *Barbara Memphis: assiduus labor: Molles honores: Frequens Ara: Pendentia Mausolea: acre vacuo: laudibus*

bus inmodicis. Quid ergo? facile ne alia tam brevis narratio inuenietur, quæ tot, tantisque & rerum, & verborum repleta. exultaque sit splendoribus; quæ tot, & tam præclaris figurarum, troporum & adiunctorum coloribus sit distincta, ac insignita?

Priore parte epigrammatis elucidata, quæ narratio dicitur, altera exponenda sequitur, quæ cærgia, siue arguta nominatur, & postremo disticho est comprehensa.

Omnia Casareo cedat labor Amphitheatro.

Unum pro cunctis fama loquatur opus.

Hæc arguta breuiter colligit Poeta, quod per partes in narratione dixit. Cuius sententia est. Non tantum quæ numerari mirabilia, verum etiam, quidquid, in omnibus terris operosum, visendumque est, huic Casaris Amphitheatro inferius est, Iure ergo, quod cunctis amplius est, ac augustius præ alijs canitur, & prædicatur. Illustri epiphonemate clauditur epigr. ut rei summam tamquam rem admirabilem, nouam, & inauditam ob oculos proponeret Poeta. Nam epiphonema epigrammati valde accommodatum, in quo apta conclusio admodum splendet. Et cum duplex sit epiphonema, geographicum, ut Virgilianum illud. *Trabit suam quemque voluptas*: & quod summam rei complectitur multo superiori nobiliter ad altum illud Virg.

Tanta motis erat Romanam condere, gentem.

Huius hoc est generis, ita materia exigente. *Omnia labor omne opus labore factum.*

Metonymice. *Fama loquatur.* metaphora ab animata, ad inanimatam rem. Hinc patet virtutes, quæ optimum efficiunt epigramma, in hoc elucescere. Breuitas apparet: mediocrem enim habet magnitudinem quatuor distichorum. In sententijs nec dictio, nec syllaba, nec litera superuacanea est. Necessaria tantum, cum ad plena collationem faciendam, tum ad singulas eius partes bene explicandas adhibita sunt. Ita ut, si vna dictio adderetur, aut adimeretur huic operi, totum profus corrumperetur. Puritas, elegantia, & perspicuitas non desiderantur: vitado dicendi genere, confuso: casto, & recto splendescantibus. Verborum ordo, casuum, temporum, & personarum conformatio conspicitur. Non longa sunt membra, omnis deniq; bene distincta, & ordinata est oratio. Nitidè præterea, castè, & aptè constructum est. Nihil enim aut in rebus, aut in sono, aut in significatione reperitur, quod nitore, ac splendore orationis aduersetur: nihil squalidum, nihil immundum, nihil sædum, aut durum, aut agreste, aut absolum, aut insuane, & inusitatum verbum: verum potius illustria omnia nitida, & egregia.

ELEGIA

M. Hieronymi Vidæ Albæ Episcopi.

Qua Iesum Christum Opt. Max. Cruci
affixum ad commiserandum contem-
platur, eiusq; necem deplorat.

Elegia.

ET Solus late locus est, & fletibus apertus,
Et rediit, qua non inæstior ulla, dies.
Ipsi etiam montes, densa hac in rupe cupressi.
Ipsa etiam quarula vertice flore iubent.
Tunc etiam silices durum sensere dolorem,
Et rupi ingenti dissiluisse sono.
Tunc etiam, sed iam erumpit mihi pectore fletus.
Et lachrymas oculi fluminis instar agunt,
Flere inuet saltem, lachrymisq; explere dolore.
Quando aliud nil est, quod tibi persoluam,
Mutua nec satis est, vitamq; rependere vita,
O qui nostra tuo funere damna leuas.
Nos patris æterni nostra irritauimus iras
Fraude: cruore tuo in probra nostra lauas.
Nos dulces verita decerpimus arbore foetus.
Dissentus dira tu trabe furta luis.
O nimium nostros nimium miserate labores,
O nostri nimium, nil memor ipse ius.
Non genus humanum, non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet æterni proles æterna parentis
Factus homo, fontes ne moriamur, obis?
Quem pater ipse sus, sine origine, concipit instar,
Dum sese æterno cogitat usq; animo.
Me miserum, qua te pietas pulcherrime rerum

Tam noua, qui quæso, tam nouis egit amor?
 Ah fat erat te sidereis de sedibus ætumo
 Tadia virginæ longa tulisse uteri,
 Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
 Cum pecore agrestis delituisse casa,
 Inde vagum huc illuc nostros adisse labores,
 Dum mundum ad leges, & noua iura vocas,
 Neue ignominias memorem, aut qua plurimos
 inultus

Passus es indigno corpore ludibria.
 Hei mihi non auiusne, ferisne cubilia desunt.
 At rerum auctori desit ubiq; locus.
 Sola fuit, tibi que nodosis roboribus cruce
 Heu nimium durum præbuit hospitium.
 Hac fuerat seruis pœna otium, hæc furibus aqua,
 Quos tecum seruo mortem obuisse parens.
 Qua tam dira manus? qua nam tam barbara
 porro

Gens tantum obtusis sensibus ausa nefas?
 Quo ruitis miseri? qui tantus mentibus error
 Insidet? in vestrum tendit is exitium.
 Me potius, mœre, qui feci, hoc perditæ ligno.
 Hic nihil admisit, fraus mea, furtum mea.
 Te ne ita eum diris pendere lacrimibus, omnia
 Vitæ cur sus cui sine labe fuit?
 Qui neq; contactu intemerata virginis alui
 Contraxit antiqua signa luenda notæ.
 Sed genitrix pura coris concepit ab aura,
 Nec potuit facies dissimulare genus.
 Vt sileam benefacta, tot & miracula rerum,
 Quæ non humana perficiuntur ope,
 Insigni poteras forma, & iuuenilibus annis
 Immissæ pectus reddere molle seræ.

Falcher. Inae magis, vel sedere matutino,
 Oceanus liquidus quod modo lauit aquis.
 Sed quem hic te aspicio? huc facies tua ne illis
 serenat?
 Hi ne oculi? hic roseo gratius in ore color?
 Aurea ne hac mentis lanugo? hoc verticis aurum?
 Propeximus hic toto corpore priscaus honor?
 Qua modo unquam; ibas, blandi noua femina amoris
 lactabas dulci in ore sedebat amor.
 Hunc ne ego conspicio te formosissime rerum?
 Heu color, heu species quam tua facta alia.
 Squalidula ut facies, ut lassula limina liuent,
 Languidula ut ceruix, mortua ut ora iacent.
 Non ea caesaries, concretaeque sanguine barbae,
 Non est is plane qui modo vultus erat.
 Sertatamen capitis, regesque insignia cerno,
 Sed qua vulnificis sentibus hiri exigent.
 Et pectus video corpus iuuenis rubore,
 Sed quem haustu flagris sparsit ubique cruor.
 Ne palmas morer, aut cerebratas cuspide platas,
 Hei mihi, quam labans pectore vultus hiat?
 Quod tulit es, qua nam hastae tuo inepuisse cruores
 Non tum es deliquit? nec fuit hasta cinis?
 Cum Sol ipse caput nitidum abditus obscurarit,
 Et vasto tectus sit tremefacta sinu?
 Debueras Sol aeterna ferugine caelum
 Occulere, & terris usque negare diem.
 Debueras tellus aeterno percita motu
 Collabi humano haud ultra adeunda pedi.
 At vos monstriferi quae tunc o barbara ponti
 Condit a de fertis equora littoribus?
 Quae vos qua temere morie? quibus abditae clau-
 siss.

Hic nulla effusis signa de distis aquis?
 Vos tunc diluio mersas absumet e terras
 Aequum erat, atq; hominum stultu abolere
 genus.
 Nam quid enim caelum, atq; ultores aetheris
 ignes
 Elebilibus preter hic in mea vota modis,
 Cum pater & caeli, rapidi moderator, & ignis,
 Qui poterat flammis omnia diluere,
 Ipse summa gnatum pro nobis iusseret ultro
 Supplicium infanda morte subire strabis?
 Agnus eras sacer ille, sacram maectandus ad arã
 Pro nobis, aeterno hostia sacra patri.
 Fixum erat id caelo, nulla pote mole moueri.
 Nil Sols, nil Tellus, nil maria alta inuent.
 Te quoq; se nostris es largitus sponte satatis,
 Et tibi pro cunctis dulce obuisse fuit.
 Atq; ideo orabas moriens veniam hostibus ipsis,
 Ne foret hoc vlla nouus inane tumor.
 Hoc quoq; nos sumatur grata sed amore dolemus
 Et memores tumulo solimus exequias.
 Tu tamen exutus, qua mortis obnoxia, viuo
 Sedibus aetheris corpore scepta tenes.
 Venturus nostras exiit emortu tempore voxas
 Quaesitum, cum res funditus igne ruent.
 Aspice nunc bonus, & dignas nos effice, quos tunc
 Exemptos parvis in tua regna vehas.

Enarratio.

Hæc Elegia apertam non habet propo-
 sitionem: quæ tamen facile ab ipso narra-
 tionis exordio educitur. Quæ est, deplorandam
 sibi esse acerbam Christi necem, soluendaq;
 tumulo exequias, vt in fine Elegiæ dicit.

Et memores tumulo solvimus exequias.

Et solus. Narratio incepta est a loci, ac temporis circumstantijs, quæ poeticè periphrasibus describuntur. prior loci denotat Calvariaë Montem, siue Christi sepulcrum, quod sibi ad contemplandum ab oculos mètus proposuit, vt modo diximus. Altera temporis per periphrasim diei Veneris Sancti, quo Christus passus fuit.

Et redyt. qui à mœtore per collationem describitur.

Tum etiam. amplificatio mœtoris prædicti diei, & luctus ab adiunctis prosopopeia illustratis. Quod rebus inanimis, montibus videlicet, cupressis, & filicibus, sensus, & affectus tribuatur.

Querulo vertice. sonoro, vel fragoso ab animali sumpta metaphora.

Dissiluerè in varias partes fracti saliuere. filix apud Virgil. legitur etiam feminino genere.

Ab filice in nuda connixa reliquit.

Tunc etiam. cætera mira, quæ eodem die acciderunt, & ab Euangelistis narrantur, referte hic volebat Poeta: verum dolore, ac fletu se præpediri dicit, quominus vltèrius progrediatur. Itaque aposiopesi figura vtitur, id est reticentia, & recisione sententiæ. ita Cicero ad Atticum. *O celeritatem incredibilem, huius autem nostri: sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. multis autem modis fit, vt dicimus in Rhetore lib. 3. C. 24.*

Sed iam erumpit. ratio est recisionis sententia. quod fletu, & lacrymis præpediatur.

Fluminis instar: brevis similitudo hyperbolem habens. de qua videatur Rhetor l. 2. cap. 10.

Flore iuuet. Christum pro salute nostra passum alloquitur; eiq; fletum suum offert, quod nihil habeat, quod pro tali beneficio persoluat.

Persolvam dieresis est, ex tribus enim quatuor syllabæ sunt factæ.

Mutua nec. sensus est, nec mutua vita facta est, hoc est meam pro tua dare: ut sequentia indicant, ac explicant: *vitamq; rependere vitæ levas.* tolis aufert. *damma* culpas metonymia effecti pro causa. peccata enim damna-
 morum nostrorum sunt causa.

Nos patris. expositio est superioris sententia. nos culpas commisimus, tu plecteris, & puniris.

Irritavimus lacessivimus: *fraude* crimine; probra, scelera, & tot tropi sunt.

Nos dulces. interpretatio superioris sententia per periphrasim allegoricam criminis primi nostri parentis, qui vitium pomum comedit, ornate posito antecedente pro consequenti: *decepimus* factus *dulces* *arboris vitæ* pro comedimus, & comedendo peccavimus.

Dissentis dira trabe: Cruci affixus tropi sunt periphrasis, ecclipsis propositionis in metonymia materiae pro re ex ea facta: *trabe* *Cruce:* furta, causa pro effectu, id est
 pec-

peccata metonymice.

Omimum. exclamatio admirationis plena. *O nostri*, expositio.

Non genus: Ratio exclamationis. Quis nec homines, nec mundus totus dignus fuit tanto Christi labore, id est pœna.

Scilicet. percunctatio admirationis affectum habens, & ornata translatione, *eternis, aeterna*. & anthitese, *ne moriamur. obis?*

Quem pater. Diuinam, & eternam Christi generationem, eiusque rationem tangit, quæ admirationis affectus confirmatio est. fusius tractatur ab eodem Vida in hymno Dei Filio dicato. in quo initium Evangelij D. Ioannis elegantissime explicatur. Cuius initium est.

*Principio ante ens primordia, & antè creata
Omnia verbum aeternum, immemorabile verbum &c.*

Me miserum pietatem, & amorem causam redemptionis nostræ assignat, per exclamationem.

Ahsat. Amoris magnitudinem ab effectis explicat. Nam, licet satis fuisset, aut hominem factum in utero Virginis Matris nouem menses commorari; aut nasci inter bruta in humili præsepe, aut mundum sua prædicatione lustrasse humana incommoda ferendo; tamen non huiusmodi contentus fuit, multo duriora, & acerbiora perpeti voluit.

Longa tadia uteri. periphrasis est nouem mensium, quibus in utero matris fuit.

Casa agresti, alia periphrasis præsepis :

Cum pecore, boue, & Asino.

Ad leges, & noua iura: periphrasis Euangelicæ legis.

Neve. præteritio eorum, quæ passus fuit, quoad Crucem affixus est, cum per hanc Elegiam præsertim de Cruce pendentem Christum contemplari sibi proposuerit.

Hes mihi. Deplorans poeta illud mortis genus ad commiserationem, doloremque sciendum exclamatione, & collatione diuersorum uitæ. quod videat Christum longè priori esse conditione, quam aues, & feras, quæ habent, ubi quiescant, auctorem vero ipsum, rerum nisi, duram Crucem habere, cernat.

Defit deest, ut apud Virg.

Lac mihi non æstate nouum, non frigore defit.

Rerum auctori. emphasis, qui omnia omnibus suppeditat.

Riboribus nodosis. ligno synecdoche speciei pro genere, vel pro alia specie.

Hac fuerat. commiseratio ab indigno mortis genere, quod seruorum tantum, ac futurum foret. quales erant cum eo morientes.

Quarum dira. inuehitur in eos, qui tali necis genere eum affecere, diros, barbaros, obtusos, ac stupidos appellando.

Quo ruitis. eorum stupiditatis per apostrophem declaratio est. sibi enim ita exitium ipsi parant.

Me potius. enixè rogat Christi hostes, ut se ipsum potius, qui deliquit, Crucem affigant quam

quam Christum penitus innoxium, & per repetitionem, & conduplicationem *me me* se maxime affectum, & commiserantem ostendit, & Virgilium in *II. Æn.* imitatus est, qui Nisum offerentem se pro Eurialo amicissimo inducit.

*Me me, adsum, qui feci: in me conuertite ferrū.
O Ruguli, mea fraus omnis: nihil iste, nec ausus,
Nec potuit.*

Qui feci. peccaui.

Hoc ligno. hac Cruce posita materia pro cruce, ex qua facta est metonymice.

Fraus mea, furta mea. crimina mea, & est eclipfis verbi, sunt.

Te ne. percunctatio cum admiratione: cur innocens, tanquam latro permiserit se puniri.

Vitai vite. dyeresis est, id est solutio dyph-
tongiz in a i ex greca diphtongo, vt apud
Virg. *aulai, aurai, pictai.* videatur Erytius
in dictione *ptiz.*

Labe crimine metaphora.

Qui neque. sensus est non modo quouis ac-
tuali peccato caruit, sed etiam originali.
quod eleganter per periphrasim expressit.
Signa luenda nota antique.

Sed genitrix. Ratio est, quia opera Spiritus Sancti conceptus fuit. quem periphrasice auram puram celestem appellat.

Nec potuit. Ratio diuinæ conceptionis à
duobus adiunctis probatur, quorum alte-
rum est benefactorum, & miraculorum,
que humanas excedunt vires; quod per

preteritionem tangit.

Ut fileam benefacta: &c. alterum est pulchritudinis, quæ tanta fuit, ut foras ipsas mites efficere posset. unde illud: speciosus forma apæ filijs hominum.

Puleher. pulchritudinis per collationem maioris ad minora ad diem videlicet, & solem, siue luciferam. cuius claritatem poetica fictione amplificavit *oceanus liquidis*.

Sed quem. Descripta Christi pulchritudine, quæ modo deformata fuerit, contemplatur per singulas eius corporis partes discurrens.

Et prius narrans, quales ante passionem fuerint, deinde quam aliz factæ.

Aurum propexum capitis, periphraſis capitulorum aurei coloris, metaphora.

Qua modocunque, quacunque temeris est. *Hæc color.* exclamatio orta ex tanta pulchritudinis mutatione.

Squallidula: descriptio mutationis singularum partium corporis.

Serta tamen. periphraſis coronæ, & diadematis regis, sed ludicri, spinei, & caput vulnerantis.

Et pictum corpus, non nativo colore, sed cruore proprio effuso.

Nepalmas. sensus est, ne immorer, ac destineat in manibus, & pedibus clavis traſſis describendis, siue contemplandis. & præteritio est.

Heimibi. Vultus tam ingens, & latè patens in pectore Christi intuens præ dolore,

& commiseratione exclamat.

Hiat pectore, apertum stat in pectore. hic proprie significat ore aperto spiritum emit-tere.

Quod tulit es. inuchitur in mucronem, & lanceam. *es* pro mucrone metonymia materiae est. *intepuisse* pro vulnerasse altera metonymia sequentis pro antecedente. ferrum enim vulnerans, intepescit calido cruore.

Taliter toleravit, potuit.

Nec tum admiratur, cur ferrum illud non dissolutum, liquefactumque fuerit, & hasta non facta sit cinis.

Cum sol. ab exemplo solis, & terrae ratio est admirationis. ut sol tunc obscuratus est, & terra contremuit: ita mucro liquefieri, & hasta cinis fieri debebat.

Debueras sol. apostrophe ad solem arguendum; quod non fuerit perpetuo occultatus: ad terram, quod non ita collapsa, ut mortalibus inhabitabilis esset: ad maria, quod uniuersam terram aquis suis non obduxerint. & totum humanum genus non aboluerint, & extinxerint.

Aeterna ferugine, aeternis tenebris, metaphora, nam proprie ferrugo est rubigo ferri.

Percita perculsa.

Ponti Monstrifri, quod mare vario piscium monstra gignat.

Nam quid enim. correctio est. Qua affirmat se talia frustra fieri optasse.

Cum pater rationes sequuntur: quia aeternus pater, qui poterat omnia flammis absumere,

mere, voluit filium suum crucis subire supplicium. illum enim hostiam pro nobis destinauerat, nec mutari id poterat. itaque nec sol, nec tellus, nec Maria iuuassent.

Tu quoque, alia ratio est, quia, & ipsemet Dei filius sponte, libensque pro nostra, atque ipsorum hostium vitam suam profundebat.

Hoc quoque, nos quoque hoc munere fruimur mortis, licet, ut grati simus, doleamus, & sepulchro exequias soluamus, & ob oculos mentis eius necem perpetuo habere debeamus.

Tu tamen. perfecta mortis Christi meditatione, tangit eius in aeternam vitam reuersionem, ad celum ascensionem, & ad homines iudicandos reditorem, tandem rerum per ignem consumptionem.

Aspice nos bonus: eundem precatur, ut ita nos viuere det, ut post obitum non penae deputemur; sed caelesti regno digni habeamur.

L A V R E N T I I M A S S A E Ad viatorem.

S Iste iter omnium iam solibus vste viator,
 Quid inuat arduas continuare vias?
 Quis furor est tenet, exerceat fatalis Erynnis,
 Quarere funestos in tua damna rogos?
 Nonne vides, Tisiam rabidas ut duplicet ignes,
 Et medio longas torreat axe dies?
 Ut rabido fruges passim exquoquat oris biacu
 Syrius, & disco sidere fundat lunum?

Dum licet, insanos moneo vitare calores,
 Dum licet incensis tempora sicca canis.
 Ipse malos æstus memini induxisse malignas.
 Febres, ac miseras sæpe tulisse neces.
 Audisti Icarios casus, miserandaque fata,
 Stultitiæ panas pertulit ille sua.
 Ille quidem Phœbi radios dum spreuit acutos,
 Morte sua Icarias nomine fecit aquas.
 At te, quem potuere aliena docere pericla,
 Haud decet hac temere velle subire mala.
 Huc accede, viæq; grauem solare laborem.
 Ab feruent lassæ, deficiuntq; pedes.
 Ah tibi tota fluit facies sudoribus, & frons
 Æstuat, inualidum redditur vsq; latus.
 Hic fugit arguto riuus per saxa susurro.
 Hoc potes arentem pellere ab ore sitim.
 Et gelida fessos artus perfundere lympha,
 Et somnum curis ducere se positis.
 Sive sub annosa quercu resupinus in umbra,
 Quæ præbet gratos mollior herba toros.
 Seu sub opaco hedera, lauroq; tegentibus antro,
 Plurima ubi irriguo profilit unda iugo.
 Te & dulces auium cantus, te inuitat & aura,
 Gratius hac nullo, liberiorq; loco est.

Enarratio.

Pulcherrima hæc Elegia in Garzonij Platea legitur nonnullis in rebus a Riccobono reprehensa, sed tamen erudite defensa, quæ ibidem legi possunt, & nos breuitatis gratia hic omittimus.

Argumentum est viatoris itinere, & maximo æstu defaticati, & languentis ad se re-

creandum, reficiendumq; ad amoenissimum fontem inuitatio.

Partes habet propositionem, *Siste iter*.

Rationem ne se ægritudinis, & mortis periculo exponat iter continuando. *Quis furor?*

Confirmationem causas efficientes ægritudinum, & necis complectentem. *Non ne vides.*

Hortationem, vt ad fontem accedat rationibus adductis: *Huc accede.*

Descriptionem fontis ab adiunctis. *Hic fugit.*

Varijs deindè ornata est posticis luminibus.

Solibus: æstibus, & ardoribus, metonymia causæ pro effectu.

Quis furor: interrogatio admirationis affectum, & reprehensionem habens.

Ten' exeret. parenthesi ad maiorem emphasim, vt apud Virg. *Mirabile distu: mirabile visu. Erinnyes*. infernalis furia.

Rogos. mortem, metonymia sequentis pro antecedenti. cadauera enim olim Romani comburebant.

Titan. Sol Hyperionis; Titani filius ex fabulis.

Duplicat ignes. calotes, æstus; & est periphrasis meridiei æstiu temporis.

Axe. curru per synecdochē patris pro toto. *Ut rabido*. amplificatio caloris ab effectis.

Syrus. canicula, quæ cum sole iuncta eius æstus duplicat.

Hiatus rabido: Camicula fidus est, in ore canis, & rabies de canibus dicitur.

Findat humum, aperiat, quia in maximis caloribus fit terre hiatus.

Dum licet. Horatio viatoris ad huius modi æstus vitandos.

Ipse malos: ratio, quod morbos, & necem afferant.

Aud isti. confirmatio Icati exemplo, qui cæcis alis volans, cum ultra patris Dedali iussa se extulisset, solis ardoris liquefactis alis in mare decidit. à quo postea Icarium mare appellatum fuit. vndè Ouid. 3. Trist.

Icarus Icarias nomine fecit aquas.

Quem locum Massa est imitatus & ita legendum est ex Aldinis codicibus,

At te. Ne temerarius, sit, suadet, vt pericula caueat aliorum periculis instructus.

Huc accede. Ad hunc fontem: vt quietem, & lassorum membrorum recreationem accipias.

Hic fugit: elegans descriptio amænissimi leci, & aptissimi ad vires reficiendas ab adiunctis. Quæ sunt riuus, facultas pellendæ sitis, refrigerandi membra, suaviter dormiendi, in umbra, in molli herba, in opaco antro ad murmur aquarum, ad auium cantus, & suauem auram, quæ collatione laudauit. *Gratior hac.*

Fugit metaphora in actu posita ab animo. *li. sitis arentem* ab ariditate nascentem, metonymia. *Ducere somnum.* periphrasis dormientes.

L A V S D E O.

Errata sic corrige.

Pag. 45. Aufonij cor. Aufonij 48. Dedalea
Dedalez, Mensis mentis. 49. quanto tuo, quan-
ta tuo. 54. Syllabo Syllabos. 55. varius varias.
62. Christi Christo. 64. si men, si me. 167. Diui
Caroli, Diuo Carolo. 139. ieient, ieiuna. 141. ho-
norea, horrea. Telluriam Telluri iam. atacula
atatura. 142. quid, quod. 144. prædicta, prædita.
81. Pictoris, picturis, 43. Augustus, Augustis.
167. Diui, D. indolet indoleo.

C.A. 33890

pedales
quan-
varias
. Diu
4 r. ho
acula
edira,
ustis.

